

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Ministerstvo životního prostředí

Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti

Vyhodnocení naplňování Strategického
rámce *Česká republika 2030*

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

cenia

ČESKÝ
STATISTICKÝ
ÚŘAD

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti vznikla v rámci projektu *Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě*, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/00014042.

Obsah

Manažerské shrnutí	5
Lidé a společnost	5
Hospodářský model	5
Odolné ekosystémy	6
Obce a regiony	6
Globální rozvoj	7
Dobré vládnutí	7
Úvod: účel a struktura zprávy	9
Indikátory kvality života: využití a interpretace	11
1. Lidé a společnost	14
Strategický cíl 1 Společenské klima je vůči rodinám všestranně příznivé, bariéry a společenské tlaky jsou minimalizovány. Rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany a jsou společensky vysoce oceňovány	14
Strategický cíl 2 Technologický a sociální rozvoj rozšiřují přístup k důstojné práci.	19
Strategický cíl 3 Strukturální nerovnosti ve společnosti jsou nízké.	25
Strategický cíl 4 Vzdělávání rozvíjí individuální potenciál jedinců a jejich schopnost zvládat i ovlivňovat změny a podporuje soudržnou společnost orientovanou na udržitelný rozvoj.	32
Strategický cíl 5 Zdraví všech skupin obyvatel se zlepšuje	37
Strategický cíl 6 Vyšší veřejné investice podporují klíčové funkce kultury a rovný přístup ke kultuře a kreativitě	44
2. Hospodářský model	46
Strategický cíl 7 Ekonomika dlouhodobě roste a domácí sektor je silný.	46
Strategický cíl 8 Česko má dobře fungující a stabilní instituce pro podporu aplikovaného výzkumu a vývoje a pro identifikaci příležitostí v této oblasti.	52
Strategický cíl 9 Přírodní zdroje jsou využívány co nejefektivněji a nejšetrněji tak, aby se minimalizovaly externí náklady, které jejich spotřeba působí.	57
Strategický cíl 10 Ekonomické aktivity podporuje stabilní a funkční infrastruktura.	64
Strategický cíl 11 Fiskální systém jako předpoklad úspěšného hospodářství je stabilní. ..	71
3. Odolné ekosystémy	75
Strategický cíl 12 Krajina ČR je pojmána jako komplexní ekosystém a ekosystémové služby poskytují vhodný rámec pro rozvoj lidské společnosti.	75
Strategický cíl 13 Česká krajina je pestrá a dochází k obnově biologické rozmanitosti.	81
Strategický cíl 14 Krajina je adaptována na změnu klimatu a její struktura napomáhá zadržování vody	85
Strategický cíl 15 Půdy jsou chráněny před degradací a potenciál krajiny je v maximální možné míře využíván k zachycování a ukládání uhlíku.	89
4. Obce a regiony	93
Strategický cíl 16 Veřejné služby v území jsou pro všechny obyvatele lépe dostupné.	94
Strategický cíl 17 Růst kvality života v jednotlivých municipalitách snižuje regionální nerovnosti.	99
Strategický cíl 18 Kvalitní urbánní rozvoj sídelních útvarů je zajištěn.	107

Strategický cíl 19 Města a obce omezila emise skleníkových plynů a adaptovala se na negativní dopady změny klimatu.	114
Strategický cíl 20 Územní veřejná správa cíleně využívá nástroje pro udržitelný rozvoj municipalit.	126
5. Globální rozvoj	131
Strategický cíl 21 Česká republika aktivně a s důrazem na národní priority spoluutváří prostředí podporující udržitelný rozvoj na globální úrovni a na úrovni evropské unie.	131
Strategický cíl 22 Posílením koherence vnitřních politik s vnějším dopadem podporuje Česká republika globální udržitelný rozvoj.	139
6. Dobré vládnutí	143
Strategický cíl 23 Tvůrci a tvůrkyně veřejných politik mají znalosti a dovednosti, které jim umožňují plnohodnotnou účast ve veřejné rozpravě.	143
Strategický cíl 24 Veřejné politiky jsou soudržné ve vztahu k cílům strategického rámce Česká republika 2030.	148
Strategický cíl 25 Tvůrci a tvůrkyně veřejných politik mají kvalitní a snadno dostupná data a informace pro potřeby rozhodování.	153
Strategický cíl 26 Inovace v tvorbě veřejných politik jsou progresivním řešením, které zvyšuje demokratičnost a/nebo dlouhodobou efektivitu veřejných politik; takové inovace jsou trvalou součástí fungování veřejné správy na všech úrovních.	159
Strategický cíl 27 Zvýšila se kvalita vládnutí z hlediska příjemců veřejných politik.	163
Hlavní závěry ze vstupní evaluace ČR 2030	171
Nástroje koherence politik pro udržitelný rozvoj	174
Participace veřejnosti	177
Seznam zkratk	178
Příloha č. 1: Indikátory Strategického rámce Česká republika 2030	182
1. Lidé a společnost	182
2. Hospodářský model	215
3. Odolné ekosystémy	234
4. Obce a regiony	246
5. Globální rozvoj	265
6. Dobré vládnutí	268
Příloha č. 2: Indikátory kvality života	281
1. Příjem a bohatství	281
2. Zaměstnanost	285
3. Bydlení	290
4. Zdraví	293
5. Sledování soukromého a pracovního života	297
6. Vzdělávání	299
7. Mezilidské vztahy	302
8. Občanská angažovanost a dobré vládnutí	306
9. Životní prostředí	309
10. Bezpečnost	315
11. Osobní pohoda	321

Manažerské shrnutí

Lidé a společnost

V sociální oblasti disponuje Česká republika řadou strukturálních výhod. Má univerzální systém sociální ochrany, v mezinárodním srovnání vykazuje nízkou míru chudoby a příjmové nerovnosti, má stabilní systém veřejného školství, dobrou úroveň vzdělanosti i dostupnou zdravotní péči. Z dlouhodobého hlediska však země čelí některým zásadním výzvám: Ohrožení chudobou je u některých skupin nadprůměrně vysoké (senioři a zejména seniorky, neúplné rodiny s dětmi). Ve společnosti přetrvávají genderové nerovnosti. Socioekonomické zázemí významně ovlivňuje studijní výsledky i délku dožití ve zdraví. Rozvoj společnosti budou i nadále významně ovlivňovat trendy demografického stárnutí, postupující robotizace a digitalizace na trhu práce. Do roku 2030 je proto třeba nejen udržet existující strukturální výhody, ale také významně investovat do prevence a zdravotní gramotnosti, posílit systémovou podporu vzdělavatelů a vzdělavatelek jako nositelů změny ve vzdělávacím systému, udržet vysokou zaměstnanost prostřednictvím rozvoje zelené a stříbrné ekonomiky a zvýšit zapojení dosud málo zastoupených skupin na trhu práce.

Ačkoli žádného specifického cíle ČR 2030 zatím nebylo dosaženo, ve dvou třetinách těchto cílů je patrný pokrok v reálných výsledcích. Část strukturálních výhod zůstala zachována. Příjmová nerovnost je v ČR jedna z nejnižších v EU a příjmy mají dlouhodobě rostoucí trend. Zvýšily se minimální a zaručená mzda, v obecné míře nezaměstnanosti a dlouhodobé nezaměstnanosti si ČR vede dobře. Naopak varující je, že se v oblasti zdraví prohlubují nerovnosti. Prevalence častého i nárazového pití nadměrných dávek alkoholu roste. Pozitivní, byť nikoli uklidňující zprávou, je, že se snižuje podíl denních kuřáků.

Na řadu výzev, identifikovaných v Implementačním plánu ČR 2030 z roku 2017, ČR dosud nenašla adekvátní odpověď, nebo má jen dílčí výsledky. Polarizace trhu práce se sice zmírňuje, ale ČR se stále potýká s regionálními nerovnostmi téměř ve všech ohledech. Mezery jsou ve zvyšování kvalifikační úrovně zejména osob s neukončeným základním vzděláním. Problém závislosti vzdělávacích výsledků na socioekonomickém původu se nepodařilo vyřešit. Rozvoj vzdělání založený na dobrém všeobecném základu, kreativitě a schopnosti učit se podporuje nově schválená Strategie vzdělávací politiky ČR do 2030+. Dosavadní vývoj v oblasti celoživotního vzdělávání není příznivý, chybí také propojení formálního a neformálního vzdělávání. Genderová nerovnost se snižuje jen velmi pomalu, platové rozdíly přetrvávají, téma rovnosti nemá dostatečné zastání ani v rozhodovacích pozicích státu. Došlo sice k legislativnímu ukotvení institutu sdíleného pracovního místa – což může zlepšit situaci pracujících lidí, kteří pečují o své děti nebo o své seniory – ale nabídka zkrácených úvazků je stále nedostatečná. Rodičovský příspěvek se zvýšil a na konci roku 2020 byl schválen zákon o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě. Systém sociálního bydlení nebyl vytvořen a některé veřejné služby nejsou ohroženým skupinám dostupné, zejména pak v sociálně vyloučených lokalitách. Veřejné výdaje ČR na kulturu spíše stagnují, i když platy (mzdy) pracovníků v kulturní sféře mírně rostou; zákon o veřejných kulturních institucích nebyl přijat.

Hospodářský model

Ekonomika České republiky musí najít nové zdroje růstu, protože růst založený na přímých zahraničních investicích již narazil na své bariéry, zejména na trhu práce. Klíčovou je podpora inovativnosti malých a středních podniků, u kterých je největší potenciál růstu, a konkurenceschopnosti velkých firem, které tvoří největší část ekonomiky. Hospodářství však musí růst, aniž by zároveň stejným tempem rostla spotřeba zdrojů a energie. Do roku 2030 je proto cílem zrušení závislosti ekonomického růstu na růstu materiálové a energetické spotřeby (tzv. decoupling). Technologickou příležitostí, výzvou a zároveň příspěvkem mezinárodní snaze o zmírnění změny klimatu je také postupná dekarbonizace ekonomiky. Hospodářský rozvoj je závislý na udržitelné infrastruktuře, která zjišťuje odolnost a stabilitu. Udržitelné veřejné finance se v budoucnu musí umět vyrovnat se změnami struktury příjmů, novými požadavky na výdaje a zajistit co nejefektivnější vydávání veřejných prostředků.

Domácí sektor ekonomiky se do začátku roku 2020 rozvíjel pozitivně, či alespoň v žádoucím trendu. Zhruba ve dvou třetinách cílů byl zaznamenán významný pokrok, nebo bylo cílů prakticky dosaženo. Koronavirová krize však bude mít zásadní dopad na ekonomický vývoj, a tedy i další plnění cílů. Konjunktury do počátku roku 2020 využily plošně všechny sektory ekonomiky, nicméně mírně vzrostl význam velkých firem a firem pod zahraniční kontrolou, které si dále zvýšily svůj význam v oblasti výzkumu, vývoje a inovací. Výše odlivu zisků do zahraničí, zejména dividend, nijak neklesla. Ekonomika ČR je i přes dílčí zlepšení stále spojená s vyšší materiálovou, emisní i energetickou náročností. Vývoj posledních 3 let nevykazuje žádné transformační snahy a zejména dekarbonizace ekonomiky je stále velikou výzvou. Infrastruktura ČR (kritická, dopravní, energetická i vodohospodářská) je celkově v dobrém stavu, nicméně každá oblast vykazuje také řadu větších či menších rizik. V oblasti veřejných financí nedošlo oproti předchozím dekádam k výraznější změně v jejich struktuře, hlavních zdrojích ani struktuře výdajů. Efektivita vynakládání veřejných prostředků není systematicky sledována a vyhodnocována.

Odolné ekosystémy

Ekosystémy České republiky jsou pod značným tlakem hospodářského využívání krajiny, které přispívá k degradaci půdy a snižuje její schopnost zadržovat vodu. Krajina v ČR je fragmentována a dochází k úbytku biologické rozmanitosti. Významná část povrchových vod je kontaminována splachy z polí v důsledku intenzivního zemědělství a odpadními vodami. Pro zvrácení těchto trendů a zlepšení stavu do roku 2030 lze využít synergie mezi zvyšováním úrodnosti půdy, zachycováním a ukládáním uhlíku z atmosféry v půdě ve formě organické hmoty a zadržováním vody v krajině. Vhodně nastavené podmínky hospodaření v krajině, na jejichž splnění bude vázáno také poskytování dotací, mohou zajistit obnovu ekosystémových služeb.

Komplexní přístup, který by koherentně řešil existující problémy a poskytl vhodný rámec pro ochranu přírody a životního prostředí, dosud chybí. Politika ochrany krajiny či snaha o zlepšení stavu půd má značné rezervy, hodnocení ekosystémových služeb není pojato jako pevná součást rozhodovacích procesů. Podíl ekologicky obhospodařované půdy sice kontinuálně roste, ale v úhrnu zůstává nízký. Stabilitu a funkci ekosystémů ovlivňuje i změna klimatu. Opatřením v oblasti vodního hospodářství se dosud nepodařilo systémově zabránit odtoku vody z krajiny, ani docílit dlouhodobé vyrovnané bilance kvality povrchových a podzemních vod. V případě biodiverzity sice existuje řada pozitivních kroků, ale pokrok je nedostatečný a někde jej zatím nejsme schopni datově podchytit. Zatím spíše platí, že v důsledku nevhodných způsobů hospodaření a postupující fragmentace krajiny stále dochází k úbytku biodiverzity a s tím přímo souvisejícímu zhoršení fungování ekosystémů a ekosystémových služeb. Vyrůstá její citlivost vůči změně klimatu i nebezpečí zavlečení nepůvodních druhů. Pro dobré posouzení vývoje půd a jejich degradace stejně jako obsahu organické hmoty v půdě chybí data. Postupně dochází ke zlepšování stavu lesů a jeho druhové skladby, kterou paradoxně může uspišit kůrovcová kalamita. Žádného specifického cíle v této klíčové oblasti nebylo dosaženo, zhruba v polovině případů se ČR od roku 2017 prakticky neposunula kupředu. Problémy jsou přitom rozloženy napříč všemi oblastmi.

Přitom veřejnost přikládá řešení problémů životního prostředí značný význam, jak o tom svědčí růst počtu lidí, kteří některý z ekologických problémů ČR pokládají za velmi závažný. A to nejen v případě problémů domácích (např. nedostatek pitné vody), ale i problémů globálních (např. globální oteplování).¹ Ba více, veřejnost chápe věc jako součást kvality svého života a roste její nespokojenost se stavem životního prostředí v ČR, jak celkově, tak podle jednotlivých oblastí.²

Obce a regiony

Česká republika se stále potýká se sociálními, ekonomickými a územními nerovnostmi regionů, které se projevují vznikem vnitřních a vnějších periferií. Tato území se mohou vyznačovat např. nižší životní úrovní a ekonomickou stabilitou, horší dostupností služeb a dopravní

¹ Indikátor kvality života 9.14.

² Indikátor kvality života 9.11., Indikátor kvality života 9.11.b.

infrastrukturou. Neblahý vývoj mj. souvisí s negativním suburbanizačním procesem, jež zvyšuje vynucenou mobilitu, počet dopravních nehod vč. emisí způsobené dopravou. Změna klimatu nutí obce se adaptovat na její dopady a zavést konkrétní opatření, která povedou ke zmírnění dopadů změny klimatu a zvýšení jejich odolnosti vůči náhlým změnám počasí. Dále je třeba do roku 2030 vylepšit formy i praxi strategického a územního plánování, vytvořit určitý standard dostupnosti veřejných služeb v území a vrátit jádrům měst původní funkci.

Ve většině cílů bylo dosaženo jistého pokroku, nicméně žádný není možné označit za splněný. Veřejná správa vyvíjí aktivitu, ale v řadě cílů nelze případný pokrok dostatečně přesně monitorovat, a to včetně řady adaptačních a mitigačních opatření, souvisejících se změnou klimatu. Některé dílčí problémy se daří postupně řešit, např. zmírňovat rozsah sociálního vyloučení. Jinde lze spatřit alespoň pozitivní trend, ačkoli rychlost postupu je menší, než by bylo žádoucí. Příkladem mohou být požadavky na snížení energetické náročnosti stávajících a nově vystavěných budov, nízkoemisní a bezemisní mobilitu, vč. návazné infrastruktury. Jistý pozitivní trend můžeme vidět ve vysoké míře třídění odpadu, na druhou stranu chybějí recyklační kapacity či vážne snižování objemu skládkovaného komunálního odpadu. Nežádoucí trend suburbanizace a postupující zábor ZPF se ale nepodařilo zvrátit a je stále negativní. Doposud nebyla zpracována metodika koordinace strategického a územního plánování a obecně přijatelné standardy veřejně dostupných služeb jsou teprve v přípravě. Místní Agenda 21 – jako nástroj udržitelného rozvoje koncipovaný přímo pro místní úroveň naráží dlouhodobě na řadu překážek a počet realizátorů zůstává omezený.

Globální rozvoj

Česká republika se hlásí ke své globální zodpovědnosti a tomu uzpůsobuje jak svou zahraniční politiku, tak vnitřní politiku, pokud má dopady na zahraničí. Ke klíčovým závazkům patří plnění Agendy 2030 a Cílů udržitelného rozvoje, včetně konkrétních závazků k financování rozvoje, ochraně klimatu či koherenci politik pro (udržitelný) rozvoj.

Česká republika na mezinárodní úrovni aktivně podporuje plnění Agendy 2030 a souvisejících mezinárodních dohod. Formálně své závazky integrovala do domácích politik, včetně zahraniční rozvojové spolupráce. Prostor ke zlepšení je však v samotné realizaci těchto politik. O žádném cíli proto zatím nelze říci, že jej bylo dosaženo, byť ve většině došlo k pokroku. V plnění svých závazků k financování rozvoje a v praktickém naplňování principu koherence politik pro rozvoj má však ČR stále významné mezery.

Dobré vládnutí

Dobrý způsob vládnutí je nejen předpokladem dlouhodobého rozvoje, ale také základním nástrojem naplňování cílů ČR 2030. Zásadní výzvy v této oblasti představují stagnující či klesající míra politické participace prostřednictvím politických stran a voleb, slabá schopnost horizontální (síťové) koordinace veřejné správy, omezená schopnost pracovat při rozhodování s dlouhodobou perspektivou a slabá inovativnost při tvorbě veřejných politik. Je proto nutné posílit mechanismy, jimiž je zajišťována soudržnost veřejných politik, rozvíjet inovativní prostředí ve veřejné správě, vylepšovat reprezentativní, a zároveň posilovat participativní a deliberativní prvky demokracie, posílit datovou, znalostní a dovednostní kapacitu veřejné správy a rozvíjet systém sdílení dat a informací uvnitř veřejné správy i směrem k občanům. Dobré vládnutí není jenom věcí veřejné správy, právě ona má ale největší vliv a pozornost je proto třeba soustředit zvláště na ni, jakkoli ne pouze na ni.

Žádného cíle v této oblasti zatím nebylo dosaženo. V některých případech došlo od roku 2017 k patrnému posunu žádoucím směrem, nejvýrazněji v oblasti sběru a sdílení dat. Ve většině cílů byl však reálný pokrok jen malý, pokud vůbec nějaký. To se týká i soudržnosti politik a inovativních přístupů. Ačkoli veřejná správa vyvíjela větší či menší snahu, reálné výsledky se (zatím) často nedostavily, nebo je není možné dobře posoudit. V tom se odráží přetrvávající orientace české veřejné správy spíše na aktivitu nebo administrativní výstupy – obojí přitom může být velmi četné – než na datově podchytitelné výsledky z hlediska svých cílů nebo z hlediska občanek a občanů.

To vše v situaci, kdy je důvěra v reprezentativní orgány státu dlouhodobě slabá a velmi nízké je také očekávání veřejnosti stran schopnosti ČR vypořádat se s různými hrozbami, od epidemií, přes nedostatek vody až po nárůst chudoby nebo prohloubení ekonomických nerovností. Roční klouzavý průměr důvěry občanů a občanek v Poslaneckou sněmovnu jako hlavní orgán reprezentace se od roku 2015 pohybuje mezi 30 a 40 %.³ A podle mínění veřejnosti, pravděpodobnost, že ČR uspěje v řešení možných budoucích výzev, je nižší, než kdyby si člověk prostě hodil mincí.⁴

---

³ Indikátor kvality života 8.2.

⁴ Indikátor kvality života 10.14.

Úvod: účel a struktura zprávy

Úkol předložit Zprávu o kvalitě života a její udržitelnosti vyplývá ze Strategického rámce Česká republika 2030 (dále jen „ČR 2030“).⁵ Vládě měla být předkládána vždy jednou za dva roky. Jejím základem měla být analytická část, která na základě indikátorů zhodnotí vývoj v jednotlivých prioritních oblastech s konkrétní vazbou na strategické a specifické cíle. Zpráva měla rovněž obsahovat doporučení k obsahu politik či strategických dokumentů, koncepcí, programů a opatření z hlediska naplnění cílů ČR 2030.

Obsah a struktura Zprávy byly dále specifikovány v Implementačním plánu ČR 2030 (dále jen „IP ČR 2030“).⁶ Vedle vyhodnocení cílů má Zpráva hodnotit i plnění opatření a doporučení IP ČR 2030 a zhodnotit klíčové aspekty implementace, zejména koherenci politik a zapojení aktérů do implementace. Zpráva tedy kopíruje strukturu ČR 2030 a hodnotí její naplňování na úrovni 97 specifických cílů agregovaných do 27 strategických cílů a 6 klíčových oblastí.

Další klíčové aspekty nejsou ve Zprávě pojednány samostatně, neboť je jim věnována pozornost při hodnocení naplňování strategických a specifických cílů ČR 2030, které Zprávu strukturují. To se týká zejména metodické podpory municipalit (SC 20) a naplňování mezinárodních závazků v oblasti udržitelného rozvoje (cíl 21).

Další podstatnou změnou byla úprava hodnotícího cyklu ze 2 na 3 roky tak, aby se výsledky opatření mohly projevit a zároveň se zmenšila administrativní náročnost procesu. Nicméně je třeba mít na paměti, že dokument takové úrovně obecnosti, jako je strategický rámec, by měl být implementován prostřednictvím dalších strategických dokumentů, legislativních opatření a finančních nástrojů a výčet uvedený v IP ČR 2030 nikdy nemůže být z povahy věci vyčerpávající.

Oproti původnímu záměru není s předložením Zprávy spojena aktualizace IP ČR 2030; MŽP jakožto gestor agendy udržitelného rozvoje požádá o posun o jeden rok, tj. do 31. 12. 2021. Důvodem je zejména epidemie koronaviru Covid-19 (dále jen „Covid-19“), která nasměrovala pozornost veřejné správy i veřejnosti směrem k bezprostředním výzvám týkajícím se zdravotní bezpečnosti, pravděpodobné ekonomické recese a jejích sociálních důsledků. Místo formální aktualizace IP ČR 2030 je proto vhodnější věnovat pozornost stabilizaci situace a přípravám obnovy spojených s tranzicí směrem k ekologické, spravedlivé a digitální budoucnosti. Klíčovým institucionálním rámcem je Evropská unie, zejména Zelená dohoda pro Evropu,⁷ Facilita na podporu oživení a odolnosti⁸ a Plán spravedlivé územní transformace,⁹ které ČR umožní investovat do tranzice přes půl bilionu korun. Přestože Zpráva převážně vychází z dat z roku 2019 a starších a nezachycuje změny způsobené epidemií Covid-19, mohou její zjištění a hodnocení být užitečná pro promýšlení obnovy a tranzice. Lze totiž říci, že dopady Covidu-19 ukazují slabiny a nedostatky konstatované ve Zprávě v ještě mnohem ostřejším světle a relativizují dosavadní úspěchy. Důkladné zhodnocení dopadů Covidu-19 bude možné až v další hodnotící Zprávě v roce 2023. Dopady Covidu-19 však budou zohledněny již při aktualizaci IP ČR 2030 v roce 2021, která se bude mj. opírat o tabulku hodnocení opatření uvedenou v příloze č. 3.

Přístup k hodnocení naplňování cílů ČR 2030 užitý ve Zprávě je orientován na míru dosažení daného cíle. Pro snadnou orientaci využívá při hodnocení specifických cílů následující barevné rozlišení:

⁵ Schválen usnesením vlády ze dne 19. dubna 2017 č. 292.

⁶ Schválen usnesením vlády ze dne 17. října 2018 č. 669.

⁷ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_cs.

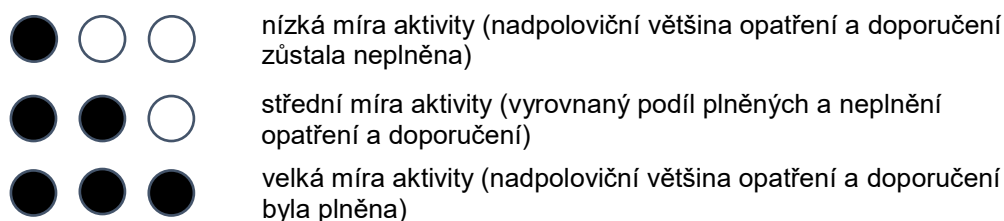
⁸ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_cs.

⁹ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism/just-transition-funding-sources_cs.

- **zelená barva** značí cíle, jichž bylo dosaženo. Pokud ho bude dosaženo i v příštím hodnocení, je možné znění ČR 2030 aktualizovat (tj. pokud bude i v roce 2023 hodnocení zelené, může být formulován cíl jiný, nebo cíl zůstane, ale od té doby nemusí být pro daný cíl žádná opatření, stačí kontrola trendu);
- **oranžová barva** značí významný pokrok v reálných výsledcích; k příštím hodnocení by mohlo být cíle dosaženo (tj. pokud se nestane nic zásadního, v roce 2023 by daný cíl mohl být označen zeleně);
- **červená barva** značí, že k dosažení cíle máme téměř tak daleko, jako v roce 2017; malý pokrok v reálných výsledcích od přijetí ČR 2030;
- **černá barva** značí ty cíle, u nichž je pro dostatek relevantních informací obtížné posoudit dopad činností na plnění cíle a míru jeho dosažení; týká se zejména klíčové oblasti Obce a regiony, která mapuje utváření předpokladů pro naplnění cílů, které je obtížné kvůli komplikované struktuře územních partnerů a významné úloze samospráv posoudit.

Zároveň je třeba mít na paměti, ČR 2030 představuje celospolečenský rámec a naplnění některých cílů může státní správa ovlivnit pouze nepřímo. Vzhledem k tomu, že se jedná o první hodnotící zprávu ČR 2030, nelze většinu cílů považovat za naplněnou. Proto je k hodnocení specifických cílů připojeno doplňkové hodnocení zaměřené na míru aktivity a snahy, jež vychází z naplnění opatření a doporučení (viz příloha č. 3), které má poskytnout komplexnější pohled na plnění cílů. Míra aktivity je značena tímto způsobem:

Souběžně s touto Zprávou je předkládána první *Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj*, která hodnotí pokrok v plnění Cílů udržitelného rozvoje. Jejím účelem je poskytnout informace pro mezinárodní výkaznictví a tzv. národní dobrovolný přezkum v rámci procesu hodnocení Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj na úrovni Organizace spojených národů. Předkládaná zpráva hodnotí pokrok v cílech, které si Česká republika stanovila sama v oblasti udržitelného rozvoje a které více reflektují její specifika. Metodika použitá pro hodnocení naplnění cílů je proto odlišná, neboť se soustředí na hodnocení míry úsilí, nikoliv naplnění cíle jako tato Zpráva. Obě zprávy však vycházejí ze stejných druhů informací:

- dostupných dat pro 162 indikátorů ČR 2030 z celkem 192 schválených indikátorů – viz příloha č. 1;
- reportů ministerstev (gestorů jednotlivých opatření, příp. doporučení v IP ČR 2030) které tato ministerstva poskytla prostřednictvím sítě tzv. kontaktních bodů (focal points) pro agendu udržitelného rozvoje na jaře a v létě 2020; úroveň naplňování jednotlivých opatření a doporučení, jež vychází ze zpráv gestorů opatření, resp. jejich konsolidované verze vytvořené MŽP v případě, že se hodnocení gestorů rozcházel, je uvedena v příloze č. 3;
- doplňkových informací, které musely být dohledány, aby bylo možno vyhodnotit všechna opatření a cíle.

Indikátory kvality života: využití a interpretace

Čtvrtým zdrojem informací jsou indikátory kvality života, resp. dostupná data pro 85 z nich ze 140 navržených indikátorů¹⁰ (viz příloha č. 2).¹¹ Systematické začleňování perspektivy života do hodnocení úspěšnosti a dopadu státních politik není dosud v českém kontextu příliš rozvinuté. Za tímto účelem byl v rámci projektu Systém dlouhodobých priorit udržitelného rozvoje ve státní správě, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0002185 realizovaného Úřadem vlády v letech 2016–2018 vytvořen návrh indikátorů kvality života. Jejich dlouhodobý sběr a vyhodnocování by měl přispět ke komplexnímu hodnocení rozvoje ČR a poskytnout „zrcadlo“, tedy to, jak lidé, resp. různé cílové skupiny, vnímají a hodnotí dopady politik. Perspektiva kvality života rovněž rozšiřuje naši pozornost z hlediska ekonomického úspěchu vyjádřením indikátorem HDP jak o perspektivu příjemců (např. měření příjmu a spotřeby z perspektivy domácností), tak o další hlediska stojící mimo tržní sféru, která přesto vnímáme jako podstatná (např. míra spokojenosti s vlastním životem či dostupnost volného času), byť jsou subjektivní. Inspirací pro indikátory kvality života byl přístup OECD, který konceptualizuje kvalitu života, resp. blahobytu (*well-being*) pomocí 4 kapitálů (přírodního, lidského, ekonomického a společenského) do 11 oblastí.¹² Neznamená to však, že ekonomické zajištění lze opomíjet. Podle výsledků Evropského sociálního výzkumu (2016) jsou práce a finanční zabezpečení (nepřekvapivě) klíčovými faktory životní spokojenosti následovány pocíťovaným dobrým zdravotním stavem.¹³

Praktické využití indikátorů kvality života však zůstává v této zprávě limitováno. V první řadě kvůli tomu, že navrženou sadu se podařilo naplnit pouze zhruba z necelých dvou třetin, což byl důsledek řady faktorů: data pocházela z nepravidelných výběrových šetření či projektů, které nebyly opětovně realizovány; vysoce agregované údaje neměly dostatečnou vypovídající hodnotu; ukazatele měly experimentální povahu a navržené gestoři jimi nedisponovali či se ukázalo, že gestoři disponují vhodnějšími daty pro stejný účel. Díky práci ČSÚ byly pro indikátory kvality života zpracovány metodické listy, což usnadní jejich další rozvoj. Dalším omezením je pak i skutečnost, že některé indikátory jsou podobné s ukazateli ČR 2030, klíčové oblasti ČR 2030 plně nekorrespondují s 11 oblastmi dle OECD a některé se zatím nepodařilo plnohodnotně využít. Měření a interpretace kvality života proto zůstávají výzvou nejen v ČR, ale i v dalších evropských státech, a tvorba datové sady je otevřeným procesem, který se bude do budoucna proměňovat na základě získaných zkušeností.

Z výše uvedených důvodů jsou indikátory kvality života do textu začleněny v podobě doprovodných boxů, v nichž poskytují doplňující a rozšiřující informace, v několika případech jsou rovněž využity pro zhodnocení naplňování strategického cíle nebo pro potřeby manažerského shrnutí (43 indikátorů). Indikátory, které zůstaly nevyužity (21), a doplňující informace (2) potřebné k vyhodnocení daných indikátorů lze shrnout takto:

- Spokojenost s vlastním životem se v české populaci dlouhodobě příliš nemění, mezi lety 2002–2018 se pohybovala mezi hodnotami 6,6 až 7 na škále 0–10, kde vyšší hodnota značí i vyšší spokojenost.¹⁴ Dobrou zprávou je, že klesá nejradikálnější řešení životní nespokojenosti či duševní nemoci – sebevražednost. Na život si však výrazněji častěji sahají muži než ženy.¹⁵

¹⁰ Úřad vlády (2018) Souhrnná zpráva o měření kvality života v ČR.

¹¹ 81 indikátorů vychází ze Souhrnné zprávy o měření kvality života v ČR, 4 další indikátory byly doplněny na návrh ČSÚ jakožto součást projektové aktivity projektu Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/00014042.

¹² Jedná se o tyto oblasti: 1. příjem a bohatství; 2. zaměstnanost; 3. bydlení; 4. zdraví; 5. sladování pracovního a soukromého života; 6. vzdělávání; 7. mezilidské vztahy; 8. občanská angažovanost a dobré vládnutí; 9. životní prostředí; 10. bezpečnost; 11. osobní pohoda.

¹³ Jaroslava Pospíšilová, Eva Krulichová (2016) Jak se žije Čechům v současné Evropě?, s. 51–52.

¹⁴ Indikátor kvality života 11.1.

¹⁵ Indikátor kvality života 4.5. Nicméně tento indikátor je třeba interpretovat velmi opatrně, míra sebevražednosti ČR je dlouhodobě nad celoevropským průměrem a sebevražda je druhou nejčastější příčinou úmrtí ve věkové skupině 15–24 let, viz Národní akční plán prevence sebevražd, MZd (2020), s. 13, dostupné z: <https://www.mzcr.cz/wp->

- Českou republiku její občané vnímají jako bezpečnou zemi. Podíl obyvatel, kteří se rozhodně a spíše cítí bezpečně od roku 2015 – navzdory řadě globálních hrozeb – do roku 2019 vzrostl ze 76 na 87 %.¹⁶ Útoky kvalifikovatelné jako teroristické jsou na území ČR stále výjimečné,¹⁷ projevy extremismu – mezi něž řadíme 106 zjištěných a objasněných skutků z trestního zákoníku – představují 0,186 promile všech objasněných trestných činů v roce 2019.¹⁸ Klesla však důvěra v migranty do ČR a jejich přínosu pro českou kulturu, která byla nejvyšší v době před vstupem ČR do EU a naopak po roce 2015 se dostala na historické minimum.¹⁹ Cizinci jsou vnímáni spíše jako ohrožení.²⁰
- Pocit bezpečí je ještě vyšší v místě bydliště.²¹ Majetková i násilná kriminalita stejně jako počet zaznamenaných trestných činů spíše lehce klesá, zejména případy úmyslného zabití, útoků a napadení, výjimku tvoří naopak mírný nárůst počtu sexuálních napadení a znásilnění.²² V tomto případě je však třeba mít na vědomí, že se jedná pouze o ohlášené činy, výsledky sociologických průzkumů ukazují na mnohem znepokojivější situaci. Sexuální obtěžování podle nedávného výzkumu v posledním roce zažilo 21 % Čechů a s fyzickým, sexuálním nebo psychickým násilím má zkušenosti dokonce 34 % Čechů.²³ Podle metastudie z oblasti partnerského násilí fyzické násilí ze strany partnera zažilo 19–39 % žen.²⁴ Mírný pokles vykázaných trestných činů se zatím nijak výrazně nepodepsal na absolutním počtu vězňů, ani na jejich podílu vůči populaci.²⁵
- Ačkoliv jsou obyvatelé České republiky vcelku spokojeni se svými životy a své okolí i stát pokládají za bezpečné, zůstávají k lidem, které neznají, opatrnější a méně důvěřiví (na škále 1–10 se hodnoty důvěry v druhé pohybovala mezi 4,2–5,0).²⁶ Domnívají se však, že většina lidí by se je spíše nesnažila podvést, pokud by měla tu možnost, nebo by se snažila být poctivá (na škále 1–10 se důvěra v poctivost cizích lidí pohybovala mezi 5,0–5,4;²⁷ lze se tedy domnívat, že nedůvěra lidem je mírně ovlivněna vnímáním jejich životní úrovně/situace).
- Oproti tomu primární jednotkou společenské struktury a sítě, s níž se lidé identifikují, zůstává pro naprostou většinou rodina. Významnější je více pro ženy než pro muže, více pro starší než pro mladší, více pro vzdělanější, více pro obyvatele menších obcí než velkých měst, více pro Moravany než pro Čechy. Rozdíly však nejsou obvykle výrazné, pohybují se v řádu jednotek procentních bodů (p. b.).²⁸
- Význam přátel a známých se od r. 1991 zvýšil. Zatímco v roce 1991 považovalo za velmi důležité v životě mít přátele a známé 21 % respondentů, v roce 2017 to již bylo plných 47 % (interval spolehlivosti pro celou ČR jsou v roce 1991 20–23 % a v roce 2017 44–49 %). Ze sociologického hlediska by tento nárůst mohl indikovat, že přátelské sociální kontakty (lze hovořit dokonce o sociálním kapitálu) nabývají v české společnosti na významu.²⁹
- Třetím významným identifikačním prostorem je práce a zaměstnání. V této oblasti došlo v uplynulých letech také k řadě pozitivních, subjektivně pociťovaných změn. Výrazně,

content/uploads/2020/08/N%C3%A1rodn%C3%AD-ak%C4%8Dn%C3%AD-pl%C3%A1n-prevence-sebevra%C5%BEd-2020-2030.pdf.

¹⁶ Indikátor kvality života 10.11.

¹⁷ Indikátor kvality života 10.8.

¹⁸ Indikátor kvality života 10.9.

¹⁹ Indikátor kvality života 7.7.

²⁰ Indikátor kvality života 7.8.

²¹ Indikátor kvality života 10.12.

²² Indikátory kvality života 10.3 a 10.4.

²³ European Union Agency for Fundamental Rights (2014) Násilí na ženách: průzkum napříč EU, s. 31, Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_cs.pdf.

²⁴ Jana Dvořáčková (2017) Analýza existujících výzkumů v ČR v oblasti partnerského násilí, s. 17, Dostupné z: <https://www.tojrovnost.cz/images/analzy/Analzya-existujicich-vyzkumu-v-oblasti-partnerskeho-nasili.pdf>.

²⁵ Indikátor kvality života 10.5.

²⁶ Indikátor kvality života 7.1.

²⁷ Indikátor kvality života 7.2.

²⁸ Indikátor kvality života 7.11.

²⁹ Indikátor kvality života 7.12.

o pětinu, vzrostla mezi lety 2013 a 2019 spokojenost s odměňováním. Průměrný hrubý hodinový výdělek mezi lety 2015–2019 vzrostl třetinu.³⁰ Zvýšil se rovněž poměr minimální mzdy a průměrné hrubé měsíční mzdy na přepočtené počty zaměstnanců, a to o necelých 5 p. b., díky čemuž se přiblížil často diskutované výši 40 %.³¹ Zlepšily se pracovní podmínky a zvýšila se jistota a pocit seberealizace, stagnují pouze vztahy v práci a zaměstnání. Částečně se snížila časová náročnost práce a zlepšila rovnováha mezi pracovním a osobním životem.³² Výsledky jsou mírně překvapivé zejména ve vztahu k růstu jistoty a zlepšení časové náročnosti; subjektivní dimenze vnímání spokojenosti zde může zastírat riziko, které pro trh práce ve střednědobém horizontu přináší automatizace, robotizace a digitalizace, resp. pronikání digitálních technologií, které posouvají a rozmazávají hranici mezi pracovním a soukromým životem. O víkendu během posledního měsíce alespoň jednou pracovalo v letech 2016–2019 vždy více než 60 % respondentů.³³ Bezpečnost práce – vyjádřena počtem fatálních pracovních úrazů – se dlouhodobě nemění a zůstává vysoká.³⁴

- Jiné výzkumy však pocit seberealizace v pracovním světě hodnotí odlišně. Více jak tři čtvrtiny respondentů, kteří mají placenou práci, uvedlo, že rozhodně souhlasí s tím, že považují své zaměstnání za zajímavé, prospěšné a mohou se v něm samostatně realizovat (nicméně je třeba mít na paměti, že se jedná pouze o podíl na celku a skupiny respondentů se nemusejí nutně překrývat, jinými slovy z dat nevyplývá korelace mezi zajímavostí, prospěšností a samostatností). Pouze zhruba čtvrtina respondentů, kteří mají placenou práci, uvedla, že rozhodně souhlasí, že jejich práce může přispívat jiným lidem.³⁵

---

³⁰ Indikátor kvality života 1.3.

³¹ Indikátor kvality života 1.5.

³² Jedná se o nově zařazený indikátor na základě doporučení CVVM, který není obsažen v původní sadě, viz poznámka č. 11. Do indikátorů kvality života bude zařazen jako indikátor 2.16 Index subjektivní kvality pracovního života v ČR, jehož gestory jsou CVVM a Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., data jsou dostupná rovněž na: <http://kvalitapracovnihozivota.vubp.cz>.

³³ Indikátor kvality života 5.14.

³⁴ Indikátor kvality života 2.9.

³⁵ Indikátor kvality života 2.12.

1. Lidé a společnost

Příjmová nerovnost je v ČR jedna z nejnižších v EU a příjmy mají dlouhodobě rostoucí trend, zvýšila se minimální a zaručená mzda, v obecné míře nezaměstnanosti a dlouhodobé nezaměstnanosti si ČR vede dobře. Naopak varující je, že se v oblasti zdraví prohlubují nerovnosti. Prevalence častého i nárazového pití nadměrných dávek alkoholu roste. Pozitivní, byť nikoli uklidňující zprávou je, že se snižuje podíl denních kuřáků.

Na řadu výzev, identifikovaných v roce 2017, ČR dosud nenašla adekvátní odpověď, nebo má jen dílčí výsledky. Polarizace trhu práce se sice zmírňuje, ale ČR se stále potýká s regionálními nerovnostmi téměř ve všech ohledech. Mezery jsou ve zvyšování kvalifikační úrovně zejména osob s neukončeným základním vzděláním. Problém závislosti vzdělávacích výsledků na socioekonomickém původu se nepodařilo vyřešit. Rozvoj vzdělání založeném na dobrém všeobecném základu, kreativité a schopnosti učit se podporuje nově schválená Strategie vzdělávací politiky ČR do 2030+. Dosavadní vývoj v oblasti celoživotního vzdělávání není příznivý, chybí také propojení formálního a neformálního vzdělávání.

Genderová nerovnost se snižuje jen velmi pomalu, platové rozdíly přetrvávají, téma rovnosti nemá dostatečné zastání ani v rozhodovacích pozicích státu. Došlo sice k legislativnímu ukotvení institutu sdíleného pracovního místa – což může zlepšit situaci pracujících lidí, kteří pečují o své děti nebo o své seniory – ale nabídka zkrácených úvazků je nedostatečná. Rodičovský příspěvek se zvýšil a na konci roku 2020 byl schválen zákon o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě. Systém sociálního bydlení nebyl vytvořen a některé veřejné služby nejsou ohroženým skupinám dostupné, zejména pak v sociálně vyloučených lokalitách. Veřejné výdaje ČR na kulturu spíše stagnují, i když platy (mzdy) pracovníků v kulturní sféře mírně rostou; zákon o veřejných kulturních institucích nebyl přijat.

1 Společenské klima je vůči rodinám všestranně příznivé, bariéry a společenské tlaky jsou minimalizovány. Rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany a jsou společensky vysoce oceňovány.

Rodina má pro společnost nenahraditelnou funkci – je základní společenskou jednotkou a prvním místem socializace nutné pro rozvoj jednotlivce a společnosti. Už jen proto by měla být z ekonomického, společenského a sociálního hlediska státem dostatečně oceňována a podporována tak, aby byla přínosem pro všechny generace. Sladování pracovního a rodinného života tak musí umožnit rodinám podporovat nejen své děti, ale i své seniory. Zvláštní pozornost je také nutné věnovat rodinám ve specifické situaci.

V oblasti sladování pracovního a rodinného života došlo ke zvýšení rodičovského příspěvku a k legislativnímu ukotvení institutu sdíleného pracovního místa. Sdílené pracovní místo může v budoucnu zlepšit situaci pracujících lidí, kteří pečují buď o své děti, nebo o své seniory. V zajištění zvláštní pozornosti rodinám se specifickými potřebami se angažují především sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a od roku 2021 by měl pomoci nově schválený zákon o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě.

1.1 Vhodné socioekonomické podmínky podporují dobré fungování rodin. Zaměřují se na finanční zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny a služby péče o děti i seniory. Umožňují tak získat dostatek volného času pro zkvalitňování rodinných vztahů.

Účinná politika podporující rodinu ve všech jejích základních funkcích je postavena na uznání autonomie rodiny. V rámci dobrého fungování rodiny je nezbytné vytvořit podmínky, ve kterých se nebudou lidé cítit finančně ohroženi a zároveň nebudou nuceni si vybírat mezi rodinou a prací. V podpoře dobrého fungování rodin proto hodnotíme následující nástroje.

Možnost využívání flexibilní formy práce je jedním ze základních předpokladů efektivního sladování rodinného a pracovního života pro rodiče s malými dětmi, zvláště pak pro ženy, jejichž zaměstnanost je velmi silně ovlivňována mateřstvím.³⁶ Míra zaměstnanosti žen s dítětem v předškolním věku dlouhodobě nedosahuje ani 50 %³⁷ a ve srovnání s ostatními státy EU je jedna z nejnižších. Opačně je tomu v případě žen s odrostlými dětmi (dětí 12 let a starší), jejichž míra zaměstnanosti je mezi státy EU dlouhodobě nejvyšší (93 % v roce 2019).³⁸ Zvyšování zaměstnanosti rodičů s dětmi v předškolním věku je jednou z priorit Koncepce rodinné politiky 2017, která se snaží řešit problémy spojené s nedostatečnou nabídkou flexibilních forem práce, jako jsou např. zkrácené pracovní úvazky, pružná pracovní doba či možnost práce z domova. Úspěchem je v této oblasti institut sdíleného pracovního místa, který bude implementován od roku 2021.³⁹ V nejbližších letech by měla být provedena transpozice nové evropské směrnice do českého právního řádu, která zavádí možnost čerpat 10 pracovních dnů otcovské dovolené, nejméně 5 pracovních dnů pečovatelského volna při péči o příbuzného nebo o osobu žijící ve společné domácnosti za rok a nejméně 4 měsíce rodičovské dovolené se 2 nepřenosnými měsíci pro každého rodiče.⁴⁰ Další podporou pro dobré fungování rodiny je dostupná služba péče o dítě (více viz cíl 4.1), která však z hlediska finančně dostupných nabídek není dostatečná pro děti do tří let a regionálně i pro děti tříleté a čtyřleté a to na celém území ČR.⁴¹ Stávající podpora služeb péče o děti je ze strany MPSV postavena na dětských skupinách, které mají v současné době kapacitu více než 15 tis. míst pro děti od jednoho roku věku do zahájení povinné školní docházky. Dalším typem zařízení jsou mikrojesle se současnou kapacitou 440 míst pro děti od půl roku do čtyř let. Tato zařízení jsou nyní financována především díky projektům podpořených z OP Z částkou více než 8,3 mld. Kč.⁴² Z důvodu jejich udržitelnosti a zajištění co největší dostupnosti je připraven systém národního financování, který by měl fungovat od roku 2022.⁴³

Potřebné rodiny jsou podporovány nepojistnými sociálními dávkami státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi i dávkami pro zdravotně postižené a potřebující péči. Od ledna 2020 došlo novelizací zákona o státní sociální podpoře k navýšení celkové částky rodičovského příspěvku z 220 tis. Kč na 300 tis. Kč (v případě dvojčat a vícčat z 330 tis. Kč na 450 tis. Kč). Na zvýšenou částku rodičovského příspěvku mají nárok rodiče dětí do čtyř let věku, kteří k 1. lednu 2020 rodičovský příspěvek aktivně pobírali a ti, kteří jej začali pobírat až po 1. lednu 2020. Podpora zapojování mužů do péče obecně je řešena především

³⁶ MPSV (2017) Koncepce rodinné politiky 2017.

³⁷ Ind. 1.1.1.

³⁸ Eurostat (2020) Employment rate of adults by sex, age groups, educational attainment level, number of children and age of youngest child (%) Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst_hheredch.

³⁹ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁰ Směrnice EU o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem.

⁴¹ MPSV ČR (2017) Koncepce rodinné politiky 2017.

⁴² Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴³ Novelizace zákona č. 247/2014 Sb., která byla v červenci 2020 schválena vládou.

prostřednictvím dávky otcovské poporodní péče, která byla zavedena v únoru 2018 (týden placeného volna pro otce v období šestinedělí). Od června 2018 je poskytováno dlouhodobé ošetrovné, tedy až 3 měsíce volna na péči o osobu blízkou a dávku ve výši 60 % denního vyměřovacího základu (DVZ). Z hlediska služeb pro rodinu MPSV poskytuje dotace na podporu rodiny pro nestátní neziskové organizace v dotačním řízení Rodina. Cílem tohoto programu je především podpora primární prevence, která přispívá k větší stabilitě rodinných a partnerských vztahů a podporuje rozvoj rodičovských kompetencí – v roce 2020 došlo k navýšení alokace o 23,5 mil. Kč⁴⁴ na 120 mil. Kč.⁴⁵

Stabilní a dobře fungující rodina napomáhá sociální soudržnosti společnosti a je zcela zásadní pro její budoucí rozvoj. Náklady spojené s výchovou a péčí o dítě však výrazně ovlivňují rodinný rozpočet a s rostoucím počtem dětí klesá průměrný příjem celé domácnosti. Průměrný disponibilní roční příjem na osobu byl v české domácnosti 191 470 Kč, tj. v roce 2019 cca 16 tis. Kč na měsíc, který od roku 2005 plynule rostl. Rostoucí trend disponibilních příjmů lze pozorovat u všech typů domácností v ČR. Spolehlivě nejvyšším ročním příjmem disponuje osoba v domácnosti bez dětí (téměř 222 tis. Kč v roce 2019). Počet dětí se pak viditelně a dlouhodobě odráží na rodinném rozpočtu. Zatímco domácnost s jedním dítětem měla disponibilní příjem o necelých 20 % nižší (179 625 Kč) než bezdětná domácnost, v domácnosti se dvěma dětmi byl téměř o 30 % (158 252 Kč) a se třemi a více dětmi až o 44 % (124 257 Kč) v roce 2019.⁴⁶

Dobrou zprávou je, že i přes náročnější ekonomickou situaci v rodinách s dětmi se míře úhrnné plodnosti v ČR poměrně daří. V posledních dvaceti letech úhrnná plodnost v ČR v průměru vzrostla o polovinu – z 1,13 živě narozených dětí jedné ženě ve věku 15–49 let v roce 1999 na 1,71 v roce 2019 (pouze v letech 2009 až 2012 plodnost meziročně stagnovala či mírně klesala). Nejnižší míra plodnosti je tradičně v Praze (1,52 dítěte v roce 2019). Ke krajům s nízkou úrovní plodnosti v posledních letech (průměr let 2017–2019) se dále řadí kraj Karlovarský, Moravskoslezský a Zlínský. Naopak nejvyšší úhrnnou plodnost měly ženy v posledních letech (průměr let 2017–2019) v kraji Vysočina, Středočeském, Jihomoravském a Libereckém. V roce 2019 byla úplně nejvyšší plodnost zaznamenána v kraji Pardubickém (1,82 dítěte na jednu ženu).⁴⁷

V zájmu státu tedy je nejen ekonomicky kompenzovat náklady a úsilí spojené s péčí a výchovou dětí, ale usilovat i o politiku podporující rodinu ve všech jejích základních funkcích tak, aby byly nastaveny podmínky, ve kterých mohou lidé naplnit představy o počtu dětí a narození dítěte nepřinášelo potenciální ohrožení chudobou.

Rodiny však nepečují pouze o děti, ale i o generaci svých rodičů. Z hlediska sociálního zabezpečení seniorů, je zákonem ošetřen nárůst důchodů s ohledem na růst indexu spotřebitelských cen a růst mezd. V současnosti platí, že se důchody zvyšují podle indexu spotřebitelských cen zohledněných ze sta procent a podle růstu reálných mezd zohledněných z padesáti procent. Pravidelná valorizace vede k nárůstu důchodů v souladu s možnostmi ekonomiky. Ve valorizačním mechanismu je také postup, který umožní vládě odstranit dopady nominálně nízkého

⁴⁴ MPSV ČR (2019) MPSV vyhlásilo dotační řízení na podporu rodiny pro rok 2020. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/16_10_2019+TZ+-+Vyhlaseeni+NDT+Rodina+na+rok+2020.pdf/55c7f1d2-ecef-4816-5a24-0d6025a75594.

⁴⁵ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁶ Ind. 1.1.4.

⁴⁷ Ind. 1.1.5.

zvýšení důchodů. Při zvýšení důchodů v pravidelném termínu se procentní výměry vyplacených důchodů mohou zvýšit až o tolik procent, aby u průměrného starobního důchodu úhrn částky zvýšení činil 2,7 % jeho výše, pokud by tohoto zvýšení nedosáhl. To potvrzuje i trvale rostoucí trend vyplacených důchodů od roku 1990. V roce 2018 byl průměrný starobní důchod u mužů 13 703 Kč a u žen 11 296 Kč.⁴⁸ Od 1. ledna 2018 byla navýšena valorizace (mimo rozšíření používaného indexu cen dle výhodnosti) z jedné třetiny růstu reálných mezd na jednu polovinu. Od září 2018 byla navíc zvýšena základní výměra všech důchodů z 9 % na 10 % průměrné mzdy. Obě úpravy tak závisí na vývoji mezd v ekonomice, což odráží zároveň ekonomický výkon. V roce 2018 byl průměrný disponibilní příjem osoby v domácnosti důchodců necelých 164 tis. Kč a byl o 14 % nižší ve srovnání se všemi domácnostmi v ČR.⁴⁹

Velkým úspěchem v oblasti sladování pracovního a rodinného života je zvýšení rodičovského příspěvku a legislativní ukotvení institutu sdíleného pracovního místa. Ačkoli je ČR v rodinné politice na dobré cestě, ke splnění cíle chybí zejména dostupnější služby péče o děti (více 2.2) a odpovídající kompenzace zvyšujících se nákladů a úsilí rodičů spojených s péčí a výchovou dětí. Stanovení výše starobního důchodu je zajištěno transparentním mechanismem zohledňujícím vývoj ekonomiky.

1.2 Rodinám se specifickými potřebami je věnována zvláštní pozornost. Jsou přijímána cílená opatření přispívající k rovnému přístupu ke vzdělávání a uplatnění členů těchto rodin na trhu práce i ve společnosti.

Rodiny se specifickými potřebami mají systémově nastavené stejné podmínky jako ostatní rodiny, ale ne vždy jim je státem věnována dostatečná pozornost. Od poloviny roku 2021 bude Úřad práce ČR vyplácet náhradní výživné⁵⁰ pro nezaopatřené děti v maximální částce 3 tis. Kč měsíčně, a to nejvýše dva roky. Tato finanční pomoc se bude týkat přibližně 24 tis. nezaopatřených dětí. Prostřednictvím návrhu novely občanského zákoníku dochází k podpoře konsenzuálního řešení záležitostí nezletilého dítěte a zejména zabezpečení jeho řádné výživy.⁵¹ Podpora rodin s dětmi, jejichž vývoj je ohrožen v důsledku dlouhodobé krizové situace byla cíleně poskytována prostřednictvím výzvy OP Z v rámci konkrétních projektů zaměřených na sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. V rámci uvedené výzvy, ve které jsou oprávněnými příjemci kraje, byla Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi podpořena převážně díky OP Z v 18 projektech a v 11 krajích. V letech 2016–2019 byla tato služba podpořena částkou 631 mil. Kč. Významnou podporou rodin byla i podpora projektů v rámci Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám, které v období 2016 až 2019 byly podpořeny téměř 80 mil. Kč.⁵² Prostřednictvím projektu „Snižování rizik odsouzených prostřednictvím intervenčních programů“ je věnována i pozornost rodičovským právům a povinnostem rodičů odsouzených k výkonu trestu za trestnou činnost. Projekt cílí na upevnění

Kvalita života 1.1 – Náhrady zaměstnancům

Celkové hrubé mzdy a platy zaměstnanců v penězích i nepeněžním plnění společně s příspěvky na sociální zabezpečení placené zaměstnavatelem tzv. náhrady zaměstnancům v podílu na HDP měly mezi lety 2015 až 2019 rostoucí trend.

⁴⁸ ČSÚ (2020) Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_duchod.

⁴⁹ Ind. 1.1.4.

⁵⁰ Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů.

⁵¹ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (sněmovní tisk č. 899).

⁵² Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

rodinných vazeb a na snížení stresujících situací členů rodiny při vstupu do vězení a stigmatu členů rodiny vězněného rodiče.⁵³

Cíl 1.2 zaznamenává výrazně horší úspěch ve srovnání s předchozím cílem. Nicméně v zajištění zvláštní pozornosti rodinám se specifickými potřebami se angažují především sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a od roku 2021 by měl pomoci nově schválený zákon o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě.

---

⁵³ MF ČR (2020) Fondy EHP a Norska. Dostupné z: <https://www.eeagrants.cz/cs/programy/spravedlnost/schvalene-projekty/snizovani-rizik-odsouzenych-prostrednict-3058>.

2 Technologický a sociální rozvoj rozšiřují přístup k důstojné práci.

Důstojná práce je pro kvalitu života zásadní. Již dlouhá léta není jen zdrojem obživy, ale i základním prvkem identity a socializace člověka. Možnosti přístupu k práci se rozšiřují a je nutné na ně umět pružně reagovat. S postupující digitalizací a robotizací se rozšiřují možnosti flexibilních úvazků, práce z domova nebo zkracování pracovní doby. Současně však s novými možnostmi mohou přicházet i komplikace typu zánik pracovních míst, rostoucí monitoring pracovníků nebo odcizení ve virtuálním prostředí. Mimo technologický pokrok působí na trh práce i sociální situace, která kvůli stárnoucí populaci nemusí být v nadcházejících letech příliš povzbudivá.

K významnému pokroku dochází ve zvyšování minimální a zaručené mzdy. V oblasti rekvalifikací probíhají snahy o zlepšení, ve kterých je však nutné více promítnout nejen dopady stárnutí populace, ale i trendy digitalizace a robotizace na pracovní trh. Prekarizace a nízká flexibilita práce je v ČR stále poměrně častá. Nabídka zkrácených úvazků je nedostatečná a sdílená ekonomika není v českém systému příliš ukotvena. Dostupnost kariérového poradenství pro osoby se zdravotním postižením je na trhu práce poměrně úspěšně zajišťováno. Nicméně výrazně chybí podpora rozvoje sociálního podnikání a nových sociálních podniků. V obecné míře nezaměstnanosti a dlouhodobé nezaměstnanosti si ČR vede dobře, a to i ve srovnání se zeměmi EU. Mezery jsou ale ve zvyšování kvalifikační úrovně zejména osob sneukončeným základním vzděláním. Polarizace trhu práce se sice zmírňuje, ale ČR se stále potýká s regionálními nerovnostmi téměř ve všech ohledech – ať v nezaměstnanosti nebo v příjmech. V současnosti se naopak daří úspěšně pokračovat v realizaci migračních projektů. ČR ale i tak stále chybí aktivnější lákání kvalifikovaných pracovníků ze zahraničí.

2.1 Trh práce vykazuje na celostátní i regionální úrovni nižší strukturální nerovnováhu, zmírňuje se polarizace trhu práce i její společenské dopady.

Průměrný počet uchazečů o zaměstnání v ČR dlouhodobě výrazně převyšoval počet volných pracovních míst. Tento trend se však začal pomalu měnit po roce 2013, kdy byl sice zaznamenán obecně nejvyšší počet uchazečů o zaměstnání (cca 600 tis.) a velmi málo volných pracovních míst (35 tis.), ale následně počet uchazečů o zaměstnání začal klesat a současně stoupala i nabídka volných pracovních míst. Zlom pak nastal v roce 2018, kdy počet volných míst cca o 100 tis. převýšil počet uchazečů. Přehled volných pracovních míst následně pokračoval s ještě větším rozdílem i v roce 2019 s tím, že nejméně byla naplněna nabídka volných míst u profesí obsluha strojů a zařízení, montéři, řemeslníci a opraváři. Naopak počet uchazečů (úředníci a pracovníci ve službách a prodeji) v roce 2019 převyšoval nabídku pracovních míst.⁵⁴

Ačkoli by se mohlo zdát, že volných pracovních míst je v ČR nadbytek, v některých regionech stále přetrvává strukturální nerovnováha v podobě opačného problému. V Moravskoslezském, Ústeckém a Olomouckém kraji výrazně počet nekvalifikovaných uchazečů převyšuje nabídku práce. Obdobně je na tom i Jihomoravský kraj, který však řeší spíše nadbytek pracovníků ve službách a prodeji. Nedostatek pracovní síly je naopak v Praze, ve Středočeském, Pardubickém a Plzeňském kraji v roce 2019.⁵⁵

V současnosti dochází k pravidelnému zvyšování minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy.⁵⁶ Díky tomu se od roku 2015 opakovaně snižuje míra polarizace trhu práce a příjmová nerovnost

⁵⁴ Ind. 2.1.1.

⁵⁵ Ind. 2.1.1.

⁵⁶ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

zaměstnanců.⁵⁷ Minimální mzda (14 600 Kč) v roce 2020 dosahuje úrovně cca 40 % průměrné hrubé nominální mzdy.⁵⁸

Práce hraje klíčovou roli téměř po celou dobu v životě člověka. Proto je nutné umět reflektovat různé životní fáze a měnící se potřeby a očekávání na trhu práce. V modernizaci nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti postupuje ČR po krocích a cílů zejména na podporu dalšího profesního vzdělávání směřujícího k uplatnění osob na trhu práce a zvýšení cílenosti nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (APZ). K odpovídajícímu uplatnění na trhu práce má za cíl pomáhat např. kariérové poradenství poskytované prostřednictvím úřadů práce, regionálními centry (např. InfoKariéra v Plzni, Centrum vzdělávání všem v Brně aj.) nebo neziskovými organizacemi.

Současný systém rekvalifikací cílí primárně na potřeby spojené se stárnoucí populací a na druhé straně digitalizující se společnost. MPSV v oblasti zvyšování kvality systému dalšího vzdělávání realizuje projekt „KVASAR“ (rozpočet 156 mil. Kč), jehož cílem je nastavení systému rekvalifikací tak, aby byly schopny reflektovat již naučené dovednosti. Dále jsou realizovány systémové projekty, které mají za cíl zvýšit efektivitu a dostupnost dalšího vzdělávání v oblasti digitální gramotnosti v návaznosti na opatření Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015 až 2020 (projekt „DigiStrategie 2020“ za 43 mil. Kč), vytvoření autoevaluačního nástroje pro ověření digitálních kompetencí (projekt „DigiKatalog“ za 37 mil. Kč).⁵⁹ Systém rekvalifikací však postrádá větší důraz na strukturální nerovnováhu trhu práce na regionální úrovni.

Se změnou nebo doplněním kvalifikace souvisí i nabídka kombinovaných studijních programů na vysokých školách (VŠ). Tuto možnost využívá čtvrtina všech studentů a u navazujících magisterských programů se jedná až o 30 % studentů. Téměř všechny veřejné VŠ nabízejí kurzy celoživotního vzdělávání (CŽV) se zaměřením na výkon povolání. V roce 2007 vyšel v platnost Zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání.⁶⁰ Základním nástrojem naplnění tohoto zákona v praxi je Národní soustava kvalifikací.⁶¹ V roce 2019 bylo zrealizováno 23 243 zkoušek profesních kvalifikací. Celkový počet zkoušek tak za sledované období stoupl na 226 922.⁶² V roce 2018 se v ČR zapojilo do vzdělávacích aktivit v rámci celoživotního učení 8,5 % dospělých, což je méně než evropský průměr (11,1 %).⁶³

Otázka robotizace, její zdanění a dopady na trh práce ve smyslu snížení daňového zatížení lidské práce nebo zkracování pracovních úvazků není v odborných ani politických diskuzích aktuálně řešena ani analyzována. Určitý posun lze vnímat v oblasti digitalizace, kde však byl předložen pouze návrh na daň z digitálních služeb.

---

⁵⁷ Ind. 2.1.2.

⁵⁸ Report MPSV k hodnocení ČR 2030.

⁵⁹ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶⁰ Zákon č. 179/2006 Sb., Zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání).

⁶¹ Národní soustava kvalifikací. Dostupné z: www.narodnikvalifikace.cz.

⁶² MŠMT (2020) Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2019.

Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vyrocní-zpravy-o-stavu-a-rozvoji-vzdelavani-v-ceske-1>.

⁶³ Euroskop (2019) Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9003/33150/clanek/v-cr-se-celozivotne-vzdelava-jen-8-5-dospelych/>.

K významnému pokroku dochází ve zvyšování minimální a zaručené mzdy. V oblasti rekvalifikací probíhají snahy o zlepšení, ve kterých je však nutné více promítnout nejen dopady stárnutí populace, ale i trendy digitalizace a robotizace na pracovní trh. Polarizace trhu práce se sice zmírňuje, ale ČR se stále potýká s regionálními nerovnostmi téměř ve všech ohledech – ať v nezaměstnanosti nebo v příjmech.

2.2 Přístup k důstojné práci se rozšiřuje i pro skupiny, které jsou na trhu práce dosud znevýhodněné – rodiče na rodičovské dovolené, osoby se zdravotním postižením nebo osoby starší 50 let.

V přístupu k důstojné práci je nutné zaměřit se i na skupiny, které jsou na trhu práce znevýhodněné – rodiče s malými dětmi, osoby se zdravotním postižením (OZP) a osoby starší 50 let. Nejvyšší míru zaměstnanosti ze zmíněných skupin vykazují lidé starší 50 let (41 %). Mezi OZP je přibližně čtvrtina pracujících a pouze 16 % pracujících vykonává práci na částečný úvazek z důvodu péče o dítě nebo jinou dospělou osobu.⁶⁴

Kariérové poradenství poskytované ÚP ČR je standardně uzpůsobováno potřebám všech klientů, včetně OZP. Např. díky projektu „Rozvoj systému podpory zaměstnávání OZP na volném trhu práce“ se vytváří síť specialistů pro oblast poskytování poradenství na trhu práce pro OZP, včetně poradenství zaměstnavatelů při zaměstnávání OZP. Sociální podnikání je v ČR financováno pouze skrze Operační program Zaměstnanost (OP Z) Evropského sociálního fondu (ESF) a mimo to mu není věnována větší pozornost. Pro rozvoj sociálního podnikání v ČR velmi výrazně chybí dotační podpora na vznik nových podniků a rozvoj těch stávajících. Existující finanční nástroje podporují spíše rozvoj větších, stabilizovaných sociálních podniků, nepodněcují však vznik nových sociálních podniků. Sociální podnikání⁶⁵ v ČR se rovněž potýká s nedostatkem podpory prostřednictvím sociálně odpovědného zadávání veřejných zakázek.

Dostupnost kariérového poradenství pro OZP je na trhu práce poměrně úspěšně zajišťováno, velmi výrazně chybí podpora rozvoje sociálního podnikání a nových sociálních podniků. Tato oblast je prakticky závislá na dotačním programu EU.

2.3 S obecnou mírou nezaměstnanosti se zároveň snižuje i podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkové nezaměstnanosti.

V roce 2019 činila obecná míra nezaměstnanosti osob starších 15 let 2 %⁶⁶ a míra dlouhodobé nezaměstnanosti 0,6 %.⁶⁷ V oblasti nezaměstnanosti tak docházelo k pozitivnímu vývoji (k poklesu) – ačkoli je možné, že se počínaje rokem 2020 s ohledem na dopady pandemie Covid-19 situace velmi pravděpodobně změní.

Další vzdělávání pro lidi ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností je zprostředkováváno ÚP ČR. Cílem je poskytnout klientům komplexní podporu a poradenství jak v sociální oblasti, tak v oblasti uplatnění na trhu práce a zprostředkování zaměstnání (např. řešení dluhové problematiky jako předpokladu pro nalezení pracovního uplatnění). Osoby ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností jsou zapojovány do rekvalifikačních kurzů. Osoby s nejvýše dosaženým základním vzděláním jsou cílovou skupinou nástrojů APZ, protože se nejčastěji potýkají s nezaměstnaností (10,1 % ve 4. čtvrtletí roku 2019).⁶⁸ Je-li to možné, jsou pro ně zabezpečovány rekvalifikace a vytvářena pracovní místa, zejména prostřednictvím veřejně prospěšných prací (VPP) a zřizováním společensky účelného pracovního místa.

⁶⁴ Ind. 2.2.1.

⁶⁵ V případě, že se zároveň nejedná o zaměstnavatele uznané na chráněném trhu práce.

⁶⁶ Ind. 2.3.1.

⁶⁷ Indikátor kvality života 2.3.

⁶⁸ Ind. 2.3.1.

Predikci vývoje trhu práce se věnuje projekt KOMPAS, spolufinancovaný z OP Z. K výhodnosti legálního zaměstnání předlužených osob by mělo přispět nově přijaté nařízení o nezabavitelných dávkách.⁶⁹ Cílem přijatého nařízení vlády je zvýšit nezabavitelnou částku a tím napravit nepříznivý stav, kdy po odečtu zákonných srážek ze mzdy nezbyvala dlužníkům dostatečná výše finančních prostředků na zajištění výživy a bydlení rodiny. Docházelo tak k jejich vytlačování na hranici chudoby.

V obecné míře nezaměstnanosti a dlouhodobé nezaměstnanosti si ČR vede dobře, a to i ve srovnání se zeměmi EU. Mezery jsou ale ve zvyšování kvalifikační úrovně zejména osob neukončeným základním vzděláním.

2.4 Minimalizuje se míra prekarizace a nedobrovolné flexibilizace práce, a to i u činností vykonávaných prostřednictvím ekonomiky platform a jiných nových atypických forem práce.

Napříč resorty je snaha minimalizovat míru prekarizace a nedobrovolnou flexibilizaci práce prostřednictvím plnění opatření Akčního plánu Společnost 4.0 a Akčního plánu Práce 4.0, ale pokrok je pomalý.

Dodržování ustanovení zákoníku práce je kontrolováno orgány inspekce práce. Kromě hlavních kontrolních úkolů jako jsou např. kontroly agentur práce nebo kontroly nelegálního zaměstnávání jsou reflektovány také podněty ke kontrole z řad veřejnosti. V roce 2019 bylo v oblasti pracovně právních vztahů provedeno 7 015 kontrol a z toho ve více než polovině došlo k porušení právních předpisů, nejčastěji v oblasti odměňování.⁷⁰ Další problematickou oblastí je jedna z forem nelegální práce tzv. švarc-systém. Jeho kontrola a postih jsou Státním úřadem inspekce práce dlouhodobě řazeny mezi hlavní kontrolní priority. V roce 2019 bylo prošetřeno 273 případů švarc-systému, kdy přibližně v polovině případů se jednalo o občany ČR, ve třetině případů o cizince mimo EU a zbývající část (12 %) případů připadla na občany EU.⁷¹ Ačkoli je předcházení švarc-systému prioritou, dlouhodobě se nedaří učinit významný pokrok.

Podíl práce v zaměstnaneckém vztahu na dobu neurčitou v Evropě i v ČR klesá.⁷² Podobně jako podíl lidí s pracovní smlouvou na dobu určitou, který od roku 2015 v průměru také mírně klesá. Navzdory tomu však počet skutečně odpracovaných hodin zaměstnanců se v čase výrazně nemění.⁷³ Výrazně častěji využívají smlouvu na dobu určitou ženy.⁷⁴ Problematika nových forem organizace práce se týká např. šíření prekérní práce a ohrožení pojistných systémů a zajištění její kompatibility s pracovněprávní legislativou ČR, jejího zdanění a začlenění do systémů sociálního a zdravotního pojištění.⁷⁵ Diskuze o omezení prodlužování pracovních poměrů sjednaných na dobu určitou v případě agenturního zaměstnávání nebyla realizována.

Prekarizace a nízká flexibilita práce je v ČR stále poměrně častá. Akční plán Společnost 4.0 je naplňován pomalu, nabídka zkrácených

⁶⁹ Nařízení vlády č. 62/2020 Sb.

⁷⁰ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020), Státní úřad inspekce práce (2020) Roční souhrnná zpráva o výsledcích kontrolních akcí za rok 2019.

⁷¹ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁷² Národní vzdělávací fond (2016) Iniciativa práce. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/studie_iniciativa_prace_4.0.pdf/62c5d975-d835-4399-e26b-d5fbb6dca948.

⁷³ Ind. 2.4.1.

⁷⁴ Ind. 2.4.2.

⁷⁵ MPSV (2017) Akční plán Práce 4.0. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/akcni_plan_prace_4.0.pdf/536141a0-2916-1e4d-0c42-e339df0902aa.

úvazků je nedostatečná a sdílená ekonomika není v českém systému příliš ukotvena. Dlouhodobě se nedaří předcházet rizikům švarc-systému.

2.5 Imigrační a integrační politika klade důraz na přilákání kvalifikovaných cizinců a cizinek a posiluje diverzitu pracovních sil významnou pro inovace. Veřejné politiky také podporují návrat českých občanů a občanek ze zahraničí.

Počet cizinců a cizinek s evidovaným nebo povoleným pobytem v ČR dlouhodobě roste – na konci roku 2019 bylo registrováno cca 596 tis. osob.⁷⁶ Počet osob, které se v průběhu roku 2019 přistěhovaly do ČR na základě přihlášení/povolení k trvalému nebo přechodnému pobytu či kterým byl v ČR přiznán azyl byl téměř 66 tis., což je nejvíc od roku 2009. Nejčastěji do ČR migrují osoby se státním občanstvím Ukrajiny (22,8 tis. v roce 2019), Slovenska (5,8 tis.), Ruska (4,3 tis.).⁷⁷ Mezi cizinci s registrovaným pobytem v ČR dominují občané Ukrajiny (146 tis. v roce 2019) a Slovenska (121 tis.), následování občany Vietnamu (62 tis.) a Ruska (38 tis.).⁷⁸

Za účelem efektivnější podpory a řízení ekonomické migrace byly dosavadní migrační projekty v roce 2019 transformovány ve čtyři nové: 1) Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec; 2) Program klíčový a vědecký personál; 3) Program kvalifikovaný zaměstnanec; 4) Program mimořádné pracovní vízum pro státní příslušníky Ukrajiny pracující v zemědělství, potravinářství nebo lesnictví. Podporu migrační politiky naopak oslabuje nedostatečná personální kapacita příslušných správních orgánů včetně zastupitelských úřadů.

S kvalifikovanými pracovníky ze zahraničí úzce souvisí jejich případné vysokoškolské studium v ČR. To může zvyšovat pravděpodobnost toho, že si zahraniční absolventi najdou zaměstnání na českém trhu práce. Podíl cizinců na celkovém počtu absolventů VŠ v ČR od roku 2001 trvale roste. V roce 2019 tvořili cizinci 14 % vysokoškolských absolventů, ale více než polovina z nich je ze Slovenska. Mezi absolventy dále nejčastěji patří lidé z Ukrajiny, Ruska, Kazachstánu a Běloruska. Nejvyhledávanějším oborem cizinců jsou pak informační a komunikační technologie.⁷⁹ Umožnit pobyt zahraničním absolventům VŠ od roku 2019 zajišťuje nový typ pobytového oprávnění⁸⁰ (novela o pobytu cizinců), které umožňuje občanům třetích států pobývat v ČR až 9 měsíců po ukončení studia nebo vědeckého výzkumu za účelem hledání zaměstnání.

Za účelem přilákat kvalifikované cizince a cizinky do ČR je nutné aktivně zlepšovat image naší země v zahraničí. Opatření je částečně plněno např. skrze zahraniční síť CzechInvest, která propaguje ČR jako technologicky vyspělou zemi vhodnou pro investice. CzechInvest zároveň zastřešuje projekty na lákání talentů ze zahraničí (Talent Attraction).⁸¹

S ohledem na rostoucí intenzitu (obrat) mezinárodní migrace v posledních čtyřech letech,⁸² začínají být informace pro cizince o podmínkách vstupu a pobytu na území ČR dostupné nejen v angličtině, ale tematicky i v dalších jazycích. Mimo jiné byla legislativně ukotvena síť 18 Center na podporu integrace cizinců, která fungují ve všech krajích ČR. Dlouhodobě se pracuje na zlepšení nejen dostupnosti, ale i přístupnosti praktických informací např. skrze asistenční infolinku v mongolském, vietnamském

⁷⁶ Ind. 2.5.1.

⁷⁷ Ind. 2.5.2.

⁷⁸ Ind. 2.5.1.

⁷⁹ Ind. 2.5.4.

⁸⁰ Zákon č. 176/2019 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁸¹ Report MPO ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁸² Ind. 2.5.3.

a ukrajinském jazyce, informační brožury až na úrovni obcí⁸³ nebo Manuál lokální integrace migrantů v ČR.⁸⁴

S tím souvisí i rozvoj výuky českého jazyka na institucích v zahraničí, ale i v ČR. V současnosti pro tyto účely slouží např. rozvojový program Podpora vzdělávání cizinců ve školách (MŠMT) nebo Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí na léta 2016–2020 (MŠMT a MZV), jehož náklady za rok 2020 na 35 lektorátů v 25 zemích činí cca 30 mil Kč a který bude pokračovat i v období 2021–2025.⁸⁵

Ochrana a regulace v oblasti mezd byla v roce 2019 naplněna zavedením tzv. mzdového kritéria. Všichni cizinci nově přichozí v rámci vládních migračních programů musejí mít garantovanou určitou výši mzdy, např. účastníkům nejvíce využívaného Programu kvalifikovaný zaměstnanec musejí zaměstnavatelé zajistit min. 1,2 násobek zaručené mzdy.⁸⁶ To má pozitivní dopad jednak v prevenci mzdového dumpingu a částečně ve zvyšování mezd v hůře placených sektorech. Na konci roku 2020 byl zahájen projekt zaměřený na zavedení multikriteriálního bodového systému ekonomické migrace, jehož cílem je zdůraznit především dlouhodobé potřeby tuzemského trhu práce.⁸⁷

V současnosti se daří úspěšně pokračovat v realizaci migračních projektů. Podařilo se přijmout novelu o pobytu cizinců, která umožňuje zahraničním absolventům VŠ pobyt na 9 měsíců v ČR za účelem hledání zaměstnání. ČR ale i tak stále chybí aktivnější lákání kvalifikovaných pracovníků a konkrétní data pro spolehlivější evaluaci daných opatření.

---

⁸³ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁸⁴ Dostupný z: <https://www.migrace.com/cs/regularizace/mesta-a-inkluzivni-strategie/integracni-manual>.

⁸⁵ Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí na léta 2021–2025, schválený usnesením vlády č. 926 ze dne 14. 9. 2020.

⁸⁶ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁸⁷ MPSV ČR (2020) Připravované projekty. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/pripravovane>.

3 Strukturální nerovnosti ve společnosti jsou nízké.

V důsledku nerovnosti a diskriminace se snižuje ekonomický růst i kvalita života obyvatel. Systematická a cílená podpora rozvoje lokální ekonomiky, zdravotní péče a dopravní obsluhy v periferních krajích ČR tak může zvrátit negativní trendy zejména v míře sociálního vyloučení a ohrožení chudobou. Aktuálním tématem je v této oblasti i potírání diskriminace na základě pohlaví, věku, péče o závislé osoby nebo zdravotního postižení.

Potírání diskriminace je v ČR aktuálním tématem, avšak míra úspěchu se liší. Z hlediska platových rozdílů se genderová nerovnost v ČR mírně a velmi pomalu snižuje. Problém je však ve sladění osobního a pracovního života a v celospolečenském chápání této problematiky, které se mění velmi obtížně. Problematika nemá příliš velké zastání ani v rozhodovacích pozicích, které jsou obsazeny převážně právě muži, ani ve státním rozpočtu. ČR je ve srovnání s EU na pomyslném začátku cesty za genderovou rovností. Z hlediska diskriminace osob se zdravotním postižením dochází k mírnému zlepšení, protože jejich podíl na pracovním trhu v posledních letech mírně roste. Na druhou stranu dosud nebyl vytvořen systém sociálního bydlení a některé veřejné služby nejsou ohroženým skupinám dostupné – zejména pak v sociálně vyloučených lokalitách. Příjmová nerovnost je v ČR jedna z nejnižších v EU a příjmy mají dlouhodobě rostoucí trend.

3.1 Dlouhodobě se snižuje podíl osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.

Dlouhodobým cílem ČR je minimalizovat počet osob, které jsou ohroženy příjmovou chudobou, materiální deprivací nebo sociálním vyloučením s ohledem na regionální nerovnováhu. Tuto problematiku podrobněji řeší některé strategické dokumenty (např. Strategie sociálního začleňování 2014–2020, Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na léta 2016–2020 nebo Koncepce prevence a řešení bezdomovectví v ČR do roku 2020 a Strategie sociálního začleňování 2021–2030). Aktuálně je návaznost pro nadcházející léta v dalších strategických dokumentech zajištěna u sociálního začleňování, ale např. u bezdomovectví není. Zároveň chybí lepší provázanost jednotlivých strategických dokumentů.

Pozitivním trendem od roku 2014 je klesající podíl osob ohrožených materiální deprivací a osob žijících v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou. Naopak podíl osob ohrožených příjmovou chudobou od roku 2017 mírně roste. Situaci nesvědčí ani výrazné regionální rozdíly – v regionu Severozápad, který je nejvíce zasažen, se nachází až 17 % osob ohrožených příjmovou chudobou.⁸⁸ Z hlediska efektivit vládnutí stojí za zmínku, že míra účinnosti, s jakou sociální transfery chudobu snižují, v čase klesá, resp. klesá spolu s tím, jak se snižuje míra chudoby před sociálními transfery. Při nižší počáteční míře chudoby jsou sociální transfery méně účinné než při vyšší počáteční míře. Při vyšší míře byly transfery schopny snížit chudobu zhruba o polovinu, při nižší míře jsou ji schopny snížit zhruba o čtvrtinu.⁸⁹

Nutno dodat, že dosavadní trendy chudoby a sociálního vyloučení mohou zpomalit či zvrátit dopady v důsledku pandemie Covid-19. S ohledem na způsob výpočtu příjmové chudoby je možné, že statistiky po pandemii budou vykazovat paradoxně nižší míru příjmové chudoby. Na zhoršení

Kvalita života 3.11 a 3.12 – Počet osob bez střechy a bez bytu

Téměř 24 tis. osob bylo v roce 2019 “bez střechy” nebo “bez bytu” a z toho 8 892 osob přežívalo venku. Mnoho dalších osob žilo v přechodných soukromých ubytovnách.

⁸⁸ Ind. 3.1.1.

⁸⁹ Ind. 27.1.4.

životní úrovně Čechů však poukazuje spíše pokles hranice chudoby nežli výsledná míra.⁹⁰

K osobám ohroženým sociálním vyloučením a příjmovou chudobou patří část romské menšiny. Úřad vlády ČR (ÚV), který je koordinátorem romské integrace, proto aktivně spolupracuje s krajskými koordinátory pro romské záležitosti, terénními pracovníky a nestátními neziskovými organizacemi. V sociálně vyloučených lokalitách je situace řešena ve spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování (Agentura), která se zaměřuje na podporu zajištění vhodného bydlení, zaměstnanosti, komunitní práce, řešení dluhové problematiky nebo podpory komunitní práce. ÚV dále podporuje prevenci před sociálním vyloučením a rovný přístup ke službám částečně také národními dotačními programy Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce a Podpora terénní práce. V období 2016 až 2019 byla problematika sociálního vyloučení podpořena částkou 1 526 mil. Kč skrze projekty financované OP Z.⁹¹

V roce 2018 vytvořilo MMR věcný záměr zákona o sociálním bydlení, avšak v průběhu přípravy došlo k posunu názoru na tvorbu systému sociálního bydlení. Jako nejvhodnější varianta se ukázala příprava nařízení vlády, které následně umožnilo obcím čerpat dotace na výstavbu sociálních nájemních bytů dle jejich potřeb. Zákon o sociálním bydlení byl tak nahrazen programem na pořízení sociálních bytů, sociálních domů a smíšených domů. Program je dále zaměřen na podporu rozšíření bytového fondu ve vlastnictví měst a obcí (viz cíl 17.3). V oblasti oddlužení bylo dosaženo významného pokroku. Standardní doba oddlužení zůstává 5 let, avšak za určitých podmínek se připouští tzv. zrychlený režim oddlužení na 3 roky. Nicméně díky oddlužovací novele insolvenčního zákona⁹² došlo k úpravě podmínek pro osvobození od zbytku dluhů. Podmínky splnění oddlužení byly modifikovány tak, že se vyžaduje zejména vynaložení veškerého úsilí dlužníka k plnému uspokojení pohledávek věřitelů. Nově se tedy např. nevyžaduje, aby dlužník za 5 let splatil 30 % svých závazků. Dále by se od poloviny roku 2021 měla zkrátit celková délka nových oddlužení z 5 na 3 roky. Bezplatné právní poradenství je poskytováno osobám, které nemají vyšší příjem, nežli je trojnásobek životního minima za půl roku před podáním žádosti.⁹³ V roce 2020 začal být realizován projekt „Skrze oddlužení společně“, jehož cílem je vyvinout, otestovat a poté dále šířit nástroj identifikace rizikových dlužníků. V období 2016 až 2019 byla dluhová problematika podpořena částkou 289 mil. Kč skrze projekty financované OP Z.⁹⁴ V problematice nebankovních půjček se v posledních letech nejvíce zasadil Zákon o spotřebitelském úvěru,⁹⁵ který zpřísňuje podmínky pro poskytování úvěrů a nařizuje povinnost poskytovatelům

Kvalita života 3.4 – Podíl domácností v nájemním bydlení s extrémní ekonomickou zátěží z bydlení

Podíl domácností v nájemním bydlení, které na bydlení vynakládají více než 40 % svých čistých disponibilních příjmů se od roku 2015 snížil. V roce 2019 takto žilo 28 % domácností.

⁹⁰ Fialová, Mysíková (2020) Jak může pandemie koronaviru ovlivnit chudobu v Česku? Simulace dopadů na míru příjmové chudoby. In: Sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/jak-muze-pandemie-koronaviru-ovlivnit-chudobu-v-cesku-simulace-dopadu-na-miru-prijmove>.

⁹¹ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁹² Zákon č. 31/2019 Sb. s účinností od 1. 6. 2019.

⁹³ Report MSp ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁹⁴ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁹⁵ Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru.

nebankovních půjček získat licenci České národní banky. Na druhou stranu regulace nebankovních půjček zůstává nadále v ČR okrajovým tématem.

V resocializaci osob podmíněně propuštěných z výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, kterým byl současně uložen dohled, významně napomáhá probační úředník – nabízí jim pomoc při řešení obtížných životních situací (řeší s klientem též otázku jeho finanční gramotnosti, zadluženosti aj.), popř. poskytuje kontakty na další organizace (např. ÚP ČR, dluhové poradny a další subjekty).⁹⁶

Problematika lichvy souvisí s prevencí ve vyloučených lokalitách a preventivním působení mezi národnostními menšinami.⁹⁷ Program prevence kriminality na místní úrovni dlouhodobě podporuje projekt Asistent prevence kriminality (APK). Projekt APK není primárně zaměřen proti lichvě, nicméně se jedná o specifický projekt zvyšující bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách, působící preventivně proti extremismu a podporující v samosprávě i občany k hledání vhodnějších řešení problémů.⁹⁸

K účinnému boji proti obchodování s lidmi přispívá vzdělávání a spolupráce Police ČR, MV či neziskových organizací. ČR zároveň přijímá a plní mezinárodní závazky v této problematice.⁹⁹ V rámci Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi jsou každoročně prováděny rozsáhlé preventivně-informační aktivity o obchodování s lidmi.

V roce 2019 byla schválena Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027 a její akční plán na období 2019–2021. Zároveň se ČR podařilo za podpory několika dalších států prosadit změnu v oblasti prekursorů drog a zařadit červený fosfor (jedna ze zásadních látek zneužívaných k nelegální výrobě metamfetaminu v ČR) pod legislativní kontrolu v rámci celé EU. Úspěšně se podařilo předat Interpolu projekt Reliéf, který se zabývá zkoumáním lisovaných zásilek drog.¹⁰⁰

K problematice chudoby a sociálního vyloučení disponuje ČR řadou strategických dokumentů a v posledních letech bylo přijato několik legislativních úprav, které se zasazují o řešení situace jako v problematice obchodování s lidmi. Na druhou stranu dosud nebyl vytvořen systém sociálního bydlení a některé veřejné služby nejsou ohroženým skupinám dostupné – zejména pak v sociálně vyloučených lokalitách.

---

⁹⁶ Report MSp ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁹⁷ Report MSp ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁹⁸ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁹⁹ Od roku 2017 vstoupila v platnost Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi s cílem posílit ochranu lidských práv obětí obchodování a podpory mezinárodní spolupráce při boji proti obchodování s lidmi. O rok později vstoupila v platnost Úmluva Rady Evropy proti obchodování s lidskými orgány.

¹⁰⁰ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

3.2 Snižuje se příjmová nerovnost a je kladen důraz na udržení silné střední vrstvy.

V posledních více než deseti letech hodnota koeficientu¹⁰¹ nerovnosti příjmů stagnuje¹⁰² stále v rozmezí 3,4 – 3,6, přičemž žádný vývojový trend není patrný¹⁰³. Žádoucí je alespoň zachování stávajícího (klesajícího) trendu, což se v posledních letech daří. Vývoj příjmů osob ohrožených příjmovou chudobou je od roku 2014 pozitivní.¹⁰⁴ Průměrná¹⁰⁵ a mediánová¹⁰⁶ mzda v posledních sedmi letech každoročně roste.

Strategické dokumenty zaměřené obecně na snižování nerovností jsou průběžně naplňovány, avšak některá opatření týkající se konkrétně snížení daňové zátěže pracujících důchodců a rodin s dětmi nejsou důsledně plněna. Plnění cíle velmi ztěžuje i nízká míra dostupného bydlení, které výrazněji nepomáhá ani státní podpora. MMR oblast bydlení podpořilo v roce 2019 částkou 328,9 mil. Kč a Státní fond rozvoje bydlení/Státní fond podpory investic (SFPI)¹⁰⁷ částkou 1 533 mil. Kč, což představuje přibližně 1 % objemu poskytnutých hypotečních úvěrů za rok 2019. Je tedy patrné, že programy MMR a SFPI nemohly mít významný dopad na zvyšování míry dostupnosti bydlení v ČR.¹⁰⁸ Ani systém pro poskytování zvýhodněných půjček pro mladé rodiny nefunguje dostatečně. SFPI od roku 2018 poskytuje pro mladé pečující o dítě „Úvěrový program na pořízení nebo modernizaci obydlí pro mladé do 36 let pečující o dítě do 15 let“, tj. úvěr 30–300 tis. Kč na modernizaci a 2 mil. Kč na pořízení rodinného domu a 1,2 mil. Kč na pořízení bytu. Program však podpořil v roce 2018 necelých 300 rodin a převis zájemců byl enormní.¹⁰⁹

Příjmová nerovnost je v ČR jedna z nejnižších v EU a příjmy mají dlouhodobě rostoucí trend. Na druhou stranu se ve statistikách neodrážejí výsledky žádných nových opatření. Největším nedostatkem je dostupné bydlení ve všech formách.

3.3 Snižuje se genderová nerovnost.

Ve snižování genderové nerovnosti by se měla ČR zaměřit zejména na oblast participace žen s malými dětmi na trhu práce, odstranění gender pay gap¹¹⁰ (GPG) a zastoupení žen v politice a v rozhodovacích pozicích. Zároveň je třeba vzít v potaz negativní roli genderových stereotypů, které podporují zachování a replikaci genderových nerovností.

Strategické dokumenty jsou průběžně plněny, avšak řady cílů uvedených ve *Vládní strategii pro rovnost žen a mužů v ČR na léta 2014–2020* nebude do konce roku 2020 s největší pravděpodobností dosaženo. Ačkoli se GPG za celou ekonomiku ve srovnání s rokem 2008 snížil (18,4 % v roce 2019),¹¹¹ ČR se nadále umísťuje ve spodních příčkách žebříčku hodnotících úroveň rovnosti žen a mužů.¹¹²

¹⁰¹ Koeficient nerovnosti příjmů je S80/S20, tedy poměr pětiny osob s nejvyššími příjmy na pětinu osob s příjmy nejnižšími.

¹⁰² Brázdilová (2016) Příjmová nerovnost v České republice. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2016/08/09/prijmova-nerovnost-v-ceske-republice/>.

¹⁰³ Indikátor kvality života 1.12; Eurostat (2019) Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190718-1?inheritRedirect=true&redirect=%2Feurostat%2Fnews%2Fwhats-new>.

¹⁰⁴ Ind. 3.2.1.

¹⁰⁵ Ind. 3.2.2.

¹⁰⁶ Ind. 3.2.3.

¹⁰⁷ Státní fond rozvoje bydlení od 1. 6. 2020 přejmenován na Státní fond podpory investic.

¹⁰⁸ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁰⁹ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹¹⁰ Volně přeloženo: nerovné odměňování mužů a žen.

¹¹¹ Ind. 3.3.1.

¹¹² Gender Equality Indexu Evropského institutu pro rovnost žen a mužů (2019) Dostupné z: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019/CZ>.

V oblasti kontroly rovného odměňování se zvýšila aktivita Státního úřadu inspekce práce a došlo k nárůstu kontrol v souvislosti s projektem 22 % K ROVNOSTI¹¹³ spolufinancovaného z OP Z. Koordinovaný přístup v oblasti genderové rovnosti je součástí standardního metodického vedení poskytovatelů sociálních služeb.¹¹⁴ Ačkoli je velká snaha o zajištění informovanosti a diskuze o způsobu implementace tzv. Istanbulské úmluvy,¹¹⁵ stále nebyl Poslanecké sněmovně a Senátu předložen návrh k její ratifikaci. ČR je tak v současnosti jedna z mála zemí EU, jejíž Parlament Úmluvu dosud neratifikoval, ačkoli ji vláda podepsala již v roce 2016.

Ke snižování platových rozdílů napomáhá již výše zmíněný projekt 22 % K ROVNOSTI, který připravuje nástroje k odhalování rozdílů, analýzu příčin a jejich odstraňování. Na webových stránkách projektu je k dispozici Mzdová a platová kalkulačka pro zjištění průměrné výše mzdy nebo platu podle zadaných kritérií. Povinnost zaměstnavatelů poskytovat anonymizované informace o výši platů rozdělených dle pohlaví není legislativně ukotvena.¹¹⁶

V podpoře zastoupení žen v politice byla realizována spíše měkká opatření, jako jsou např. semináře nebo soutěž Úřad roku „Půl na půl“ pro úřady samosprávy, které se ale příliš neodrážejí na výsledcích. Participace žen se tak stále nepřibližuje 50 %; ve vládě jsou 4 ženy (ze 13 členů), v Senátu PČR zasedá necelých 15 % žen a v Poslanecké sněmovně PČR 22 % žen¹¹⁷ (více viz cíl 27.1).

Podpora sladování osobního a pracovního života žen a mužů je v zájmu státu, avšak ČR ve srovnání s EU v této oblasti příliš nevyniká. Právě ženy v drtivé většině zastávají roli pečovatelky¹¹⁸ a čelí obtížím na pomezí rodinného a pracovního života výrazně častěji než muži. Ačkoli v určitém věku více než muži uzavírají pracovní smlouvu na dobu určitou,¹¹⁹ míra zaměstnanosti žen s odrostlými dětmi je dlouhodobě nejvyšší v EU.¹²⁰ Zároveň se míra zapojení žen do formální ekonomiky v porovnání s muži za více než 25 let příliš nezměnila.¹²¹ Podpora uplatňování žen v genderově atypických profesích výrazně stojí na projektech financovaných z OP Z, i když je jejich dopad značně limitovaný.¹²² Více se tématu věnuje specifický cíl 1.1.

Z hlediska platových rozdílů se genderová nerovnost v ČR mírně a velmi pomalu snižuje. Problém je však ve sladování osobního a pracovního života a v celospolečenském chápání této problematiky, které se mění velmi obtížně. Problematika nemá příliš velké zastání ani v rozhodovacích pozicích, které jsou obsazeny převážně právě muži, ani ve státním rozpočtu. ČR je ve srovnání s EU na pomyslném začátku cesty za genderovou rovností a v naplňování cíle je nutné vynaložit více energie.

¹¹³ Více na webových stránkách projektu: <https://www.rovnaodmena.cz/>.

¹¹⁴ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹¹⁵ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (2011) Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>.

¹¹⁶ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹¹⁷ Ind. 3.3.2.

¹¹⁸ Ind. 1.1.1.

¹¹⁹ Ind. 2.4.2.

¹²⁰ Eurostat (2019) Employment rate of adults by sex, age groups, educational attainment level, number of children and age of youngest child (%). Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst_hheredch.

¹²¹ Ind. 3.3.3.

¹²² Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

3.4 Je zajištěn rovný přístup k osobám ohroženým diskriminací na základě pohlaví, věku, péče o závislé osoby, zdravotního postižení, etnicity, národnosti, sexuální orientace, vyznání nebo světonázoru. Zvláštní důraz je kladen na předcházení vícečetné diskriminaci.

Diskriminace znemožňuje optimální využití lidského potenciálu, čímž je nejen hodnotově, ale i ekonomicky celospolečenským problémem. Ačkoli je subjektivní pocit příslušnosti k diskriminované skupině v ČR poměrně nízký (3,7 % v roce 2018),¹²³ diskriminace na trhu práce je prokazatelná. V roce 2019 nižší míra zaměstnanosti vůči průměrné zaměstnanosti celkové populace se objevuje zejména u žen (51 %), u osob ve věku 60–65 let (47 % a méně) a u osob se zdravotním postižením (24 %).¹²⁴

Kvalita života 7.5 – „Které skupiny osob byste nechtěl/a mít za sousedy?“

Negativní preference v ČR se nejčastěji týkají osob závislých na drogách a alkoholu s kriminální minulostí. Dále téměř 60 % dotázaných by nechtělo mít za sousedy psychicky nemocné osoby, zatímco s tělesně hendikepovanými osobami by nechtělo sousedit „pouze“ 7 % dotázaných.

V rámci projektu 22 % K ROVNOSTI je vytvářena a testována Metodika kontrol rovného odměňování žen a mužů. Projekt se zároveň spolupodílel na školení pracovníků Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce o genderové nerovnosti na trhu práce a genderových stereotypch.¹²⁵

Pro zvyšování povědomí veřejnosti o antidiskriminačních opatřeních především ve vztahu k národnostním menšinám (včetně Romů) a ve vztahu k OZP nejsou vyčleněny zvláštní kapacity či finanční zdroje. V rámci Pracovního týmu Rady hospodářské a sociální dohody ČR pro pracovní právní vztahy, kolektivní vyjednávání a zaměstnanost, se vedou častá jednání o novelizacích zákoníku práce s cílem zákazu diskriminace.¹²⁶ Ve vztahu k dostupností zboží a služeb pro osoby s funkčním omezením (zejména lidé se zdravotním postižením, senioři, těhotné ženy, ale i cestující osoby) však dosud nebyla analyzována potřeba metodického postupu pro naplňování Evropského aktu přístupnosti.

Pro diskriminované osoby je zajištěn přístup k bezplatné právní ochraně (viz cíl 3.1). Navíc např. držitelé průkazu ZTP nebo ZTP/P, osoby mladší 15 let nebo osoby, které jsou poživateli příspěvku na péči stupně III a IV nehradí poplatek (100 Kč) za vyřízení žádosti.¹²⁷

Princip rovného zacházení a nediskriminace ve vztahu k osobám zdravotně postiženým postuluje, v návaznosti na úmluvu OSN, nově schválený Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025. Jedná se však o budoucí úkoly.

V uplynulém období došlo k postupnému zajištění dostupnosti psychiatrické péče se zaměřením na její nízkoprahovost. Projev systémových změn v reformě je patrný na několika úrovních – např. v regionální oblasti vznikly řídicí skupiny, díky kterým postupně dochází k zasíťování institucí v jednotlivých krajích, které pracují s danou cílovou skupinou.¹²⁸ Implementace Strategie reformy psychiatrické péče probíhá prostřednictvím projektů. Mezi nejvýznamnější projekty patří Deinstitutionalizace služeb pro duševně nemocné, Podpora vzniku Center duševního zdraví I – III a Podpora nových služeb v péči o duševně nemocné. Společným cílem těchto projektů je zejména zvýšení podílů

¹²³ Ind. 3.4.2.

¹²⁴ Ind. 3.4.1.

¹²⁵ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹²⁶ Report ÚV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹²⁷ Report MSp ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹²⁸ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

komunitní péče a kvalitativní posun v péči o duševně nemocné. Za tímto účelem jsou průběžně realizovány aktivity na podporu transformace stávajících psychiatrických zařízení.¹²⁹ Svoji činnost zahájilo 21 center duševního zdraví, z toho u 5 z nich bylo již nastaveno udržitelné financování z národních zdrojů.¹³⁰

Dosavadní trend v zajišťování rovného přístupu k diskriminovaným skupinám není možné dlouhodobě hodnotit. V posledních letech je však spíše příznivý z hlediska mírně rostoucího podílu zaměstnaných znevýhodněných skupin. V plnění cíle aktuálně hraje velkou roli implementace Strategie reformy psychiatrické péče. Nicméně k plnění cíle v plném rozsahu nedochází.

---

¹²⁹ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹³⁰ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

4 Vzdělávání rozvíjí individuální potenciál jedinců a jejich schopnost zvládat i ovlivňovat změny a podporuje soudržnou společnost orientovanou na udržitelný rozvoj.

Současný svět se velmi významně proměňuje. S inovacemi a novými pracovními příležitostmi se mění nároky na dovednosti (kompetence) a s tím i na objem a obsah znalostí moderního člověka. Vzdělání by mělo mít širší záběr a podporovat kritické myšlení (vyhledávání a ověřování informací) a schopnost zvládat změny. Zásadní bude ovládání cizích jazyků a počítačových dovedností, které jsou předpokladem orientace v globalizovaném světě. Obdobně důležité je znalosti uplatňovat v adekvátním hodnotovém rámci vycházejícím z tradic humanismu a osvícenství.

Českému vzdělávacímu systému chybí důslednější propojování formálního a neformálního vzdělávání. Zejména pak řešení problematiky závislosti vzdělávacích výsledků na socioekonomickém původu, který má i výrazný regionální rozměr. Rozvoj vzdělávání směrem k dobrému všeobecnému základu, kreativitě a učení věcí v souvislostech podporuje nově schválená Strategie vzdělávací politiky ČR do 2030+ a na podobě aktualizace Rámcového vzdělávacího programu. Vzhledem k rychlosti a intenzitě změn v dnešní společnosti je žádoucí ukotvení systému podpory rozvoje pedagogických pracovníků v oficiálním vzdělávacím systému. Dosavadní vývoj trendu v oblasti celoživotního vzdělávání není příznivý. Dosud nebyly vytvořeny ucelené podmínky pro celoživotní učení na všech úrovních a ve všech formách.

4.1 Vzdělávací systém je inkluzivní a vzájemně prostupný, neselektuje žáky a žákyně v útlém věku na talentované a netalentované a omezuje závislost vzdělávacích drah a výsledků na jejich socioekonomickém zázemí.

Cíl je plněn díky zachování bezplatného veřejného školství (s výjimkou poplatku za prodloužení standardní doby studia zvětšené o jeden rok v bakalářském nebo magisterském studijním programu) a díky sociálnímu a ubytovacímu stipendiu. Od roku 2016 je sociální stipendium navázáno na výši základní sazby minimální měsíční mzdy. O stipendium může žádat student veřejné i soukromé vysoké školy, jehož příjem nepřesahuje výši 1,5 násobku životního minima. Jednotková sazba ubytovacího stipendia pro rok 2020 je za studenta 5 400 Kč, ale stipendium je přerozdělováno podle vnitřních předpisů jednotlivých vysokých škol.¹³¹

Obecně lze pozorovat rozdíly v rozložení středoškolských žáků na úrovni krajů, což mj. charakterizuje český vzdělávací systém. Celkově v roce 2019 bylo v ČR 27 % středoškoláků na gymnáziu (lyceu), 48 % na střední odborné škole s maturitní zkouškou a 24 % na střední odborné škole bez maturitní zkoušky. Mírně se odlišuje Hl. m. Praha, kde je více gymnazistů a méně žáků na oborech bez maturitní zkoušky. Naopak je tomu v Karlovarském a Ústeckém kraji, kde studuje na oborech bez maturitní zkoušky téměř 30 % žáků.¹³² Právě tyto dva kraje poukazují na extrémně silnou závislost mezi socioekonomickým zázemím dítěte a vzdělávacími výsledky, které jsou ovlivněny rodinným zázemím a místem bydliště. Zároveň se zde kumulují i další problémy jako např. nekvalitní bydlení, exekuce a vyšší míra ohrožení chudobou.¹³³

Na propojování formálního a neformálního sektoru vzdělávání se v letech 2017–2020 zaměřovaly projekty financované Programem státní podpory práce s dětmi a mládeží pro NNO. Dále od roku 2014 projekty OP VVV, které se

Kvalita života 6.5 – Děti, které rády chodí do školy

Podíl dětí (ve věku 11, 13 a 15 let), které uvádějí, že se jim “hodně líbí ve škole” mezi lety 2014 a 2018 shodně ve všech věkových kategoriích klesl.

¹³¹ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹³² Ind. 4.1.1.

¹³³ MŠMT (2020) Implementační karta klíčového opatření Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ PRO OBDOBÍ 2021–2023. „Zvýšení kvality vzdělávání ve strukturálně postižených regionech“.

soustředily zejména na rozvoj klíčových kompetencí (28 projektů), rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu (13 projektů) a vznik digitálních vzdělávacích zdrojů a aktivit (11 projektů).¹³⁴ V zajišťování dostupnosti předškolních institucí jsou v současnosti podnikány kroky, které by měly zlepšit dostupnost a celkovou situaci, která v posledních letech nebyla příznivá. Předškolní vzdělávání bylo v letech 2014–2020 podpořeno např. z Evropského fondu pro regionální rozvoj (5,1 mld. Kč),¹³⁵ mikrojesle byly podpořeny projekty z OP Z (435 mil. Kč).¹³⁶ Tématu předškolní péče se částečně věnuje i cíl 1.1.

K tomu, aby ze vzdělávacího systému nevypadávaly ohrožené děti a riziková mládež, přispívá dotační Program prevence kriminality na místní úrovni. Při podávání žádosti musí žadatel garantovat sociální práci s cílovou skupinou. Od roku 2020 je v rámci projektů pobytových, víkendových akcí a výletů pro děti a mládež garantována práce s jejich rodiči a je kladen důraz na důležitost školní docházky a vzdělání.¹³⁷ V souvislosti s mírou a podobou inkluzivního vzdělávání v ČR se aktuálně diskutuje návrh novely vyhlášky o inkluzi.¹³⁸

Specifický cíl zaměřený na neselektivnost vzdělávacího systému v ČR je z poloviny úspěšně plněn. Chybí ale důslednější propojování formálního a neformálního vzdělávání, a především řešení problematiky závislosti vzdělávacích výsledků na socioekonomickém původu, který má i výrazný regionální rozměr.

4.2 Systém vzdělávání podporuje učitele, učitelky a další vzdělavatele, aby ve vzdělávání dokázali přinášet potřebné změny a převzít roli průvodců účastníků vzdělávání v měnícím se světě. Je otevřený intenzivnímu kontaktu s reálným světem a zapojuje všechny aktéry ve vzdělávání.

Dalším krokem k rozvoji vzdělávacího systému je podpora učitelů a učitelek a jejich spolupráce s okolním světem. Tento cíl podporuje např. zapojování dalších aktérů do vzdělávání jako jsou obce nebo podnikatelé. Školám bylo metodickým pokynem doporučeno v technicky zaměřených předmětech využívat dílen spolupracujících středních škol nebo polytechnických center. Dále mohou žáci navštívit popularizační centra zaměřená na techniku (veřejné dílny) – např. PrůšaLab, TechnoLab, Techmania a další. Zde jsou žáci seznamováni zejména s nejmodernějšími technologiemi. V roce 2018 došlo k zahájení revize ICT kurikula v souladu s Rámcem digitálních kompetencí občana (DigComp) a Strategií digitálního vzdělávání do 2020. V rámci OP VVV vznikly otevřené digitální odborné učební zdroje a byla podpořena oblast občanského vzdělávání. Z pohledu spolupráce škol a firem je od září 2019 prostřednictvím školského zákona¹³⁹ uložena ředitelům SOŠ povinnost navazovat spolupráci se zaměstnavateli v oblasti tvorby školního vzdělávacího programu. Dále je uložena povinnost zajistit praktické vyučování žáků na pracovištích zaměstnavatelů a účast odborníků z firem ve školách.¹⁴⁰

V ČR neexistuje systém kariérního rozvoje pedagogických pracovníků v oficiálním vzdělávacím systému, který oceňuje kvalitu práce vzdělavatelů, jejich účast na dalším

Kvalita života 6.7 – Vzdělávání učitelů

V posledních 4 týdnech před šetřením absolvovalo formální nebo neformální vzdělávání 16,6 % učitelů a učitelek (2019).

¹³⁴ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹³⁵ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹³⁶ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹³⁷ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹³⁸ Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání (2020) Dostupné z: <https://cosiv.cz/cs/2020/09/22/tiskova-zprava/>.

¹³⁹ Zákon č. 561/2004 Sb., Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

¹⁴⁰ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

vzdělávání a profesní rozvoj.¹⁴¹ Ačkoli existuje snaha např. o zvýšení kvality budoucích učitelů a učitelek skrze projekty pedagogických fakult VŠ nebo zmírňování rozdílů začínajících a zkušených učitelů a učitelek, řada opatření zůstává neukotvena. Řada projektů však podporuje situaci k lepšímu. V rámci projektu OP VVV Systém podpory profesního rozvoje učitelů a učitelek a ředitelů a ředitelek (SYPO) probíhá pilotáž podpory začínajících či nově příchozích učitelů a učitelek. Cílem je navrhnout a ověřit ucelenou a kontinuální podporu pro začínající učitele a učitelky ve spolupráci s uvádějícími učiteli a učitelkami a vedením škol. Vedle toho se v rámci projektu SYPO pilotují metodické kabinety jako místo, kde si učitelé a učitelky mohou rozšiřovat své znalosti a profesní dovednosti, vyměňovat si zkušenosti s kolegy a dále se profesně vzdělávat ve svém oboru; v roce 2020 se pilotovaly 3 tyto kabinety: *český jazyk a literatura, informatika a ICT a matematika a její aplikace*.

Národní pedagogický institut (NPI) ČR poskytuje cílené další vzdělávání pedagogických pracovníků a podporu kariérového poradenství v celoživotním a dalším vzdělávání.¹⁴²

Profesní rozvoj učitelů a učitelek musí klást důraz i na vzdělávání, které je v kontaktu s praxí a s reálným světem. Např. pomocí online aplikace Profil Učitel21, která je určena učitelům a učitelkám k hodnocení a plánování rozvoje vlastních digitálních kompetencí nebo popularizační kampaně Gramotnosti.pro život – Učíme v souvislostech a www.imysleni.cz, ve kterých je kladen důraz na propojení světa učení dětí ve škole na reálný svět. Na podporu budování sítě metodické podpory ICT vznikl Národní kabinet pro Informatiku a ICT (projekt SYPO).¹⁴³ V souvislosti s rostoucími možnostmi ve virtuálním světě je kontakt s reálným světem důležitou součástí vzdělávacího systému, který by měl být v budoucnu více zohledňován.

V předchozích letech byl realizován projekt CIVIS¹⁴⁴ zaměřený na rozvoj sociálních a občanských kompetencí pro udržitelný rozvoj. Podpora tématu udržitelného rozvoje byla rozdělena do dvou dílčích oblastí: Metodická podpora a další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti globálního rozvojového vzdělávání (GRV) a Studijní poznávací cesty pedagogických pracovníků do zahraničních škol a školských zařízení zabývajících se GRV a udržitelným rozvojem.¹⁴⁵

Od roku 2017 se podařilo zvýšit platy učitelů, učitelek a nepedagogů na 150 % jejich tehdejší výše. Dalším cílem je pokračovat v dosavadním pozitivním trendu a do roku 2030 zajistit průměrné učitelské platy tak, aby dosahovaly minimálně 130 % výše průměrné mzdy. Další vývoj platů nicméně nelze předjímat zejména z důvodu aktuální krizové situace a jejích dopadů na celou ekonomiku. Ve srovnání s průměrným platem vysokoškoláka zůstává plat učitele nebo učitelky v posledních letech o pětinu až čtvrtinu nižší. V roce 2019 činil průměrný plat učitele nebo učitelky 39 422 Kč.¹⁴⁶

Kvalita života 6.9 – Výdaje na vzdělávání

Veřejné výdaje na vzdělávací instituce (všech úrovní) mezi lety 2015 a 2016 klesly.

Veřejné výdaje na vzdělání byly v roce 2016 celkem 4,12 % HDP.

¹⁴¹ Ind. 4.2.1.

¹⁴² Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání Brno, příspěvková organizace.

¹⁴⁵ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁴⁶ Ind. 4.2.2.

Cíl 4.2 sice zaznamenává pokroky, ale ke splnění chybí ještě řada opatření. Vzhledem k rychlosti a intenzitě změn v dnešní společnosti je žádoucí ukotvení systému podpory rozvoje pedagogických pracovníků v oficiálním vzdělávacím systému. Zásadní je pokračovat v zajištění adekvátního platu pro pedagogy.

4.3 Vzdělávání zajišťuje každému přístup k rozvoji přenositelných kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život. Systém zahrnuje přiměřený všeobecný základ nezbytný pro další vzdělávání, zapojení do společnosti i pro porozumění vzájemné provázanosti současného světa.

Strategie vzdělávací politiky ČR do 2030+ (Strategie 2030+)¹⁴⁷ se zaměřuje na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život i na proměnu obsahu, způsobů a hodnocení vzdělávání. Zároveň probíhají revize rámcových vzdělávacích programů (RVP). V rámci Strategie 2030+ je kladen důraz na integraci principů udržitelného rozvoje do vzdělávání. Ten klade i pracovní skupina pro téma Výchovy ke zdraví v přípravě inovovaného obsahu týkající se zdraví a osobního bezpečí člověka. V rámci připravované revize RVP začleňuje odborníky z oblasti osobnostní výchovy, zdravého životního stylu a z oblasti bezpečnostních témat. Stejně tak se počítá se zachováním environmentálních témat. Ke klíčovým kompetencím, u kterých je třeba zvyšovat jejich integraci napříč kurikulem, patří kompetence digitální. V roce 2018 byl dokončen Návrh revizí rámcových vzdělávacích programů v oblasti informatiky a informačních a komunikačních technologií pro předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, gymnázia a střední odborné vzdělávání. Finální verze revidovaného ICT kurikula bude dokončena do prosince 2020.¹⁴⁸

Vzdělávání k udržitelnému rozvoji (VUR) bude zahrnuto v RVP pro základní vzdělávání, který je aktuálně revidován. Digitální gramotnost bude v RVP popsána jako celek – souhrn kompetencí, kde prakticky každý vzdělávací obor přispívá k budování jejich základu a k jejich rozvoji dochází aplikací v různých kontextech školní práce. Ve středním odborném vzdělávání je tematika životního prostředí a VUR především součástí vzdělávací oblasti Přírodovědné vzdělávání, kde je samostatným předmětem Ekologie a životní prostředí a dále průřezové téma Člověk a životní prostředí. Školy mají povinnost zařazovat průřezové téma Člověk a životní prostředí do školních vzdělávacích programů a mohou je naplňovat různými způsoby.¹⁴⁹

Kariérové poradenství je integrální součástí poradenských služeb škol i školských poradenských zařízení. V rámci projektu VIP II Kariéra byly aktualizovány moduly e-learningového vzdělávání E-kariéra a zpřístupněny poradenským pracovníkům v portálu ISA+. Obecně je postrádán větší důraz na kariérní ale i další formy poradenství na vysokých školách. Kariérové poradenství je zmíněno dále ve specifickém cíli 4.1 a 4.2.

Vzdělávání učitelů v oblasti práce s heterogenním kolektivem spadá mezi opatření Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR na období 2019–2023, která jsou průběžně plněna. K podpoře sdílení zkušeností mezi pedagogy navzájem i s oborovými didaktiky fakult vzdělávajících pedagogy slouží výzva OP VVV Rozvoj klíčových kompetencí.

Znalostní úroveň českých žáků a žákyň byla v roce 2018 ve srovnání se zeměmi EU a OECD průměrná až lehce nadprůměrná.¹⁵⁰ V roce 2018 ve čtenářské gramotnosti,¹⁵¹ v numerické gramotnosti¹⁵² i v přírodovědné

¹⁴⁷ Schválena usnesením vlády č. 1062 ze dne 19.10.2020.

¹⁴⁸ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁴⁹ ibid.

¹⁵⁰ ČŠI (2018) Mezinárodní šetření PISA 2018 Dostupné z:

https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20%C5%A1et%C5%99en%C3%AD/PISA_2018_narodni_zprava.pdf.

¹⁵¹ Ind. 4.3.1.

gramotnosti¹⁵³ je přibližně 20 % žáků a žákyň na nízké úrovni. Oproti tomu na vysoké úrovni je podíl žáků a žákyň nižší – čtenářská (8,3 %) a přírodovědná gramotnost (7,6 %), numerická gramotnost (12,6 %). Obecně platí, že dívky mají vyšší úroveň čtenářské gramotnosti než chlapci. V matematice a přírodovědných oborech je pak úroveň srovnatelná.

Rozvoj vzdělávání směrem k dobrému všeobecnému základu, kreativitě a učení věcí v souvislostech podporuje nově schválená Strategie vzdělávací politiky ČR do 2030+. Dosažení cíle ovlivní i podoba aktualizace RVP. S přihlédnutím k dosavadním datům je problematické cíl hodnotit z důvodu obtížné implementace opatření do praxe.

4.4 Systém celoživotního vzdělávání je veřejně garantovaný a široce dostupný: Zaměřuje se jak na profesní vzdělávání, tak i na vzdělávání v oblasti přenositelných dovedností.

Národní soustava kvalifikací (NSK) je kontinuálně budována a rozšiřována. Profesní kvalifikace jsou prostřednictvím standardů definovány tak, aby vymezovaly takové způsobilosti fyzické osoby, které jsou v rámci určité pracovní činnosti samostatně uplatnitelné na trhu práce a odráží tak aktuální potřeby a vývojové trendy trhu práce. Aby tento základní princip NSK mohl být naplněn, je třeba, aby profesní kvalifikace byly akceptovatelné ze strany zaměstnavatelů a aby se střešní zaměstnavatelé na definici obsahu profesních kvalifikací zásadním způsobem podíleli. Platformou pro zapojení zaměstnavatelů do tvorby systému NSK se v rámci proběhlých projektů staly tzv. Sektorové rady. Jedná se o nezávislá a zaměstnavateli organizovaná sdružení odborníků, jejichž cílem je vytvořit systém odrážející skutečné potřeby a požadavky zaměstnavatelů na své zaměstnance, jejich dovednosti a možnosti vzdělávání. V roce 2019 převzalo agendu Národní soustavy povolání MPSV, a dále ji rozvíjí.¹⁵⁴

ČR patří k zemím s podprůměrnou účastí dospělých na dalším vzdělávání. Tento stav je ovlivněn několika faktory např. podnikovým vzděláváním, ale také formou. Zájemci si další vzdělávání hradí převážně ze soukromých zdrojů a realizují ho ve svém volném čase.¹⁵⁵ Podíl dospělých ve věku 25–64 let, kteří se v posledních 4 týdnech účastnili jakékoli formy dalšího vzdělávání (formálního nebo neformálního), od roku 2014 překročil hodnotu 10 % pouze v roce 2017. Poté došlo k poklesu pod 9 %.¹⁵⁶ Výsledky dospělých ve čtenářské gramotnosti jsou srovnatelné s výsledky ostatních evropských zemí. Nutno však podotknout, že více než 10 % dospělých v ČR je na úrovni nízké čtenářské gramotnosti.¹⁵⁷

Z celkového pohledu cíl naplňován není, protože dosavadní vývoj trendu v oblasti celoživotního vzdělávání není příznivý. Dosud nebyly vytvořeny ucelené podmínky pro celoživotní učení na všech úrovních a ve všech formách.

¹⁵² Ind. 4.3.2.

¹⁵³ Ind. 4.3.3.

¹⁵⁴ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁵⁵ Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání (2015) *Konkurenční schopnost České republiky – Kvalita lidských zdrojů*.

¹⁵⁶ Ind. 4.4.1.

¹⁵⁷ Ind. 4.4.2.

5 Zdraví všech skupin obyvatel se zlepšuje.

Vyšší úroveň kvality života a lepší zdravotní stav přispívá k nákladové efektivnosti ve zdravotnictví a projevuje se v rámci hospodářství a na trhu práce. V oblasti zdraví je důležité soustředit se na snižování nerovností, na vliv kvality životního a pracovního prostředí na zdraví lidí a na prevenci.

V oblasti zdraví se důsledky přijatých opatření projevují se zpožděním – někdy až v řádu desítek let. I s ohledem na existující opatření, data dosud vykazují spíše prohlubující se nerovnosti v oblasti zdraví. Z hlediska dalších opatření je nutné intenzivněji zapracovat na zvyšování veřejných výdajů na primární prevenci, podporovat zdravotní gramotnost a zdravý životní styl zejména u dětí. Dále je nutné maximálně zohledňovat míru imisní situace, důsledně dodržovat a kontrolovat technický stav vozidel a emisní měření v provozu, které může být extrémně rizikové pro zdraví obyvatel. Prevalence častého i nárazového pití nadměrných dávek alkoholu roste. Pozitivní zprávou, ale nikoli uklidňující, je snižující se podíl denních kuřáků.

5.1 Zvyšuje se délka života ve zdraví u všech skupin obyvatel České republiky.

Pozitivní vývoj hodnot naděje dožití při narození v ČR ukazuje, že průměrná délka života obyvatel roste. U žen v roce 2019 dosahovala hodnoty 82,1 roku, u mužů dosahovala 76,3 roku.¹⁵⁸ Přes výrazné zlepšení míry úmrtnosti po roce 1990 však ČR zaostává přibližně 2 roky za průměrnou hodnotou střední délky života států EU.¹⁵⁹ Střední délka života v krajích ČR je odlišná. Nejvyšší hodnotu v průměru za obě pohlaví (2018–2019) vykazovaly kraje Hl. m. Praha, Královehradecký a Vysočina, nejnižší hodnoty byly zaznamenány naopak v Ústeckém a Karlovarském kraji. Např. muži v Hl. m. Praha žijí v průměru o 4 roky déle než muži v Ústeckém kraji.¹⁶⁰ Na míru dosažení cíle 5.1 poukazuje také průměrná hodnota délky života ve zdraví (HLY) při narození a u osob ve věku 65 let. HLY při narození činila v roce 2018 u žen 63,4 roku, u mužů pak 62,2 roku. HLY u osob ve věku 65 let byla v roce 2018 u žen 8,5 roku a u mužů 8,1 roku.¹⁶¹ Od roku 2015 prožijí obyvatelé ČR průměrně kratší život ve zdraví ve srovnání s průměrem EU.¹⁶² V dlouhodobém horizontu délka života ve zdraví v ČR stagnuje, život v nemoci pak prožívají v průměru muži 15 a ženy 20 let.

Oblast zdraví je zastřešována Národní strategií Zdraví 2020, která v rámci svých opatření podporuje prevenci nemocí, pohybové aktivity, duševní zdraví, zdravé stravovací návyky, rozvoj zdravotních screeningů, rozvoj zdravotní gramotnosti aj.¹⁶³ Konkrétní projekty pak aktuálně podporují např. zdravý životní styl a odpovědný přístup k vlastnímu zdraví ve školách nebo zvyšování dostupnosti zdravotní péče pro osoby ohrožené chudobou a sociálním vyloučením.¹⁶⁴

Kvalita života 4.16 – Úroveň zdravotní gramotnosti

V roce 2015 v rámci reprezentativního šetření o 1 037 respondentech vykazovalo v ČR téměř 60 % osob omezenou zdravotní gramotnost.

Přes existenci řady opatření lze cíl jen obtížně vyhodnocovat. Zvláště v oblasti zdraví se totiž důsledky přijatých opatření projevují se

¹⁵⁸ Ind. 5.1.1; indikátor kvality života 4.1.

¹⁵⁹ Němečková (2018) Žijeme o dva roky méně než průměrný Evropan. In: Statistika&my Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2018/02/20/zijeme-o-dva-roky-mene-nez-prumerny-evropan/>.

¹⁶⁰ Ind. 5.1.1; indikátor kvality života 4.1.

¹⁶¹ Ind. 5.1.2; indikátor kvality života 4.2.

¹⁶² Eurostat (2020) Healthy life years at age 65 by sex. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/TEPSR_SP320.

¹⁶³ MZd ČR (2020) Národní strategie Zdraví 2020.

¹⁶⁴ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

zpožděním – někdy až v řádu desítek let. Změna přístupu k životnímu stylu a k vlastnímu zdraví je náročný proces, který zahrnuje řadu aktérů a koordinaci celé společnosti. Už jen z toho důvodu je nutné cíl ponechat a pokračovat v jeho plnění.

5.2 Snižují se vlivy způsobující nerovnosti v oblasti zdraví.

Vedle regionálních disparit (viz specifický cíl 5.1) ovlivňuje zdraví člověka (kromě věku) také jeho socio-ekonomické postavení, tj. dosažená úroveň vzdělání a příjem. Podíl osob starších 16 let se základním vzděláním, které jsou ze zdravotních důvodů dlouhodobě omezeny v činnostech, které lidé obvykle dělají, byl v roce 2019 až třikrát vyšší než podíl osob s vysokoškolským vzděláním. Podobný rozdíl ve zdravotním omezení je i mezi osobami s nejnižším a nejvyšším příjmem. Celkově se situace v ČR nezlepšuje. Spíše dochází k nárůstu podílu osob, které jsou ze zdravotních důvodů dlouhodobě omezeny v obvyklých činnostech s tím, že nejvýraznější zhoršení lze pozorovat u skupiny obyvatel s nejnižšími příjmy. Mezi lidmi s nejnižšími příjmy tak bylo v roce 2019 až 47 % dlouhodobě zdravotně omezeno v obvyklých činnostech.¹⁶⁵

Kvalita života 4.6 – Subjektivní zdravotní stav

Subjektivní hodnocení vlastního zdravotního stavu se od roku 2015 příliš nezměnilo. Přibližně 20 % hodnotí svůj zdravotní stav jako velmi dobrý, 70 % jako dobrý nebo uspokojivý a 10 % jako špatný nebo velmi špatný. (EU-SILC)

Z hlediska plnění specifického cíle je nutné zvýšit informovanost o důvodech nerovností v oblasti zdraví mezi odbornou i laickou veřejností, čemuž se v současnosti věnuje projekt Státního zdravotního ústavu “Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením”. Za účelem snižování nerovností ve zdraví bylo zřízeno 14 regionálních center podpory zdraví, vč. Hlavního města Prahy, která zajišťuje realizaci projektu. Zatím bylo vytvořeno a je realizováno celkem 68 intervenčních motivačních programů na podporu rozhodování ve prospěch zdraví. V rámci projektu byla vytvořena síť spolupracujících odborných kapacit (pracovníci dotčených odborů krajských úřadů, krajských hygienických stanic, praktičtí lékaři, krajské romské koordinátory aj.), kteří jsou zvaní na pravidelné Kulaté stoly podpory zdraví 4x ročně v každém kraji.¹⁶⁶

Motivační program Zvýšení sdílené odpovědnosti ve zdraví a ve vztahu k rizikovým faktorům životního stylu nebyl dosud vytvořen. Realizují se však další projekty, které posilují odpovědnost ke zdraví (Světový den hygieny rukou, Zdravé koule) a upozorňují na rizikové faktory životního stylu (prevence diabetu, prevence srdečně cévních nemocí).¹⁶⁷

Dle dostupných informací se vlivy způsobující nerovnosti v oblasti zdraví nesnižují. Ačkoli je obtížné hodnotit naplňování cíle, protože řada projektů se stále realizuje, data dosud vykazují naopak spíše prohlubující se nerovnosti v oblasti zdraví.

¹⁶⁵ Ind. 5.2.1.

¹⁶⁶ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁶⁷ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

5.3 Systém veřejného zdravotnictví je stabilní, všeobecně dostupný co do kvality i kapacity a současně se rozvíjí odpovídající profesní struktura. Věkový průměr lékařského i nelékařského personálu se snižuje a zlepšuje se ohodnocení všech pracovníků ve zdravotnictví.

Systematická úprava ohodnocení lékařských i nelékařských pracovníků ve zdravotnictví nebyla realizována s ohledem na různé poskytovatele zdravotnických služeb. Mzdy zaměstnanců může vláda v současnosti ovlivnit pouze stanovením nejnižší úrovně zaručené mzdy.¹⁶⁸ Průměrné odměňování/ohodnocení zdravotnických pracovníků se každoročně zvyšuje, v roce 2018 dosahoval jejich průměrný plat 40,5 tis. Kč a průměrná mzda 33,8 tis. Kč. K nejvyššímu nárůstu došlo zejména u lékařů, zubařů, všeobecných sester a porodních asistentek, přičemž v případě posledních dvou jmenovaných skupin vzrostly platy mezi léty 2014–2018 o 39 %.¹⁶⁹ V roce 2020 se platové tarify pro zdravotníky plošně zvýšily o 1 500 Kč.¹⁷⁰

Věková struktura lékařů a lékařek se v ČR v posledních několika letech významně mění. Zatímco v roce 2008 bylo v ČR 8 % lékařů ve věku 65 a více let, v roce 2018 byl tento podíl již více než 14 %, ¹⁷¹ což je nad průměrem ostatních zemí EU.¹⁷² Ačkoli se za poslední desetiletí počet lékařů v ČR zvyšuje, řada lékařů se aktuálně blíží důchodovému věku, což může v budoucnu vést k růstu výdajů na zdravotní péči a ke zhoršení stávajících regionálních rozdílů především v dostupnosti zdravotní péče.¹⁷³ Z hlediska regionů připadá nejvíce zdravotnických pracovníků na obyvatele v kraji Hl. m. Praha, kde je však poskytována péče i pro obyvatele Středočeského kraje. Obecně je vyšší koncentrace zdravotní péče ve velkých krajských městech kvůli spádovosti. V některých krajích je hustota lékařů na obyvatele až dvojnásobná ve srovnání s kraji s nejnižší hustotou lékařů na obyvatele.¹⁷⁴ Celkově však v ČR počet lékařů (plných úvazků) na obyvatele v posledních letech roste, v roce 2018 bylo 40 lékařů (plných úvazků) a 7,2 zubních lékařů (plných úvazků) na 1 000 obyvatel. Počet všeobecných sester na druhou stranu v posledních letech spíše stagnuje.¹⁷⁵ V zájmu postupu při přiznávání platového tarifu mohou zaměstnavatelé nastupujícího lékaře ocenit vyšším tarifem dříve, než by tento tarif získal dosaženou praxí, což usnadňuje přechod lékařů do praxe.¹⁷⁶ Dále jsou v současnosti připravovány novely týkající se reformy systému rezidenčních míst a prostupnosti vzdělávání v základních kmenech.¹⁷⁷

Z hlediska neuspokojené potřeby lékařské péče dosahuje ČR velmi nízkých hodnot a v evropském měřítku se řadí k těm nejnižším. Dle dat za rok 2018 pouze 0,3 % osob starších 16 let uvedlo, že v uplynulém roce potřebovaly navštívit lékaře, ale z důvodů finančních, dopravní dostupnosti nebo čekající doby jej nenavštívily.¹⁷⁸

ČR patří k zemím spíše s nižší hodnotou přežívání pacientů na sledované novotvary, ale situace se zlepšuje a hodnoty se stále více přibližují

¹⁶⁸ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁶⁹ Ind. 5.3.2.

¹⁷⁰ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁷¹ Ind. 5.3.1.

¹⁷² Eurostat (2018) Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Healthcare_personnel_statistics_-_physicians.

¹⁷³ OECD (2019) Dostupné z: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/2019_chp_cs_czech.pdf.

¹⁷⁴ ÚZIS (2017) Dostupné z: https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/nzis_rep_2018_E04_Personalni_kapacity_Odmenovani_2017.pdf.

¹⁷⁵ Ind. 5.3.3; indikátor kvality života 4.8; indikátor kvality života 4.9.

¹⁷⁶ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁷⁷ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁷⁸ Ind. 5.3.4.

evropskému průměru.¹⁷⁹ Velkým úspěchem je klesající úmrtnost na rakovinu tlustého střeva, která je v ČR velmi častá. Mezi roky 1997 a 2017 došlo k poklesu hrubé míry úmrtnosti na zhoubné novotvary tlustého střeva a konečníku o 44 %.¹⁸⁰

Oblast propojení zdravotních a sociálních služeb je v ČR dlouhodobě problematická. V současnosti je shoda pouze na způsobu propojení, a to formou novely zákona o zdravotních službách, která by měla obsahovat i problematiku propojení zdravotního a sociálního pomezí. Tématu je dále věnován prostor ve strategickém rámci Zdraví 2030. Plnění cíle je tak z tohoto pohledu na začátku.

Z hlediska implementace Národní strategie elektronického zdravotnictví ČR 2016–2020 je cíle postupně plněno a digitalizace zdravotnictví je obecně prioritou. Nová funkce elektronických receptů (eRecepty) je široce využívána lékaři, lékárníky a pacienty, kterým umožňuje předepsání receptu bez návštěvy ordinace. Další novinkou je sdílený lékový záznam, který od června 2020 přispívá ke zvyšování míry bezpečnosti při výdeji léků a umožňuje např. předcházet duplicitám a nežádoucím lékovým interakcím. Dále probíhá např. realizace projektu Vybudování základní resortní infrastruktury eHealth Informační a datové resortní rozhraní.¹⁸¹

K naplňování cíle 5.3 dochází částečně. V některých oblastech je dosavadní trend spíše pozitivní (průměrná odměna zdravotnických pracovníků), v některých je naopak nežádoucí (průměrný věk lékařů). Český systém veřejného zdravotnictví ve srovnání s EU ve většině případů příliš nevybočuje z průměru. Nicméně bude záležet na jeho dalším nastavení např. z hlediska úspěšného propojení sociálně zdravotního pomezí a větší podpory prevence.

5.4 Zdravý životní styl je podporován prostřednictvím vyšších veřejných výdajů s důrazem na primární prevenci nemocí a podporu zdraví v průběhu celého života.

Pomezí zdravotní a sociální péče je pokryto ve strategickém rámci Zdraví 2030, jenž se mj. soustřeďuje na vytvoření funkčně a legislativně propojeného systému zdravotně sociálních služeb pro všechny věkové kategorie pacientů, umožňující individuální nastavení zdravotně sociálních služeb podle aktuálních potřeb pacienta.¹⁸²

Objem finančních prostředků z fondů prevence zdravotních pojišťoven určených na preventivní zdravotní péči je každoročně navyšován a v roce 2019 dosáhl výše téměř 1,4 mld. Kč (meziročně tak došlo k nárůstu o více než 26 %). Nedochází však ke zvyšování veřejných výdajů na primární prevenci nemocí ze státního rozpočtu.¹⁸³ S výjimkou roku 2018 veřejné výdaje na primární prevenci (zvyšování zdravotní gramotnosti, osvěta, vzdělávání a poradenství, očkovací programy) od roku 2014 naopak klesaly. V roce 2018 činily 0,68 % (2,5 mld. Kč) z celkových veřejných výdajů na zdravotnictví. Výdaje na sekundární prevenci

Kvalita života 4.11 – Výdaje na zdravotní péči v poměru k HDP

Podíl celkových výdajů na zdravotní péči (tj. výdaje zdravotních pojišťoven, výdaje ze státního a místních rozpočtů, výdaje domácností, neziskových organizací, podniků a soukromého pojištění) se mezi lety 2017 a 2018 zvýšil ze 7,7 % na 8,1 %.

¹⁷⁹ Ind. 5.3.5.

¹⁸⁰ ÚZIS (2020) Dostupné z:

https://www.svod.cz/graph/?sessid=hfg55kfb9ndgh387dgvj36s3d7&typ=incmor&diag=C18&pohl=&kraj=&vek_od=1&vek_do=18&zobrazeni=table&incidence=1&mortalita=1&mi=0&vypocet=w&obdob_i_od=1977&obdob_i_do=2017&stadium=&t=&n=&m=&pt=&pn=&pm=&t=&n=&zije=&umrti=&lecba.

¹⁸¹ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁸² Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁸³ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

(screeningy, diagnostické testy a lékařské prohlídky) pak představovaly 1,97 % (7,1 mld. Kč) z celkových výdajů na zdravotnictví.¹⁸⁴

Preventivní programy zdravotních pojišťoven jsou zaměřeny na včasný záchyt onkologických a kardiovaskulárních onemocnění a včasný záchyt rizik vedoucích ke vzniku metabolických chorob. Nedílnou součástí programů jsou rovněž příspěvky na očkování nehrazené z veřejného zdravotního pojištění (např. proti klíšťové encefalitidě či chřipce). Pro významnou část pojištěnců jsou dostupné také programy podpory odvykání kouření.¹⁸⁵

Podpora zdraví v průběhu celého života je žádoucí, ale neúčinnější je u dětí. Základem by tak měla být pravidelná pohybová aktivita a zdravé stravování. Od roku 2017 byla zařazena do vzdělávání žáků 1. stupně ZŠ povinná výuka plavání. Pokusné ověřování tříletého projektu Hodina pohybu navíc, který měl za cíl pomáhat si vytvořit pozitivní a trvalý vztah k pohybu, byl žáky i školami žádaný. I zájem o evropské programy „Ovoce a zelenina do škol“ a „Mléko do škol“ se každoročně zvyšuje.¹⁸⁶ Situace se ale z hlediska obezity a nadváhy u dětí příliš nelepší. Naopak počet dětí s nadměrnou hmotností pomalu roste. Nadváhou nebo obezitou trpí více než pětina populace dětí ve věku 11 až 15 let.¹⁸⁷

K naplňování cíle je nasměřováno díky snaze o pokrytí pomezí sociální a zdravotní péče ve strategickém rámci Zdraví 2030, ačkoli změny nebyly zatím realizovány. Z hlediska dalších opatření je nutné intenzivněji zapracovat na zvyšování veřejných výdajů na primární prevenci, podporovat zdravotní gramotnost a zdravý životní styl zejména u dětí.

5.5 Snižuje se konzumace návykových látek i zátěž obyvatel zdravotně rizikovými látkami a hlukem prostřednictvím lepší kvality životního prostředí. Příslušné limity škodlivých látek a hluku nejsou překračovány.

Se zdravím a jeho kvalitou úzce souvisí i omezování a vyvarování se škodlivých faktorů, a to nejen alkoholu a tabáku, ale např. i zhoršená kvalita ovzduší a vysoká expozice hluku.

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší (bez zahrnutí ozonu) pokrývaly v roce 2018 cca 13 % území ČR a negativně se tak dotkly více než třetiny obyvatel.¹⁸⁸

Díky "kotlíkovým dotacím" dojde k výměně téměř 90 tis. zastaralých kotlů, které by neměly být po srpnu 2022 používány. V rámci spalování vlhkého dřeva dosud nedošlo k výraznějšímu pokroku, ale v rámci připravované kampaně budou provozovatelé upozorňováni na nutnost spalování pouze suchého dřeva. Také v rámci kontrol technického stavu a provozu spalovacích stacionárních zdrojů budou provozovatelé upozorňováni na důležitost sledování vlhkosti spalovaného dřeva (možné orientační měření vlhkosti ze strany technika provádějícího kontrolu). Dále se daří dotační podpoře snižování hlavních polutantů z Operačního programu Životní prostředí (zejména tuhých znečišťujících látek). Naopak nepodařila se obnova podpory snižování znečišťujících látek, které obtěžují zápachem (Státní fond životního prostředí přestal tyto výzvy vyhlašovat).¹⁸⁹

Automobily a jejich technický stav ovlivňují na rozdíl od spalování dřeva nejen ovzduší, ale i míru expozice hluku. Legislativní úpravy zajistily

Kvalita života 9.1 – Znečištění ovzduší

Nejvíce obyvatel vystavených koncentracím znečišťujících látek, které překračují imisní limity za účelem ochrany lidského zdraví žije v Moravskoslezském, Zlínském, Olomouckém a Ústeckém kraji. Zejména v Moravskoslezském kraji se jedná o 96 % populace.

¹⁸⁴ Ind. 5.4.1.

¹⁸⁵ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁸⁶ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁸⁷ Zdravá generace (2019) Dostupné z: <https://zdravagenerace.cz/>

¹⁸⁸ Ind. 5.5.3.

¹⁸⁹ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

zpřísnění podmínek systému pravidelných kontrol technického stavu vozidel a umožnily provádění mobilních technických kontrol, vč. emisního měření v reálném provozu. Postupně jsou tak vyřazována z provozu vozidla s největším příspěvkem ke znečištění ovzduší.¹⁹⁰

Byl připraven nový zákon o výrobcích s ukončenou životností, který zahrnuje i automobily. Návrh zákona je aktuálně projednáván Parlamentem ČR a navrhuje výši emisního poplatku v závislosti na splnění mezních hodnot emisí ve výfukových plynech v souladu s předpisy EU.¹⁹¹

V roce 2017 bylo nadlimitní hlukové zátěži ze silniční dopravy vystaveno 11,6 % populace v aglomeracích. Celodenní expozici hluku L_{dvn} nad 55 dB bylo vystaveno 64,8 % populace v aglomeracích. Nejzávažnější situace, co se hlukové zátěže týče, byla v roce 2017 v aglomeraci Praha a Liberec.¹⁹² Kritická místa jsou v rámci strategického hlukového mapování vymezena obydleným územím, v němž dochází k překročení příslušné mezní hodnoty hlukových ukazatelů. Konkrétní protihluková opatření Noise Control Programme (NCP) jsou vypracovávána v rámci tzv. akčních plánů pro jednotlivá kritická místa (území) stanovená pro jednotlivé zdroje hluku, a to především na základě výsledků podrobnější analýzy dané oblasti (např. podrobné akustické studie). Řešením je důslednější urbanistické akustické plánování (obchvaty, omezení průjezdu nákladních vozidel apod.). Míru hluku ve městech určuje i rychlost projíždějících vozidel, která je však v kompetenci každé konkrétní obce.¹⁹³ Stejně tak i kvalita povrchu vozovek, která je v kompetenci vlastníků, popř. správců komunikací. Přípravy železničních projektů na vysokorychlostní tratě a dokončení silničních obchvatů jsou otázkou dalších let.¹⁹⁴

Druhou skupinou zdravotního nebezpečí jsou rizikové aktivity. Jedná se v první řadě o nadměrné pití alkoholu¹⁹⁵ a užívání tabákových výrobků. Od roku 2016 prevalence častého pití nadměrných dávek alkoholu roste, zejména u žen.¹⁹⁶ Ovšem i nárazové pití většího množství alkoholu se mezi roky 2014 a 2019 zvýšilo, a to jak u mužů (nárůst z 23 na 25 %), tak u žen (nárůst ze 7,6 na 9,2 %). Téměř 21 % osob starších 15 let uvedlo, že v posledním roce (2019) alespoň jednou měsíčně nárazově vypilo vysoké množství alkoholu, zatímco v roce 2014 to bylo necelých 15 %.¹⁹⁷ Kritéria pro rizikové pití v roce 2019 splňovalo 7,9 % osob a 9,3 % splňovalo kritéria pro škodlivé pití. U mužů je jak nadměrná konzumace většího množství alkoholu při jedné příležitosti, tak výskyt škodlivého pití alkoholu statisticky významně častější než u žen.¹⁹⁸ Muži také více kouří než ženy. Podíl osob ve věku 15 a více let, které denně kouří, bylo 18 % (v roce 2019), přičemž v případě mužů činil tento podíl 21 %, zatímco u žen 15 %. Podíl denních

¹⁹⁰ Report MD ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁹¹ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁹² Ind. 5.5.4; indikátor kvality života 9.8.

¹⁹³ Report MD ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁹⁴ Report MD ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

¹⁹⁵ Použity jsou tři kategorie pití alkoholu (WHO): umírněné pití (do 20 gramů alkoholu u žen a do 40 gramů alkoholu u mužů denně); rizikové pití (20 až 40 g alkoholu u žen a 40 až 60 g alkoholu u mužů denně); škodlivé pití (více než 40 g alkoholu u žen a více než 60 g alkoholu u mužů denně).

¹⁹⁶ Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost (2020) Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2019. (Pozn. Epizodické pití nadměrných dávek alkoholu je definováno jako příjem 60 a více gramů alkoholu při jedné příležitosti s frekvencí nejméně jednou týdně nebo častěji).

¹⁹⁷ Ind. 5.5.1 (Frekvence výstupu indikátoru jednou za 5 až 6 let, vysoké množství je požití alespoň 60 g čistého alkoholu při jedné příležitosti).

¹⁹⁸ SZÚ (2020) Užívání tabáku a alkoholu v ČR 2019.

kuřáků se v ČR v posledních letech mírně snížil.¹⁹⁹ Vedle toho existuje řada dalších rizikových aktivit. V ČR se vyskytuje 900 tis. osob zneužívajících sedativa a hypnotika, 125 tis. uživatelů konopí v riziku, 80–120 tis. patologických hráčů a 45 tis. injekčních uživatelů pervitinu a opioidů. Oblast je po koncepční stránce pokryta Národní strategií prevence a snižování škod spojených se závislostní chováním 2019–2027. V roce 2019 byly částečně centralizovány finanční prostředky vynakládané prostřednictvím dotačních titulů státních institucí na protidrogovou politiku. Hlavními donátory adiktologických služeb ze státní úrovně jsou ÚV a MPSV. Tím došlo ke snížení administrativní zátěže poskytovatelů adiktologických služeb a zvýšení vnitřní efektivity systému. Financování poskytovatelů adiktologických služeb je zajišťováno z veřejných rozpočtů, které se do roku 2020 dařilo každoročně navyšovat.²⁰⁰

V rámci dalšího plnění cíle je nutné maximálně zohledňovat míru imisní situace a důsledně dodržovat a kontrolovat technický stav vozidel a emisní měření v provozu, které může být extrémně rizikové pro zdraví obyvatel. Prevalence častého i nárazového pití nadměrných dávek alkoholu v posledních letech roste. Pozitivní zprávou, ale nikoli uklidňující, je snižující se podíl denních kuřáků.

---

¹⁹⁹ Ind. 5.5.2; indikátor kvality života 4.12.

²⁰⁰ Report ÚV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

6 Vyšší veřejné investice podporují klíčové funkce kultury a rovný přístup ke kultuře a kreativitě.

Kultura se promítá do hodnotového žebříčku společnosti, spoluvytváří státní identitu a rozvíjí tvořivost. Zároveň její význam narůstá zvláště v moderním sekulárním demokratickém státě. Díky znalosti vlastní kultury a jejích hodnot společně s respektem k rozmanitosti kulturních projevů lze i lépe chránit společnost před nežádoucími vlivy jako jsou např. ztráta kulturní identity nebo xenofobie. Z těchto a řady dalších důvodů je v zájmu státu podporovat rozvoj kulturních znalostí, snižovat nerovnosti v dostupnosti kultury a tím tak přispívat ke zvýšení kvality života.

Ačkoli je v zájmu státu podporovat rozvoj kulturních znalostí, veřejné výdaje ČR na kulturu spíše stagnují, investice do současného umění jsou nízké a zákon o veřejné kulturní instituci není ukotven. Úspěchem je naopak stabilizace financování filmových pobídek díky rostoucím dotacím ze státního rozpočtu a mírně rostoucí platy (mzdy) pracovníků v kulturní sféře – i když jejich růst nejde stejně rychle s růstem celkových příjmů.

6.1 Do oblasti kultury směřují vyšší veřejné výdaje a posilují se možnosti dlouhodobého finančního plánování kulturních organizací.

Již více než deset let probíhá vládní diskuze o podílu kultury na celkových výdajích státního rozpočtu, ale stále se nedaří dosáhnout hodnoty 1 % ze státního rozpočtu.²⁰¹ V červenci 2020 byl resortu kultury schválen rozpočet ve výši 16,5 mld. Kč,²⁰² který podobně jako v minulých letech, byl o trochu vyšší než předcházející rok. Na rozdíl od celkového rozpočtu kultury, podíl na podporu kultury z celkových výdajů na kulturu se dočkal růstu až v roce 2018. Do té doby spíše klesal, z 18,5 % v roce 2014 na 15,9 % v roce 2017 a o rok později se podíl zvýšil na 17 %.²⁰³

Cíle je částečně plněno díky stávajícím opatřením ve Státní kulturní politice, není však splněn, protože před posledním jednorázovým nárůstem výdajů na kulturu v roce 2018 objem prostředků stagnoval.

6.2 Podle potřeb měnící se společnosti je systémově podporován rozvoj i zakládání nových kulturních organizací.

Ani rozvoj a zakládání nových kulturních organizací nemá aktuálně podporu. Věcný záměr zákona o veřejné kulturní instituci byl v únoru roku 2020 zrušen. O realizaci plánovaného dlouhodobého investičního programu na období 2020–2028, který by byl založen na vícezdrojovém financování (zpravidla stát, město, kraj), se aktuálně jedná. Podpora rozvoje kreativity společnosti je realizována např. nástroji Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu v rámci rozvoje a podpory neprofesionálních uměleckých aktivit a aktivity nejsou zaměřeny zejména na nejmladší generace.²⁰⁴ Investice do růstu sbírek současného umění činí za poslední 10 let cca 31 mil. Kč z toho 7,7 mil. Kč bylo zainvestováno jen v roce 2019. Drtivý objem prostředků na rozšíření sbírek současného umění šlo v letech 2009 až 2019 v rámci příspěvkových institucí MK za Národní galerií v Praze (8,8 mil. Kč), Muzeem umění Olomouc (7,8 mil. Kč) a Uměleckoprůmyslovým muzeem (6,4 mil. Kč).²⁰⁵

Splnění cíle je aktuálně poměrně daleko, a to z důvodu neukotveného zákona o veřejné kulturní instituci a nízkých investic do současného umění.

²⁰¹ Státní kulturní politika na léta 2015–2020 (s výhledem do roku 2025).

²⁰² MK ČR (2020) Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/schvaleny-rozpocet-2020-2288.html>.

²⁰³ Ind. 6.1.1.

²⁰⁴ Report MK ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

²⁰⁵ Ind. 6.2.1.

6.3 Kulturní a kreativní průmysly jsou podporovány jako příležitost pro rozvoj ekonomiky.

Kulturní a kreativní průmysl není v ČR dostatečně podporován. Objem veřejných výdajů vynaložených na jejich podporu v posledních letech kolísá a pohybuje se kolem 1 % z celkových výdajů průmyslů, tj. cca 2 mld. Kč v roce 2018.²⁰⁶ V současnosti je očekáván vznik Strategie rozvoje cestovního ruchu ČR 2021–2030 a Strategie kulturních a kreativních průmyslů (Strategie KKP), což je vůbec první krok, který by měl ČR směřovat k využití jejího potenciálu napříč resorty a regiony.²⁰⁷ Záměry ze Státní kulturní politiky na léta 2015–2020 (s výhledem do roku 2025) však v rámci Strategie KKP nebyly realizovány.²⁰⁸

Opatření specifického cíle 6.3 nebylo realizováno, podařilo se však alespoň pokročit v některých doporučeních. V roce 2019 podepsalo MK a MPO memorandum o spolupráci v oblasti kulturních a kreativních průmyslů. Dále se podařilo pokročit ve stabilizaci financování filmových pobídek díky rostoucím dotacím ze státního rozpočtu. V roce 2019 došlo k navýšení filmových pobídek o 500 mil. Kč na celkových 1 300 mil. Kč.²⁰⁹ Realizace opatření pro plnění cíle je však zásadní.

6.4 Pracovníci v kultuře jsou podporováni metodicky i finančně s cílem zvyšování jejich prestiže a zlepšování podmínek potřebných pro jejich kreativní a motivační roli vůči dalším skupinám společnosti.

Od roku 2014 dochází k postupnému navyšování platů v kulturní sféře. Průměrný plat (mzda) v kulturním sektoru v roce 2009 činil 23,4 tis. Kč, v roce 2018 pak byl 29,6 tis. Kč.²¹⁰ V roce 2020 došlo k valorizaci platů zaměstnanců v kultuře. V rámci příspěvkových organizací zřizovaných MK jde např. o meziroční růst (2019/2020) osobních nákladů v průměru o 8,16 % a vychází zejména ze změny platových tarifů (sloučení platových stupnic) a navýšení o 1 500 Kč na každého přepočteného zaměstnance.²¹¹

Ačkoli se platy (mzdy) v kulturní sféře navyšují, jejich růst nejde stejně rychle s růstem celkových příjmů. Zatímco v roce 2009 měli tito pracovníci relativně průměrné platy, v roce 2018 se nacházely spíše pod průměrem,²¹² což nejenže nezvyšuje prestiž jejich profese, ale ani nezlepšuje podmínky pro jejich další působení ve společnosti.

²⁰⁶ Ind. 6.3.1.

²⁰⁷ MK ČR (2020) Dostupné z: <https://strategiekkp.mkcr.cz/>.

²⁰⁸ Report MK ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

²⁰⁹ Report MK ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

²¹⁰ Ind. 6.4.1 (pozn. Uvedené hodnoty se týkají pouze kultury, nikoli rekreace.).

²¹¹ Report MK ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

²¹² ČSÚ (2020) Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/prace_a_mzdy_prace.

2. Hospodářský model

Domácí sektor ekonomiky se do začátku roku 2020 ve většině ukazatelů rozvíjel pozitivně, či alespoň v žádaném směru, nicméně dopad koronavirové krize bude zásadním faktorem ovlivňujícím ekonomický i společenský vývoj následujících let. Konjunktury do počátku roku 2020 využily plošně všechny sektory ekonomiky, nicméně mírně vzrostl význam velkých firem. A dále také firem pod zahraniční kontrolou, které si dále zvýšily svůj význam v oblasti výzkumu, vývoje a inovací a výše odlivu zisků do zahraničí, zejména dividend, nijak neklesla.

Ekonomika ČR je i přes dílčí zlepšení bohužel stále spojená s vyšší materiálovou, emisní i energetickou náročností. Ačkoliv zde lze vysledovat pozvolný a dlouhodobý spíše pozitivní trend, vývoj posledních 3 let nevykazuje žádné transformační snahy a zejména dekarbonizace ekonomiky je stále velikou výzvou.

Hospodářský rozvoj je vždy výrazně závislý na funkční a odolné infrastruktuře (kritické, dopravní, energetické i vodohospodářské). Ta je v ČR obecně spíše v dobrém stavu, nicméně každá oblast vykazuje také řadu dílčích či větších rizik, které je vhodné v dalších letech zohlednit.

Veřejné finance i přes dílčí dobré výsledky nejsou úplně v ideální kondici, žádná výrazná změna oproti předchozím dekadám v jejich struktuře, hlavních zdrojích i struktuře výdajů nenastala a efektivita vynakládání veřejných prostředků není systematicky sledována a vyhodnocována. Obecně zadluženost státu i obyvatel vzrůstá, a to nejen vlivem velkého dopadu koronavirové krize, ale také obecným trendem zvyšování zadluženosti.

7 Ekonomika dlouhodobě roste a domácí sektor je silný.

Pokud má být česká ekonomika dlouhodobě konkurenceschopná, je potřeba zaměřit se na podporu podnikání. Podpora podnikání musí zahrnout všechny podnikatelské sektory, zejména však malé a střední podniky (MSP) jako nejméně rozvinutý sektor s nejvyšším růstovým potenciálem. Důležité je také se zaměřit na růst kvality přímých zahraničních investic a podporovat posun z pozice subdodavatele na samostatného producenta schopného uplatnit vlastní produkt na trhu finální produkce. Velké podniky tvoří páteř české ekonomiky a významné je podporovat schopnost velkých podniků dostat se a udržet se na špičce technického, organizačního a obchodního vývoje ve světě. Největší potenciál přispět k ekonomickému růstu mají MSP, protože jsou v České republice jako sektor méně rozvinuté než velké a mikro podniky. Ačkoliv mají přibližně stejný podíl pracujících jako průměrné země EU, mají menší podíl na hrubé přidané hodnotě (HPH). Je třeba odstraňovat největší překážky rozvoje MSP, zejména usnadnit přístup ke kapitálu a snížit relativně vysoké administrativní bariéry.

Sektor národních soukromých podniků se pozitivně rozvíjí. Podíl domácích firem na tvorbě přidané hodnoty v ekonomice mírně narůstá, a to nejen na úkor veřejného sektoru, ale také snížením podílu podniků pod zahraniční kontrolou. Malé a střední podniky využily příznivé období konjunktury a narostl jejich počet, zaměstnanost i přidaná hodnota. Nicméně ve srovnání s velkými firmami se jejich význam v ekonomice bohužel spíše zmenšil, protože příznivé období mezi lety 2015–2019 velké firmy využily lépe. Daří se posouvat české podniky na vyšší pozice v mezinárodním obchodě. Nicméně na nejvyšší příčky spíše nedosahujeme, neboť vývoz high-tech výrobků stagnuje. Narostl však význam medium high-tech exportů a rostou příjmy z technologických služeb. Zvýšení kvality přímých zahraničních investic lze očekávat, i z důvodu přísnějších podmínek u investičních pobídek. Nicméně tento posun nelze vzhledem ke krátkému období platnosti těchto podmínek, a jednotkách realizovaných investičních akcí doposud přímo hodnotit. Celkově produktivita práce v letech výrazně vzrostla, nicméně stále zaostáváme za průměrem EU a některé obory byly tvrdě ovlivněny dopady Covid-19.

Cílená podpora firem v domácím vlastnictví se stalo podstatným tématem z hlediska diskuze o problematice odlivu zisků do zahraničí. Odliv zisků skrze dividendy do zahraničí je dlouhodobým jevem a na tomto stavu se v posledních letech nic nezměnilo.²¹³ V roce 2019 se jednalo o odliv dividend ve výši 272 mld. Kč, zejména z odvětví finanční a pojišťovací činnosti a výroby motorových vozidel.²¹⁴ A odráží tak vysokou investiční atraktivitu ČR a ziskovost pro zahraniční investory.

ČR realizuje průběžná opatření na snížení administrativy pro podnikatele. Jen za rok 2018 těchto opatření bylo 15 a vygenerovalo úsporu administrativních nákladů přes 300 mil.²¹⁵ Nicméně se jedná o hodnocení statické, tedy vyhodnocení úkolů a nebere se v potaz nově vzniklá administrativní zátěž. Vyhodnocení administrativní zátěže probíhá v delším časovém úseku²¹⁶ a proběhne až v roce 2021. V roce 2019 bylo realizováno tzv. podnikatelské desatero („živnostenský balíček“) s cílem zlepšit české podnikatelské prostředí. Podařilo se zrealizovat opatření na definování rodinného podnikání, sjednocení časových termínů, informací a formulářů. Omezený pokrok nastal v oblasti statistických průzkumů, zjednodušení daní a daňových výjimek. Bez úspěchu jsou zatím opatření týkající se exekucí a zjednodušení stavebního práva.²¹⁷

Kritéria pro poskytnutí investičních pobídek²¹⁸ od roku 2019 zohledňují také malé střední podniky formou sníženého limitu investic na polovinu oproti jiným podnikům a reálnou vyšší mírou veřejné podpory. Po nabytí účinnosti novely Nařízení vlády z konce roku 2020²¹⁹ budou dále vstupní limity pro získání investiční pobídky pro malé podniky sníženy na čtvrtinu oproti velkým podnikům. U středních podniků vstupní limit zůstává na polovině oproti velkým podnikům. ČR se také angažuje v boji proti daňovým únikům a rájům a v roce 2017 se stala signatářem mezinárodní iniciativy proti agresivní daňové optimalizaci a implementovala směrnici ATAD stanovující pravidla proti praktikám vyhýbání se daňovým povinnostem.

Podpora inovací a spolupráce podnikové sféry s výzkumnými institucemi je realizována na úrovni programů (TRIO, TREND) či strategií (Inovační strategie ČE 2019–2030). Nicméně i přes existenci těchto veřejných programů vlastní inovační aktivita firem v letech spíše stagnuje a 15 % podniků v rámci svých inovačních aktivit spolupracovalo s veřejnými výzkumnými institucemi a univerzitami.²²⁰ Náklady na firemní inovace jsou stále převážně taženy pořízením strojů, zařízení a softwaru (52,1 %).

²¹³ ÚV (2016) Analýza odlivu zisků: Důsledky pro českou ekonomiku a návrhy opatření. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/analyzy-EU/Analýza-odlivu-zisku.pdf>.

²¹⁴ ČNB (2020) Zpráva o vývoji platební bilance 2019. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/galleries/zpravy-o-vyvoji-platebni-bilance/zprava_o_vyvoji_platebni_bilance_2019.pdf.

²¹⁵ Podrobné informace jsou dostupné v každoroční Zprávě o plnění opatření na snížení administrativní zátěže.

²¹⁶ Naposledy v roce 2016.

²¹⁷ Report MPO k implementaci ČR 2030. Informace o postupu v realizaci živnostenského balíčku jsou dostupné z: <https://www.zivnostensky-balicek.cz/>.

²¹⁸ Zákon, kterým se mění zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁹ Usnesení vlády č. 1231 ze dne 30. 11. 2020, které novelizuje nařízení vlády č. 221/2019 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o investičních pobídkách.

²²⁰ ČSÚ (2020) Inovační aktivity podniků – 2016–2018. TAB 39A Podniky s 10 a více zaměstnanými osobami v Česku, které spolupracovali v období 2016–2018 s jinými subjekty na inovačních aktivitách podle typu spolupracujícího partnera. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122363224/2130032039a.pdf/6d9ac5df-23fa-439c-8035-aa89e2b7c4fb?version=1.1>.

Náklady z vlastního či nakoupeného výzkumu a vývoje zaujímají ve firmě 36,1 %.²²¹

Struktura hrubé přidané hodnoty v ekonomice se z pohledu původu mezi lety 2015–2018 výrazně nezměnila. Národní soukromý sektor však mírně zvýšil svůj podíl v ekonomice na 48,9 %²²² (2015 to bylo 47,3 %). A to jak na úkor veřejného sektoru, tak zejména soukromého sektoru pod zahraniční kontrolou. Hrubá přidaná hodnota národního soukromého sektoru zároveň mezi lety 2015–2018 vzrostla z uvedených sektorů nejvíce a to o 21 %. U veřejného sektoru o 14,4 % a u podniků pod zahraniční kontrolou o 13 %. Celkový význam podniků pod zahraniční kontrolou tak od roku 2015 klesl více než o 1 p. b. a dosáhl k roku 2018 podílu 32,2 %.

Cíl se tedy daří naplňovat, byť není zřejmé, zda a jak efektivně mají opatření reálný dopad na sledovaný cíl.

7.2 Sektor malých a středních podniků roste

Domácí podnikatelský sektor je primárně složen z malých a středních podniků. Malé a střední podniky (MSP) jsou základem české ekonomiky, jejich flexibilita zvyšuje konkurenceschopnost, poskytují zaměstnanost v regionech a navrací své zisky do tuzemské ekonomiky. Podpora MSP je realizována dle Akčního plánu podpory MSP, který obsahuje řadu programů i administrativních opatření. Pro popularizaci podnikání je využívána Platforma podnikatelské a inovační infrastruktury a jsou realizovány aktivity pro podporu osvěty, podnikavosti, start-upy a expanze. MSP jsou také hlavním příjemcem evropských fondů z programu OP PIK, což je dlouhodobě hlavní zdroj financí pro podporu MSP. V souvislosti s pandemií Covid-19 bylo v rámci protikrizových patření spuštěno několik programů, poskytujících garance a zajišťující solventnost a cash-flow zasažených podniků. Tato podpora byla také zacílená na živnostníky. Nicméně závislost financování podpory podnikatelského sektoru na fondech EU se snížit nedaří a v souvislosti s novými fondy reagujícími na výzvy Zelené dohody pro Evropu²²³ či koronavirovou krizi, lze předpokládat spíše zvýšení této závislosti.

Potřeba větší popularizace podnikání u veřejnosti a zejména mládeže je zohledněna v rámcových vzdělávacích programech a také v rámci modernizace odborného vzdělávání. Na řadě středních škol je také realizována výuka ve fiktivních firmách, které využívají simulace jako nástroje pro získání znalostí a kompetencí, případně je také koncept reálných studentských firem a nástavbový obor podnikání pro absolventy oborů s výučním listem.

Mezi roky 2015–2018 narostl celkový počet aktivních MSP o přibližně 12 tis., z čehož růst zapříčinilo takřka 33 tis. právnických osob.²²⁴ Oproti tomu počet živnostníků klesl o přibližně 21 tis. Zaměstnanost MSP vzrostla o 38 tis. osob, ale v roce 2018 dosáhla podílu 57,7 % celkové zaměstnanosti podnikatelské sféry (v roce 2015 to bylo 59,7 %). MSP vygenerovaly v roce účetní přidanou hodnotu ve výši 1,79 bilionu Kč, což je přibližně o 240 mld. Kč více než v roce 2015. Nicméně podíl vůči celkové přidané hodnotě podniků klesl na 54,7 %, a to je o 2 % méně než v roce

²²¹ ČSÚ (2020) Inovační aktivity podniků – 2016–2018. Analytická část. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122363224/21300320a1.pdf/66912f0f-47c2-47d0-abb2-220c0b6b9a32?version=1.3>.

²²² Indikátor 7.1.1.

²²³ European Green Deal. Blíže viz https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

²²⁴ MPO (2019) Zpráva o vývoji podnikatelského prostředí v České republice v roce 2018. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/male-a-stredni-podnikani/studie-a-strategicke-dokumenty/2019/11/MSP-za-rok-2018.pdf>.

2015. Z hlediska vývoje je zřejmé, že MSP využily konjunktury a navýšily v absolutních hodnotách svůj výkon i zaměstnanost, nicméně za sledované období spíše mírně oslabují vůči velkým podnikům.

Čas nutný ke zpracování a platbě daní od roku 2015 prakticky stagnuje na hodnotě 230 hodin.²²⁵ Tato doba nám říká, kolik hodin věnuje ročně středně velká firma přípravě, podání a placení tří hlavních typů daní: daní z příjmu právnických osob, daní z přidané hodnoty a daní z příjmu fyzických osob včetně administrace sociálního pojištění. Nejdéle se v ČR firma věnuje platbě DPH, a to přes 100 hodin ročně. V mezinárodním srovnání s vysoko příjmovými státy OECD (159 hodin ročně) se jedná stále o vysokou hodnotu.²²⁶ Kratší dobu trvá platba daní ve státech Pobaltí, severských zemích, ale také státech Beneluxu i na Slovensku.

Cíl je plněn pouze v absolutním vyjádření vlivem vrcholu ekonomického cyklu. Nicméně z pohledu poměrného příspěvku MSP na tvorbě přidané hodnoty i zaměstnanosti tento cíl plněn není a trend je opačný. Administrativní bariéry na příkladu potřebného času pro platby daní však dokládají spíše nedostatečný pokrok.

7.3 Stát podporuje posun ekonomiky na vyšší pozice v mezinárodní dělbě práce a v mezinárodním hodnotovém řetězci

Podíl high-tech výrobků na celkovém vývozu ČR v přeshraničním pojetí narůstá a v roce 2019 dosáhl již 19,9 %.²²⁷ Celkově vzrostlo od roku 2015 množství výrobků z této kategorie o 39,3 %, tj. v posledních pěti letech podíl narostl o 3,1 p. b. A to zejména vlivem vývozu ICT zařízení, počítačů a optických přístrojů. Hlavními trhy těchto výrobků jsou pak Nizozemí (47,7 % z celkového vývozu) a Velké Británie (24,3 %), přičemž narůstá tento podíl i v Německu (19,6 %). Nicméně dle konstrukce tohoto indikátoru je započítáván dovoz a vývoz jakéhokoliv zboží procházejícího hranicemi ČR, tedy i jednoduchý přesun zboží mezi sklady nadnárodních dopravních a obchodních společností pro region EU. V případě národního pojetí (tedy započtení vývozu a dovozu jen při změně vlastnictví) se podíl high-tech výrobků zvýšil mezi lety 2015–2019 pouze o jeden p. b. na 12 %, z čehož převážnou část zaujímají počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení.

Podíl výrobků medium high-tech na českém exportu v národním pojetí vzrostl mezi lety 2015–2019 o 3 p. b. a dosáhl v roce 2019 již 54 %, zejména díky trvalému nárůstu podílu vývozu motorových vozidel v roce 2016. Podíl výrobků medium low-tech mírně klesl na úroveň 18 %, zejména v kategorii kovodělných výrobků a kategorie low-tech výrobků stagnovala a zaujímá 12 % českého exportu.

Kvalita života 1.2 – Průměrné celkové hodinové náklady práce

Posun směrem k výrobě vyšší přidané hodnoty a inovativnějších výrobků a služeb je pro ČR nutnost. Průměrné náklady práce dlouhodobě rostou a v roce 2019 dosáhly 11,65 EUR na hodinu

Příjmy z prodeje technologických služeb do zahraničí od roku 2015 vzrostly o 45,7 %²²⁸ a jejich podíl na celkovém vývozu služeb do zahraničí dosáhl v roce 2019 již 19 %. Nejzásadnějšími kategoriemi jsou počítačové služby – IT poradenství a související služby, a dále pak tvorba originálního

²²⁵ Indikátor 7.2.2.

²²⁶ World Bank Group (2020). Doing Business 2020 – Comparing Business Regulation in 190 Economies.

Dostupné z: https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Profiles/Regional/D_B2020/EU.pdf.

²²⁷ Indikátor 7.3.1.

²²⁸ Indikátor 7.3.2.

počítačového softwaru. Příjmy ze služeb výzkumu a vývoje vzrostly od roku 2015 o 30,7 %, zejména vlivem výzkumu a vývoje prováděného na zakázku. Oproti tomu klesly příjmy z vlastnických práv k výsledkům výzkumu a vývoje o 21 %. Příjmy z licenčních poplatků k právu používat průmyslové vlastnictví od roku 2015 vzrostly a jsou generovány zejména z trhů USA a Číny.

Kromě dotační podpory pro konkurenceschopnost byla v menší míře spuštěna podpora rizikového kapitálu a finanční nástroje pod správou Českomoravské záruční a rozvojové banky (ČMZRB). V roce 2020 je spuštěn finanční nástroj IPO Fond určený pro MSP, poptávající kapitál veřejným úpisem akcií. Již funguje trh Start na Pražské burze pro malé akciové podniky, které cílí na získání nižších desítek mil. korun kapitálu. Komplexní rozvoj kapitálových trhů, které jsou stále velmi malé a nepříliš aktivní, má na starosti Koncepce Ministerstva financí z roku 2019.

Počet patentových přihlášek z ČR podaných u Evropského patentového úřadu v průběhu let kolísá a v roce 2018 dosáhl 243 přihlášek.²²⁹ Nicméně počet udělených patentů od roku 2015 plynule narůstá a v roce 2018 bylo již uděleno 125 patentů. Pro ČR jsou nejvýznamnější Evropský patentový úřad a Patentový úřad Spojených států amerických (577 přihlášek v roce 2018).

Cíl se plnit daří, narůstá význam export medium high-tech kvůli vývozu motorových vozidel. Podíl high-tech vývozu však zůstává prakticky stejný. Rostou příjmy z technologických služeb. ČR v rámci služeb posiluje v zakázkovém výzkumu a tvorbě software na zakázku.

7.4 Zvyšuje se kvalita
přímých zahraničních
investic v České republice

Česká ekonomika je však výrazně složena nejen z tuzemských firem, ale také z podniků pod zahraniční kontrolou. Po mnoha letech plošné podpory přímých zahraničních investic zavádí ČR přístup k výběru prioritních investičních odvětví (tzv. domén) a regionů vhodných pro přednostní lokalizaci zahraničních investic. Podpora zahraničních investic v roce 2019 byla pozměněna a nově se zaměřuje primárně na podporu technologických investic a výzkumu a vývoje. Pobídky nově schvaluje vláda, jsou posuzovány regionální přínosy a podporovány projekty s vyšší přidanou hodnotou – zprostředkovaně skrze ukazatele vyšších mezd či podílu výzkumných a vývojových pracovníků. Měly by tak v budoucnu přispívat ke zvýšené produktivitě práce ve zpracovatelském sektoru. Dále jsou také sníženy vstupní limity pro malé a střední podniky, čímž mají být pro ně pobídky dostupnější. Pro případ eliminace potenciálních bezpečnostních rizik souvisejících se zahraničními investicemi ze států mimo EU je projednáván v legislativním procesu návrh zákona o prověřování zahraničních investic. Ten zavádí mechanismus kontroly a monitoringu přímých zahraničních investic z hlediska jejich bezpečnosti a reflektuje rozvoj spolupráce EU v této oblasti.²³⁰

ČR od roku 2019 připravuje komplexní Hospodářskou strategii, která bude muset obsahovat transformační kroky pro využití potenciálu řady globálních trendů. Tato strategie bude založená na již existujících tezích,²³¹ nicméně v souvislosti s dopady ekonomické krize zapříčiněné pandemií Covid-19 bude součástí této strategie také Národní plán obnovy (Recovery and Resilience plan). Tento plán je nutným předpokladem pro využití prostředků

²²⁹ Indikátor 7.3.3.

²³⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/452 ze dne 19. března 2019, kterým se stanoví rámec pro prověřování přímých zahraničních investic směřujících do Unie.

²³¹ Teze hospodářské strategie. Schválené usnesením vlády č. 54 ze dne 20.1. 2020.

v evropském nástroji obnovy a odolnosti,²³² určeného na obnovu ekonomiky EU z ekonomické krize roku 2020.

Nepřímá finanční podpora firem mimo výše uvedené investiční pobídky není využívána. Pro podporu malých podniků dále funguje trh Start na Pražské burze pro malé akciové podniky, které cílí na získání nižší desítky mil. korun kapitálu, ale potřebný komplexní rozvoj kapitálových trhů má na starosti koncepce Ministerstva financí z roku 2019.

Hlavní indikátor tohoto cíle – produktivita práce – ve sledovaném období let 2015–2018 vzrostla o 11,5 %.²³³ Nominálně tak dosáhla 900 tis. Kč hrubé přidané hodnoty na jednoho pracovníka přepočteného na plnou pracovní dobu (FTE). Nejvýznamnějšími sektory podporujícími celkový růst byly činnosti v oblasti nemovitostí (+16,3 %), informační a komunikační činnosti (+10,8 %), peněžnictví a pojišťovnictví (+7,6 %), veřejná správa a obrana a povinné sociální zabezpečení (+12,4 %). Zpracovatelský průmysl stále nedosahuje průměrné národní produktivity práce a v období 2015–2018 vzrostla produktivita práce pouze o 5,9 %.

V souvislosti s dopady koronavirové krize došlo v 1. čtvrtletí 2020 k diametrálně odlišnému vývoji u souhrnné produktivity práce a produktivity práce na odpracovanou hodinu.²³⁴ Souhrnná produktivita práce (HPH na pracovníka) klesla nejvíce v odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství a ve zpracovatelském průmyslu.

Cíl se obecně plní a produktivita práce v roce 2018 již rostla nejen vlivem počtu odpracovaných hodin, nýbrž vyšší efektivitou práce. ČR zaostává však stále za průměrem EU a reálný vývoj produktivity práce v roce 2020 bude výrazně zasažen pandemií Covid-19. Pro oblasti investičních pobídek nejsou zatím informace o reálných dopadech změn provedených v roce 2019. Od té doby bylo požádáno pouze o jednotky investičních pobídek a dopad na produktivitu závisí na realizaci těchto investičních záměrů v letech budoucích.

---

²³² Recovery and Resilience Facility. Bližší popis zde:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020mff_covid_recovery_factsheet.pdf.

²³³ Indikátor 7.4.1.

²³⁴ MPO (2020). Analýza vývoje ekonomiky – červen 2020. Dostupné z:

https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/analyticke-materialy-a-statistiky/analyticke-materialy/2020/7/Analýza-vývoje-ekonomiky-CR_cerven-2020.pdf.

8 Česko má dobře fungující a stabilní instituce pro podporu aplikovaného výzkumu a vývoje a pro identifikaci příležitostí v této oblasti.

Předpokladem vyšší míry inovací je fungující propojení mezi výzkumnými organizacemi, kvalitním školstvím a podniky. Je nezbytné obnovit a podporovat institucionální základnu aplikovaného výzkumu a zefektivnit šíření a sdílení znalostí z výzkumných organizací s důrazem na jejich následné uplatnění v praxi. Schopnost inovovat na základě výzkumu a vývoje je nutnou podmínkou pro zvyšování životní úrovně. Na inovacích také závisí naše schopnost reagovat na očekávané potřeby společnosti a globální výzvy. Výzvou do budoucna, kromě samotné inovační činnosti, je schopnost podniků inovace zobchodovat a vytvářet z nich celý hodnotový řetězec. Musejí nové řešení nejen doma objevit, ale také použít a prodat, aby co největší část přidané hodnoty zůstala v domácí ekonomice. Klíčovým úkolem státu je podporovat navazování činnosti výzkumných organizací na malé a střední podniky a zefektivnění a zrychlení komercializace výsledků výzkumu, a tak posilovat dosud nedostatečnou institucionální základnu aplikovaného výzkumu.

Množství prostředků na výzkum vývoj a inovace (VaVal) i počty výzkumných pracovníků a specialistů rostou, a to zejména díky podnikům pod zahraniční kontrolou. Investiční výdaje v oblasti VaVal však klesají a vládní výdaje nedosahují stanovených cílů. Pokles studentů v technických oborech se nedaří zastavit, i když stále existuje výrazný potenciál pro zvýšení počtu studentek a absolventek.

Inovační aktivita podniků roste, a to nejen u podniků pod zahraniční kontrolou. Tuzemské firmy ve větší míře realizují vnitropodnikový výzkum a z pohledu tržeb postupně narůstá spolupráce s vysokoškolským sektorem. Nicméně výzkum, vývoj a inovace jsou převážně doménou zahraničních a velkých podniků. Malé i střední podniky inovují výrazně méně. Z pohledu mezinárodního srovnání je ČR stále spíše jen mírným inovátorem a nepatří ani mezi evropskou špičku.

8.1 Česko má stabilní materiální i personální kapacitu výzkumu a vývoje s odpovídající strukturou a zaměřením, do které jak stát, tak podniky investují dostatečné finanční zdroje.

Výzkumná a vývojová činnost se významně podílí na vzniku nových znalostí a prostřednictvím jejich transformace do nových nebo inovovaných produktů, technologií či procesů je nezbytným předpokladem stabilního a dlouhodobě udržitelného ekonomického růstu společnosti. Bez odpovídajícího objemu finanční podpory jak ze strany státu, tak i podnikatelského sektoru nelze očekávat, že bude výzkum a vývoj v České republice přinášet mezinárodně konkurenceschopné poznatky, inovace a technologie, které se budou podílet na zvyšování produktivity a zaměstnanosti českého hospodářství, a tím nepřímo i na sociální soudržnosti a udržitelném rozvoji společnosti.

Dle vyhodnocení plnění opatření Národní politiky VaVal 2016–2020²³⁵ byla většina úkolů splněna, nicméně řadu z nich je nutné průběžně realizovat do konce roku 2020 i v dalším období. Z pohledu zajištění kapacity pro realizaci politiky VaVal však většina ministerstev negativně hodnotí personální a systémové změny vlivem změny systemizace ministerstev v posledních letech.²³⁶

Celkové výdaje na výzkum a vývoj (GERD) v roce 2018 dosáhly 102,8 mld. Kč, což znamená intenzitu výzkumu a vývoje vůči HDP na úrovni 1,93 %.²³⁷ Tento podíl ve sledovaném období stagnoval vlivem výrazného hospodářského růstu, nicméně v absolutním vyjádření byly mezi lety 2015–2018 navýšeny výdaje o více než 14 mld. Kč. Z pohledu sektorů provádění je zřejmý nárůst vlivu soukromých podniků pod zahraniční kontrolou

²³⁵ Zpráva o hodnocení plnění opatření NP VaVal. Dostupné z: <https://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekcce=866175>.

²³⁶ Reporty rezortů k implementaci ČR 2030.

²³⁷ Indikátor 8.1.1.

zejména ve zpracovatelském průmyslu, které financují 2/3 podnikatelského výzkumu a vývoje a jsou největším zdrojem financí na výzkum a vývoj v ČR.

Investiční výdaje mezi lety 2015–2018 výrazně poklesly a v rámci jejich struktury posílil význam dlouhodobého nehmotného majetku – softwaru, know-how a průmyslových práv. Tyto výdaje v roce 2018 zaujímaly 22 % investic do VaV. Opět tyto investice realizují zejména soukromé podniky zpracovatelského průmyslu pod zahraniční kontrolou. U investiční intenzity do výzkumu a vývoje (podíl investic do VaV vůči tvorbě hrubého fixního kapitálu v regionu) dosahuje nejlepšího výsledku s 3,1 % kraj Jihomoravský, nicméně tento podíl od vrcholu let 2012–2013 spíše dlouhodobě klesá.

Státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj (GBARD) dlouhodobě rostou a v roce 2018 dosáhly 33,4 mld. Kč.²³⁸ Nicméně podíl těchto výdajů na HDP vzrostl od roku 2015 velmi málo. Celkové veřejné výdaje dosahovaly k roku 2018 0,79 % HDP, a tedy zatím nedosahují národního cíle 1 % HDP.²³⁹ Tyto výdaje jsou v letech 2015–2018 prakticky rovnoměrně rozloženy mezi institucionální a účelovou podporu a mají až na výjimky charakter neinvestičních výdajů. Největším poskytovatelem bylo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (v roce 2018 více než 14 mld. Kč). Z pohledu příjemců se jedná zejména o veřejné a státní vysoké školy a pracoviště Akademie věd ČR. Soukromé podniky jsou příjemci pouze v malém měřítku, přičemž jsou podpořeny zejména domácí podniky a střední velikosti. Tyto podniky jsou aktivní zejména přímo ve výzkumu a vývoji, či v elektrotechnickém, kovozpracujícím a automobilovém průmyslu, informačních a komunikačních činnostech. Veřejné prostředky na VaV jsou směřovány zejména do oblastí rozvoje znalostí v oblasti přírodních věd (36,4 %), průmyslové výroby a technologií (10,8 %), zdraví (8 %), rozvoj znalostí v oblasti technických věd (6,9 %) a humanitních věd (6,3 %).

Kvalifikované lidské zdroje působící přímo ve výzkumu a vývoji sehrávají klíčovou úlohu v procesu vytváření a transferu znalostí a jsou tak jedním ze zásadních předpokladů zajištění dlouhodobě udržitelného ekonomického a technologického rozvoje společnosti prostřednictvím vlastních sil. Celkový počet osob pracujících ve výzkumu a vývoji dlouhodobě roste a k roku 2018 to bylo 75 tis. přepočtených osob na plný úvazek²⁴⁰ (FTE²⁴¹). 71 % těchto osob jsou muži a počet mužů a žen se výrazně přibližuje pouze u pomocných pozic. Z celkového počtu osob je 55 % výzkumných pracovníků, 31 % technických a odborných pracovníků a 14 % ostatních pomocných pracovníků. Tyto poměry jsou stabilní. Největší počet pracovníků vykonává svou činnost v soukromých podnicích pod zahraniční kontrolou (32 %), veřejných a státních vysokých školách (23 %) a domácích podnicích (23 %). Většina pracovníků vykonává svou činnost v oblasti technických věd (45 %) a přírodních věd (34 %).

Specialistů v oblasti vědy a techniky²⁴² v ekonomice přibývá a výrazně se soustředí v metropolitních oblastech a zázemí velkých měst (Praha, Brno, Ostrava). Mužů je přibližně 3x více než žen a přibývají specialisté ve všech

---

²³⁸ Indikátor 8.1.2.

²³⁹ Národní cíl v rámci strategie Evropa 2020 byl 1% HDP z veřejných zdrojů na výzkum a vývoj. Tento cíl byl na národní úrovni stanoven i do roku 2030 na základě Inovační strategie ČR 2019–2030.

²⁴⁰ Indikátor 8.1.4.

²⁴¹ Full time equivalent – přepočtený počet osob na plné pracovní úvazky. Evidenční počet k roku 2018 ve fyzických osobách (Head Count) byl 113 447 osob.

²⁴² Indikátor 8.1.5.

věkových kategoriích. Relativně nejvíce pak ve věku 30–44 let. Mzdy specialistů dlouhodobě rostou a v roce 2019 dosáhly v průměru 55 461 Kč měsíčně u mužů a 46 257 Kč u žen. Ve Středočeském kraji byla v roce 2019 průměrná mzda vyšší než v Praze.

Počty studentů i absolventů technických oborů, tedy studentů v oboru vzdělávání matematiky, statistiky a přírodních věd, ICT i techniky, výroby a stavebnictví od roku 2015 plošně klesly.²⁴³ Přičemž u první kategorie jediným rostoucím oborem vzdělání vzhledem k počtu studentů bylo životní prostředí. U kategorie ICT rostl pouze vývoj a analýza software a aplikací. Podíl studentů všech těchto oborů v poměru k mladistvým v letech 20–29 zůstal stejný či se snížil. Kupříkladu studentek oborů ICT je v populaci 20–29 let pouze 0,6 % (mužů 2,9 %). Obor vzdělávání matematika, statistika a přírodní vědy je jediný, ve kterém převládají ženy. V poměru k ostatním studentům poklesl hlavně obor techniky, výroby a stavebnictví, zejména díky interdisciplinárním programům.

Množství prostředků na VaV i počty výzkumných pracovníků a specialistů rostou, a to zejména díky podnikům pod zahraniční kontrolou. Investiční výdaje na VaV však klesají a vládní výdaje nedosahují stanovených cílů. Pokles studentů v technických oborech se nedaří zastavit, i když stále existuje výrazný potenciál pro zvýšení počtu studentek a absolventek.

8.2 Roste inovační aktivita podniků, založená zejména na výsledcích domácího výzkumu a vývoje, a rozsah spolupráce mezi akademickou a podnikatelskou sférou.

Za klíčový faktor pro inovační činnost je považován výzkum a vývoj. Celkově firmy v roce 2018 investovaly do inovačních aktivit 151 mld. Kč.²⁴⁴ Více investují do inovací podniky pod zahraniční kontrolou, a to téměř dvojnásobně oproti podnikům domácím. Podíl inovačních podniků, které zároveň provádějí výzkumnou a vývojovou činnost, dosáhl 46,7 %, ²⁴⁵ z čehož náklady na vnitropodnikový výzkum a vývoj představovaly 37,5 mld. Kč. Častěji tuto VaV činnost provádějí inovační podniky domácí. Podíl nákladů na inovace na tržbách těchto inovujících podniků se v čase příliš nemění, v roce 2019 se pohyboval na hodnotě 2,1 %.

Úspěšně zavedené procesní a produktové inovace realizovalo v roce 2018 celkem 46,8 % podniků.²⁴⁶ Převážně se jednalo o procesní inovace, což značí důraz na zlepšení vnitropodnikových procesů, marketingových metod a organizačních změn. Více zavádí tyto inovace podniky pod zahraniční kontrolou a jejich uplatnění také roste s velikostí firmy. Inovace ovlivňují také geografické trhy, na kterých firmy působí. Národní, širší evropský trh a celosvětový trh je významnější pro inovující firmy, oproti firmám neinovujícím. Ty převažují na regionálních trzích a trzích zemí sousedících s ČR.²⁴⁷

Mezi lety 2016–2018 využilo veřejnou podporu pro provádění inovačních činností 28 % inovujících podniků,²⁴⁸ více tuto podporu čerpají domácí podniky (30,8 % inovujících domácích podniků) a to převážně ze zdrojů EU. Veřejná podpora se dělí na přímou, kterou čerpalo 22,7 % inovujících podniků a nepřímou (daňovou), kterou čerpalo 9,3 % inovujících podniků. V obou případech čerpání této podpory roste s velikostí firmy, zejména pak v případě přímé vládní podpory VaV. Veřejná podpora VaV v soukromých

²⁴³ Indikátor 8.1.6.

²⁴⁴ Indikátor 8.2.4.

²⁴⁵ Indikátor 8.2.3

²⁴⁶ Indikátor 8.2.2.

²⁴⁷ ČSÚ (2019) Inovační aktivity podniků 2016–2018. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/122363224/21300320a1.pdf/66912f0f-47c2-47d0-abb2-220c0b6b9a32?version=1.3>.

²⁴⁸ Indikátor 8.2.6.

podnicích po propadu v roce 2016 opět vzrostla na hodnotu 7,6 mld. Kč.²⁴⁹ Z toho nepřímá daňová podpora dosáhla 2,6 mld. Kč a v posledních letech se nemění. Poté co v roce 2016 byla prakticky stejná jako česká přímá dotační podpora se trend poklesu dotací zastavil a nastoupil růstový trend. Celkově veřejná podpora ČR a EU financovala v roce 2018 12,5 % nákladů na VaV v soukromých podnicích.

V období 2016–2018 výdaje firem do VaV rostly a v roce 2018 dosáhly 63,7 mld. Kč.²⁵⁰ Přičemž investiční náklady na VaV činí přibližně 10 % a nejčastěji jsou výdaje na VaV větší než 100 mil. Kč.

Míra rozhodování v podnicích, které vlastnický patří pod celou skupinu podniků, taktéž souvisí s inovacemi. Inovující firmy mají v těchto skupinách vyšší míru samostatnosti či se spolupodílejí na přípravě obchodních plánů celé skupiny, do kterých patří. Zcela samostatné rozhodování a plné kompetence mají inovující i neinovující podniky v těchto skupinách shodně v cca polovině případů, nicméně inovující podniky jsou častěji součástí těchto skupin. Inovující firmy pouze v 7 % případů zajišťují pouze provozní plnění plánů a podkladů, které připravuje a schvaluje jiná část skupiny. U neinovujících firem je to 15 % případů.²⁵¹

Tržby podniků z inovovaných produktů vzrostly a v roce 2018 dosáhly 1,2 bil. Kč,²⁵² přičemž přibližně polovina jsou tržby inovovaných produktů uvedených na trh podnikem dříve než u konkurence. Celkově se tyto inovace produktů podílejí na 12,8 % tržeb podniků. Spolupráce mezi podnikatelským sektorem a vysokoškolským a vládním výzkumem v letech narůstá. Tržby z výzkumných služeb veřejných vysokých škol rostou a již v roce 2017 přesáhly 1 mld. Kč, primárně díky příjmům od domácích firem v oblasti technických věd.²⁵³ Podíl těchto tržeb na celkových podnikatelských výdajích do VaV se velmi mírně zvýšil.²⁵⁴ U vládního sektoru (zejména Akademie věd ČR a resortních výzkumných pracovišť) je trend podobný, byť v menším měřítku a dominující oblastí jsou přírodní vědy. Příjmy vládního sektoru z prodeje služeb výzkumu a vývoje domácím firmám dosáhly 301 mil. Kč. Podíl inovačních podniků, které spolupracovaly na inovacích s vysokými školami, dosáhl 11 % v roce 2018.²⁵⁵ Tento podíl se v letech příliš neměnil a primárně odráží spolupráci velkých podniků s vysokými školami.

Inovační aktivita podniků stále roste, a to nejen u podniků pod zahraniční kontrolou. Trend klesající veřejné dotační podpory výzkumu a vývoje v podnicích byl od roku 2016 zvrácen. Tuzemské firmy ve větší míře realizují vnitropodnikový výzkum a z pohledu tržeb postupně narůstá spolupráce s vysokoškolským sektorem. Nicméně plošně jsou inovace spíše doménou firem pod zahraniční kontrolou

²⁴⁹ ČSÚ (2019) Nepřímá veřejná podpora výzkumu a vývoje 2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/neprima-verejna-podpora-vyzkumu-a-vyvoje-2018>.

²⁵⁰ Indikátor 8.2.1.

²⁵¹ ČSÚ (2019) Inovační aktivity podniků 2016–2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122363224/21300320a1.pdf/66912f0f-47c2-47d0-abb2-220c0b6b9a32?version=1.3>.

²⁵² ČSÚ (2019) Inovační aktivity podniků 2016–2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/122363224/21300320a1.pdf/66912f0f-47c2-47d0-abb2-220c0b6b9a32?version=1.3>.

²⁵³ ČSÚ (2019) Ukazatele VaV za vládní a vysokoškolský sektor. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/3-ukazatele-vav-za-vladni-a-vysokoskolsky-sektor-e9n7qqtauo>.

²⁵⁴ Indikátor 8.2.5.

²⁵⁵ ČSÚ – návrh indikátoru 8.2.8 Podniky s inovacemi spolupracující na inovačních aktivitách s vysokými školami.

a velkých firem. Z pohledu mezinárodního srovnání je však ČR stále spíše jen mírným inovátorem a nepatří ani mezi evropskou špičku.

9 Přírodní zdroje jsou využívány co nejefektivněji a nejšetrněji tak, aby se minimalizovaly externí náklady, které jejich spotřeba působí.

Udržitelnost, produktivita a v neposlední řadě samotná vyspělost ekonomiky se odráží ve schopnosti pracovat se zdroji, a to zejména s efektivitou jejich využití a recyklace. Důležitou součástí takového řešení je lepší využití domácích zdrojů – nahrazování přírodních materiálů recyklací odpadů a druhotnými surovinami.

S využíváním zdrojů se pojí externality neboli externí náklady a přínosy. Externality jsou zahrnuté v ceně zdrojů pouze částečně a společnost proto využívá zdroje více nebo naopak méně, než je odpovídající jejich společenské hodnotě.

Mezi zdroji jsou pro českou ekonomiku nejdůležitější energetické a ostatní nerostné suroviny, půda, voda a čisté ovzduší. Dalším důležitým parametrem spotřeby zdrojů jsou emise skleníkových plynů, zejména CO₂, znečišťujících látek a produkce odpadů.

Snížování emisí skleníkových plynů v posledních letech spíše stagnuje. Emisní náročnost hrubého domácího produktu dlouhodobě úspěšně klesá, nicméně oproti EU je násobně vysoká.

Oběhové hospodářství se doposud nedařilo rozvíjet, což odpovídá dlouhodobé a transformační povaze tohoto cíle. Proběhla již řada aktivit ve veřejné správě, nicméně transformace průmyslu, ekonomiky a zvýšení cyklického využívání zdrojů a vyšší využívání druhotných zdrojů se doposud nepodařilo nastartovat.

Pozvolně se zvyšuje materiálová a energetická účinnost a trend vývoje směřuje dobrým směrem, nicméně i přes tento pozitivní trend nedosahuje materiálová účinnost evropského standardu a nedostatky se objevují v oblasti energetických úspor, a to zejména v plnění závazků směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti.

Přiměřené potravinové soběstačnosti dosahujeme pouze u některých komodit. U řady komodit se nám bohužel nedaří dosahovat národních cílů v produkci a podíl domácích komodit tak klesá. Trend vývoje zatím spíše nenapovídá splnění národních cílů pro roky 2025 i 2030.

9.1 Snižují se emise skleníkových plynů a náročnost produktu na tyto emise.

Národní cíle a očekávaná trajektorie v oblasti snižování emisí skleníkových plynů jsou stanoveny ve strategickém dokumentu Politika ochrany klimatu v ČR.²⁵⁶ Pro rok 2020 je stanoven cíl snížit emise oproti roku 2005 o 32 Mt CO₂ekv. (bez započítání sektoru LULUCF²⁵⁷), tedy dosáhnout celkové hodnoty přibližně 114 Mt CO₂ekv. K roku 2018 dosáhly emise skleníkových plynů 127,5 Mt CO₂ekv.,²⁵⁸ což značí velmi malé snížení za období od roku 2015.

Od roku 2017 je také patrný postupný negativní vliv sektoru LULUCF, zejména z důvodu dopadu kůrovcové kalamity. Vlivem této kalamity a velké těžby dřeva přestal tento sektor uhlík pohlcovat, a již od roku 2018 místo toho výrazně přispívá k produkci celkových emisí CO₂. V rámci sektorového členění v období let 2015–2018 narůstaly emise z dopravy (1524 tis.t CO₂ekv.), průmyslových procesů a užití produktů (913 tis.t CO₂ekv). Mírný nárůst ve stejném období zaznamenalo odpadového hospodářství (194 tis.t CO₂ekv) i zpracovatelský průmysl a stavebnictví (208 tis.t CO₂ekv).

²⁵⁶ MŽP (2017). Politika ochrany klimatu. Dostupné s:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/politika_ochrany_klimatu_2017/\\$FILE/OEOK-POK-20170329.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/politika_ochrany_klimatu_2017/$FILE/OEOK-POK-20170329.pdf).

²⁵⁷ Sektor LULUCF je zkratkou Land Use, Land Use Change and Forestry – využívání krajiny, změny ve využívání krajiny a lesnictví.

²⁵⁸ Indikátor 9.1.1.

V přepočtu na emisní intenzitu (emise vůči HDP) je vývoj pozitivnější, avšak pouze díky výraznému růstu HDP. Emisní intenzita se snižuje a k roku 2018 dosahuje 26,9 kg CO₂ekv na 1 tis. Kč HDP ve stálých cenách roku 2010²⁵⁹ (v roce 2015 to bylo 29,8 CO₂ekv/tis. Kč). Nicméně je stále výrazně nad úrovní EU. Hospodářství ČR tak stále vykazuje silnou závislost na uhlíkových technologiích a palivech. Ve srovnání emisní intenzity dosahuje ČR 0,617 kg CO₂ekv. na 1 EUR, přičemž průměr EU27 je 0,289.²⁶⁰

ČR realizuje řadu opatření ke snížení produkce skleníkových plynů. Tato opatření obecně vycházejí z Politiky ochrany klimatu v ČR. ČR 2030 tedy v této oblasti pouze výběrově navrhuje některá opatření. Struktura a druhy podpory pro obnovitelné zdroje energie a zvyšování energetické účinnosti jsou od roku 2020 rámcově nastaveny ve Vnitrostátním plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu. Tato podpora je konkretizována v současných i chystaných operačních programech. Nastavení provozních podpor pro podporované zdroje energie je pak provedena v návrhu novely zákona 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie (v roce 2020 probíhá novelizace). Dlouhodobým opatřením je také příprava výstavby nových jaderných zdrojů.

Akční plány Strategie restrukturalizace, které směřují také na sociální transformaci strukturálně postižených krajů,²⁶¹ jsou každoročně aktualizovány a v roce 2020 probíhá jejich aktualizace s důrazem na zohlednění energetiky a propojení se závěry Uhelné komise, která v roce 2020 doporučila postup pro ukončování těžby a využití uhlí v ČR.²⁶² Dále je tato restrukturalizace provázána s realizací Fondu spravedlivé transformace, který na transformaci zejména uhelných regionů vyčlenila EU. Z tohoto důvodu je také připravován Plán územní spravedlivé transformace pro území Ústeckého, Karlovarského a Moravskoslezského kraje.

Existuje stále vysoká poptávka v oblasti výměny zastaralých kotlů na tuhá paliva. Výměna těchto kotlů byla financována z OP ŽP, přičemž převis poptávky byl v roce 2019 dále financován z Nové zelené úsporám (NZÚ). V roce 2020 probíhá vyjednávání o nastavení nového operačního programu, v jehož obsahu by se po roce 2021 měly objevit opět "kotlíkové dotace" a jejich podpora bude cílena na sociálně slabší obyvatele a snižování energetické chudoby. Pokračování nástupnického programu NZÚ je plánováno. Kromě výše uvedených programů vznikají také dodatečné programy EK, zejména Modernizační fond, který je primárně zaměřen na transformaci energetiky.

Bohužel stále nebyla upravena legislativa pro možnost využití metody EPC (energy performance contracting) v budovách veřejného sektoru, a to z důvodu striktních rozpočtových pravidel znemožňujících úvěr organizačním složkám státu.²⁶³ Finanční nástroje jako alternativa dotacím

---

²⁵⁹ Indikátor 9.1.1.

²⁶⁰ Eurostat (2019), Air emissions intensities by NACE Rev. 2 activity, poslední update dat 24.2.2020. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/product?code=env_ac_aeint_r2&language=en&mode=view.

²⁶¹ Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj.

²⁶² Dle schváleného materiálu vlády ČR *Návrh postupu státního podniku DIAMO, s. p. k zahlázení následků hornické činnosti v rámci jednotlivých dolů a souvisejících dobývacích prostorů společnosti OKD, a.s.* je termín ukončení těžby v černouhelných dolech OKD rok 2022. Doporučení Uhelné komise z 4.12. 2020 stanovuje doporučený odchod od užívání uhlí na rok 2038.

²⁶³ Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

nejdou doposud plošně využívány, zvýšení jejich využívání se očekává v následujícím programovém období.

Nicméně byla již navržena legislativní úprava²⁶⁴ rušící moratorium na zvyšování sazeb úhrady z vydobytych vyhrazených nerostů a rozšíření evidence o "tržní cenu" za účelem objektivního zvyšování či snižování sazby úhrady.

Cíle snížení emisí dosaženo není. Emisní náročnost hrubého domácího produktu klesá, nicméně oproti EU je stále velmi vysoká.

Podíl druhotných surovin na celkovém materiálovém vstupu od roku 2015 mírně narostl na hodnotu 8,3 %.²⁶⁵ Nicméně dlouhodobý vývoj let 2011–2019 značí stagnaci spíše než progresivní nárůst jejich využití namísto primárních surovin. Oběhové hospodářství tak zůstává ambicí budoucnosti.

Dle indikátoru cyklického využití materiálů dosáhla ČR k roku 2017 míry 8,1 %, což je o 1,2 p. b. více než v roce 2015, ale stále méně než evropský průměr (EU-27) 11,2 %.²⁶⁶ Vzhledem ke konstrukci tohoto indikátoru však nejsou v tomto podílu započítány druhotné suroviny.

Od roku 2019 probíhá příprava strategického rámce oběhového hospodářství v ČR, tzv. Cirkulárního Česka 2040. Za cíl si klade analyzovat stávající situaci, definovat priority a cíle ČR v oblasti oběhového hospodářství a určit, jakými opatřeními a nástroji jich ČR má dosáhnout. Příprava dokumentu probíhá ve spolupráci s OECD a je financovaný z Programu na podporu strukturálních reforem EU. Přijetí dokumentu se očekává na začátku roku 2021.

V oblasti podpory oběhového hospodářství byla v návaznosti na čtyři směrnice Evropského parlamentu a Rady EU v oblasti odpadového hospodářství (tzv. balíček k oběhovému hospodářství²⁶⁷) připravena komplexní úprava odpadové legislativy. Návrhy zákonů jsou v polovině roku 2020 stále v legislativním procesu, přičemž předpokládaná účinnost zákonů je od 1. ledna 2021. Současně s přípravou nové legislativy probíhá rovněž aktualizace Plánu odpadového hospodářství ČR a Programu na předcházení vzniku odpadů tak, aby implementovaly nové požadavky a cíle evropských předpisů v oblasti odpadového hospodářství. Návrh zákona obsahuje výrazné navýšení sazby poplatku za ukládání odpadů na skládku, posílení prevence vzniku odpadu, aplikování principu ekomodulace či PAYT ("zaplat' co vyhodíš"). V roce 2020 byla zahájena transpozice evropské směrnice o jednorázových plastových obalech".²⁶⁸

Od roku 2016 bylo připraveno několik metodik²⁶⁹ zaměřených na předcházení vzniku odpadů, vzdělávání a osvětu obyvatelstva a studentů a také na rozvoj veřejné správy a dobrovolné dohody v oblasti prevence vzniku odpadu. MŽP v roce 2018 spustilo kampaň a iniciativu „Dost bylo plastu“ proti nadužívání jednorázových plastových výrobků. MŽP uzavřelo dobrovolné dohody s řadou společností, které se zavázaly ke

²⁶⁴ Zákon, kterým se mění zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁶⁵ Indikátor 9.2.1.

²⁶⁶ Eurostat (2020), Circular material use rate, data k roku 2017, update dat 20.1.2020. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_srm030/default/table?lang=en.

²⁶⁷ 2018 Circular Economy Package – Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/first_circular_economy_action_plan.html.

²⁶⁸ Směrnice o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí, která byla zveřejněna v Úředním věstníku EU 12.6.2019.

²⁶⁹ Projekt pro MŽP – Hledání nových způsobů informační podpory při realizaci Programu předcházení vzniku odpadů ČR (TA ČR TB050MŽP009).

snížení spotřeby plastů a jednorázového nádobí ve svých provozech. Zvyšování povědomí o předcházení vzniku odpadu se v ČR rovněž věnuje řada organizací a iniciativ. MŽP také dlouhodobě podporuje aktivity nestátních neziskových organizací v oblasti prevence vzniku odpadu prostřednictvím Programu na podporu nevládních neziskových organizací, kde jsou často podpořeny projekty zaměřené na osvětu v této oblasti. Jsou realizovány odborné konference (Předcházení vzniku odpadu) i soutěže (Přeměna odpadů na zdroje). V rámci plnění Politiky druhotných surovin aktualizované v roce 2019 byla provedena řada opatření. Kupříkladu vznikla analýza možností zavedení systému zpětného odběru plochého skla či vznikl metodický postup a podklady pro využívání druhotných surovin a odpadů ve stavebnictví. Tato metodika je využitelná ve veřejném zadávání a pro splnění povinností při přípravě staveb. Vznikl též portál www.recyklujmestavby.cz, který přináší katalog výrobků a materiálů s obsahem druhotných surovin s cílem posílit důvěru k recyklovaným výrobkům a materiálům.

Podpora konkrétních projektů byla realizována skrze OP ŽP 2014–2020, a to v rámci prioritní osy 3, kde bylo celkem zrealizováno 17 výzev zaměřených na prevenci vzniku odpadu a materiálové a energetické využití odpadů. Dále byl využit program OP PIK, který podpořil recyklační kapacity malých a středních firem a firem vlastněných veřejným sektorem.

Cíl se doposud naplnit nedaří a cyklické využívání zdrojů se nezvyšuje. Ačkoliv probíhá řada přípravných aktivit veřejné správy, je nutné dokončit přípravu legislativních změn a začít realizovat zejména nákupy výrobků z recyklovaných materiálů a druhotných surovin dle parametrů zeleného veřejného zadávání. Dále je potřebné motivovat soukromý sektor a podnikatelské aktivity dle principů oběhového hospodářství pro dosažení evropských cílů.

9.3 Zvyšuje se energetická a materiálová účinnost ekonomiky.

Materiálová produktivita, tedy ekonomická výkonnost na jednotku spotřebovaných surovin²⁷⁰ vzrostla mezi lety 2015–2018 o 8,4 % (od roku 2010 pak o 18,2 %). V roce 2018 tak ČR dosáhla ekonomického výkonu 27,92 Kč na 1 kg spotřebované suroviny.²⁷¹ Nicméně ve srovnání s průměrnou materiálovou produktivitou v EU výrazně zaostáváme, zejména vlivem historického i současného významu průmyslu v ekonomice a rostoucí spotřebou energetických surovin. V posledních letech se řadí mezi největší vlivy zvýšeného dovozu a spotřeby materiálů rostoucí zpracovatelský průmysl, zejména automobilový, dále pak spotřeba energie v dopravě, zejména ropy.²⁷²

Energetická náročnost ekonomiky dlouhodobě stále klesá (od roku 1990 o polovinu), v roce 2018 dosáhla 0,396 MJ/Kč²⁷³ a. Jen mezi lety 2015–2018 poklesla o 6,16 % (2010–2018 o celých 20,16 %). Z pohledu dalších států EU dosahuje ČR spíše horších výsledků a je mezi státy s největší energetickou náročností ekonomiky, zejména kvůli energeticky náročným odvětvím. Nicméně průměrný roční pokles mezi roky 2005–2017 (-2,7 % ročně) je v ČR rychlejší, než průměr EU (-2 % ročně).²⁷⁴

²⁷⁰ Materiálová produktivita je měřena jako hodnota vyprodukovaného hrubého domácího produktu ve stálých cenách roku 2010 vůči domácí materiálové spotřebě (DMC).

²⁷¹ Indikátor 9.3.1.

²⁷² CENIA (2019) Zpráva o životním prostředí 2018. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2020/05/Zprava_o_ZP_CR_2018.pdf.

²⁷³ Indikátor 9.3.2.

²⁷⁴ EEA (2019), Energy intensity in Europe. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/total-primary-energy-intensity-4/assessment-1>.

V oblasti povinného snižování spotřeby dle směrnice 2012/27/EU postupuje ČR dle tzv. alternativního schématu, kde závazky nese stát a dosahování úspor realizuje zejména dotační politikou. Závazek povinného zvyšování energetické účinnosti a dosažení kumulované úspory energie 204,4 PJ za období 2014–2020 vyplývající z čl. 7 směrnice se dlouhodobě nedaří naplnit a ČR svůj závazek do roku 2020 nesplní. Závazek druhý, tedy příkladná úloha budov veřejných subjektů vyplývající z čl. 5 směrnice, ČR za podmínky naplnění všech ohlášených investic splní. Cíl pod čl. 3 směrnice, tedy vnitrostátní orientační cíl energetické účinnosti, ČR plní.²⁷⁵

ČR se v příštím programovém období, tak jako doposud, spoléhá na plnění cílů a závazků energetické účinnosti na alternativní schéma, které je doplněno o schéma dobrovolných dohod. Dobrovolné dohody slouží jako nástroj pro zapojení subjektů třetích stran, a to bez nutnosti aplikace povinného schématu plnění ze strany státu. Základním pilířem plnění zůstávají dotační programy, které jsou doplněny o finanční nástroje. O rozšíření nabídky finančních nástrojů je momentálně jednáno.

Pro zlepšení situace do roku 2030 navrhl Vnitrostátní plán pro oblasti energetiky a klimatu alokaci cca 140 mld. Kč na podporu zvýšení energetické účinnosti.²⁷⁶ Z pohledu zajištění financí z ESIF pro podniky bylo v rámci OP PIK pro období 2014–2020 alokováno 17,3 mld. Kč. Vyčerpáno však do konce roku 2019 bylo pouze 3,34 mld. Kč, přičemž 11,36 mld. je již vázáno na realizované projekty. V dalším období let 2021–2027 je počítáno s přibližně 10–12 mld. Kč v rámci OP TAK.²⁷⁷ Kromě tohoto programu budou dále využity programy EFEKT, ENERG, OP ŽP (pro veřejné budovy), IROP. O dalších nástrojích se v roce 2020 stále jedná, jako o prostředcích z Modernizačního fondu, Fondu pro spravedlivou transformaci či Nástroje pro obnovu a odolnost. Zároveň je nutno zajistit finanční prostředky pro Novou zelenou úsporám, které tvoří jeden ze základních pilířů plnění závazků energetické účinnosti ČR. S ohledem na nastavení plnění závazků bude zásadní zajištění dostatečné absorpční kapacity trhu, nastavení programů pro rychlé financování a rychlost vlastní realizace opatření.

Prostředky pro program Nová zelená úsporám (NZÚ) byly do roku 2020 zajištěny v rámci výnosů z prodeje emisních povolenek připadajících MŽP. NZÚ zároveň nedosahuje celkového podílu na výnosech z prodeje povolenek připadajícího podle zákona.²⁷⁸ V následujícím období doposud není vyjasněno využití těchto prostředků a pokračování nástupnického programu. Stále není vyjasněno využití prostředků po skončení programu NZÚ.²⁷⁹

V mezinárodním srovnání je spotřeba paliv a energií domácností v ČR oproti EU mírně nadprůměrná. Průměrná energie dodaná na vstupu do budovy, ročně dosahuje 227 kWh na m² bytové plochy (data z šetření roku

²⁷⁵ MPO (2020) 8. zpráva o pokroku dosaženém při plnění vnitrostátních cílů energetické účinnosti. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/energeticka-ucinnost/strategicke-dokumenty/2020/6/8-pokrokovazprava_200428_final.pdf.

²⁷⁶ Report MPO k implementaci ČR 2030.

²⁷⁷ Report MPO k implementaci ČR 2030.

²⁷⁸ Zákon č. 383/2012 Sb., respektive zákon 1/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

²⁷⁹ Report MŽP k implementaci ČR 2030.

2015).²⁸⁰ Průměrná spotřeba samotné elektřiny přitom tvoří 39 kWh/m² podlahové plochy, přičemž elektřina se na celkové spotřebě energií podílí z 18 % (více má zemní plyn a OZE – dřevo). Roční náklady na paliva a energie dlouhodobě rostou a dosahují 439 Kč na m² podlahové plochy bytu.²⁸¹ Z pohledu snížení spotřeby energií skrze zateplení bytového fondu stále 18,8 % bytů nemá žádnou formu zateplení a výrazné rezervy jsou v zateplení střech, které nemá 2/3 bytů.

Pozvolně se zvyšuje materiálová a energetická účinnost a trend vývoje směřuje dobrým směrem, nicméně i přes tento pozitivní trend nedosahuje materiálová účinnost evropského standardu a nedostatky se objevují i v oblasti energetických úspor, a to zejména v plnění závazků v rámci směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti.

Implementace Strategie resortu Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030 probíhá a první vyhodnocení těchto opatření proběhne v roce 2021. Součástí této strategie je také zajištění přiměřené potravinové soběstačnosti. Nicméně opatření se realizují a průběžné výsledky jsou dostupné v každoroční Zprávě o stavu zemědělství. Potravinová soběstačnost závisí na dostupnosti vstupních výrobních surovin. U citlivých komodit je jejich produkce podporována, v případě surovin, ve kterých jsme soběstační, pak jde o udržení či rozšíření zpracovatelské kapacity. Cílem je omezit vývozu primárních surovin a zpětný dovoz konečných výrobků s vyšší přidanou hodnotou z těchto domácích surovin. Míra soběstačnosti v produkci některých základních plodin, tedy pokrytí domácí spotřeby domácí produkcí, však vykazuje v ČR spíše negativní trend.²⁸² Indikativní cílové hodnoty pro roky 2020, 2025 a 2030 jsou stanoveny Strategií resortu Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030.²⁸³ Ze sledovaných plodin zahrnutých do tohoto indikátoru²⁸⁴ (data jsou dostupná za rok 2019) se k indikativním cílovým hodnotám roku 2020 pozitivně přibližují či je již splňují pouze domácí produkce vína (pokrývá 29,3 % domácí spotřeby), vajec (89,2 %) a mléka a mléčných výrobků (134,8 %). Oproti tomu ovoce (67,8 %), zelenina (35,5 %), brambory (74,6 %), vepřové maso (50,8 %), drůbeží maso (72,4 %), hovězí maso (120,9 %), chmel (190 %) i luskoviny (81,1 %) se vyvíjejí odlišně od žádoucího trendu dle indikativních cílů roku 2020. V roce 2019 dále došlo k navýšení soběstačnosti v produkci zeleniny díky vyšší domácí produkci a vlivem nepříznivého vývoje počasí, které zapříčinilo výrazný nárůst spotřebitelských cen v Evropě. Soběstačnost v produkci brambor mírně roste a očekává se oživení trhu v roce 2020. Výroba mléka je negativně ovlivněna mírným snižováním užitkovosti dojníc. Spotřeba vepřového masa je ovlivněna jeho rostoucí cenou a trendem je další snižování míry soběstačnosti.²⁸⁵

Pro dosažení vyšší potravinové soběstačnosti jsou realizovány dotační programy. Na podporu konkurenceschopnosti jsou podporovány investice do zemědělských podniků, s preferencí zpracování vlastní produkce či produktů. Dále také investice na zpracování zemědělských produktů v potravinářských podnicích, kde hlavními příjemci z Programu rozvoje venkova jsou malé a střední podniky. A velké podniky jsou podpořeny

²⁸⁰ Indikátor kvality života 3.9.

²⁸¹ ČSÚ (2017). Spotřeba paliv a energií v domácnostech. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/spotreba-paliv-a-energie-v-domacnostech>.

²⁸² Indikátor 9.4.1.

²⁸³ MZe (2016), Strategie Ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030. Dostupná z: http://ea.gri.cz/public/web/file/460683/460659683669Strategie_resortu_ministerstva_zemedelstvi_s_vyhledem_do_2030.pdf.

²⁸⁴ Vzhledem k dostupnosti dat nejsou pokryty technické plodiny a krmiva.

²⁸⁵ Report MZe k implementaci ČR 2030.

národním dotačním programem 13. Pro modernizaci potravinářského průmyslu jsou vyčleněny finance na rozvoj inovací a to pro vylepšení produktů, postupů či technologií.²⁸⁶ Pro dlouhodobou konzervaci genetických zdrojů, jejich využití a ochranu světového přírodního bohatství existuje Národní program konzervace a využívání genetických zdrojů.

V rámci osvěty a zvyšování zdraví obyvatel byly realizovány aktivity Informačního centra bezpečnosti potravin, sdružující informace “od farmy až na vidličku”.²⁸⁷ Toto centrum provozuje veřejné internetové portály o závadnosti a bezpečnosti potravin, realizuje vzdělávací aktivity pro školy a zajišťuje informování v oblasti prevence onemocnění z potravin a zdravé výživy. Ministerstvo zemědělství posiluje vztah spotřebitelů k potravinám původem z jejich regionu a k českým potravinám. A to kupříkladu značením „Regionální potravina“,²⁸⁸ pro nejkvalitnější regionální potraviny, či dobrovolnou značkou „Česká potravina“.²⁸⁹

Cílů potravinové soběstačnosti se daří dosáhnout pouze u některých komodit. V některých komoditách dosahujeme pozitivního trendu odpovídajícího indikativním národním cílům, v řadě jiných však nikoliv. Očekávané splnění cílů roku 2020 je tak ambivalentní a dosavadní trend vývoje u některých komodit trajektoriím pro roky 2025 a 2030 neodpovídá. I s ohledem na neúspěšnost v řadě komodit je do budoucna vhodné zvážit účelnost současného nastavení potravinové soběstačnosti, a to i v kontextu vnitřního trhu EU.

---

²⁸⁶ Report MZe k implementaci ČR 2030.

²⁸⁷ <https://www.bezpecnostpotravin.cz/>.

²⁸⁸ Značka „Regionální potravina“ je Ministerstvem zemědělství udělována ve 13 krajích České republiky nejkvalitnějším zemědělským nebo potravinářským výrobkům, které musí být vyrobeny z lokálních surovin a mít vazbu na svůj kraj – ať již tradičním způsobem výroby nebo originální regionální recepturou.

²⁸⁹ Logem s českou vlajkou a nápisem „Česká potravina“ nebo jen slovy „Česká potravina“ si mohou potravináři dobrovolně označit své výrobky, pokud splňují požadavky § 9b zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů. Tato značka odkazuje na místo původu potraviny.

10 Ekonomické aktivity podporuje stabilní a funkční infrastruktura.

Podmínkou odolné ekonomiky, podnikání i kvality života je vhodně navržená, kvalitní a spolehlivá infrastruktura v dobrém stavu, která je dimenzována s dostatečnými rezervami. Přispívá k hladkému fungování ostatních odvětví. Navíc zajišťuje odolnost vůči krizím způsobeným lidmi nebo přírodou. Udržitelnost strategické infrastruktury je dána schopností poskytovat služby obecného ekonomického zájmu v dostatečném rozsahu za přijatelnou cenu v ekonomicky efektivních systémech. Závisí na struktuře a vzájemné interakci síťových odvětví provozujících infrastrukturu, veřejných a vyvolaných soukromých nákladech do její obnovy, změnách poptávky a technologických inovacích v oblasti síťových služeb. Měřítkem úspěšnosti budování a správy infrastruktury je kvalita služeb, které poskytuje.

Systém kritické infrastruktury pro fungování státu se daří rozvíjet a je zajištěna ochrana této infrastruktury. Výstavba a modernizace dopravní infrastruktury mezinárodního významu je bohužel velmi pomalá a při současném trendu nelze hovořit o zajištění kvalitního dopravního spojení, ani konkurenceschopnosti železnice vůči silniční dopravě. Elektrizační přenosová síť je doposud stabilní a zajišťuje bezproblémové a bezpečné dodávky elektřiny. Nicméně očekávaný vývoj následujících let vykazuje řadu rizik, se kterými je nutné počítat. Zásobování teplem a české soustavy zásobování tepelnou energií se vyvíjí pozitivně a narůstá podíl účinných soustav, které využívají obnovitelné a druhotné zdroje energie. Infrastruktura a dostupnost vysokorychlostního internetu se zlepšuje, a převážná část populace má dostupné připojení k internetu, nicméně na venkově je problém se stabilitou tohoto připojení. Do budoucna bude nutné se dále soustředit na zvýšení přenosové rychlosti a využití vhodných technologií. Vodohospodářská infrastruktura se pozitivně rozvíjí, přičemž rychlost rozvoje se jeví jako dostatečná na straně kanalizace a ČOV, u vodovodů je však trend výstavby a modernizace pomalejší, než by měl být.

10.1 Zachování trvalé státní kontroly nad systémem kritické infrastruktury a rozvíjení systému ochrany kritické infrastruktury.

Seznam prvků kritické infrastruktury (KI) se zpracovává a aktualizuje jedenkrát ročně a obsahuje také infrastrukturu, která není provozována státem, ale spadá do věcné příslušnosti organizační složky státu. Významný vliv státu je ze strategických důvodů zajištěn v sektoru energetických společností (ČEPS a OTE).

Kontrolní činnost realizují věcně příslušná ministerstva a jiné ústřední správní úřady, které kontrolují plány krizové připravenosti subjektů KI a ochranu prvků KI. V případě bezpečnostních událostí a incidentů u kritických informačních a komunikačních systémů je také komunikováno s Národním centrem kybernetické bezpečnosti. Odolnost kritické infrastruktury lze administrativně hodnotit na základě průběžných kontrol a jejich zjištění. Kontroly v tomto případě navazují na vypracování plánů krizové připravenosti subjektů kritické infrastruktury.²⁹⁰ Tyto kontroly probíhají od roku 2013 a jejich počet v letech výrazně kolísá, pravděpodobně v návaznosti na postupné určování prvků kritické infrastruktury. Největší počet kontrol nastal v roce 2019 (25), přičemž za celé období od roku 2013 nebylo doposud v rámci kontroly realizováno zásadní kontrolní zjištění.²⁹¹ U řady KI bylo doporučeno zavést další opatření na fyzickou ochranu, ale z pohledu připravenosti provozovatelů a jejich legislativních povinností lze říci, že jimi provozovaná kritická infrastruktura je ochráněna před známými riziky.

²⁹⁰ Náležitosti a způsob zpracování plánu krizové připravenosti uvádí § 17 a § 18 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

²⁹¹ Indikátor 10.1.1.

Technické normy a závazné dokumenty využitelné pro ochranu kritické infrastruktury jsou průběžně vytvářeny a existuje jich již několik set. Certifikované metodiky jsou také doplňovány podnikovými normami. MV kupříkladu vytvořilo sadu závazných dokumentů pro Systém řízení bezpečnosti informací,²⁹² které stanovují kritéria pro kybernetickou bezpečnost kritické informační infrastruktury. Některá ministerstva však uvádějí omezený pokrok v oblasti technických norem.²⁹³

Pro efektivní řízení kritické infrastruktury by příslušná legislativa měla být dostatečně flexibilní a pravidelně novelizovaná, aby reagovala na nová zjištění a hrozby. Nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury bylo naposledy aktualizováno v souvislosti s krizovou situací epidemie způsobenou výskytem koronaviru na území ČR.²⁹⁴ V rámci této aktualizace bylo rozšířeno odvětví zdravotnictví o odvětvové kritérium týkající se výroby léčivých přípravků. Celkově je však pokrok omezený.

Kvalita života 10.14 – Adaptabilita na možné hrozby

Obyvatelé ČR hodnotí obecnou připravenost na různé druhy hrozeb jako mírně nedostatečnou. Na škále 0–10 (10 – plná připravenost) hodnotili obyvatelé v roce 2019 řadu hrozeb ovlivňující kritickou infrastrukturu (přírodní katastrofa, nedostatek pitné vody, nedostatek ropy a plynu, dlouhodobý výpadek internetu a mobilních sítí aj.) na úrovni 4,3–4,8

Cíl se daří plnit, státní kontrola je zajištěna a kritická infrastruktura by dle prováděných kontrol měla být chráněna před známými riziky.

10.2 Je zajištěno kvalitní dopravní spojení s ekonomickými populačními a dopravními centry Německa, Rakouska a Polska.

Dlouhodobý rozvoj vychází z Dopravní politiky ČR, která je v roce 2020 aktualizována. V případě silniční infrastruktury je cílem zajistit komunikaci alespoň v kategorii vystřídaný třípruh, v případě železniční infrastruktury je nutná elektrifikovaná železniční trať, na které lze dosáhnout jízdní doby alespoň srovnatelné s paralelní silniční infrastrukturou. Infrastrukturní projekty jsou realizovány v souladu s Dopravními sektorovými strategiemi (2018) a je zajištěno jejich financování. Je dosahováno pokroku, nicméně podíl modernizovaných tratí v rámci transevropské sítě TEN-T v ČR mezi lety 2018–2020 vzrostl pouze o 1 p. b.²⁹⁵ V případě železnice je k roku 2020 modernizováno pouze 45 % infrastruktury, v případě silnic pak 62 % infrastruktury.

Pilotní využití formátu partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem (PPP – Public-private partnership) se stále připravuje na dostavbu dálnice D4.

Z pohledu jízdní doby mezi vybranými zahraničními městy (z Prahy a z Brna) stále dominuje časově nejkratší individuální automobilová doprava.²⁹⁶ Zejména na trati Praha-Vratislav (Brno-Krakov) je tento rozdíl oproti druhé nejrychlejší variantě až dvouhodinový a automobil je tak rychlejší o 36 % (52 %) času oproti železnici. Oproti tomu železniční a autobusová doprava jsou na pomyslném druhém místě rozdělení přibližně stejným dílem. Železniční doprava je časově efektivnější (z Prahy i Brna) zejména do Bratislavy, Budapešti a Varšavy. Oproti tomu autobusová doprava (z Prahy i Brna) je časově efektivnější do Drážďan,

²⁹² podle zákona č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů (zákon o kybernetické bezpečnosti).

²⁹³ Reporty rezortů k implementaci ČR 2030.

²⁹⁴ Nařízení vlády č. 154/2020.

²⁹⁵ Indikátor 10.2.1 (data dostupná pouze za roky 2018 a 2020).

²⁹⁶ Indikátor 10.2.2.

Berlína a Norimberku. Při použití očekávané jízdní doby dle studie proveditelnosti současných a modernizovaných železničních tratí lze očekávat zlepšení pozice železnice oproti autobusové dopravě na trasách Praha-Mnichov, Praha-Vídeň a Brno-Poprad, Brno-Vratislav, Brno-Berlín. Přičemž železniční spojení by mělo být rychlejší než automobil na tratích Brno-Varšava a Brno-Vídeň. Teprve výhledově v horizontu desítek let a s nasazením vysokorychlostních tratí se pak očekává časová výhoda železnice oproti automobilům na většině přeshraničních tras.

Kvalita života 10.7. –
Nehodovost silniční dopravy

V letech 2015–2019 se i nadále zvyšuje nehodovost v silniční dopravě (v roce 2019 došlo k 107 572 nehod). Méně negativně lze hodnotit množství zraněných osob, které nevykazuje trendový nárůst (v roce 2019 bylo v důsledku dopravní nehody zraněno 26 045 osob). Počet úmrtí na silnicích pak byl oproti roku 2015 spíše nižší (v roce 2019 zemřelo v důsledku dopravní nehody 547 osob).

Naplnění cíle k roku 2030 je při současném trendu spíše nereálné. Pomalý postup modernizace i prognóza zlepšení postavení železnice vůči silniční dopravě až v horizontu několika desítek let neumožňují jeho splnění.

10.3 Elektrizace sítě
zajišťuje distribuci
elektrické energie v
požadovaném technickém
standardu bez ohledu na
strukturu zdrojů.

V souvislosti s aktuálním vývojem byly v posledních letech přijaty Kodexy pro provozování sítí na evropské úrovni. Pravidla provozování distribučních soustav a pravidla pro provoz přenosové soustavy tyto skutečnosti plně reflektují. Rozvoj přenosové soustavy probíhá podle Desetiletého plánu rozvoje přenosové soustavy, který schvaluje Energetický regulační úřad. Pro zajištění stability probíhají legislativní úpravy pro provozování sítí ve stavech nouze. Opatření pro digitalizaci elektrizační soustavy a rozvoj chytrých sítí jsou prováděna implementací Národního akčního plánu pro chytré sítě (NAP SG), v jehož rámci jsou teprve od roku 2019 realizovány infrastrukturní projekty. Balíček Evropské komise Čistá energie pro všechny Evropany z roku 2018²⁹⁷ je postupně implementován mimo jiné v rámci tvorby nového energetického zákona, jehož věcný záměr zákona bude v roce 2020 vládě předložen ke schválení. Součástí NAP SG je rovněž podpora rozvoje decentralizované výroby elektřiny.

Souběžně je třeba posílit kapacity sítí a rozvíjet koncept tzv. chytrých sítí. V současné době probíhají práce na 20 projektech NAP SG 2019–2030. Z toho je 11 projektů realizačních, kde výsledkem je řešení přímo využívané v praxi. Podmínky pro připojování obnovitelných zdrojů do elektrizační soustavy jsou již definovány legislativou,²⁹⁸ přičemž podmínky pro připojování zařízení pro akumulaci elektřiny budou součástí “malé” novely energetického zákona.

Struktura a druhy podpory pro obnovitelné zdroje energie jsou rámcově nastaveny ve Vnitrostátním plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu s cílem dosáhnout podílu obnovitelných zdrojů v roce 2030 ve výši 22 %. Konkretizace nastavení provozní podpory je pak provedena v návrhu novely zákona 165/2012 Sb. o podporovaných zdrojích energie. Investiční dotace probíhaly formou operačních programů a jsou připravovány i pro následující období.

²⁹⁷ https://ec.europa.eu/environment/air/cleaner_air/.

²⁹⁸ Zákon 165/2012 Sb. o podporovaných zdrojích energie (§7) a zákon 458/2000 Sb. o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a jeho prováděcích předpisech.

Výkonová přiměřenost ukazuje schopnost elektrizační soustavy plnit svou hlavní funkci, tedy přenášet a distribuovat elektřinu mezi zdroji a spotřebiteli, a to právě s ohledem na měnící se strukturu energetické bilance. Z pohledu dat za období 2015–2019 je velmi pozitivní, že nenastala situace nedostatku výkonu v soustavě v ukazatelích nedodané energie (ENS – energy not supplied), ani počtu hodin, kdy není pokryté zatížení (LLD – loss of load duration). Tyto ukazatele jsou však významné také jako indikátory rozvoje přenosové soustavy, které jsou součástí tzv. pravidelné předpovědi střednědobé přiměřenosti.²⁹⁹ Z pohledu těchto předpovědí je očekáván výrazný nárůst závislosti na importu energie ze zahraničí a zároveň vyšší pravděpodobnost nedostatku výkonu v soustavě a zhoršení těchto ukazatelů zejména po roce 2025 a to vlivem nárůstu obnovitelných zdrojů energie a postupného odstavování konvenčních uhelných zdrojů. Ukazatel LOLE (Loss of load expectation) v základním scénáři dosahuje k roku 2025 již 42 hodin ročně, při nedodané energii – EENS (expected energy not supplied) 11,7 GWh. V nízkouhlíkovém scénáři jsou tyto hodnoty výrazně vyšší. Bezpečná hranice dle ČEPS je 3–6 hodin ročně. Výkonová přiměřenost je v hodnocených scénářích vývoje výrazně závislá na prodloužení životnosti a výstavbě nových bloků jaderné elektrárny Dukovany a dostatku rezervní přenosové kapacity sítě pro případy výpadku dodávky některého ze zdrojů.

Ukazatele nepřetržitosti přenosu elektřiny ČEPS v rámci Zprávy Energetického regulačního úřadu³⁰⁰ vykazují v období 2015–2019 kolísání v počtu přerušení přenosu elektřiny a jejich celkové délce s vrcholem v roce 2019 (11 přerušení, 143 minut). Podobně celková nedodaná energie kolísala, s maximem v roce 2015 (140 MWh) a minimem v roce 2016 (45 MWh).

Cíl bezpečnosti a stability přenosové sítě je plněn. Nicméně prognózy zdrojové přiměřenosti již k roku 2025, nehledě na použitý scénář využití různých druhů zdrojů, jsou mírně rizikové až varovné.

10.4 Soustavy zásobování tepelnou energií vytvářejí podmínky pro efektivní využití tepla z obnovitelných a druhotných zdrojů energie dostupných na regionální a místní úrovni.

ČR má významné množství domácností připojených na centrální zásobování teplem. Zásobování tepelnou energií je základní podmínkou pro zdravý a kvalitní život domácností. Zájmem je mít zejména vysoký podíl účinných soustav zásobování, které obsahují významný podíl tepla z obnovitelných a druhotných zdrojů či vysoký podíl kombinované výroby energie a tepla. Účinné soustavy jsou sledovány Energetickým regulačním úřadem dle zákona 165/2012 Sb. o podporovaných zdrojích energie. Počet účinných soustav zásobování tepelnou energií³⁰¹ mezi lety 2016–2020 narostl a dosáhl vrcholu v roce 2019 (217 soustav). Z regionálního pohledu došlo k nárůstu těchto soustav zejména v kraji Olomouckém, Středočeském a Jihomoravském. Oproti tomu významný pokles tohoto typu soustavy zásobování teplem nastal v kraji Moravskoslezském, Plzeňském a Královéhradeckém.

²⁹⁹ ČEPS (2019) Hodnocení zdrojové přiměřenosti elektrizační soustavy ČR do roku 2040.

Dostupné z: <https://www.ceps.cz/cs/tiskove-zpravy/novinka/maf-cz-prinasi-hodnoceni-zdrojove-primerenosti-cr-do-roku-2040>.

³⁰⁰ ERÚ (2020) Zpráva o provozu elektrizační soustavy ČR 2019. Dostupné z:

https://www.eru.cz/documents/10540/5381883/Rocni_zprava_provoz_ES_2019.pdf/debe8a88-e780-4c44-8336-a0b7bbd189bc.

³⁰¹ Účinnou soustavou zásobování tepelnou energií je soustava splňující podmínky uvedené v § 2 písm. v) zákona č. 165/2012 Sb. ve znění pozdějších předpisů (50 % tepla z obnovitelných zdrojů, 50 % tepla z druhotných zdrojů, 75 % tepla z kombinované výroby tepla a elektřiny nebo 50 % tepla z kombinace uvedených možností), definice vychází ze směrnice 2012/27/EU.

Pro nové výroby uváděné do provozu od roku 2021 je uvažováno s provozní podporou. Kombinované vysokoúčinné výroby elektřiny, kterým skončí nárok na současnou podporu, se budou moci ucházet o nové systémy provozních podpor sloužící k udržení těchto výroben v provozu, pokud již nebudou čerpat jinou provozní podporu. Prostředky pro rekonstrukce a rozvoj účinných soustav zásobování teplem po roce 2020 jsou připraveny a vyčleněny v rámci Modernizačního fondu. Zároveň od 1. ledna 2020 byla snížena sazba DPH pro tepelnou energii z 15 na 10 %. Nicméně narovnání podmínek ve formě zavedení uhlíkové daně pro individuální výroby tepla nezahrnuté do EU ETS s cílem snížit podíl pevných fosilních paliv u těchto zdrojů nebylo realizováno. Tyto menší výroby tepla konkurují velkým teplárnám s dodávkami do soustav zásobování teplem, ačkoliv nemusí splňovat stejné podmínky pro emise CO₂ a znečišťujících látek.

V novém zákoně o odpadech je nastaveno navýšení poplatku za skládkování, což si v kombinaci s horní hranicí energetického využití odpadu zajistí odklon od skládkování k přiměřenému energetickému využití odpadu při dodržení přednostní recyklace a splnění závazných recyklačních cílů EU.

Cíle je dosahováno, trend nárůstu účinných soustav zásobování tepelnou energií odpovídá jeho splnění.

10.5 Zvyšuje se dostupnost vysokorychlostního internetu

Vysokorychlostním internetem je myšleno pokrytí na úrovni rychlého a superrychlého širokopásmového připojení (tedy připojení o rychlosti vyšší než 30 Mbit/s). MPO průběžně vyhlašuje výzvy na podporu budování NGA sítí³⁰² v tzv. bílých oblastech. V první polovině roku 2020 jsou vydána rozhodnutí v objemu 1 mld. Kč a připravují se další výzvy. MPO se po několikaletých problémech podařilo nastavit pravidla podpory budování NGA sítí tak, aby nebyla nijak diskriminační a dostatečně atraktivní pro potenciální žadatele. Tomuto problému se věnoval i Nejvyšší kontrolní úřad.³⁰³ Ze závěrů kontrolní zprávy je patrné, že ČR nebyla ve veřejné podpoře výstavby těchto sítí a rozšíření pokrytí do bílých míst příliš úspěšná a do dobré situace se dostala zejména investicemi podnikatelského sektoru.

Služba přístupu k internetu byla v roce 2018 poskytována již na 3,2 mil. aktivních přípojek, z čehož 2,7 mil. jsou nepodnikatelské (residenční) přípojky. Nicméně podíl aktivních přípojek s rychlostí nad 30 Mbit/s na všech aktivních přípojkách je jen 55 %.³⁰⁴ Podíl účastníků s takto rychlým připojením na celkovém počtu obyvatel ČR pak je jen na úrovni 16,3 %. Nejčastější technologií je bezdrátový přístup ve volných nebo licencovaných pásmech včetně tzv. WiFi, která má většinové zastoupení v obcích do 2 tis. obyvatel. Tato technologie ale zpravidla nenabízí vyšší přenosové rychlosti internetu, tj. zejména 100 Mbit/s a vyšší.

Celkový počet disponibilních přípojek deklarovaných poskytovateli přístupu k internetu je k roku 2018 přes 10 mil. a očekává se rozvoj k 14–15 mil. přípojek v roce 2021.³⁰⁵

³⁰² New Generation Access Network.

³⁰³ NKÚ (2020). Kontrolní závěr z kontrolní akce NKÚ č. 19/15. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k19015.pdf>.

³⁰⁴ ČSÚ (2020) Informační společnost v číslech 2020. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/informacni-spolecnost-v-cislech-2020>.

³⁰⁵ Grant Thornton (2019). Analýza stavu rozvoje sítí NGA v ČR pro zajištění přístupu k vysokorychlostnímu internetu dostupnému v pevném místě. Závěrečná zpráva, připraveno pro MPO. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/e-komunikace-a-posta/elektronicke->

Přístup obyvatel ČR k internetu se obecně dlouhodobě zlepšuje³⁰⁶ a k roku 2019 mělo internet již 81,1 % domácností.³⁰⁷ Internet mělo jen 40 % domácností důchodců, přičemž v kategorii věkové skupiny 75+ jej používá jen 18,3 % osob. K roku 2018 bylo pokrytí nejhorší v kraji Ústeckém (73,9 % domácností) a Olomouckém (74,4 % domácností). Podíl domácností s přístupem a používáním internetu výrazně roste s rostoucím příjmem a vzděláním. Spodní pětina domácností dle příjmů (1. kvintil) mají dostupný internet a používají ho pouze v 50,7 % případů. Z hlediska velikosti obcí nejsou rozdíly v dostupnosti internetu v domácnostech výrazně vysoké.

Mezi specifické skupiny hojně využívající internet i mobilní připojení patří tradičně studenti a ženy na rodičovské dovolené. Z hlediska podílu ve využívání internetu existuje rozdíl mezi muži (83,6 %) a ženami (78,3 %) a to také ve využívání mobilních dat (muži 66,8 %; ženy 62,3 %). K poklesu užívání internetu dochází zejména u žen ve věkových skupinách 55–74 a 74+.

Mezi hlavní činnosti českých domácností na internetu patří využívání elektronické pošty (76,2 %), čtení zpráv a novin (74,4 %) a nakupování přes internet (58,8 %). Specifikem je oproti EU výrazný podíl využívající internetové bankovníctví (62,5 %). Sociální sítě využívá 54 % osob, zejména mladší věkové skupiny 16–34 let, resp. studenti.

Cíle je dosahováno a převážná část populace je již pokryta vysokorychlostním internetem. Do budoucna však bude nutné i nadále zvyšovat jeho rychlost a využívat nejvhodnější technologie, které umožní jak vysokorychlostní, tak superrychlý internet a přechod na tzv. gigabitovou společnost a služby vyžadující tuto rychlost připojení.

10.6 Navzdory negativním dopadům změny klimatu stát udržuje vysoký standard vodohospodářských služeb a zároveň zvyšuje jejich dostupnost

Zajištění dodávek kvalitní pitné vody a funkční kanalizace jsou zásadními předpoklady pro udržitelný rozvoj v území a kvalitu života obyvatel. Rozvoj vodohospodářské infrastruktury probíhá dle Plánů rozvoje vodovodů a kanalizací krajů, které se pravidelně aktualizují. Ty jsou financovány z rozpočtu krajů. Aktualizace Plánů rozvoje vodovodů a kanalizací území České republiky je financována z finančních prostředků Ministerstva zemědělství. Cílem aktualizace je stanovení nejvhodnějších technických a ekonomických řešení z hlediska zásobování pitnou vodou a odvádění a čištění odpadních vod. Ministerstvo zemědělství (MZe) vykonává kontrolní činnost nad vlastníky vodovodů a kanalizací pro veřejnou potřebu v České republice a realizuje sběr dat v sektoru. Dohled nad udržitelností infrastruktury vodovodů a kanalizací je jedním ze zásadních cílů regulace sektoru. Výsledky jsou uveřejňovány každoročně ve Zprávě z benchmarkingu.³⁰⁸ Předpokládá se, že tvorba benchmarkingu bude dále prohlubována a rozvíjena zejména pro potřeby dohledu a regulace sektoru vodovodů a kanalizací. V omezené míře je využívána také riziková analýza pro správnou provozní praxi, což je řešeno platnou legislativou, např. schvalováním provozních řádů vodovodů a studní pro veřejnou

[komunikace/koncepce-a-strategie/narodni-plan-rozvoje-siti-nga/2020/2/Zaverecna-zprava_GTA_12_12_2019.pdf](#).

³⁰⁶ V roce 2020 místy došlo k pocitovému uživatelskému zhoršení služeb připojení k internetu, a to zřejmě vlivem dopadů Covid-19 a plošný přechod na home-office. Z důvodu nedostatku národních dat, kromě šokového zhoršení kvality na počátku pandemie v březnu, však tento subjektivní pocit nemůžeme potvrdit.

³⁰⁷ Indikátor 10.5.1.

³⁰⁸ Bližší informace dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/voda/vodovody-a-kanalizace/benchmarking-vak/zprava-za-rok-2018/>.

potřebu. Jedním z hlavních problémů v sektoru vodovodů a kanalizací je silná atomizace trhu, což vytváří neefektivitu ve výkonu i kvalitě služeb. Tyto problémy se budou dále zvyšovat v souvislosti s projevy změny klimatu, zejména v méně osídlených oblastech. Sektor je podkapitalizován a každoročně schází cca 4 mld. Kč prostředků na obnovu infrastruktury oproti výnosům vlastníků na vodném a stočném.³⁰⁹

Počet obyvatel trvale žijících v domech napojených na veřejný vodovod dlouhodobě stabilně narůstá. Na vysoký standard kvality pitné vody z vodovodu či veřejného stojanu tak roku 2018 dosáhlo 10,064 mil. osob.³¹⁰ To je o více než 134 tis. více než v roce 2015. Tempo nárůstu populace napojené na veřejný vodovod je však pomalejší, než by bylo potřeba pro splnění indikativního cíle 95 % populace pro rok 2020. Tento nárůst také není plošný. V Karlovarském a Moravskoslezském kraji a v menší míře v Ústeckém a Jihočeském kraji, dochází k opačnému vývoji. Pravděpodobný vliv je dán zejména dlouhodobým snižováním počtu obyvatel v těchto krajích. Vývoj dlouhodobého poklesu v počtu obyvatel připojených na vodovody spolu se snižovaným stavem populace má při srovnání dat podobný lineární průběh.³¹¹

Počet obyvatel v domech napojených na veřejnou kanalizaci zakončenou čistírnou odpadních vod také výrazně narostl, a to mezi lety 2015 a 2018 o více než 244 tis.³¹² Trend nárůstu podílu populace napojené na kanalizaci tak je v souladu, resp. je rychlejší než indikativní cíle rozvoje vodovodu a kanalizací pro rok 2020 (+1,5 p. b. oproti roku 2014/15). Od roku 2010 výrazně narostl počet připojených obyvatel ve všech krajích (přes 660 tis. osob).

Problematicku je relevantní i z hlediska i *Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu*. Problémem zůstává preventivní ochrana vodních zdrojů, neboť stále neexistují podrobnější plány péče o chráněné oblasti přirozené akumulace vod, dále také používání herbicidů, pesticidů a solení komunikací a jejich vliv na kvalitu vody. Opatření pro adaptaci v oblasti zdrojů vody jsou průběžně realizována OP ŽP a skrze Programy MZe: Podpora retence vod v krajině – rybníky a vodní nádrže pro období 2016–2021, Podpora konkurenceschopnosti agropotravinářského komplexu – závlahy 2. etapa, Podpora opatření na drobných vodních tocích a malých vodních nádržích a v neposlední řadě Podpora opatření na drobných vodních tocích a malých vodních nádržích – 2. etapa.

Dohled nad rozvojem odvětví se zlepšuje a benchmarking zavedl funkční kvalitativní kritéria. Pokrytí obyvatel infrastrukturou vodovodů a kanalizací je velmi vysoké, nicméně v oblasti modernizace a výstavby veřejných vodovodů trend neodpovídá splnění cíle k roku 2020 a tedy ani trajektorii do roku 2030. V oblasti rozvoje kanalizací trend odpovídá splnění cílů roku 2020 i trajektorii do roku 2030.

³⁰⁹ MZe (2019) Zpráva o benchmarkingu za rok 2018. Dostupné z:

[http://eagri.cz/public/web/file/649387/III.1.1. Zprava z benchmarkingu za rok 2018.pdf](http://eagri.cz/public/web/file/649387/III.1.1.Zprava_z_benchmarkingu_za_rok_2018.pdf).

³¹⁰ Indikátor 10.6.1.

³¹¹ Data o celkovém přírůstku počtu osob Moravskoslezského kraje využita z ČSÚ (2019)

Obyvatelstvo v MSK v roce 2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/obyvatelstvo-v-moravskoslezskem-kraji-v-roce-2018#:~:text=v%20roce%202018->

[.Obyvatelstvo%20v%20Moravskoslezsk%C3%A9m%20kraji%20v%20roce%202018,ne%C5%BE%20poloviny%20pod%C3%ADlela%20migrace%20obyvatelstva.](https://www.czso.cz/csu/xt/obyvatelstvo-v-moravskoslezskem-kraji-v-roce-2018#:~:text=v%20roce%202018-)

³¹² Indikátor 10.6.2.

11 Fiskální systém jako předpoklad úspěšného hospodářství je stabilní.

Fiskální politika má významnou roli při makroekonomické stabilizaci, nicméně nutnou podmínkou pro tuto roli je dlouhodobá udržitelnost veřejných financí. Udržitelnost veřejných financí se opírá o kvalitu veřejných výdajů a jejich efektivní vynakládání, udržitelnou strukturu daňových příjmů a pružnou bilanci příjmů a výdajů, reagující na aktuální hospodářskou situaci a fázi hospodářského cyklu. Dlouhodobě pak má být tato bilance vyrovnaná a mít proticyklickou povahu.

Stav veřejných financí se dle dosavadního vývoje i prognóz následujících let jeví jako poněkud napjatý. Konsolidace veřejných financí v souvislosti s dopady ekonomické krize v souvislosti s Covid-19 bude mnohaletá a vyrovnané rozpočty ve střednědobém výhledu nelze realisticky předpokládat.

Efektivita veřejných výdajů stále není plošně a soustavně hodnocena. Na základě příkladů mezinárodního srovnání lze však předpokládat oblasti, kde nemusí docházet k plně efektivnímu využití veřejných zdrojů.

11.1 Střednědobý výhled zachovává strukturálně vyrovnané rozpočty, čímž zajišťuje jak stabilizační funkci veřejných rozpočtů, tak jejich dlouhodobou udržitelnost.

Fiskální politika je jedním z nástrojů hospodářské politiky a má velmi významnou roli pro makroekonomickou stabilizaci. Zásadní podmínkou je však její dlouhodobá udržitelnost, přičemž efektivní kontrola a řízení veřejných financí je nutným předpokladem této udržitelnosti. Doposud neproběhla legislativní změna v této oblasti, pouze v rámci schválené strategie Klientsky orientovaná veřejná správa byly schváleny úkoly pro tvorbu analýz a věcného záměru zákona o řízení a kontrole veřejných financí. MF realizuje průběžná opatření proti daňovým únikům, nicméně finální etapa zavádění EET bylo v souvislosti s Covid-19 odloženo. Projekt Moje daně, který usnadní daňová přiznání, platby daní a komunikaci občana s finanční správou, je postupně realizován a od roku 2021 by měl být dostupný již ve formě online finančního úřadu. Pro efektivní řízení státního dluhu také MF každoročně vydává strategii pro jeho financování a řízení. Zároveň však MF může čtvrtletně aktualizovat tuto strategii pro využití výhodnějších tržních podmínek dle vývoje na trhu.

Dluh sektoru vládních institucí je jedním ze základních ukazatelů dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Jako takový se v letech 2015–2019 tento indikátor vyvíjel pozitivním směrem a došlo k jeho výraznému snížení o 9,2 p. b. na 30,2 % HDP ve 4. čtvrtletí 2019.³¹³ A to zejména díky růstu ekonomiky na vrcholu ekonomického cyklu. ČR tak mělo jednu z nejmenších úrovní zadlužení v EU a je daleko od povinného Maastrichtského dluhového kritéria 60 % HDP. Taktéž tzv. “dluhová brzda” 55 % HDP byla pro situaci roku 2019 dostatečně vzdálena.

Kvalita života 10.13a, 10.13b –
Reálnost hrozeb pro Českou republiku

Obyvatelstvo ČR v posledních letech považuje hrozbu surovinové krize a světové ekonomické krize za stále vyšší. V roce 2019 již 34 % pociťovalo velkou hrozbu surovinové krize a 39 % velkou hrozbu světové ekonomické krize. Za nejreálnější hrozby obyvatelé považují mimo jiné dlouhodobé výkyvy počasí, prohlubování ekonomických rozdílů mezi skupinami obyvatel či přírodní katastrofy.

³¹³ Indikátor 11.1.1.

Strukturální saldo sektoru vládních institucí vykazuje skutečnou fiskální politiku vlády, neboť je očištěno od sezónních a kalendářních vlivů. Toto saldo se v letech 2015–2019 vyvíjelo pozitivně,³¹⁴ nicméně v roce 2019 již dosáhlo hodnoty -1,1 % HDP, což bylo okolo limitní hodnoty dané legislativou.³¹⁵ Toto “vládní” saldo bylo kompenzováno výsledky hospodaření místních vládních institucí a fondů sociálního zabezpečení, které byly v kladných číslech. Nicméně tento výše uvedený pozitivní vývoj byl ztlačěn dopady pandemie Covid-19 a související ekonomickou krizí. Na základě dubnových prognóz roku 2020³¹⁶ Ministerstvo financí očekává z důvodu realizace protikrizových opatření, propadu ekonomiky a nižších daňových výnosů nárůst dluhu na úroveň 37 % HDP v roce 2020 a 40,1 % v roce 2021. Z důvodu krize způsobené pandemií Covid-19 bylo přistoupeno k navýšení povoleného limitu strukturálního salda na úroveň -4 % pro rok 2021 s postupným zlepšováním do roku 2028 o 0,5 p. b. ročně na konečnou úroveň -1 %.³¹⁷ Dle makroekonomické prognózy MF ze září 2020 bude strukturální saldo v roce 2020 -2,7 % HDP³¹⁸.³¹⁹

Kvalita života 3.5 a 3.6 – Celkový objem aktivních úvěrů na bydlení a Poměr úvěrů na bydlení na HDP

Není důležité sledovat pouze veřejné rozpočty, nýbrž i zadluženost domácností. Nejvýznamnější část zadlužení domácností dělají úvěry na bydlení, jejichž podíl vůči HDP v letech roste a dosahuje již 23,18 %. Objem těchto úvěrů mezi lety 2015–2019 přitom narostl o více než třetinu. ČR stále patří mezi země s nejnižším zadlužením domácností, ale zároveň také mezi země s nejvyšším nárůstem tohoto zadlužení. Růst zadlužení i cen nemovitostí také vedlo v roce 2019 k varování Evropské Rady pro systémová rizika před systémovým rizikem v bankovním sektoru.

Cíl není doposud naplněn. V souvislosti s vládními opatřeními pro boj s koronavirovou krizí, negativní dopady na příjmové straně rozpočtu a plánovanou konsolidací veřejných financí až k roku 2027 cíl pravděpodobně ani nemůže být naplněn v následujících letech.

11.2 Zvyšuje se efektivita vynakládání veřejných prostředků ve vybraných veřejných politikách (zdravotnictví, vzdělávání, vědě a výzkumu a dalších)

Centrální harmonizační jednotka MF zajišťuje proškolení veřejné správy v oblasti veřejného zadávání a využívá dobrou i špatnou praxi. Tu také plánuje využít při vlastní aktualizaci metodiky veřejného zadávání. Oblast centrálního nakupování prošla vývojem a jedná se již o relativně standardní postup. Na základě zkušeností došlo ke zjednodušení a dalšímu sjednocení postupů a pravidel.³²⁰

³¹⁴ Indikátor 11.1.2.

³¹⁵ Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové zodpovědnosti.

³¹⁶ MF (duben 2020), Konvergenční program ČR 2020. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-convergence-programme-czechia_cs.pdf.

³¹⁷ Zákon č. 207/2020, kterým se mění zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění zákona č. 277/2019 Sb.

³¹⁸ MF ČR (2020) Makroekonomická predikce – září 2020. Dostupné z:

<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2020/makroekonomicka-predikce-zari-2020-39418>.

³¹⁹ NRR (2020), Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí 2020. Dostupné z:

https://unrr.cz/wp-content/uploads/2020/07/Zpr%C3%A1va-o-dlouhodob%C3%A9-udr%C5%BEitelnosti-ve%C5%99ejn%C3%BDch-financ%C3%AD_2020.pdf.

³²⁰ Usnesení vlády České republiky č. 487 ze dne 8. července 2019, o Zprávě o hodnocení centrálního nákupu státu a resortních systémů centralizovaného zadávání za rok 2018 a o pravidlech společného nákupu.

Evaluační povinnost bohužel doposud nebyla plně začleněna do praxe veřejné správy. Nicméně v rámci schválené strategie Klientsky orientovaná veřejná správa byly schváleny úkoly pro tvorbu analýz a věcného záměru zákona o řízení a kontrole veřejných financí. Monitoring efektivity vynakládání prostředků, resp. performance-based budgeting nebyl doposud integrován a vyžadoval by kompletní změnu přístupu k tvorbě státního rozpočtu.

Mezi metody umožňující benchmarking a identifikaci potenciálně efektivní politiky se řadí kupříkladu metoda DEA (Data Envelopment Analysis). Tato metoda je neparametrická a umožňuje nahlédnout do poměru vstupů a výstupů a identifikovat tak firmy, státy či oblasti, které v dané politice dosahují lepších výsledků v poměru k množství vynaložených financí, lidských zdrojů a jiných vstupů. Ty mohou sloužit jako benchmark vůči ostatním. Tato metoda plní účel experimentálního indikátoru cíle 11.2.³²¹

Metodou DEA byla srovnána efektivnost regionálních inovačních systémů a zdrojů pro ně určených v regionu centrální a východní Evropy³²² ve vztahu k ekonomickému přínosu těchto politik. Nejefektivněji v tomto poměru "cena/výkon" vychází Bratislavský region. V prostředí ČR poněkud paradoxně region Severozápad (Karlovarský a Ústecký kraj), nikoliv však díky výborným výsledkům, nýbrž díky faktu, že výsledky odpovídají alokovaným zdrojům, které jsou proporcčně nízké. Oproti tomu inovačně velmi výkonný region Prahy v této analýze efektivity, vyšel mírně neefektivně, neboť nyní dosahuje pouze 90% benchmarku. V této analýze lze hodnotit NUTS2 Střední Čechy velmi negativně, neboť ve srovnání s benchmarkem (Bratislavou) dosahuje pouze efektivity z 69 %.

Druhou oblastí je kupříkladu efektivita vzdělávacího systému. Zde lze říci, že obecně je možné v EU jako celku dosáhnout vyšší efektivity ve vzdělávacím systému o přibližně 15–18 % aniž by to muselo zvýšit nároky na výdaje.³²³ Nejefektivněji (tzn. nejlepší poměr cena/výkon) vychází v EU Velká Británie (studie pracuje s daty do roku 2019), Nizozemí, Německo, Slovensko a Estonsko. Zároveň také Rumunsko, což je dáno zejména vlivem extrémně nízkých výdajů na vzdělávání. Vůči výše uvedenému "efektivnímu" benchmarku dosahuje ČR efektivity přibližně 94 %, dle provedené analýzy je tedy možné pouze mírně zvýšit efektivitu vzdělávání.³²⁴ Jeden ze závěrů uvedené metody je také vysoká neefektivita severských zemí, které dosahují sice špičkových výsledků ve vzdělávání, ale za nepoměrně vysokých nákladů. Zároveň tato metodika nezohledňuje dlouhodobé přínosy kvalitního vzdělání jak na úrovni trhu práce, tak i mimo něj.

Zvýšení efektivity vynakládání veřejných prostředků nelze objektivně vyhodnotit, neboť soustavné hodnocení vynakládaných veřejných financí neprobíhá. Z jednotlivých případů analýz metodou DEA

³²¹ Experimentální Indikátor 11.2.1. – Výstupová efektivita veřejných výdajů. Porovnání vybraného výstupového indikátoru vybrané veřejné politiky (např. délka dožití ve zdraví nebo průměrná hodnota PISA v roce, kdy se šetření provádí) s objemem veřejných výdajů v příslušné kapitole státního rozpočtu metodou analýzy efektivity.

³²² Dzemydaitė G., Dzemyda I., Galianienė B. (2016). The Efficiency of Regional Innovation Systems in New Member States of the European Union: A Nonparametric DEA Approach. *Economics and Business* 2016/28. Dostupné z: <https://vb.vgtu.lt/object/elaba:15799500/15799500.pdf>.

³²³ Agasisti, T., Munda, G. & Hippe, R. (2019). Measuring the efficiency of European education systems by combining Data Envelopment Analysis and Multiple-Criteria Evaluation. *J Prod Anal* 51, 105–124 (2019). Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s11123-019-00549-6>.

³²⁴ To odpovídá také druhé zvolené metodě multikriteriální analýzy, kde ČR je pevně zakotvena ve státech s vysokým výkonem vzdělávací soustavy.

a srovnáním se situací v jiných členských státech EU vyplývá možný potenciál na zlepšení v řadě oblastí.

3. Odolné ekosystémy

Klíčová oblast Odolné ekosystémy se zaměřuje na ochranu krajiny jako celku, na vzájemné vlivy všech živých organismů včetně člověka na udržitelný a životaschopný ekosystém, neboť kvalita života člověka je v přímé korelaci s dosaženou kvalitou životního prostředí. Dotazníková šetření mezi obyvateli ČR ukazují, že lidé si význam životního prostředí dobře uvědomují, a to nejen v měřítku republikovém, ale i z hlediska globálního. Ochraňovat systémově a komplexně cenné přírodní i kulturní prvky krajiny tak, aby tvořily udržitelné prostředí pro všechna organická společenství, se však zatím nedaří plnit. Snahy člověka o formování krajiny a její přizpůsobení často krátkozrakým potřebám, vyúsťují v narušení biodiverzity a způsobují hluboké zásahy do společenstev rozmanitých populací původních druhů, jejichž životaschopnost na našem území v posledních letech klesá.

Ve vztahu k plnění Agendy 2030 Česká republika dosahuje poměrně dobrých výsledků, o uvědomění si významu globálních cílů a problémů svědčí výsledky dotazníkového šetření ke kvalitě života zacílená na otázky vnímání celosvětového ohrožení životního prostředí. Z hlediska naplňování globálních cílů se strategický rámec ČR do roku 2030 protíná se záměrem zachovat do budoucna co největší stávající biodiverzitu typickou pro ráz české krajiny.

12 Krajina ČR je pojímána jako komplexní ekosystém a ekosystémové služby poskytují vhodný rámec pro rozvoj lidské společnosti.

Krajina je tvořena jednotlivými ekosystémy – a jako celek je zároveň ekosystémem vyššího řádu – krajinným ekosystémem. Jako takový poskytuje mnoho rozličných přínosů v podobě ekosystémových služeb. Současná česká krajina obsahuje cenné přírodní a kulturní prvky, které je třeba chránit, stejně jako degradované části, kde je třeba rozhodnout o změně jejich využití. Doposud byla podoba české krajiny formována především zemědělstvím, úkolem do budoucna je snížit negativní dopady především intenzivního zemědělství na krajinu. Značně posílena by měla být příprava a realizace pozemkových úprav, s důrazem na tvorbu krajinných prvků s ekostabilizační funkcí a zajištění potřebných pozemků pro jejich realizaci. Významné nástroje pro ovlivnění využívání krajiny má územní plánování, jehož cílem je mimo jiné ochrana krajiny, zachování mozaikovitosti přírodních a kulturních ploch/prvků, a tedy i ekologické stability. Snahy o zlepšení krajiny znamenají také zlepšení prostupnosti krajiny pro volně žijící organismy, obnovu, nebo tvorbu nových místních cest, které krajinu zpřístupňují a výsadbu s tím spojených prvků, jako jsou např. aleje.

Snahy o zlepšení stavu krajiny jako komplexního ekosystému zatím Česká republika realizuje ponejvíce v podobě opatření napříč různými strategickými dokumenty. To je důvodem toho, že v dosažení cíle ani z hlediska komplexnosti, ani z hlediska dílčího výsledku nebylo dosud učiněno znatelnějšího pokroku. Nepochybně je to způsobeno i tím, že cíl je velmi komplexní a má více rovin pro realizaci. Některé z nich např. politika krajiny nebo zlepšování stavu půd mají ve svém plnění ještě velké rezervy, obdobně podíl ekologicky obhospodařované půdy nedosahuje nijak závratné výše. Poměr rozlohy lesní půdy vůči celkové rozloze státu stoupá pozvolna. Ani hodnocení ekosystémových služeb zatím není pojímáno jako přirozená součást rozhodovacích procesů, což je způsobeno mj. poddimenzováním výzkumu a veřejné správy, neporozuměním na politické úrovni i bariérami typu nízké míry mezioborové komunikace.

12.1 Je zpracována politika krajiny a pravidla jejího naplňování, které různé úrovně veřejné správy využívají pro své rozhodování

Cíl reaguje na aktuální stav přírody a krajiny a potřeby jejich ochrany. Prvním krokem by měla být formulace politiky krajiny uchopená jako příležitost pro hlubší a podrobnější analýzy výkonu veřejné správy, zhodnocení kompatibility existujících nástrojů – a následně i – širší diskuze o soudržných opatřeních. V tomto smyslu lze konstatovat, že uvedené analýzy byly provedeny v rámci aktualizace Státního programu ochrany přírody a krajiny České republiky pro období 2020–2025 (SPOPK), což je koncepční dokument, de facto akční plán pro plnění cílů a opatření vymezených ve Strategii ochrany biologické rozmanitosti ČR z roku 2016. Kromě analýzy současných hrozeb a tlaků na přírodu a krajinu, popisu stávajících legislativních nástrojů ochrany přírody a krajiny, mapuje SPOPK rovněž stávající ekonomické nástroje pro zajištění financování ochrany přírody a krajiny. V rámci aktualizace SPOPK byla navržena i konkrétní opatření, samotná politika krajiny je již obsažena v řadě strategických dokumentů.³²⁵

Cíle zatím nebylo dosaženo, politika krajiny jako komplexní dokument zpracována nebyla, a ani dosud nezapočaly práce na jejím zpracování. Její záměry jsou rozprostřeny napříč různými strategiemi, a nikoliv v jednom zastřešujícím dokumentu, což by bylo žádoucí. Nicméně lze konstatovat, že k určitému pokroku došlo v rámci SPOPK. Ukazuje se také, že stávající nástroje pro naplnění cíle by mohly být dostačující, nevyužívají se však v potřebné míře.

12.2. Snižuje se podíl orné půdy a roste podíl trvalých travních porostů na zemědělském půdním fondu

Cíl, jenž se opírá o údaje o podílu orné půdy, který je v České republice nepříznivě vysoký i ve srovnání s průměrem EU, je zaměřen na snižování podílu orné půdy. Je žádoucí alespoň se přiblížit k EU průměru, neboť ČR (společně se Slovenskem) si z doby kolektivizace nesou pozůstatky v podobě souvislých rozlehlých lánů.

Záměrem je zvýšit výměru travních porostů na úkor orné půdy, což může významně přispět k ochraně půd ohrožených erozí. Data pro ČR i pro jednotlivé kraje, ukazují velmi mírné (cca jednaprocentní snížení) podílu plochy orné půdy na celkové ploše zemědělského půdního fondu a jen velmi mírné zvýšení podílu trvalých travních porostů. Vývoj je tedy velmi pozvolný.³²⁶

Obecně na tento záměr pamatuje Program rozvoje venkova (PRV) podporou různých aktivit zaměřených na zvýšení rozlohy travních porostů mj. v erozně ohrožených oblastech, v ochranných pásmech vodních zdrojů, v oblastech zranitelných dusičnany anebo podél vodních útvarů, to vše s cílem zpomalit povrchový odtok vody z orné půdy, zvýšit retenci vody v půdě a krajině a snížit riziko eroze půdy. Ve zvláště chráněných oblastech a ochranných pásmech národních parků je zatravňování orné půdy prováděno druhově bohatou nebo regionální směsí rostlin. Při převodu orné půdy na travní porost se používají speciální osevní směsi zajišťující odolnost proti zrychlenému odtoku vody v průběhu přívalových srážek. PRV je spojeno také s různými formami předávání i informací o důvodech a postupech při zatravňování orné půdy směrem k zemědělcům. V rámci osvětové činnosti byla realizována série seminářů pro žadatele ve všech zvláště chráněných územích, kde jedním z témat bylo i zatravňování orné půdy.³²⁷

V případě vazby na Program rozvoje venkova pro období 2014–2020 byly k dispozici celkové finanční prostředky na Agroenvironmentálně-klimatická

³²⁵ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³²⁶ Ind. 12.2.1 a Ind. 12.2.2.

³²⁷ Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

opatření. Podpora zatravňování orné půdy bude navrhována i pro období 2021–2027.³²⁸ Rovněž podpora v rámci národních krajinotvorných programů MŽP i OP ŽP pokračuje.³²⁹

V oblasti šetrné péče o travní porosty bylo pokroku dosaženo u monitorovací a výzkumné činnosti formou studií,³³⁰ a v programu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství „ZEMĚ“ na období 2017–2025³³¹ Dále byl v roce 2019 dokončen dvouletý monitoring „Vyhodnocení postupů šetrných k životnímu prostředí v rámci PRV“, který sledoval dopady intervencí PRV na stav půdy, a to zejména na stav organické hmoty, biologickou aktivitu v půdě a erodovatelnost půdy. V rámci PRV byly zavedeny zásady, kterými se rozšířily podmínky pro poskytování dotací na pícniny, jejichž součástí jsou i trávy a jeteloviny, toto se však týká až roku 2020.³³²

Cíle zatím nebylo dosaženo, neboť i v rámci dotací je opatření pro zlepšování stavů půd nástroj pouze dobrovolný, trend patrný z indikátorových měření sice ukazuje správně nastoupenou cestu, jde však o velmi pomalý proces. Je patrné, že prostřednictvím programového financování se dařilo zčásti cíl naplňovat, stále však jsou rezervy v dosažení cíle, tedy snížení podílu orné půdy ve prospěch travních porostů.

12.3. Významně roste podíl orné půdy obhospodařované v režimu ekologického zemědělství

Podíl orné půdy obhospodařované ekologicky je stále nedostatečný a nedaří se jej zvednout na významnější hodnotu,³³³ až do roku 2016 osciloval kolem 2 %, v roce 2018 se podařilo jej zvýšit na 2,7 %.

Pro udržení a zvýšení podílu ekologicky obhospodařované orné půdy je nezbytné ekologicky hospodařícím zemědělcům zajistit kontinuitu financování i po skončení současného programového období.³³⁴ To se momentálně děje v rámci PRV, a to i pro rok 2020. Podpora ekologického zemědělství je plánována i v rámci Strategického plánu SZP v dalším programovém období. Finanční prostředky na pokrytí tzv. přechodného období jsou předmětem diskuze s EK. Snahou je také zavést odborné poradenství zaměřené na ekologický způsob hospodaření. Alespoň částečně tento záměr pokrývá pro období 2017–2025 Koncepce poradenského systému, poskytující odborné konzultace resortně orientovaných výzkumných ústavů a univerzitního sektoru, mj. i v oblasti ekologického zemědělství. Počty konzultací případně jiné formy využívání tohoto systému však nejsou zatím známy. Probíhá rovněž podpora trhu s biopotravinami, např. formou kampaně Září – Měsíc biopotravin, jejímž dlouhodobým cílem je přibližovat spotřebitelům důvody, proč nakupovat biopotraviny a propagovat ekologické zemědělství. Dle údajů Ministerstva zemědělství spotřeba biopotravin v České republice v letech 2016 až 2017 vzrostla až o 30,5 %, ³³⁵ za růstem spotřeby biopotravin však nestojí

³²⁸ V roce 2019 bylo s podporou z PRV nově zatravněno 3 400 ha orné půdy a 16,4 ha drah soustředěného odtoku, viz Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³²⁹ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³³⁰ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³³¹ V rámci Programu ZEMĚ je v současnosti podporováno 151 výzkumných projektů viz Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³³² Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³³³ Ind. 12.3.1.

³³⁴ Dle Reportu MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020) je v současné době ekologické zemědělství realizováno na cca 16 % (vztaženo k výměře v LPIS) a ČR se řadí na čtvrté místo v EU, Akční plán na období 2021–2025 zvažuje cíl 20 %. V rámci Zelené dohody pro Evropu má být do roku 2030 nejméně 25 % zemědělské půdy v EU obděláváno ekologicky.

³³⁵ Výdaje domácností za biopotraviny v roce 2017 překročily 3 mld. korun, viz Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

produkce českého ekologického zemědělství jedná se spíše o importované bioprodukty.³³⁶

Cíle se nedaří dosáhnout. Podíl ekologicky obhospodařované orné půdy stále zůstává na marginálním procentu, v posledních 10 letech kolísá mezi 1,8 a 2,7 %, což je naprosto nedostatečné. Spotřeba biopotravin sice roste, spotřebitelský zájem však uspokojují importované biopotraviny.

12.4 Zvyšuje se podíl lesní půdy na celkové rozloze ČR

Podíl lesních pozemků na celkové rozloze státu pozvolna stoupá.³³⁷ Částečně je to způsobeno převisem výměry nově zalesněných původně nelesních pozemků nad výměrou pozemků, které jsou z různých důvodů z lesa odnímány, částečně také díky neustále se zpřesňujícím údajům z katastru nemovitostí.³³⁸ Lesy zmírňují dopady změny klimatu zvýšením schopnosti absorpce atmosférického CO₂, posílením biodiverzity krajiny, zlepšením její ekologické rovnováhy, stabilizací hydrologických a klimatických podmínek, ochranou půdy a vod, snižují riziko eroze, zlepšují vodní režim, mikroklimatické podmínky ovzduší a samozřejmě mají i nezanedbatelný estetický a rekreační přínos. Ke zvyšování rozlohy lesa by mělo docházet zejména na území vhodném k zalesnění, které je vymezeno na pozemcích s vysokou sklonitostí svahu a na základě dalších faktorů důležitých z pohledu prevence před erozí. Jedná se o strže, skeletovité, mělké nebo zamokřené půdy, tj. vrstvu stanovenou na základě odborných dat Výzkumného ústavu meliorací a ochrany půdy, v.v.i. Zalesňování a zakládání lesů probíhá v rámci PRV, kde byl také zaveden instrument stanoviska MŽP k zalesňování zemědělské půdy. Obecně je podmínkou pro poskytnutí podpory zalesnění provedené na dílech půdních bloků vymezených v území vhodném k zalesnění (tzv. vrstva vhodnosti k zalesnění). Mimo tuto vrstvu není zalesňování podporováno.³³⁹ S ohledem k tomuto zpřísnění kritérií pro zalesňování zemědělských půd se nárůst plochy lesa v posledních letech zpomalil. Protože plány péče nejsou pro vlastníka závazné, lze danou oblast řešit pouze finančním stimulem. Specifické postupy existují u soustavy Natura 2000. V těchto lokalitách a ve zvláště chráněných územích jsou dílčí aktivity usměrňovány souhrny doporučených opatření pro evropsky významné lokality, tak se schválenými plány péče o CHKO a maloplošná zvláště chráněná území, jsou-li s lokalitami soustavy Natura 2000 v překryvu. Realizace je monitorována a v případě potřeby se plán upravuje.³⁴⁰ V rámci opatření Natura 2000 v lesích tak jsou podávány žádosti v řádu desítek s celkovou výší v řádech mil. Kč.³⁴¹

Aktuálně probíhá příprava Strategického plánu Společné zemědělské politiky 2021–2027, souběžně s ní i diskuze na úrovni EK k překlenutí

³³⁶ viz data z Ind. 12.3.1.

³³⁷ Ind. 12.4.1 – indikátor podíl lesní půdy na celkové rozloze ČR ukazuje pozvolna stoupající trend, který v absolutních číslech znamená nárůst výměry lesních pozemků z 2,657,376 ha v roce 2010 na 2,675,670 ha v roce 2019, tedy o téměř 20 tis. ha.

³³⁸ Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2018, konkrétně 4.1 Vývoj výměry lesů. MZe 2019. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/640937/Zprava_o_stavu_lesa_2018.pdf.

³³⁹ V roce 2019 bylo s podporou z PRV nově zalesněno 29 ha orné půdy, viz Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020). Vrstva vhodnosti k zalesnění zahrnuje pozemky se sklonitostí svahu vyšší než 10° a ty faktory, které nejsou zásadní z hlediska životního prostředí a ekonomických zájmů.

³⁴⁰ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁴¹ V roce 2018 podáno na 24 žádosti o dotaci na výměru 2,3 tis. ha ve výši 3,5 mil. Kč; v rámci opatření ke zlepšování druhové skladby lesních porostů bylo v roce 2018 podáno 68 žádostí o dotaci na výměru 3,3 tis. ha ve výši 8,2 mil. Kč, viz Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

přechodu z programového období 2014–2020 na programové období 2021–2027. Je zřejmé, že podpora zalesňování zemědělské půdy bude navrhována i pro další programové období.

Záměry zalesňování z hlediska kulturních hodnot (např. v ochranných pásmech kulturních památek, či v územích s cennými archeologickými lokalitami) dosud nejsou řešeny.

Cíl je pozvolna naplňován, rozloha lesní půdy v poměru k celkové rozloze státu roste. Pro komplexní hodnocení cíle bude významné i to, jaké budou podmínky v nadcházejícím programovém období pro výběr ploch k zalesňování, pokud se týká lokalit Natura 2000 a zvláště chráněných území.

12.5 Vzroste
prostupnost krajiny pro
migraci volně žijících
živočichů

Prostupnost krajiny, která je pro mnoho živočichů otázkou přežití, je úkolem především pro územní plánování, v jehož rámci je žádoucí uplatnit ochranu migračních koridorů až do úrovně jednotlivých území řešených v územně plánovací dokumentaci. Standardní procesy územního plánování zajišťují dotčenému orgánu ochrany přírody kompetenci uplatňovat stanovisko k obsahu územně plánovací dokumentace³⁴² (a tento princip je zachován i v návrhu nového stavebního zákona). Od roku 2018 je do územně analytických podkladů (ÚAP) doplněn nový sledovaný jev *biotop vybraných zvláště chráněných druhů velkých savců*. AOPK od ledna 2020 poskytuje tuto datovou vrstvu jako územně analytický podklad a k prvnímu naplnění sledovaného jevu daty dojde při 5. úplné aktualizaci ÚAP v roce 2020. K předchozímu období data nejsou. Další poskytovanou vrstvou jsou *lokality výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů s národním významem*, zde je však nezbytné zajistit praktickou aplikaci těchto poznatků a podkladů včetně zajištění potřebné metodické podpory. Na řešení této problematiky se také zaměřuje příslušný cíl Státního programu ochrany přírody a krajiny České republiky pro období 2020–2025.³⁴³

Z měření počtu kritických míst na dálkových migračních koridorech zatím nelze vyvodit trend; měření proběhlo jen dvakrát, a to se stejnou hodnotou pro rok 2010 i 2015. Týká se koridorů pro velké savce, ostatní živočichy nesleduje.³⁴⁴

K dosažení cíle byly sice učiněny některé kroky, lze však konstatovat, že ani z hlediska komplexnosti, ani z hlediska dosažení dílčího výsledku nebylo do roku 2020 dosud dosaženo pokroku. Do budoucna bude nezbytné postoupit od datových podkladů, jejichž sledování je alespoň zčásti zajištěno, k praktické aplikaci.

12.6 Hodnocení
ekosystémových
služeb je začleněno
do rozhodovacích
procesů

Cílem by mělo být nastavení jasné struktury působnosti pro celostátní hodnocení ekosystémů, jež by měl provádět tým odborných pracovníků výzkumných institucí. Předpokladem takového hodnocení je při rozhodování o území a nakládání s přírodním kapitálem nadefinovat konkrétní procesy na všech úrovních veřejné správy a přizpůsobit jim povahu hodnocení, resp. vytvořit srozumitelný podklad a nástroje. Cíl je naplňován opatřením 18 – 1 Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu (NAP AZK) Zahrnutí konceptu ekosystémových služeb do opatření

³⁴² stanovisko dle § 4 odst. 2 písm. b) stavebního zákona.

³⁴³ Konkrétně se jedná o opatření 1.1.4 Omezit negativní vliv fragmentace krajiny a dalších významných antropogenních příčin úhynu, zraňování a dalších ohrožujících faktorů působících na živočichy. MŽP, Státní program ochrany přírody a krajiny pro období 2020–2025. Dostupné z: http://amsp.cz/wp-content/uploads/2020/04/St%C3%A1tn%C3%AD-program-ochrany-p%C5%99%C3%ADrody-a-krajiny-%C4%8CR-pro-obdob%C3%AD-2020-2025_ALBSBLCCVMN4.pdf.

³⁴⁴ Ind. 12.5.1.

v zemědělských, lesnických a vodních ekosystémech a v urbanizovaných územích. Dle evaluace NAP je plněno částečně. Řešení je součástí i Integrovaného projektu LIFE “Jedna příroda”,³⁴⁵ který mimo jiné vytvoří metodické postupy a nástroje pro pravidelné sledování a hodnocení socio-ekonomických přínosů ekosystému pro potřeby rozhodování orgánů ochrany přírody na lokální i národní úrovni. Postupy, nástroje a jejich využitelnost při rozhodování o nakládání s ekosystémy se ověří na případových studiích, nástroje pak umožní celkové vyhodnocení ekosystémových služeb na území ČR.³⁴⁶

Pro masové zavedení konceptu zelené infrastruktury do jakýchkoliv plánovacích, rozhodovacích či jiných procesů bude také důležité, aby zvolená metoda byla dostatečně jednoduchá a nenáročná na personální kapacitu.

Ze strany MŽP, dalších rezortů a institucí ale nejsou pojmenované potřebné způsoby využití hodnocení ekosystémových služeb. Momentálně není dostatek personálních kapacit pro tvorbu této politiky, bylo by potřeba tuto činnost zaštitit na politické úrovni, jelikož mezirezortní spolupráce je zde nutná, a dále se s ní pojí i finanční náklady. Ukazují se tedy další systémové bariéry, které bude nutno v budoucnu překonávat, jako jsou nízká míra mezioborové komunikace a nedostatečný tok dat mezi různými obory zabývajícími se krajinou – obojí mj. jako důsledek personálního poddimenzování výzkumu a veřejné správy.

Cíle sice ještě nebylo dosaženo, pokrok v jeho realizaci je však již patrný. Je pravděpodobné, že při příštím hodnocení bude systém prostřednictvím projektu LIFE i opatření z NAP AZK nastaven, včetně ověření jeho využitelnosti.

---

³⁴⁵ Integrated LIFE project for the Natura 2000 network in the Czech Republic (2019–2026).

Dostupné z:

https://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_pr oj_id=7002.

³⁴⁶ Dílčí posun v praktickém využití konceptu ekosystémových služeb může přinést probíhající výzkumný projekt TAČR Vymezování zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci, zejména v územním plánu, jako nástroj posilování ekosystémových služeb v území.

13 Česká krajina je pestrá a dochází k obnově biologické rozmanitosti.

Základním předpokladem poskytování kvalitních ekosystémových služeb jsou rozmanitá společenstva volně žijících druhů živočichů a rostlin, vázaná na svá přirozená stanoviště, která jsou schopna přizpůsobit se měnícím se podmínkám prostředí. Cílem České republiky pro několik následujících desetiletí je dosáhnout přítomnosti životaschopných, geneticky rozmanitých populací původních druhů v krajině. Cílenou obnovou se dospěje k zastoupení jednotlivých přírodních stanovišť v dostatečném rozsahu i kvalitě. Pro zachování a obnovu biodiverzity je podstatné ochránit území přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná, zachovat nebo zlepšit jejich stav, zachovat přírodní funkce krajiny nebo ponechat území či jeho části samovolnému vývoji, protože v krajině existují a stále vznikají opuštěné plochy, např. po těžbě nerostných surovin, a ve vhodných případech je žádoucí ponechat část těchto opuštěných ploch samovolnému vývoji na základě přírodních procesů. V současné intenzivně hospodářsky využívané a osídlené krajině je nedostatek stanovišť, která poskytují vhodné podmínky pro trvalou existenci rozmanitých biologických druhů a jejich typických společenstev – ať už jde o drobné mokřady, říční nivy a přirozená koryta volně tekoucích řek a potoků, meze, remízy, druhově i prostorově pestré lesy včetně lesů světlých, staré stromy, tradiční pastviny nebo květnaté louky.

Dosažení cíle je zatím v nedohlednu, i když nelze říci, že by se nedělaly kroky k jeho naplnění, ty však zatím nejsou dostatečné. Cíle a opatření na podporu biodiverzity jsou obsaženy ve Státním programu ochrany přírody a krajiny České republiky pro období 2020–2025, prozatím však dosahují spíše jen omezeného pokroku. V oblasti obnovy narušených ekosystémů byly učiněny některé pozitivní kroky (např. tvorba metodik nebo opatření k využívání důlních děl a lomů k akumulaci vod), současně však k hodnocení celého cíle není dosud tolik dostupných dat, aby bylo možno odhadnout míru jeho plnění.

13.1. Rozmanitost a stabilita biotopů a populací jednotlivých původních druhů rostlin a živočichů se zvyšuje.

Smyslem cíle 13.1 je navrátit do české krajiny vzájemně propojené přírodní prvky, což sebou nese potřebu více se věnovat též volné krajině mimo chráněná území, posilovat ekosystémové služby např. mj. formou faremního plánování a zachovat pestrou historickou skladbu kulturní krajiny.

Podpora mozaikovitosti krajiny (diverzita jednotlivých přírodních ploch v krajině – voda, les, louka atd. a s tím související posílení její ekologické stability) např. rozčleněním pozemků (popřípadě půdních bloků) může navrátit do krajiny prvky jako meze, příkopy, stromořadí, větrolamy apod. Jejich existence přispívá k odolnosti vůči suchu, stejně jako k zachování, podpoře a obnově retenční schopnosti krajiny. V rámci greeningu (postupů příznivých pro klima a životní prostředí) je zajišťována ochrana trvalých travních porostů, environmentálně citlivých travních porostů, a v případě zemědělských ploch je povinně vyčleňováno 5 % ploch v ekologickém zájmu. Jde o plochy, u kterých jsou zcela nebo zčásti omezovány vstupy a které podporují zachování biodiverzity (př. úhor s porostem využívaný v ekologickém zájmu, medonosný úhor využívaný v ekologickém zájmu, krajinné prvky v ekologickém zájmu, ochranné pásy, plochy s rychle rostoucími dřevinami, zalesněné plochy, plochy s meziplochinami, nebo plochy s plodinami, které vážou dusík). Toto vše má za cíl jak šetrnou údržbu již existujících cenných biotopů a zajištění jejich zachování, tak vytváření nových biotopů, což se děje zatravňováním orné půdy druhově bohatou či regionální směsí, nebo vytvářením zdrojů potravy a úkrytu pro ptactvo, drobné obratlovce a opylovače v zemědělské krajině.

Za účelem zachování biodiverzity poskytují jednotlivé rezorty různé typy dotací.³⁴⁷ Ochrana druhů a stanovišť je také dlouhodobě předmětem řady projektů financovaných z OP ŽP a národních dotačních nástrojů (Program péče o krajinu, Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny aj.) i podpory z mezinárodních zdrojů (např. program LIFE či Fondy EHP a Norska). K druhové ochraně tak v ČR v roce 2020 přispívá celkem 11 záchranných programů pro ohrožené druhy a 3 programy péče. Ve zvláště chráněných územích se však zatím nedaří zabezpečit adekvátní (celoplošnou) realizaci potřebných opatření, dochází pouze k realizaci dílčích aktivit formou některých výše zmíněných dotačních titulů.

Pro dobrý stav krajiny jsou významné standardy Dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy (DZES), konkrétně DZES 7, jehož hlavním cílem je krajina a zajištění minimální úrovně péče o ni. DZES 7 se věnuje jak ochraně dřevin a krajinných prvků (mez, terasa, travnatá údolnice, skupina dřevin, stromořadí, soliterní dřevina, příkop a mokřad), tak omezení souvislé plochy jedné plodiny na maximálně 30 ha. Monokultury se musí oddělovat krajinnými prvky, ochranným pásem nebo se na pozemku musí střídát několik plodin (každou na ploše nepřevyšující 30 ha).³⁴⁸

Potřebné pro pochopení důležitosti aktivit zaměřených na biodiverzitu je i osvěta a práce s veřejností. Tato agenda má své místo v rámci útvarů ochrany přírody a jak AOPK ČR, tak národní parky chápou její důležitost a realizují kvalitní osvětu veřejnosti včetně rozvíjení spolupráce s ní.

Bez systematického sledování dopadů na biodiverzitu by opatření neměla význam. Sledování probíhá formou různých typů biomonitoringů např. na plochách se závazky podporujícími obnovu, zachování a posílení biologické rozmanitosti, na kontrolních plochách prokazujících pozitivní přínosy zavádění závazků v rámci dotačních titulů nebo monitoring biodiverzity vybraných skupin bezobratlých živočichů a vegetace na různých typech lokalit.³⁴⁹ Např. trendy vývoje ptačích populací mají velkou výpovědní hodnotu, neboť ptáci patří mezi nejlépe prozkoumané skupiny živočichů. Změny v ptačích populacích odrážejí změny ve využívání krajiny a zhruba od poloviny 90. let 20. století je změna klimatu faktorem, který ve vzrůstající míře ovlivňuje složení ptactva ČR. Jejím vlivem mizí ze střední Evropy druhy severské a mírně přibývají teplomilné druhy, jejichž těžištěm výskytu byla doposud jižní Evropa. U jiných evropsky významných druhů živočichů a rostlin zaznamenáváme spíše lokální zlepšení u hmyzu, obojživelníků a plazů, savců a mechorostů a lišejníků, nepříznivý stav vykazují druhy vázané na vodní společenstva, ryby a mihule.³⁵⁰ Pokud jde o index ohrožených druhů na červeném seznamu, stejně jako o invazní druhy, máme zatím data jen k roku 2017 a nelze tedy určit trend.³⁵¹ Na základě biomonitoringu lze navrhnout specifická doporučení na zvýšení přínosů realizovaných titulů pro podporu biodiverzity v následujících obdobích.

---

³⁴⁷ Např. celková alokace na opatření „M10 Agroenvironmentálně-klimatické opatření (AEKO)“ činí 905 023 388 EUR (včetně starých závazků z období 2007–2013). V roce 2019 bylo v rámci PRV 2014 – 2020 podpořeno 3 243 ha travních porostů, zatrávněno bylo 3 400 ha, podpořeny biopásy na 1 095 ha, ochrana čejky chocholaté byla podpořena na 152 ha a bylo zatrávněno 16, 4 ha drah soustředěného odtoku. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/opatreni/m10-agroenvironmentalne-klimaticke/>.

Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁴⁸ Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁴⁹ Ind. 13.1.2, indikátor kvality života 9.9.

³⁵⁰ Ind. 13.1.3.

³⁵¹ Ind. 13.1.4 a 13.1.5.

Cíle a opatření zacílené na podporu biodiverzity jsou dále obsaženy ve Státním programu ochrany přírody a krajiny České republiky pro období 2020–2025, prozatím dosahují spíše jen omezeného pokroku.

Pro posílení ekosystémových služeb je žádoucí připravit v rámci agroenvironmentálně-klimatických opatření prvky systému faremního plánování. Faremní plány (FP) jsou jedním z podpůrných opatření v rámci zemědělského poradenství a mají zvýšit efektivnosti environmentálních podpor. Zatím však nejsou závazné ve vztahu k čerpání dotací a jako dobrovolný nástroj nejsou farmáři využívány. Aktuálně probíhá průběžná příprava Strategického plánu Společné zemědělské politiky 2021–2027, souběžně s diskuzí na úrovni EK ve věci Faremních plánů.³⁵²

Cíle nebylo dosaženo a postup k němu je pomalý. Čerpání programových dotací nelze jako pokrok prezentovat, snad jen osvěta a práce s veřejností mohou být posuzovány jako nastoupení správného trendu.

13.2 Přirozená obnova člověkem významně pozměněných ekosystémů je běžně užívaným postupem

Lidský faktor, stejně jako změna klimatu, bude v následujících desetiletích stále výrazněji ovlivňovat biodiverzitu. Pokud nebude alespoň částečně kompenzován vhodnější strukturou krajiny, bude výsledkem celkové ochuzení původní biologické rozmanitosti. Změna klimatu prospívá pouze omezenému počtu velmi přízpusobivých druhů, rumištních nebo druhů se sklonem k rychlému šíření. Naopak zmenšuje areál výskytu zejména vzácných druhů s velmi specifickými nároky na životní prostředí. Pro zachování biodiverzity je podstatné ochránit území přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná, zachovat nebo zlepšit jejich stav prostřednictvím cíleného plánování péče, někdy i ponechat území či jeho části samovolnému vývoji. Komplexní postup v přirozené obnově však zatím není dostatečný, v oblasti legislativní nebo metodické určitý pokrok nastal – podařilo se doplnit novelu zákona o ochraně zemědělského půdního fondu tak, že zemědělské pozemky zalesněné přirozenou obnovou lze převést bez poplatku na les,³⁵³ pozitivním krokem je také zpracování Metodiky pro hodnocení alternativních způsobů obnovy post-těžební krajiny³⁵⁴ vytvoření databáze vývoje území po těžbě.

Vážnou zatím však práce na úpravě horního zákona, který zasahuje poměrně velké rozlohy území. Smyslem konkrétního opatření zaměřeného na změnu zákona o hornické činnosti je administrativní zjednodušení, které by mohlo usnadnit změny plánů, které neodrážejí novější pohledy na tvorbu krajiny. Rozhodně by touto změnou nebyla narušena kontrolní a schvalovací role orgánů hájících veřejný zájem. Protože však existovala obava z toho, že by změny mohly znamenat větší prostor pro libovůli těžebních organizací, a mohlo by dojít k oslabení zákonného rámce pro sanace a rekultivace, zatím se opatření nerealizovalo a jeho další specifikace bude předmětem diskuzí.

Narušené plochy se samy nedokáží obnovit v potřebném modu. Jejich přírodě blízká obnova tedy musí být institucionálně zajištěna. V současné době existují opatření Preferování hydrického využití důlních děl a lomů k akumulaci nebo retenci vod, jež je dle Evaluace NAP AZK plněno částečně, jde však o pouhou výseč z celého komplexu přírodě blízkých obnov na narušených plochách. Částečného pokroku bylo dosaženo v oblasti metodického vedení, kde byla zpracována Metodika pro postupy

³⁵² Faremní plán představuje komplexní návrh hospodaření zohledňující jak potřeby biotopů a druhů vyskytujících se na farmě, tak způsob hospodaření podniku včetně přehledu možností čerpání příslušných dotačních titulů (zejména z agroenvironmentálních opatření).

³⁵³ Zákon č. 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu.

³⁵⁴ <http://www.ochranaprirody.cz/metodicka-podpora/metodiky-aopk-cr/metodiky-k-rekultivacim/>

orgánů ochrany přírody v souvislosti s využitím přírodě blízké obnovy území zdevastovaných těžbou nebo deponiemi materiálů³⁵⁵ nebo certifikovaná Metodika pro hodnocení alternativních způsobů obnovy post-těžební krajiny.

Hodnocení cíle naráží na nedostatek podkladů, nejsou k němu ani indikátory ani relevantní informace od jednotlivých gestorů. Pozitivní krok byl učiněn v oblasti metodiky a také výše zmíněné opatření k využívání důlních děl a lomů k akumulaci vod je pozitivní aktivitou, jde však zatím o první kroky a dosažení samotného cíle je daleko. Z tohoto pohledu nezbývá než hodnotit červenou.

---

³⁵⁵ Viz projekt TA ČR TB040MZP214. Detailněji k metodice viz <https://starfos.tacr.cz/cs/result/RIV%2F00216208%3A11690%2F16%3A10337822>.

14 Krajina je adaptována na změnu klimatu a její struktura napomáhá zadržování vody.

Strategický cíl 14 se soustředí na problematiku vodního režimu krajiny a adaptaci na změnu klimatu, které mají na vodní režim hluboký dopad. Voda je základní složkou všech organismů a ekosystémů a podmínkou jejich existence, je zásadní pro kvalitu života a nenahraditelnou vstupní surovinou pro hospodářství. Schopnost krajiny zadržovat vodu byla v minulosti oslabena zejména rozsáhlými technickými úpravami vodních toků a odvodněním zemědělsky či lesnický obhospodařovaných pozemků. Zhoršená schopnost krajiny zadržet vodu má vliv nejen na stabilitu a funkci ekosystémů samotnou, ale též na potenciální dostupnost pitné vody pro člověka, a to jak přímo (např. zmenším objemu a zhoršením kvality především povrchových, ale též podzemních vod), tak nepřímo, dalším oslabováním schopnosti krajiny vodu zadržet. Důvodem je i geografická poloha státu, kdy voda z ČR odtéká a vodní hospodářství je téměř zcela závislé na vodě, která spadne v podobě atmosférických srážek. Také charakter zemědělského hospodaření vč. odstranění řady přírodních bariér odtoků a vysoušení mokřadů, dále úpravy vodních toků, nárůst rozsahu zpevněných nepropustných ploch (především urbanizovaná území, silniční infrastruktura i průmyslové a logistické zóny) zapříčinil vážnou situaci ve vodním hospodářství.

Opatření přijatá rezorty jsou nepochybně pokrokem v postupu k cíli, zatím však nebyla natolik účinná, aby bylo možno cíl vyhodnotit jako splněný. Adaptace krajiny je zatím ve vleku změny klimatu, v oblasti vodního režimu v krajině a vodního hospodářství se zatím přijímají jen dílčí opatření a nedaří se systematicky zpomalit odtok vody z krajiny ani zajistit dlouhodobou vyrovnanou bilanci kvality povrchových a podzemních vod. Nepřijetí vyhlášky o ochraně zemědělské půdy před erozí, hraje také významnou roli při neuspokojivé realizaci cíle zaměřeného na vodní režim v krajině.

14.1 Odtok vody z krajiny se významně zpomaluje

Vodní režim v české krajině je zásadní pro zachování stability ekosystémů a jimi poskytovaných ekosystémových služeb a pro zmírňování následků hydrologických extrémů v souvislosti se změnou klimatu. V okamžiku, kdy nebude k dispozici zásoba vody v půdě, dojde k útlumu vypařování a s ním spojeného ochlazování vzduchu. Takový vývoj zvyšuje pravděpodobnost výskytu horkých vln, období sucha a lesních požárů. Vzduch o vyšší teplotě také dokáže pojmout a udržet větší množství vody, což může vést k výskytu intenzivnějších přívalových srážek. Ty jsou přímo spojeny s procesy eroze a splachem půdy společně s rezidui hnojiv, do vodních toků a nádrží.

V posledních zhruba 15 letech je možno v ČR pozorovat zvýšení četnosti výskytu extrémních srážek. Vývoj klimatu vedl ke snížení hladiny podzemních vod a k poklesu průtoků zejména v suchých obdobích na přechodu léta a podzimu. Malé průtoky a nižší rychlost proudění znamenají delší zdržení vody v řekách a nádržích, voda se více prohřívá, což vytváří podmínky pro růst sinic a řas, snižuje se obsah kyslíku, což vede ke zhoršování životních podmínek pro vodní živočichy. Nižší průtoky také znamenají menší objem vody pro ředění znečištění, a tím i jeho vyšší koncentraci.

Různá opatření k zadržení vody v krajině jsou realizována prostřednictvím programů Ministerstva zemědělství, dle jehož hodnocení v tomto směru došlo k významnému pokroku.³⁵⁶ Nicméně realizace opatření uvedených v NAP AZK doposud vážne, některá nejsou plněna vůbec. Trend je sice nastaven, procesy však probíhají pomalu. Doposud také vážne vydání vyhlášky o ochraně zemědělské půdy před erozí, která by měla být klíčovým dokumentem, legislativní proces by mohl být nastartován až koncem roku 2020.

³⁵⁶ Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

Na úseku územního plánování přispívají k rozvoji a posilování vodních zdrojů opatření z NAP AZK např. v oblasti metodik. MMR jako gestor územního rozvoje podpořil v rámci IROP i několik desítek územních studií krajiny pro téměř čtvrtinu území ČR. K rozvoji a posilování vodních zdrojů by měla v oblasti územního plánování přispět i opatření z Koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR. V roce 2019 a 2020 proběhly dvě aktualizace Politiky územního rozvoje ČR zaměřené na vodní hospodářství.³⁵⁷

Ke zpomalení odtoku z krajiny mohou velmi významně přispět komplexní pozemkové úpravy, které probíhají s finanční podporou Programu rozvoje venkova. Zde bylo určitého pokroku dosaženo – bylo ukončeno 2555 komplexních pozemkových úprav a 2946 jednoduchých pozemkových úprav. Přímou z Programu rozvoje venkova 2014 - 2020 byla v rámci protierozních opatření z operace 4.3.1 Pozemkové úpravy realizována protierozní opatření na 85,49 ha, vodohospodářská na 97,65 ha, ekologická na 89,21 ha a také 416,712 km polních cest. Stále je však postup pomalý a k dosažení cíle je ještě příliš daleko.³⁵⁸

Další cestou ke zpomalení odtoku vody z krajiny jsou realizace stanovených opatření vyplývajících z plánů povodí. Ta by měla vést k dosažení alespoň dobrého ekologického stavu a dobrého chemického stavu útvarů povrchových vod, k dosažení dobrého chemického a kvantitativního stavu útvarů podzemních vod a k zajištění ochrany vod v chráněných územích. Tři roky od schválení plánů povodí bylo 15,7 % opatření dokončeno, 49,9 % opatření je uskutečňováno, 33,3 % opatření nebylo zahájeno a 1,1 % opatření bylo zrušeno. Opatření vyplývající z plánů povodí ukazují na vývoj směrem k naplňování cíle, na základě poskytnutých dat však nelze vyhodnotit účinnost 1 056 opatření a 1 168 opatření jako součástí tzv. ostatních opatření.³⁵⁹

Z vyhodnocení plnění Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu, jež bylo předloženo vládě v lednu roku 2020, lze identifikovat, že největší podíl průběžně plněných, resp. splněných úkolů se nenachází v oblasti Vodní režim v krajině a vodní hospodářství, ale v oblastech Mimořádných událostí, Výchovy, vzdělávání a osvěty a Lesního hospodářství. V oblasti Vodní režim v krajině a vodní hospodářství jsou řešeny 2 specifické cíle: Zvýšení přirozené retenční schopnosti vodních toků a niv a Efektivní ochrana a využívání vodních zdrojů, které jsou hodnoceny jako částečně plněné.

Prvním strategickým materiálem zaměřeným čistě na řešení problematiky dlouhodobého sucha prostřednictvím souboru opatření k omezení jeho následků na našem území je Koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky. Tematicky Koncepce doplňuje a dále rozvádí opatření navržená v Národním akčním plánu adaptace na změnu klimatu. Lze konstatovat, že dílčí aktivity pro zlepšení v oblasti zvládání dopadů sucha probíhají ve všech navržených opatřeních. Současně však nedochází k dostatečnému posunu v naplňování strategických cílů Koncepce. Naplňovat se daří především měkká doplňující opatření, postup realizace technických opatření je minimální. Hlavní příčinou jsou chybějící, nebo omezující legislativní předpisy, které se prozatím nedařilo novelizovat a které dostatečně neumožňují naplňování Koncepce a znamenají tak vážné ohrožení pro dosažení její vize a cílů.

³⁵⁷ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁵⁸ Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁵⁹ Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

Ve vyhodnocení možných následků změny klimatu pro vodohospodářskou bilanci vodních zdrojů v nejvíce ohrožovaných regionech a případné studie opatření, jak deficitu vody nejlépe vzdorovat, začaly dílčí kroky. Zmíněná problematika bude součástí výzkumného programu Prostředí pro život, který bude řešen až v letech 2020 až 2026. V předchozím hodnoceném období tedy nebyly potřebné aktivity realizovány a cíl se nenaplnoval.

Na dílčím území ČR, kde se uplatňuje územní ochrana podle zákona³⁶⁰ se zpomalení odtoku vody z krajiny řeší prostřednictvím uplatňování plánovací dokumentace (formou plánů či zásad péče ve zvláště chráněných územích, souhrny doporučených opatření v evropsky významných lokalitách nebo ptačích oblastech). Tyto nástroje sice nejsou přímo zaměřeny na mitigaci dopadů změny klimatu a nevhodného hospodářského využívání krajiny v minulosti, ale ze své podstaty přispívají návrhem optimální péče o přírodní a přírodě blízká společenstva k posílení jejich retenční schopnosti.

Cíle dosud nebylo dosaženo, a přestože byla přijatá opatření rezorty hodnocena jako pokrok či dokonce významný pokrok, k jeho dosažení je ještě daleko. Odtok vody z krajiny se nijak významně nezpomalil, o čemž svědčí i skutečnost, že některá opatření z NAP AZK nejsou plněna vůbec, obdobně dosud nebyl významný posun v přijetí vyhlášky o ochraně zemědělské půdy před erozí.

Smysl uvedeného cíle je patrný – realizovat taková opatření a postupy, které zamezí dalšímu znečišťování povrchových i podzemních vod a zajistí postupné zlepšování jejich kvality. Podíl útvarů povrchových vod s dobrou nebo velmi dobrou kvalitou ve vztahu k celkovému počtu útvarů povrchových vod se dramaticky zhoršuje od roku 2012, odkdy probíhají tříletá pravidelná měření, a to ve všech sledovaných lokalitách.³⁶¹ Obdobná situace je i u chemického stavu povrchových a podzemních vod – u povrchových vod došlo od roku 2012 k poklesu kvality na všech sledovaných lokalitách s výjimkou Odry; co se týká podzemních vod, zde je poměr v kvalitě vod rozkolísaný. Lze však konstatovat, že na mnoha místech došlo ke zlepšení (měření probíhají v šestiletých intervalech).³⁶²

K zajištění cíle přispívají opatření vyplývající z plánů povodí pro období let 2015–2021. Touto cestou by bylo možno dosáhnout alespoň dobrého ekologického a chemického stavu útvarů povrchových vod, stejně jako dobrého chemického a kvantitativního stavu útvarů podzemních vod, a zajištění ochrany vod v chráněných územích.³⁶³ Jak je však z indikátorových měření patrné, k pokroku nejen že nedošlo, ale stav se zhoršuje. Poněkud lepší je vývoj, pokud jde o kvantitativní stav útvarů podzemních vod, zde během šestiletého měření narostl poměr podzemních vod s dobrým kvantitativním stavem k celkovému počtu útvarů podzemních vod.³⁶⁴

Významným opatřením přispívajícím k zajištění kvality povrchových a podzemních vod by měla být i výše zmíněná vyhláška o ochraně zemědělské půdy před erozí, tu se však dosud nepodařilo vydat. Zatím se hledá shoda jednotlivých zapojených stran. Předložení vyhlášky do MPŘ se předpokládalo během roku 2020.

³⁶⁰ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶¹ Ind. 14.2.1.

³⁶² Ind. 14.2.2.

³⁶³ Jedná se o území vymezená v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady č. 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

³⁶⁴ Ind. 14.2.3.

Ke zvýšení kvality povrchových a podzemních vod by měla být nápomocná rovněž i opatření ke snížení množství vnosu znečišťujících látek z tzv. plošných zdrojů znečištění (zejména v zemědělství). MZe pro nadcházející čtyřleté období nadefinovalo opatření, jejichž cílem je snížení vnosu dusíku do půdy, nebo jeho intenzivnější zapracování do půdy.³⁶⁵ S tím je spojen i zájem podporovat aktivity, které povedou ke snížení vstupu pesticidů do podzemních a povrchových vod a zavedení elektronické evidence pro kontrolu množství a typů používaných pesticidních látek v rámci ochrany vodních zdrojů. Výskyt pesticidů je spojený s užíváním přípravků na ochranu rostlin (POR) v zemědělství. Obecná opatření spojená s používáním POR jsou zakotvena v Národním akčním plánu k bezpečnému používání pesticidů v České republice, hlavním nástrojem je dodržování zásad správné aplikace POR, zejména dodržování ochranných vzdáleností od vodních útvarů a zdrojů vody určených pro lidskou spotřebu.³⁶⁶

V lokalitách soustavy Natura 2000 a ve zvláště chráněných územích (NP, CHKO, NPR, PR, NPP, PP) je, pokud jde o kvalitu povrchových a podzemních vod, žádoucí realizovat opatření s ohledem na předmět ochrany, resp. v souladu s plánem péče, zásadami péče nebo souhrnem doporučených opatření. Dílčí aktivity se v těchto územích sice průběžně realizují, nicméně nadále zde existuje deficit v oblasti dostatku personálních kapacit a finančních zdrojů.³⁶⁷

Dle indikátorových měření je stav rozkolísaný, např. u kvantitativního stavu útvarů podzemních vod došlo během šestiletého měření k pozitivnímu vývoji, naproti tomu u měření ekologického stavu vodních útvarů byl zaznamenán až alarmující stav prakticky u všech sledovaných vodních útvarů. Podobně jako u cíle 14.1 platí, že na škodu je i nulový posun v přijetí vyhlášky o ochraně zemědělské půdy před erozí.

---

³⁶⁵ Nařízení vlády o stanovení zranitelných oblastí a akčním programu 262/2018 Sb. Dostupné z: https://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/C1B9746A459F2D94C1257B1A003079EF/%24file/NV%20262_2012.pdf Poslední novelizace výše definovaného nařízení proběhla v červnu 2020 s platností od 1. července 2020, další novelizace je plánována na červen 2024.

³⁶⁶ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁶⁷ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

15 Půdy jsou chráněny před degradací a potenciál krajiny je v maximální možné míře využíván k zachycování a ukládání uhlíku.

Zvyšování obsahu organické hmoty v půdě a zachování přirozeného stavu půdního typu je klíčové pro zvýšení úrodnosti půd. Víme, že v příliš intenzivně obhospodařované půdě klesá podíl organických látek, zvláště pokud je zpět do půdy zapravováno minimum organické hmoty, jejíž úbytek má řadu negativních dopadů – např. utužení půdy, v důsledku čehož stoupá půdní zranitelnost vodní a větrnou erozí, snižuje se filtrační schopnost a retenční kapacita půd. Nízký podíl organických látek také způsobuje vyšší tendenci k okyselování, oslabuje schopnost půdy poutat kontaminující látky a snižuje její schopnost poutat živiny, což vede ke zvýšení obsahu dusíčnanů s negativním dopadem na výživu rostlin a na kvalitu vod povrchových i podzemních.

Část strategického cíle nedokážeme zatím dostatečně relevantně vyhodnotit, neboť z hlediska degradace půd a sledování obsahu organické hmoty v půdě nám chybí dostatek dat. Skutečností je, že Česká republika má stále příliš velkou průměrnou rozlohu půdního bloku, což přispívá k vysokému ohrožení vodní a větrnou erozí, a ani zmenšování půdních bloků jako cesta k limitaci erozních událostí zatím nemělo očekávaný dopad. Také roztržitost různých nástrojů napříč českou legislativou týkajících se ochrany zemědělské a lesní půdy a chybějící protierozní vyhláška brzdí proces řešení eroze půdy jako celku. V komplexu plnění strategického cíle je i zaměření na zlepšování stavu lesů a obměnu jejich druhové skladby. Významná část stejnověkých lesních porostů s nevhodnou prostorovou skladbou je poznamenána jak probíhající kůrovcovou kalamitou, tak působením dalších biotických a abiotických škodlivých činitelů. Vzhledem k omezené možnosti využití přirozené obnovy lesů na rozsáhlých kalamitních holinách není vždy vlastníky lesa při umělé obnově využíváno celého spektra stanovištně vhodných dřevin. Naprosto nezbytné je přizpůsobit lesní hospodářství měnícím se podmínkám v důsledku změny klimatu.

15.1 Obsah organické hmoty v půdě a struktura půdy odpovídají přirozenému stavu daného půdního typu

Organická hmota je nositelem většiny funkčních vlastností půdy a její pravidelný monitoring je žádoucí. Pravidelně je monitorován stav organické hmoty v půdě v přírodních lesních oblastech (PLO), při němž je porovnáván stav lesních půd a stav výživy lesních dřevin.³⁶⁸ V lesích na území celé ČR probíhají i další šetření, která se zabývají lesními půdami. Vedle ICP Forests (evropského programu na monitorování stavu lesa, jehož je ČR členem)³⁶⁹ je to šetření Národní inventarizace lesů, která se věnuje mimo jiné i půdě, včetně organické hmoty.³⁷⁰ Pokud jde o zemědělsky obhospodařované půdy, u těch lze alespoň využít aplikaci Výzkumného ústavu meliorací a ochrany půdy k on-line výpočtu bilance organické hmoty na půdním bloku (vypočítá bilanci organického uhlíku, jenž je hlavní a nedílnou součástí půdní organické hmoty a také zástupcem pro hodnocení jejího množství³⁷¹), monitorování však zatím neprobíhá. Ani povinnost vyrovnané bilance zatím nebyla zavedena. Standard DZES 6, jehož hlavním smyslem je zachovat úroveň organických složek půdy vhodnými postupy a dosáhnout vyrovnaných vnosů a ztrát POH na zemědělských pozemcích, a jenž je jednou z podmínek poskytnutí plné výše přímých podpor, je závazný pro všechny žadatele o přímé platby a plošné platby Programu rozvoje venkova. Řešení se hledá v rámci nového nastavení

³⁶⁸ Report MZe uvádí, že v roce 2019 byl proveden průzkum v PLO č. 1 Krušné hory – byly provedeny odběry a analýzy 321 půdních vzorků (základní živiny, mikroelementy a vybrané rizikové prvky) z celkem 107 odběrných míst. Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020)

³⁶⁹ Ročenky monitoringu stavu lesa. Dostupné z: <https://www.vulhm.cz/monitoring-stavu-lesa/icp-forests/soubory-ke-stazeni/>.

³⁷⁰ Ústav pro hospodářskou úpravu lesů (2019) Národní inventarizace lesů 2011–2015. Dostupné z: http://nil.uhul.cz/downloads/kniha_nil2_web.pdf.

³⁷¹ Výpočet bilance organické hmoty dostupné z: <http://www.organickahmota.cz/#/Bilance>.

DZES 5, který je však zacílen na omezování eroze (tedy nikoliv přímo na zachování organických složek půdy, jak je tomu u DZES 6).³⁷²

Je patrné, že cíle nebylo dosud dosaženo, i s ohledem na vysoké ambice, které si klade, tedy provádět pravidelný monitoring stavu půdní organické hmoty na území celé ČR a dále dosáhnout vyrovnaných vnosů a ztrát půdních organických hmot (POH) k udržení příznivého obsahu POH na zemědělských pozemcích.

Vzhledem k tomu, že zatím nejsou dostupná ani indikátorová data (mají být v roční periodicitě), nelze vyhodnotit, zda již byly nastoupeny alespoň první kroky k zavádění opatření. Dle reportu gestora se z důvodu složitosti problematiky nepodařilo zrealizovat zavedení výpočtu plošné bilance organické hmoty.³⁷³

Problematicke organické hmoty v půdě se nevěnuje taková pozornost, jaké by bylo třeba. Nedostupnost indikátorových měření komplikuje hodnocení cíle.

15.2 Snižuje se míra
ohrožení půdy vodní
a větrnou erozí

Je možno odhadnout, že v důsledku změny klimatu budou škody způsobené erozí v roce 2030 až dvojnásobné ve srovnání se současným stavem, pokud se do té doby nezlepší struktura české krajiny a způsoby hospodaření.³⁷⁴ Cíl 15.2. upozorňuje na nebezpečí, že Česká republika v důsledku vodních a větrných erozí přichází rychlým tempem o zemědělskou půdu, a že do roku 2030 je nezbytností toto tempo zastavit a nastavit opačný trend. Závažnými důsledky eroze jsou zmenšení mocnosti půdního profilu, ochuzení zemědělské půdy o ornici, a také negativní vliv na chemické vlastnosti půdy, kdy se snižuje obsah organické hmoty a minerálních živin. Eroze má dopad i produkční – na silně erodovaných půdách mohou být hektarové výnosy výrazně nižší ve srovnání s půdou stejného typu v dobrém stavu.

Pokud jde o erozi vodní, víme, že erozně nebezpečné jsou především deště s vysokou intenzitou a krátkou dobou trvání, u větrné eroze jsou nebezpečím zejména nadměrná rozloha pozemků osázených jedním druhem plodiny a chybějící větrolamy, ať už přirozené nebo uměle vysázené. V roce 2018 bylo 56,7 % zemědělské půdy potenciálně ohroženo vodní erozí, z toho 17,8 % erozí extrémní a 18,4 % zemědělské půdy erozí větrnou.³⁷⁵ Trend je dlouhodobě nepříznivý a varovná je zvláště skutečnost, že výrazně roste míra potenciálního ohrožení extrémní erozí. Z dlouhodobého hlediska představuje největší problém ztráta půdy v oblastech s výskytem bonitně nejceněnějších půd – jedná se o důsledek nevhodného hospodaření na půdě a jejího využívání a zhoršování stanovištních podmínek v důsledku změny klimatu (častější výskyt přívalových srážek, dlouhodobé sucho, zvyšování teplot apod.). Na orné půdě musí všichni žadatelé o přímé platby a plošné platby PRV postupovat v souladu s DZES 5, který stanovuje podmínky protierozní ochrany např. formou vymezení plodin, které na určitých typech pozemků nesmějí být pěstovány vůbec nebo pouze s využitím tzv. půdoochranné technologie.

Ochrana zemědělské a lesní půdy v ČR není sjednocena, je řešena rozdílnými nástroji v příslušných zákonech. Také na evropské úrovni neexistuje jednotný právní rámec pro ochranu půdy. V ČR došlo k úpravě

³⁷² Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁷³ Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁷⁴ VÚMOP; ČHMÚ (2016) Vliv očekávaných klimatických změn na půdy České republiky a hodnocení jejich produkční funkce.

³⁷⁵ Ind. 15.2.1 a MŽP Zpráva o stavu životního prostředí 2018. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2020/05/Zprava_o_ZP_CR_2018.pdf.

ochrany zemědělské půdy na základě novely zákona o ochraně ZPF – např. úpravou kompetencí, zpřesněním povinností vlastníka i nájemce půdy a zvýšením ochrany půdy před degradačními procesy, včetně eroze. Protierozní opatření dle standardů správné zemědělské a environmentální praxe jsou realizována na 25 % orné půdy, což však stále není postačující.³⁷⁶ Zatím lze na ochranu proti vodní a větrné erozi, např. na zakládání či obnovu mezí, remízů, svodných příkopů a větrolamů, čerpat finance z OP ŽP a PRV, z národních programů byl v minulosti poskytnut příspěvek MZe na výsadbu melioračních a zpevňujících dřevin, významným zdrojem financování byly i vlastní zdroje s.p. Lesy ČR, zaměřené na protipovodňovou ochranu a protierozní opatření.

Zlepšení situace by mohla přinést připravovaná tzv. protierozní vyhláška. Její návrh byl předmětem připomínkového řízení již v roce 2017 a dosud nebyla schválena.

Podpůrný nástroj aplikace Protierozní kalkulačka umožňuje uživateli půdy na jeho pozemcích a při konkrétním způsobu hospodaření simulovat v dlouhodobějším horizontu velikost ztráty půdy vodní erozí, nemáme však informace, jak široce je tento nástroj využíván.

Přijatá opatření se zatím nejeví jako dostatečná. Velikost půdního bloku se sice od roku 2004 snižuje, což je pozitivní skutečnost, protože velikost celistvého bloku orné půdy koresponduje s náchylností půdy k erozi, nicméně Česká republika má stále příliš velkou průměrnou rozlohu půdního bloku, její krajina je značně členitá, přes 18 % zemědělské půdy je ohroženo větrnou erozí a přes 50 % erozí vodní.³⁷⁷ Snižování ohrožení půdy erozí tak jako celek postupuje pomalu, v rámci krajů je nerovnoměrné, nejvíce ohrožené půdy se nacházejí v Jihomoravském a Moravskoslezském kraji.³⁷⁸

15.3 Druhá skladba
vysazovaných lesních
porostů odpovídá
stanovištním poměrům
a brání další
degradaci lesních půd

Les jako svébytný ekosystém ovlivňuje prostředí mnohem větší, než je jeho samotná plocha. Má vliv na kvalitu ovzduší, místní klima i kvalitu vod. Je klíčový pro životní cyklus živočichů a rostlin, kteří jej obývají, má význam estetický i rekreační a neposlední řadě produkční. Jeho vysoká zranitelnost vůči projevům změny klimatu má dopad i na ostatní ekosystémy. Defoliace a nevhodná skladba dřevin s převahou smrkových monokultur působí špatnou odolnost vůči suchu a hmyzím škůdcům, smrkové monokultury přispívají k dalšímu okyselování lesních půd již tak rozvrácených kyselými dešti z minulosti. Míra defoliace patří mezi nejvyšší v porovnání s ostatními evropskými zeměmi a v dlouhodobém sledování vykazuje přes určité výkyvy velmi mírně stoupající trend. Je způsobena jednak stále působící imisní zátěží, i když ve snížené míře, jednak dlouhodobým narušením stability lesního ekosystému v důsledku působení imisí v uplynulých desetiletích. Dominantně je zastoupen především smrk, který patří mezi nejcitlivější dřeviny na působení imisí.³⁷⁹ Je třeba si uvědomit, že lesní porosty reagují na změny se značným zpožděním, kombinace sucha a prodlužujícího se vegetačního období pak jen zvyšuje škody způsobené v lesích hmyzími škůdci. Degradace lesních půd tak má klíčový dopad na celkový stav života lesa i na v něm rostoucí druhovou skladbu. Je žádoucí obnovovat i zakládat les s bohatou druhovou skladbou a obnovovat porosty

³⁷⁶ Dle webové aplikace Státního pozemkového úřadu a Výzkumného ústavu meliorací a ochrany půdy v.v.i v roce 2018 bylo v ČR evidováno celkem 276 erozních událostí (169 v roce 2017). Dostupné z: <https://me.vumop.cz/app/j>.

³⁷⁷ Ind. 15.2.1.

³⁷⁸ Ind. 15.2.2 zaznamenává časovou řadu pro jednotlivé kraje od roku 2004 do roku 2020 včetně.

³⁷⁹ MZe (2018) Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2019. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/640937/Zprava_o_stavu_lesa_2018.pdf.

stanoviště vhodnými dřevinami. Od roku 2010 se postupně mění druhová skladba, podíl jehličnanů klesl z takřka 60 % na 55 %, naopak podíl listnáčů stoupl ze 40 % na 44 %. Rozdíl mezi oběma skupinami je již jen 10 %, oproti roku 2010, kdy byl dvojnásobný.³⁸⁰ Zatím se však ukazuje, že nemáme dostatek vhodných druhů dřevin pro nastartování dostatečně rychlé přirozené obnovy, a to zejména na kalamitních holinách stanovištěně riskantních dřevin.³⁸¹ Pravidelně je aktualizován Generel obnovy lesních porostů po kalamitě, který se týká celého území ČR.³⁸² Pro některé lokality, konkrétně kraje Moravskoslezský, Olomoucký a kraj Vysočina byla zpracována Metodika postupu obnovy kalamitních holin.

Trend je tedy nastoupen správně, z různých důvodů je však výrazně pomalejší, než bychom potřebovali. Teprve další hodnocení ukáží, zda se podařilo zvrátit nepříznivou situaci.³⁸³ Zajistit přirozenou obnovu lesa je složité především v nestátních lesích, kde stát může působit pouze formou finanční stimulace, především ze zdrojů MZe a MŽP.

Zdravý stav lesa klade nároky také na optimalizaci početních stavů spárkaté zvěře, která působí na lesních kulturách velké škody. Je to úkol dlouhodobý, kdy postupným navýšením lovu by mělo dojít k dosažení takových početních stavů, které budou vyvážené s prostředím a nebude docházet k nadměrným škodám v lesích a zemědělství. Prvním krokem je úprava legislativy. V přípravě je novela zákona o myslivosti, její dopady však budou v případě přijetí měřitelné až po roce 2022, kdy by mělo dojít zejména k řádnému nastavování plánu lovu a jeho důslednému plnění. Zatím existuje alespoň Metodický pokyn orgánům státní správy myslivosti pro redukci početních stavů spárkaté zvěře z důvodu omezení dopadu zvěře na obnovu lesních porostů.³⁸⁴

Zdá se, že předpoklad dobrého trendu je nastoupen v případě lokalit Natura 2000, kde by se do budoucích let mělo usilovat o přeměnu porostů stanovištěně a geograficky nepůvodních druhů dřevin na porosty přirozené dřevinné skladby v souladu s rámcovou směrnicí hospodaření, která je součástí souhrnů doporučených opatření.³⁸⁵ Při příštím vyhodnocování by tedy již mohlo být jasné, zda se daří toto opatření naplnit.

Postupné zlepšování stavu lesa je logicky dáno jeho dlouhou produkční dobou a nutností zachování plnění všech funkcí lesů. Je patrné, že je zde snaha o naplnění cíle, zatím však je postup pouze dílčí, protože současné navýšení zastoupení listnáčů v obnově se logicky projeví až v následujících letech. Je však třeba si uvědomit, že právě kalamita přispěla k uspořádání postupu v kompletní změně druhové skladby, která by se jinak vzhledem k produkčnímu věku dřevin projevila za 100 let. Zásadní možnost změny druhové skladby je právě ve fázi obnovy. Lze ocenit vyvinuté úsilí, protože problém je letitý a jeho řešení se dlouhá desetiletí odsouvalo.

---

³⁸⁰ Ind. 15.3.1.

³⁸¹ MŽP (2020) Státní program ochrany přírody a krajiny České republiky pro období 2020–2025.

³⁸² Ústav pro hospodářskou úpravu lesů (2020) Generel obnovy lesních porostů po kalamitě, etapa III. Dostupné z: http://www.uhul.cz/images/ke_stazeni/Generel_obnovy/III/Generel_etapa_III.pdf.

³⁸³ Vyhláška 298/2018 o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů nahradila vyhlášku 83/1996 a významně navýšila podíly melioračních a zpevňujících dřevin, čímž by měla přispět k urychlení požadovaného trendu.

³⁸⁴ Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁸⁵ Prioritní akční rámec pro soustavu Natura 2000 na období 2021–2027. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/akcni_ramec_natura_2000/\\$FILE/ODOIMZ-CZ_paf_20201008.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/akcni_ramec_natura_2000/$FILE/ODOIMZ-CZ_paf_20201008.pdf).

4. Obce a regiony

Klíčová oblast 4 cílí na udržitelný rozvoj obcí a regionů. Odpovědným přístupem k území by mělo být docíleno takového rozvoje obcí a regionů, který snižuje regionální nerovnosti a usměrňuje suburbanizační trend, vytváří podmínky pro lepší dostupnost veřejných služeb a vyšší kvalitu života obyvatel, podporuje participaci s veřejností při plánování a v neposlední řadě se aktivně podílí na adaptaci na negativní dopady změny klimatu. Pro dosažení tohoto ideálního stavu se obce a regiony musí potýkat s celou řadou výzev. Mezi ně patří například zábor půdního fondu, podprůměrná dostupnost služeb, úpadek center některých měst, úbytek obyvatel v některých regionech, sociální nerovnosti a odlišná ekonomická výkonnost jednotlivých regionů, nedostatečné využívání nástrojů udržitelného rozvoje, znečištění ovzduší, nedostatek zeleně ve městech nebo chybějící opatření pro zadržování vody v krajině.

Veřejná správa na tyto výzvy reaguje, v některých oblastech je její snažení dostatečné, v jiných je však třeba zintenzivnit snažení. V souvislosti s dostupností veřejných služeb chybí jednotná metodika na národní úrovni ke koordinaci strategického a územního plánování a standardy dostupnosti veřejných služeb jsou ve stádiu přípravy, nicméně národní úroveň se podílí na metodické podpoře zajištění předpokladů dostupnosti základních veřejných služeb již ve fázi územního a strategického plánování. Jsou realizovány územní studie krajiny, které přesahují úroveň obcí a umožňují realizovat efektivní řešení v krajině. Je pozorován trend poklesu počtu sociálně vyloučených lokalit a počtu osob ohrožených chudobou. V souvislosti se stárnutím obyvatel můžeme pozorovat nevýznamné negativní trendy v regionech, jinde dochází ke značnému vylidňování či přírůstku obyvatel. Přetrvává problém zastavování ploch v centrech měst, kde se nachází mj. často nízká nekompaktní zástavba, která podporuje negativní trend suburbanizace. Ze strany státu jsou realizovány programy na znovuvyužití brownfieldů. V souvislosti se změnou klimatu jsou v rámci Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu plněna opatření, jejichž efekt není v současnosti možno vyhodnotit, jelikož se často jedná o opatření dlouhodobého charakteru. Energetická náročnost nových budov neustále klesá, avšak ne požadovaným tempem, zvyšuje se počet nízkoemisních a bezemisních vozidel a buduje se infrastruktura pro tato vozidla, avšak i zde je prostor pro zlepšení. Termín konce skládkování byl odložen, avšak plánovaná legislativní úprava, která pomocí poplatků skládkování znevýhodní, je krokem vpřed. V rámci podpory nástrojů udržitelného rozvoje jsou pořádány pravidelné konference, které šíří osvětu o těchto nástrojích. Uplatňování těchto nástrojů stále naráží na celou řadu překážek. Místní Agenda 21 zavádí v územích principy udržitelného rozvoje, ta však naráží na překážky, které brání nárůstu počtu realizátorů.

16 Veřejné služby v území jsou pro všechny obyvatele lépe dostupné.

Odpovědné využívání území je stěžejní pro zajištění podmínek harmonického rozvoje obcí a regionů. Strategické a územní plánování by mělo zajistit vyvážený rozvoj, který zabrání přílišné rozpínavosti měst do volné krajiny, zajistí efektivní mobilitu a dostupnost veřejných služeb. Stát by měl, vzhledem k roztržitosti sídelní struktury ČR, stanovit minimální standardy dostupnosti veřejných služeb, jež budou zohledněny ve strategickém a územním plánování. V zájmu obcí je integrované plánování v rámci svého rozvoje a prohlubování meziobecní spolupráce. Mnohá města procházejí postupnou proměnou a potýkají se s různými negativními trendy, které brání jejich rozvoji. Jedním z nich je postupný úpadek jejich center. Mohou být důsledkem odlivu lidí za prací, nevhodného řešení veřejného prostoru či jeho degradace přílišné suburbanizace a koncentrace aktivit mimo centrum měst. Suburbanizace s sebou nese mj. větší náklady na infrastrukturu a dopravní obsluhu. Úkolem obcí a měst je zajistit obyvatelstvu občanskou vybavenost, vhodně situovaný veřejný prostor a dostupné bydlení pro všechny věkové skupiny. V rukou samosprávy spočívá plánování veřejného prostoru, vhodné investice do renovací či nové výstavby jako jsou např. veřejné osvětlení, parky, dopravní infrastruktura a budovy v jejich správě. Nároky na veřejné služby, dostatečnou funkci a obslužnost města obcí bude klást také neustále se zvyšující podíl stárnoucí populace.

V rámci podpory dostupnosti veřejných služeb jsou realizovány podpůrné aktivity vedoucí k integrovanému přístupu k území (dotační tituly pro územní plány, územní studie krajiny, integrované nástroje ITI, IPRÚ a CLLD). Nicméně chybí jednotná metodika na národní úrovni ke koordinaci strategického a územního plánování a standardy dostupnosti veřejných služeb, které jsou však ve stádiu přípravy. Zajištění předpokladů pro dostupnost základních veřejných služeb již ve fázi územního a strategického plánování je podporováno metodicky na národní úrovni, avšak uvádění této metodiky do praxe je značně omezené. Strategické a územní plánování, které by přesahovalo úroveň jednotlivých obcí je také naplňováno omezeně. Příkladem jsou například územní studie krajiny. Další možnosti řešení strategického a územního plánování přesahující území obcí prozatím nejsou.

16.1 Strategické a územní plánování je na všech úrovních koordinováno.

Vzájemná provázanost dokumentů, by měla být zajištěna na všech úrovních vertikálně (např. návaznost evropských dokumentů na státní a dále krajské dokumenty) i horizontálně (např. obecní dokumenty). Strategické plánování obcí určuje cíle a vize, kterých chce obec či město dosáhnout. Územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí kulturní a přírodní hodnoty v území dle stavebního zákona.³⁸⁶ Cílem je zajistit promyšlené udržitelné plánování a zamezit chaotickému schvalování individuálních nepromyšlených projektů. Zajištění souladu dokumentů vyžaduje personální kapacity, které jsou v tomto ohledu nedostatečné, ale i změnu myšlení a přístupu. Celostátní územní plánování a koordinaci územně plánovací činnosti krajů řeší Politika územního rozvoje ČR. Politika územního rozvoje mimo jiné vymezuje základní rozvojové oblasti a rozvojové osy a koordinuje územně plánovací činnost krajů a obcí. Pro území kraje platí Zásady územního rozvoje, ale ani ty nezacházejí do přílišných podrobností. Na tyto dokumenty navazují územní plány jednotlivých obcí, které musí být v souladu se zásadami územního rozvoje a politikou územního rozvoje. Nejpodrobnější jsou regulační plány vydávané pro část území obce (např. pro určité rozvojové území nebo pro historické centrum města). V rámci územního plánování je tedy vertikální vazba na jednotlivé dokumenty zajištěna.

Tvorba a aktualizace územních plánů je podporováno z národních dotačních zdrojů jedná se např. o titul Územní plán. V roce 2019 bylo

³⁸⁶ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

podpořeno 67 územních plánů.³⁸⁷ Územní plán má zpracováno 93 % ze všech obcí a stále je o tento program velký zájem.

OP Z v programovém období 2014–2020 podporuje samotné strategické řízení a plánování ve veřejné správě. Na druhou stranu podpora koordinace strategického a územního plánování nebyla dosud do programové dokumentace zahrnuta, nyní s touto aktivitou počítá akční plán SRR ČR 21+. Dalším nástrojem územního plánování je územní studie. V programovém období 2014–2020 byly tyto studie finančně podporovány z IROP, finanční podpora v programovém období 2021–2027 není dosud dořešena (je zvažována podpora z OP ŽP).³⁸⁸

Jedním z hojně využívaných integrovaných nástrojů, je komunitně vedený místní rozvoj tzv. CLLD. Díky zpracovaným strategiím CLLD bylo od roku 2017 do konce června roku 2020 realizováno 5 301 integrovaných projektů.³⁸⁹ Některé MAS jsou úspěšné a z programu OP Z, IROP, PRV a OP ŽP do května tohoto roku dokázaly realizovat i více jak 50 projektů. Na druhé straně je i několik MAS, které zatím nerealizovaly žádný projekt.

Pro metropolitní oblasti a aglomerace jsou k dispozici integrované nástroje ITI a IPRÚ. Pomocí těchto nástrojů bylo realizováno a dokončeno k roku 2019 celkem 444³⁹⁰ projektů, z toho více jak 100 bylo realizováno v rámci Ostravské metropolitní oblasti. K roku 2019 počet projektů výrazně stoupl, to značí úspěch tohoto integrovaného nástroje.

Ministerstvo pro místní rozvoj mj. iniciovalo dva projekty, v jejichž rámci je vztah územního a strategického plánování řešen. Tyto projekty převážně řeší vazbu strategického a územního plánování a možnosti využití nástrojů veřejné správy, které dosud nebyly využívány ke koordinaci politiky regionálního rozvoje společně s územním plánováním. Jsou to ovšem pouze dílčí aktivity, které se stále nezabývají koordinací na národní úrovni.³⁹¹

K naplnění cíle zatím směřují dílčí aktivity podporující integrovaný přístup k území. Mezi ty úspěšnější můžeme zařadit jak titul pro pořízení ÚP či ÚSK, tak integrované nástroje ITI, IPRÚ a CLLD. Na druhou stranu metodická vodítka na národní úrovni ke koordinaci strategického a územního plánování stále chybí, nedostatečné jsou i personální a finanční kapacity na těch úřadech, které tyto dokumenty zpracovávají.

---

³⁸⁷ Úspěšní žadatelé obdrželi dotace na tvorbu územních plánů. Dostupné z: https://www.obecniportal.cz/33/uspesni-zadatele-obdrzeli-dotace-na-tvorbu-uzemnich-planu-uniqueidgOkE4NvrWuOKaQDKuox_Z-R1H-uAh3ntIJR9Hs5aM2Y/?serp=1.

³⁸⁸ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁸⁹ Ind.16.1.2.

³⁹⁰ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁹¹ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

16.2 Jsou stanoveny závazné standardy dostupnosti základních veřejných služeb a jim odpovídající veřejné infrastruktury občanského vybavení, které jsou platné pro veškerou zástavbu

Do veřejné infrastruktury lze obecně zařadit stavby a pozemky užívané ve veřejném zájmu, tj. infrastrukturu dopravní, technickou, občanskou vybavenost (vzdělávací, sociální, zdravotní, ochrannou či subjekty pro veřejnou správu) a veřejná prostranství (veřejná zeleň, náměstí, ulice aj.). V roce 2017 Ministerstvo pro místní rozvoj zpracovalo dokumentu Sídlní struktura České republiky, který navrhuje kategorizaci center osídlení ČR a vymezení jejich hlavních vazeb v celorepublikovém i středoevropském kontextu.³⁹²

Tyto výstupy společně s dalšími souvisejícími materiály by měly být promítnuty do připravovaných celostátních územně analytických podkladů ČR, které by měly obecně usnadnit koordinaci územního plánování. MMR mj. plánuje na téma sídelní struktury vydat také metodiku.

V roce 2019 Ministerstvo vnitra obnovilo pracovní skupinu pro dostupnost veřejných služeb, která připravila definici veřejných služeb a jejich seznam. Ve spolupráci s územními partnery a experty je stanovení závazných standardů veřejných služeb stále v procesu přípravy.³⁹³

Definování veřejných služeb však není zdaleka jednoduchý úkol. Stojíme zde také před otázkou, co znamená kvalita poskytování služeb. Příkladem může být projekt Dojíždka za vybranými ambulantními zdravotními službami v ČR z geo-demografického pohledu. Ten upozorňuje na problematiku trvalého bydliště, poptávané lékařské péče a její reálnou dostupností. K zpracování tohoto projektu dopomohla také anonymizovaná data VZP ČR.³⁹⁴ V tomto případě je spolupráce různých organizací na místě. Otázka jednotné standardizace a metodiky dostupnosti veřejných služeb je stále otevřená.

Problematika veřejných služeb je dále podchycena a rozvíjena v Koncepti rozvoje venkova a Strategii regionálního rozvoje ČR 21+; zde s upřesněním, že výjimku tvoří sociální služby, kde je plánování vyhrazeno krajům.³⁹⁵

Závazné standardy dostupnosti veřejných služeb stále chybí, ale připravují se.³⁹⁶

Kvalita života 5.10 – Počet odmítnutých žádostí do domovů pro seniory a domovů pro osoby se zdravotním postižením

Každý rok kvůli nedostatečné kapacitě volných míst odmítnou v domovech pro seniory až tisíce žádostí.

V roce 2019 to bylo celkem 60 643 za celou ČR. Proto je žádoucí zajišťovat poskytování veřejně dostupných služeb vč. koordinace sociálních služeb tam, kde je to potřeba.

³⁹² Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁹³ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁹⁴ Dojíždka za vybranými ambulantními zdravotními službami v Česku z geodemografického pohledu. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/geografie/demografie-a-geodemografie/sidlo/publikace-1>.

³⁹⁵ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁹⁶ Ind. 16.2.1.

16.3 Předpoklady pro dostupnost základních veřejných služeb jsou zajištěny již ve fázi územního a strategického plánování

Problematikou dostupnosti veřejné infrastruktury, jež je předpokladem pro poskytování veřejných služeb, sjednocení jejího vymezení i praxe územního plánování se zabývá metodika Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury z roku 2016 (revize 2020).³⁹⁷

Pracovní skupina (viz cíl 16.2) Ministerstva vnitra využívá certifikovanou metodiku TB050MMR001 Standardů dostupnosti veřejné infrastruktury pro svou práci pouze v omezené míře. Důvodem je rozdílná škála pokrytých služeb.³⁹⁸

Otázkou také zůstává, jak s těmito standardy případně v praxi pracovat, a jak často je aktualizovat, protože vývoj poptávky po službách a prostorový průmět této poptávky je extrémně dynamický. Z tohoto pohledu by stanovení jednotných závazných standardů mohl být v některých směrech kontraproduktivní.

Částečným limitem je osvojení si metodiky ze strany ORP. Pouze necelá polovina obcí s rozšířenou působností (70)³⁹⁹ naplňuje její požadavky při tvorbě územních plánů a územně analytických plánů. V případě krajů je situace ještě horší – metodiku naplňují pouze 3 kraje.

Občanskou vybavenost, dopravní infrastrukturu a technickou infrastrukturu včetně jejich dostupnosti a veřejná prostranství, budou na základě novely vyhlášky č. 500/2006 Sb. z roku 2018 vyhodnocovat územně analytické podklady (dále jen „ÚAP“), přičemž při hodnocení dostupnosti se bude vycházet právě z výše uvedené metodiky. K úpravě obsahu ÚAP dojde v roce 2020 při 5. úplné aktualizaci ÚAP obcí.

Ačkoliv na národní úrovni existuje metodika dostupnosti veřejné infrastruktury, její uvedení do praxe je značně limitované. S aktualizací ÚAP očekáváme pokrok při zjištění existujících deficitů v pokrytí území veřejnou infrastrukturou; odstranění těchto deficitů tím ale není řešeno.

16.4 Postupy strategického a územního plánování jsou koordinovány na úrovni přesahující úroveň jednotlivých obcí.

Provázanost obcí je dána např. sdílením společné infrastruktury, veřejné infrastruktury a služeb. Zajištění podmínek pro koordinovaný rozvoj území má zásadní vliv na kvalitu života v území a na samotný rozvoj obcí. Některé obce jsou na sobě a navzájem poskytovaných službách závislé. Hovoříme zde např. o dojíždě do školy, nemocnice či práce.

V připravovaném Akčním plánu SRR ČR 21+ se počítá s aktivitou, která má podpořit koordinaci strategického a územního plánování. Mezi aktéry, kteří mohou podpořit udržitelný rozvoj území přesahující úroveň jedné obce, patří dobrovolné svazky obcí nebo MAS.⁴⁰⁰

Ke koordinaci územního rozvoje na úrovni přesahující jednu obec v současné době slouží tzv. územní studie krajiny. Jedná se o nástroj územního plánování, ovšem se značným akcentem na formulaci konkrétních opatření, která je vhodné v území provést v rámci strategického plánování. K obsahu územních studií krajiny vydaly v roce 2016 MMR a MŽP společný metodický pokyn;⁴⁰¹ cílem územních studií

³⁹⁷ Standardy dostupnosti VS. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/stanoviska-a-metodiky/stanoviska-odboru-uzemniho-planovani-mmr/9-ostatni-stanoviska-a-metodiky/standarty-dostupnosti-verejne-infrastruktury>.

³⁹⁸ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

³⁹⁹ Ind.16.3.1.

⁴⁰⁰ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁰¹ Zadání územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/stanoviska-a-metodiky/stanoviska-odboru-uzemniho-planovani-mmr/3-uzemne-planovaci-podklady-a-jejich-aktualizace/metodicky-pokyn-zadani-uzemni-studie-krajiny-pro-spravni-obvod-obce-s>.

krajiny je posílit komplexnost územního plánování a věnovat přitom adekvátní pozornost nezastavěnému území. Ke zpracování studie je potřeba spolupráce a multidisciplinární přístup a pokrytí celého SO ORP.

Cíle zatím nebylo dosaženo. Územní studie krajiny jsou pro jednotlivá území jako podklad zpracovány v různé kvalitě a jiné možnosti řešení strategického a územního plánování přesahující území jedné obce zatím nejsou využívány.

17 Růst kvality života v jednotlivých municipalitách snižuje regionální nerovnosti.

Index kvality života nelze vyjádřit pouze hodnotami HDP, jež je ukazatel primárně ekonomické výkonnosti na obyvatele. Ačkoliv může být ekonomický růst podmínkou pro dosažení vyšší kvality života, je nutné chápat rozvoj jako širší koncept úzce související s životní úrovní jedince, zdravím, délkou života, přístupem ke kultuře či vzdělání apod. Ne všechny regiony České republiky se rozvíjejí podobně. Některé regiony trápí úbytek obyvatel, jiné horší ekonomická výkonnost či sociální nerovnosti aj. Pro tyto regiony je třeba najít řešení, podpořit konkurenceschopnost místních podniků, zajistit sociální bydlení atd.

Současná příznivá ekonomická situace způsobuje, že se hodnoty sledovaných ukazatelů vyvíjejí příznivě a zdá se tedy, že strategického cíle je dosahováno. Nicméně to neznamená, že zde není významný prostor pro zlepšení. Daří se lépe sbližovat soukromý a akademický sektor, klesá počet sociálně vyloučených lokalit a počet osob ohrožených chudobou. Co však vážně je například podpora dostupného bydlení, na kterou nejsou ani zdaleka poskytovány dostatečné finanční prostředky. Malé a střední podniky jsou podporovány prostřednictvím cílených dotačních titulů a do roku 2020 byl pozorován zlepšující se stav podnikatelského prostředí v ČR, který je však v současné době výrazně ovlivňován pandemií covidu-19. Stárnutí populace představuje zásadní výzvu pro celé území ČR a nedá se prokazatelně říci, že by se venkovské a všechny periferní oblasti potýkaly s významnější výzvou, tak jak to uvádí specifický cíl 17.1. Tento specifický cíl pak nelze objektivně vyhodnotit. Co se týče samotného snižování regionálních nerovností, pak aktivity popsané v tomto odstavci mají pozitivní vliv na ekonomický vývoj a kvalitu života v ČR, avšak aby byly reálně snižovány právě meziregionální rozdíly, je potřeba efektivního zacílení na ty regiony, které to skutečně potřebují. Také toho je částečně dosahováno například Strategií restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje.

17.1 Dnešní venkovské a periferní oblasti se nevyvíjejí a jejich populace nestárne více než v urbanizovaných oblastech

Zpráva o uplatňování Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020⁴⁰² říká, že i přes relativně nízkou míru migrační aktivity ve srovnání s jinými zeměmi se začal profilovat regionální vzorec dlouhodobě migračně růstových regionů. Pracovní příležitosti a obslužné aktivity jsou koncentrovány ve významných střediscích, a proto se dá předpokládat, že trend bude i nadále pokračovat. Od roku 2013 lze také pozorovat divergence mezi skupinou států podporovaných regionů a ostatními SO ORP. Snižuje se tak atraktivita regionů s podporou státu. V rámci indexu stárí je pozorována velmi nízká mezikrajská variabilita. Jediný kraj, kde byl pozorován pokles indexu stárí, byla Praha. Soustředěná podpora státu se zaměřuje především na regiony s významně se zvyšujícím indexem stárí.

Nedostatek pracovní síly i pracovních příležitostí v důsledku migrace je charakteristický pro Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský kraj.⁴⁰³ Z regionů odcházejí především mladší a vzdělanější lidé. Souhrnný akční plán Strategie restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje 2019–2020⁴⁰⁴ specifikuje úkoly pro oblast lidských zdrojů. Zaměřuje se především na podporu vysoce kvalifikovaných lidských zdrojů, podporu výzkumu, poradenství v oblasti podnikání, podporu vědecké a výzkumné infrastruktury nebo na podporu bydlení a bytové politiky.

⁴⁰² Zpráva MMR o uplatňování Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020 (2017).

⁴⁰³ MMR (2017) Strategický rámec hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje.

⁴⁰⁴ MMR (2019) Souhrnný akční plán Strategie restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje 2019–2020.

V procesu schvalování se nyní nachází Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2020–2025 se zabývá následky, které s sebou tento negativní trend může přinést. Formuluje cíl pro rozvoj sociální práce v obcích s důrazem na venkovské oblasti, ve kterých hrozí riziko sociálního vyloučení seniorů. Opatření jsou zaměřena na stanovení minimální kvality sociální práce a možnosti vzdělávání seniorů, jejich participace na společenském, kulturním, ekonomickém ale také občanském dění. Řešena je zde také otázka bezbariérovosti obydlí seniorů v souvislosti s jejich sociální izolací.⁴⁰⁵

Stárnutí populace a odchod ekonomicky aktivního obyvatelstva z některých periferních oblastí a jejich přesun do jádrových oblastí je v současnosti výzvou, se kterou se potýká velká část periferních obcí. Důsledkem toho se některé regiony vylidňují (vykazují úbytek obyvatel), zatímco jiné regiony obyvatele získávají. Je důležité zajistit, aby právě venkovské a periferní oblasti své obyvatelstvo příliš neztrácely a aby jejich populace nestárla rychleji než populace ostatních regionů. Index stárání, jeden z ukazatelů stárnutí populace, se ve vazbě na vývoj porodnosti, změny věkové struktury a prodlužující se délku života, aktuálně zvyšuje v naprosté většině regionů, resp. SO ORP (v některých regionech rychleji než v jiných). Jedná se o přirozený projev demografického přechodu. Některé oblasti však mohou vykazovat zrychlenější tempo stárnutí populace, které je podpořeno odlivem ekonomicky aktivního obyvatelstva z daného regionu/SO ORP. Ten je zapříčiněn zejména nedostatečnými pracovními příležitostmi, ale i špatnou dopravní obslužností, nedostatečnou kvalitou a dostupností služeb atp. Právě tyto oblasti vyžadují soustředěnou efektivní podporu, která zajistí, že ekonomicky aktivní obyvatelstvo nebude opouštět daný region/SO ORP. Periferní oblasti se vylidňují například ve Středočeském kraji. Do okresů Praha-východ, resp. Praha-západ se ročně stěhuje asi 15 tis. lidí (asi polovinu z nich tvoří obyvatele hl. m. Prahy). Z periferií Středočeského kraje se pak obyvatele stěhují převážně do hl. m. Prahy. Do každého z okresů Praha-východ a Praha-západ se z periferií Středočeského kraje stěhuje několik set obyvatel.

Pro lepší pochopení dané problematiky a pro vyhodnocování naplňování cíle se sleduje ukazatel migračního salda, který poskytuje informace o vylidňování daného území migrací (počet přistěhovalých mínus počet vystěhovalých, některé regiony však ubývají i přirozenou měrou, tj. převažují zemřelí nad narozeními), a index stárání, který říká, jak se mění početní relace seniorské a dětské složky populace daného území (počet obyvatel ve věku 65 let a více připadající na 100 dětí ve věku do 15 let).⁴⁰⁶

V roce 2019 vykazoval nejvyšší přírůstek obyvatel migrací SO ORP Černošice, přičemž se jednalo o nárůst hodnoty již třetí rok v řadě. Druhou nejvyšší hodnotu měl SO ORP Plzeň (nárůst druhý rok v řadě). Třetí nejvyšší hodnotu měl SO ORP Brandýs nad Labem, který však ve srovnání s předchozími lety zaregistroval mírný pokles hodnoty. Celkem 7 SO ORP mělo v roce 2019 hodnotu migračního salda nad 1 000. Nejnižší (záporné) hodnoty vykazují především SO ORP Moravskoslezského kraje: Ostrava, Karviná, Havířov. Celkem 60 SO ORP vykazovalo v roce 2019 záporné migrační saldo. Ve srovnání s předchozími lety se jedná o významný pokles počtu SO ORP s negativní hodnotou migračního salda. Mezi lety

⁴⁰⁵MPSV (2020) Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2020–2025.

⁴⁰⁶ Pro větší jednoznačnost se nabízí zařadit pod tento cíl také ukazatel celkového přírůstku/úbytku obyvatel. Dále se nabízí zařazení dalšího indikátoru, např. průměrný věk obyvatel. Podíl seniorů ve věku 65 let a více na celkové populaci by mohl intenzitu procesu stárnutí populace vyjádřit vhodněji než index stárání.

2011 a 2016 byl tento počet vždy vyšší než 100, v roce 2017 klesl na 86, v dalším roce na 61 a v roce 2019 na již zmíněných 60.⁴⁰⁷ Nejvyšší index stárí v roce 2019 měl SO ORP Pacov, následován SO ORP Milevsko a SO ORP Horažďovice. Naopak nejnižší hodnoty indexu stárí měl v roce 2019 SO ORP Lysá nad Labem, Brandýs nad Labem a Černošice.⁴⁰⁸

Mezi problémy spojené s naplňováním tohoto specifického cíle patří například nejasné kompetence a zejména nejasné nástroje k řešení daného strategického cíle. Ekonomickou bariérou jsou také špatně nastavené programy podpory na zmírnění migračního salda. Na úrovni krajů je ve srovnání se státem pozorován nedostatek politických nástrojů k ovlivňování suburbanizačního trendu. Je také třeba rozlišovat regiony, kde se demografická struktura mění přirozenými procesy.

Na plnění specifického cíle se podílí například národní dotační tituly MMR, které částečně podporují také dostupnost základních veřejných služeb. Podpora se zaměřuje na přípravu prostor pro provozování služeb základní lékařské péče a obchodní obslužnosti.⁴⁰⁹ Záporné migrační saldo bylo využito jako jeden z indikátorů pro vymezení hospodářsky a sociálně ohrožených území. Těmto územím je následně v implementačních dokumentech věnována specifická pozornost. Nutno zdůraznit, že demografické změny přinášejí výzvy pro všechny obce a regiony, a nedá se říct, že by malé obce a venkovské regiony čelily významnějším výzvám. Významnějším výzvám čelí především obce, které jsou znevýhodněny svou polohou a nejsou dostatečně zapojeny do hospodářských vztahů. Tyto obce zaznamenávají úbytek obyvatelstva.⁴¹⁰ K pokroku došlo také ze strany MV. Byla zpracována rozsáhlá analýza vybraných prostorových aspektů veřejné správy a zlepšení dostupnosti jejich služeb, která se zabývá aspekty uvedených v opatření 17.1.c. Tyto aspekty jsou také součástí koncepce Klientyky orientovaná veřejná správa 2020. V letech 2021 až 2024 by mělo v době působnosti prvního Akčního plánu Koncepce dojít k realizaci opatření.⁴¹¹

Naplňování specifického cíle je značně omezené z toho důvodu, že problematika stárnutí populace se týká celého území ČR a nedá se říct, že by určité regiony (např. venkov) čelily významnějším výzvám. Naplňování daných opatření a doporučení je cíleno plošně na celou ČR, a ne pouze na regiony/obce. Nabízí se možnost přehodnocení nastavení daného cíle. Vylidňování periferních oblastí představuje stále významnou výzvu, která je v současné době řešena velmi omezeně.

17.2 Jsou podporovány vysoce kvalifikované pracovní příležitosti v malých a středních podnicích využívajících místní a regionální potenciál.

V rámci specifického cíle 17.2 je usilováno o to, aby rostl počet vysoce kvalifikovaných pracovních příležitostí, které využívají místní a regionální potenciál. Efektivní podpora kvalifikovaných pracovních příležitostí, využívajících regionální potenciál, může také přispět k naplnění předchozího cíle, tedy že ekonomicky aktivní obyvatelstvo nebude opouštět periferní oblasti. Pro potřeby hodnocení tohoto cíle jsou sledovány důchody domácností, které ukazují průměrnou úroveň výdajů v regionu na jednoho obyvatele a objem prostředků alokovaných na státní úrovni do podpory malého a středního podnikání v regionech. Růst důchodů domácností v regionech je pak možno dávat do souvislosti se správným nastavením finančních podpor.

⁴⁰⁷ Ind. 17.1.1.

⁴⁰⁸ Ind. 17.1.2.

⁴⁰⁹ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴¹⁰ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴¹¹ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

Pro tento specifický cíl se sledují dva indikátory: indikátor 17.2.1 Disponibilní příjem domácností na 1 obyvatele dle krajů a indikátor 17.2.2 Státní podpora malého a středního podnikání mimo hlavní aglomerace. Co se týče indikátoru 17.2.1 ten v ČR neustále roste. V rámci meziregionálního srovnání má nadprůměrný ČDDD na 1 obyvatele hlavní město Praha. V roce 2010 tato hodnota pro Prahu činila 264 690 Kč a v roce 2018 již činila 324 945 Kč. Naopak nejnižší hodnotu vykazuje za rok 2018 Ústecký kraj (215 963 Kč). Opět se ale jedná o nárůst oproti roku 2010, kdy hodnota v tomto kraji činila 173 658 Kč.⁴¹² V rámci indikátoru 17.2.2 je k dispozici pouze celkový údaj za ČR v roce 2018, kdy celková státní podpora malého a středního podnikání v ČR mimo hlavní aglomerace činila 8 905 569 491 Kč.⁴¹³

Koncepce podpory malých a středních podnikatelů 2014–2020⁴¹⁴ stanovuje termíny pro rok 2020 pro podporu výzkumných a vývojových kapacit. Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020⁴¹⁵ pak stanovuje termíny pro podpoření snižování regionálních rozdílů a umožnění využití místního potenciálu pro posílení konkurenceschopnosti územně správních celků. Strategie Evropa 2020 si pak kladla za cíl zaměstnat 75 % osob ve věkové kategorii 20–64 let do roku 2020.

Dosahování cíle lze ovlivnit například na politické úrovni (na státní úrovni podporovat malé a střední podnikání, zadávání inovací, případně nepřímá podpora prostřednictvím vzdělávání, zaváděním moderní infrastruktury ze strany krajů a municipalit). V rámci existujících opatření na podporu naplňování specifického cíle se jedná například o dotační tituly (v gesci MPO a MZe) podporující malé a střední podnikání, inovace či inovativní start-upy. Jsou také poskytovány zvýhodněné úvěry, záruky, kapitálové vstupy a poradenství a jsou podporováni investoři, kteří přinášejí investice s vyšší přidanou hodnotou (např. věda a výzkum). Na sociální úrovni mohou naplňování cíle také významně ovlivnit aktivity obyvatel a nestátního sektoru.⁴¹⁶

MPO každoročně zpracovává Zprávu o vývoji podnikatelského prostředí v ČR. Ta sleduje naplňování jednotlivých opatření obsažených v Koncepci podpory malých a středních podnikatelů 2014–2020. Tato opatření cílí na zlepšení podnikatelského prostředí, přístup MSP k financím, posílení inovačních aktivit MSP, přístup na zahraniční trhy a další. Zpráva se zabývá základními ekonomickými ukazateli týkajícími se MSP a obsahuje také informace o jejich vývoji v průběhu posledních let. Zpráva také shrnuje informace o realizaci programů na podporu MSP v gesci jednotlivých resortů. Z hlediska hodnocení lze konstatovat, že dochází k průběžnému naplňování stanovených opatření. Podrobněji se této zprávě již věnovala kapitola rozebírající cíl 7.2. Celková podpora malého a středního podnikání činila v roce 2018 asi 11 mld. Kč. Jednalo se o realizaci 5 233 projektů, které se zaměřovaly například na aplikovatelnost výstupů výzkumu v podnikové sféře, vysokorychlostní přístupové sítě k internetu, snižování spotřeby energie a další. Podíl malých a středních podniků na celkovém počtu podniků byl v roce 2018 99,83 %. Počet živnostenských oprávnění činil k 31. prosinci 2018 3 743 413 platných živnostenských oprávnění. To je ve srovnání s rokem 2017 nárůst o 82 769 oprávnění.⁴¹⁷ Problémem v naplňování cíle je fakt, že investoři jsou autonomní a veřejná správa

⁴¹² Ind. 17.2.1.

⁴¹³ Ind. 17.2.2.

⁴¹⁴ MPO (2012) Koncepce podpory malých a středních podnikatelů 2014–2020.

⁴¹⁵ MMR (2013) Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020.

⁴¹⁶ Karta specifických cílů klíčové oblasti Obce a regiony (2018).

⁴¹⁷ Zpráva MPO o vývoji podnikatelského prostředí v České republice v roce 2018 (2019).

pouze stanovuje rámec podpory, ale sama příchod investorů nezajistí. I přesto, že veřejná správa se zaměřuje na rámec podpory, propagaci a snaží se o propojení podnikatelského a investičního prostředí, nedochází k naplňování cíle.

Dalším problémem je stále nižší podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve srovnání s EU-27 (který se však v posledních letech každoročně zvyšuje). Dle strategie Evropa 2020 měl podíl v roce 2020 činit 40 %. Tento cíl splňují v roce 2020 pouze regiony soudržnosti Praha a Jihovýchod. Průměr EU-27 činil v roce 2020 40,3 %.⁴¹⁸ Dle HDP nebo ČDDD na osobu ale pozorujeme trend nárůstu bohatství v regionech.

Je také připravována Strategie podpory MSP v ČR pro období 2021–2027 a OP TAK. MŠMT poskytuje společnou platformu pro podnikovou sféru a vysokoškolský sektor. Jedná se o Fórum průmyslu a vysokých škol. Prohlubování spolupráce malých a středních podniků s vysokými školami je usnadněno zavedením tzv. profesního profilu studijních programů. Ten vyžaduje větší zapojení odborníků z praxe do samotné výuky. V rámci Plánu realizace dlouhodobého záměru pro vysoké školy na rok 2020⁴¹⁹ je vysokým školám doporučováno podporovat inovativní studentské aktivity v podobě inkubátorů, start-upů a dalších nástrojů.^{420 421}

V rámci tohoto cíle dochází k částečnému plnění zejména aktivitami pro efektivní sbližování soukromého a akademického sektoru. Dále se na naplňování podílí také dotační tituly podporující malé a střední podniky nebo inovace. Pozitivním faktem zůstává také každoročně se zvyšující disponibilní příjem domácností na jednoho obyvatele.

17.3 Jsou podporovány různorodé formy bydlení, především dostupné nájemní bydlení pro všechny segmenty společnosti

V rámci tohoto specifického cíle jde především o zastavení růstu počtu osob, příp. domácností, které nemají přístup k adekvátnímu bydlení, jsou ohroženi ztrátou standardního bydlení (nebo jsou bez bydlení). Je třeba se zaměřit na to, jak efektivně upravit oblast dávek určených na bydlení, podpořit rozvoj dostupného bydlení a prostřednictvím nástrojů sociální práce zajistit ohroženým skupinám pomoc při řešení problémů.

V kontextu EU má ČR spíše nižší podíl obecních bytů a zřejmě i nízký počet nově vznikajících sociálních bytů. Nejvyšší podíl domácností bydlících v nájmu z celkového počtu domácností má dlouhodobě hlavní město Praha. Naopak nejnižší podíl má kraj Vysočina. Medián podílu celkových výdajů na bydlení na disponibilním příjmu domácností se od roku 2013 neustále snižuje. V roce 2019 tato hodnota činila 16,3 %. Ve srovnání s rokem 2013 se jedná o pokles o 3,8 p. b. Podíl nájemního bydlení na obydlených bytech byl v letech 2017, 2018 a 2019 stejný (19 %). V druhé polovině první dekády tohoto století se hodnota pohybovala mírně nad 20 %. V roce 2019 bylo s podporou Ministerstva pro místní rozvoj a Státního fondu rozvoje bydlení pořízeno celkem 262 bytů se sociálním určením. V roce 2020 to prozatím bylo 410 bytů.^{422 423 424 425}

⁴¹⁸ European Commission (2020) Eurostat regional yearbook 2020.

⁴¹⁹ MŠMT (2020) Plán realizace dlouhodobého záměru pro vysoké školy na rok 2020.

⁴²⁰ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴²¹ V rámci OP VVV bylo podpořeno několik výzev zaměřených na vytvoření vhodných podmínek k navázání a realizaci spolupráce mezi výzkumnými organizacemi a aplikační sféry. Program podpory mezinárodní spolupráce ve výzkumu a vývoji INTER-EXCELLENCE obsahuje podprogram INTER-EUREKA, který umožňuje spolupráci průmyslových podniků s výzkumnými organizacemi na mezinárodním výzkumu a vývoji.

⁴²² Ind. 17.3.1.

⁴²³ Ind. 17.3.2, indikátor kvality života 3.2.

⁴²⁴ Ind. 17.3.3.

⁴²⁵ Ind. 17.3.4.

Cíl se dá ovlivnit například nastavením legislativy (zákonem o sociálním/dostupném bydlení) nebo podpůrnými ekonomickými nástroji (programy na podporu výstavby/vzniku dostupného bydlení). Na sociální bydlení jsou určeny také dva typy dávek: příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení. Plnění cílů sociálního bydlení specifikuje Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025.⁴²⁶ V roce 2020 došlo ke změně jejího názvu a vládě byla k projednání předložena Koncepce dostupného bydlení 2020–2025.⁴²⁷ Obě koncepce cílí na vytvoření systému sociálního bydlení, který rozvíjí dostupný a adekvátní fond nájemních bytů, sjednocuje a zefektivňuje dávkovou podporu a nástroji sociální práce pomáhá potřebným řešit problémy.

Vláda v roce 2018 rozhodla nepokračovat v přípravě věcného záměru u zákona o sociálním bydlení a nahradila jej od roku 2019 programem Výstavba v gesci MMR. Program poskytuje podporu prostřednictvím Státního fondu podpory investic pro sociální nájemní bydlení (pořízení sociálních bytů, sociálních domů a smíšených domů) a pro dostupné nájemní bydlení (pořízení dostupných bytů, dostupných domů a smíšených domů).⁴²⁸

Mezi existující opatření, která naplňují tento cíl, patří zejména dotační titul MMR Podporované byty. Cílem je zajištění sociálního bydlení pro osoby z cílové skupiny tak, aby měly přístup k nájemnímu bydlení. Prostřednictvím IROP a OP Z lze také financovat výstavbu a zajištění sociálního bydlení. Podpory pro obce jsou limitované režimem *de minimis*.

Na dostupnost bydlení bere také ohled územní plánování. Dle vyhlášky č. 500/2006 Sb.⁴²⁹ musí územně analytické podklady vyhodnocovat stav a vývoj území také s ohledem na bydlení a občanskou vybavenost. Rozsáhlejší uplatnění metodiky je nicméně předpokládáno až při průběhu pravidelné aktualizace podkladů krajů a obcí. Státní podpora dostupného bydlení byla již podrobněji rozebrána v rámci specifického cíle 3.2. Jen pro shrnutí tato podpora ze strany MMR a SFPI nemohla mít významný dopad na zvyšování míry dostupnosti bydlení v ČR a pokud má mít do budoucna nějaký efekt, musí být finanční výdaje na podporu dostupného bydlení navýšeny. Od roku 2020 se má podpora pohybovat okolo 3 mld. ročně.⁴³⁰

Kvalita života 3.3 a 3.4 – Podíl domácností s extrémní ekonomickou zátěží z bydlení a v nájemním bydlení s extrémní ekonomickou zátěží

V posledních letech je pozorován pozitivní trend, co se týče vývoje podílu domácností s extrémní ekonomickou zátěží z bydlení, resp. podílu domácností v nájemním bydlení s extrémní ekonomickou zátěží z bydlení. Hodnoty obou indikátorů v posledních letech (2015 až 2019) mírně klesají. První zmíněný indikátor od roku 2015 do roku 2019 poklesl o 3 p. b., druhý pak o 5,8 p. b.

V rámci rekodifikace veřejného stavebního práva byl vládou schválen nový stavební zákon, který se zabývá zjednodušením, zrychlením a zefektivněním povolenacích procesů staveb ve všech předpisech týkajících se veřejného stavebního práva v ČR. Nový stavební zákon již

⁴²⁶ MPSV (2015) Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025.

⁴²⁷ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴²⁸ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴²⁹ Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

⁴³⁰ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

17.4 Lokální integrované strategie snižují sociální disparitu v území, posilují nekonfliktní soužití a zvyšují kvalitu života pro všechny

nepoužívá dvojstupňový proces povolování staveb (územní a stavební řízení), ale slučuje ho do jednoho povoloovacího procesu.⁴³¹

Naplňování cíle je značně omezeno limitovanou finanční podporou, která je vynakládána na podporu různých forem bydlení.

Specifický cíl se zabývá zmapováním aspektů problematiky sociálního vyloučení a následným zabráněním nekonceptnosti postupů a umožněním optimalizace finančních a lidských kapacit určených pro řešení problematiky sociálního vyloučení. Klade se důraz na správné plánování a realizaci vybraných opatření za účelem snížení rizika prohlubování disparit mezi různými typy municipalit a regionů.

Dobrou zprávou je, že lze pozorovat pokles území v rámci SO ORP s výskytem sociálně vyloučených lokalit. Jejich počet poklesl z 785 v roce 2016 na 441 v roce 2019.⁴³² Klesá i podíl osob vykazujících známky sociálního vyloučení. Za celou ČR to bylo v roce 2016 1,40 % a v roce 2019 0,70 %.⁴³³ Změnu ve vnímání sociální podpory není bohužel možné zachytit, neboť se měří jednou za šest let. K dispozici jsou data za rok 2014, kdy podíl osob se špatně vnímanou sociální podporou činil 12,8 %.⁴³⁴

Na naplňování specifického cíle se podílejí Strategie boje proti sociálnímu vyloučení⁴³⁵ a její Akční plán řeší existenci a předcházení vzniku sociálně vyloučených lokalit. Strategie sociálního začleňování 2021–2030⁴³⁶ obsahuje prioritní témata pro oblast sociálního začleňování osob do roku 2020 a pro čerpání z veřejných rozpočtů ČR i využívání Evropských strukturálních fondů a investičních fondů EU. Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020⁴³⁷ rozebírá oblast chudoby a formuluje opatření na udržení určité hranice počtu osob ohrožených chudobou, materiální deprivací, nebo počtu osob žijících v domácnostech bez zaměstnané osoby.

Nejnovější data říkají, že ke 14. červenci 2020 navázal odbor (Agentura) pro sociální začleňování spolupráci celkem se 108 obcemi v rámci Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL), 38 obcemi v rámci vzdálené podpory a 50 obcemi v rámci podpory Místních akčních plánů. Celkem se tak jedná o spolupráci se 196 obcemi od zahájení KPSVL, přičemž aktuálně Agentura spolupracuje se 169 obcemi. Agentura těmto obcím, se kterými navazuje spolupráci, pomáhá řešit problém chudoby a sociálního vyloučení komplexním způsobem. Díky spolupráci s Agenturou mají obce možnost čerpat ze specifických výzev v rámci evropských dotací. Součástí této spolupráce je vytvoření Strategického plánu sociálního začleňování obce (SPSZ). Stav plnění stanovených cílů a opatření SPSZ je monitorován v rámci návazných evaluací. Příkladem je evaluační zpráva pro obec Ralsko, která zmiňuje aktuální stav plnění: naplnění většiny specifických cílů SPSZ, úspěšná realizace projektu na asistenty prevence kriminality, snižování indexu kriminality v posledních letech, naopak nenaplnění realizace sociálních služeb v plném rozsahu dle SPSZ (navýšená kapacita sociálních služeb je

⁴³¹ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴³² Ind. 17.4.1.

⁴³³ Ind. 17.4.2.

⁴³⁴ Ind. 17.4.5.

⁴³⁵ ÚV ČR (2016) Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016–2020.

⁴³⁶ MPSV (2020) Strategie sociálního začleňování 2021–2030.

⁴³⁷ MPSV (2013) Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020.

však považována za dostatečnou), chybějící službu sociální prevence či přetrvávající problém užívání drog u mládeže.⁴³⁸

Na využití integrovaných přístupů obecně kladou důraz Strategie regionálního rozvoje České republiky 21+ spolu s Koncepcí rozvoje venkova.^{439 440} MMR podporuje využití smart přístupů v rámci celého území ČR, a to např. prostřednictvím výzkumného projektu Chytrý venkov: udržitelný rozvoj venkova s využitím Smart řešení (jeho hlavní podstatou jsou řešení v oblasti sociálních služeb nebo zdravotnictví). Tématikou podpory a osvěty smart přístupů se také zabývá Metodika pro přípravu a realizaci konceptu Smart Cities na úrovni měst, obcí a regionů.

Možnost zavádět inovativní prvky ve vztahu k integrovanému plánování rozvoje území mají MAS v samostatné kapitole CLLD strategií pro období po roce 2021. Integrované územní strategie ITI a CLLD pro období 2021–2027 nebudou zaměřeny pouze na realizaci integrovaných opatření naplňovaných prostřednictvím financí z EU fondů, ale i prostřednictvím jiných nástrojů (například národní a krajské dotační tituly).⁴⁴¹

V rámci naplňování cíle se daří snižovat počet sociálně vyloučených lokalit a také podíl osob vykazujících známky sociálního vyloučení. Na obecné úrovni se dá hovořit o zlepšování hodnot sledovaných indikátorů, které je nicméně ovlivňováno také příznivou ekonomickou situací v letech 2016–2019. Na úrovni jednotlivých opatření a doporučení je zde prostor pro zlepšení.

---

⁴³⁸ MMR ČR (2020) Evaluační zpráva Ralsko.

⁴³⁹ MMR (2019) Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/srr21.pdf.pdf.

⁴⁴⁰ MMR (2019) Koncepce rozvoje venkova. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/koncepce-rozvoje-venkova.pdf.

⁴⁴¹ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

18 Kvalitní urbánní rozvoj sídelních útvarů je zajištěn.

Obce a města České republiky by měly najít přirozenou rovnováhu mezi rolí velkých měst, jež jsou označovány za póly růstu, a historicky vzniklým územím polycentrického charakteru s rozptýlenou sídelní strukturou. Je nutné posílit např. příhraniční spolupráci pro vnější periferie a odlehlým obcím zajistit dostupnost veřejných služeb vč. základní občanské vybavenosti pro všechny věkové skupiny. Obce i města musí dbát na vyvážený rozvoj svého území a usměrňovat suburbanizační trend. Ten se vyskytuje především v okolí metropolí, aglomerací a okolo dalších významných regionálních center. Nese s sebou velké množství negativních faktorů jako je např. zastavování zemědělského půdního fondu (ZPF) a volné krajiny, zvýšení nákladů na veřejnou infrastrukturu a zvýšenou nucenou mobilitu do částí mimo centrum.

Ačkoliv se právní předpisy snaží chránit výměru i kvalitu ZPF, neustále se zvyšuje degradace půdy (viz cíl 15) a dochází k úbytku a vyjmutí půdy ze ZPF pro různé účely. Ve městech se preferuje nízká zástavba, charakteristická svou nekompaktností. Vhodný potenciál pro výstavbu a využití ploch se tak nachází v regeneraci brownfieldů. V této oblasti existuje poměrně velké množství finanční podpory, která je rovněž hojně využívána. Obce se snaží najít způsoby, jak otevřeně komunikovat s občany a zvyšovat přátelskost vůči všem věkovým skupinám, nicméně i k tomuto tématu přistupují velmi individuálně. Na úrovni státu pak existuje celá řada aktivit, které pomáhají osvětlit tématu přátelské obce a občanská participace, nicméně kompletní hodnocení přístupu za všechny obce chybí.

18.1 Snižuje se zábor zemědělské půdy ve městech i ve volné krajině. Brownfieldy jsou regenerovány.

Půda je vyčerpatelný zdroj, který plní řadu produkčních a ekologických funkcí. Přetvářením krajiny je narušena její původní funkce, retenční vlastnosti a snížena biologická rozmanitost. Ačkoliv od roku 2017 nedošlo ke změně postupu při výpočtu odvodů za vyjmutí ze ZPF, ani k přidání výjimek z platby odvodů uvedených v § 11a zákona č. 334/1992 Sb.,⁴⁴² plocha ZPF nadále ubývá. Dosud se neprojevila ani nově vydaná vyhláška č. 271/2019 Sb., o stanovení postupů k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu, jež reaguje na terminologii a postupy územního plánování.

Mezi roky 2015 a 2019 přišla ČR o 9 813 ha plochy zemědělské půdy na celkových 4 202 112 ha.

2014	2015	2016	2017	2018	2019
839947	841168	842937	843827	843458	842467
4215622	4211935	4208375	4205288	4203726	4202112

Plocha v hektarech: zastavěné plochy a nádvoří (horní řádek) / zemědělská půda (dole)

Hlavním důvodem pro úbytek ZPF je především výstavba rezidenční, skladovací, komerční a dopravní infrastruktury či těžba nerostných surovin. Zastavěná plocha nyní tvoří 1,6 % celkového území ČR tedy 842 467 ha. Od roku 2015 evidujeme nárůst zastavěné plochy území o 1 299 ha.⁴⁴³

Tento údaj však není dostatečný. Česká republika by měla přistoupit ke kvalitnějšímu sledování vývoje sídelní struktury, zastavěných ploch, a to včetně komunikací (silnic, chodníků, cyklostezek v některých případech kolejí aj.) jež bude sloužit k účelnému sledování a přehledu celkového vývoje území.

⁴⁴² Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁴³ Ind. 18.1.1.

Základní princip usměrňování zástavby v rámci územního rozvoje v ČR je dán stavebním zákonem. Koncepční materiály jako např. Politika územního rozvoje ČR a Politika architektury a stavební kultury ČR preferují výstavbu v rámci stávajícího zastavěného území. K vymezování nových zastavitelných ploch by mělo docházet s ohledem na míru využití zastavěného území a potenciál jeho rozvoje.

Určitý potenciál využití území měst a obcí mají brownfieldy. Opětovné využití opuštěné či nedostatečně využívané nemovitosti může napomoci omezit novou výstavbu ve volné krajině. Tomuto tématu se věnuje také Strategie regionálního rozvoje ČR 21+, Inovační strategie České republiky pro roky 2019–2030 a především Národní strategie regenerace brownfieldů 2019–2024.

MPO svým programem Smart Parks for the Future, kterým jsou naplňovány cíle Inovační strategie České republiky pro roky 2019–2030, podporuje rekultivaci brownfieldů pro výstavbu nových průmyslových parků či rozšíření stávajících. Na druhou stranu v periferních oblastech s vyšší nezaměstnaností či sociálními problémy nebo v tzv. hospodářsky a sociálně ohrožených územích (HSOÚ) dle SRR ČR 21+, by mělo být možné vybudovat nové průmyslové zóny na zelené louce, jež by mělo být krokem k podpoře malého a středního podnikání. Nicméně stále platí to, že by měly být upřednostněny revitalizace brownfieldů vč. odstranění ekologické zátěže před zábořem volné krajiny pro výstavbu. Dále MPO vyhlašuje dotační program Regenerace a podnikatelské využití zaměřený na HSOÚ a strukturálně postižené kraje.

Agentura CzechInvest spravuje vlastní databázi podnikatelských nemovitostí včetně dlouhodobě nevyužívaných, tedy brownfieldů, a díky regionálním pobočkám se věnuje poradenství v regionech. Národní databáze brownfieldů (NDB) eviduje tyto nemovitosti/lokality za účelem poskytnutí přehledu počtu brownfieldů na území ČR vč. jejich nabídky potencionálním investorům a přehledu přímých či nepřímých podpor pro jejich regeneraci. Ke konci března 2017 bylo v NDB ve veřejné části evidováno 489 lokalit⁴⁴⁴ a její průběžná aktualizace stále pokračuje. Agentura sleduje stav poptávky a nabídky podnikatelských nemovitostí.

Ministerstvo pro místní rozvoj finančně podporuje regenerace brownfieldů. Od roku 2016 vyhlašuje program Demolice budov v sociálně vyloučených lokalitách, kterýmiž napomáhá k revitalizaci území v obcích s vazbou na existenci sociálně vyloučenou lokalitu. Tento program podpořil v roce 2019 téměř všechny přijaté žádosti. Dále od roku 2019 vyhlašuje výzvy na podporu regenerace brownfieldů pro nepodnikatelské využití. Z tohoto dotačního programu bylo za rok 2019 a 2020 celkem 103 projektů za 1,1 mld. Kč.

V ČR je obecně problém se zastavováním ploch v centru měst, nízkou zástavbou, nekompaktností. Všechny tyto aspekty nahrávají postupné suburbanizaci, která jde na úkor ZPF či volné krajiny. Legislativní úprava je v tomto směru nedostatečná. Ze strany státu je vyvíjena snaha finančně podpořit revitalizaci území o kterou je velký zájem. Na druhou stranu ne všechny projekty dodrží podmínky výzvy.

18.2 Města jsou přátelská ke všem věkovým a uživatelským skupinám.

Vytváření udržitelných měst, která budou otevřená a přátelská ke všem věkovým skupinám, je důležitý úkol. Obce by měly přizpůsobovat místní prostředí (parkovací místa, vnitřní prostor, památky, úřady aj.), veřejný prostor a služby, tak aby byly zajištěny a zpřístupněny všem. Aktivně

⁴⁴⁴ Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest (2017) *Statistiky*. Dostupné z: <http://www.brownfieldy.eu/statistiky/>.

komunikovat se svými obyvateli, aby zjistily jejich potřeby. Snažit se začlenit skupiny ohrožené, odstranit současné bariéry např. pro osoby tělesně postižené, zajistit bezpečnost, zdraví a pohodu obyvatel. Demografický vývoj do budoucna přinese rostoucí počet osob starších 65 let. Dále se zvýší počet sociálně rizikových a neúplných domácností, matek samoživitelek a seniorů žijících osamoceně.

Obce mohou přizpůsobit veřejný prostor pro osoby tělesně postižené či pro seniory pomocí vybudování bezbariérového prostředí a posílením nízkopodlažní dopravy. Pozitivní trend je vnímán např. v podprogramu MMR Bytové domy bez bariér, který za rok 2019 evidují 157 schválených žádostí s podporou za 214 mil. Kč⁴⁴⁵ a také tím, že se podíl nízkopodlažních vozidel MHD ve městech zvýšil od roku 2015 téměř o 10 % na 5 380.⁴⁴⁶

Tématem zdravotního postižení, které může bránit některým lidem zapojit se do společenských, kulturních či ekonomických aktivit se zabývá Národní plán podpory rovných příležitostí. Dle statistik ČSÚ má až 13 % obyvatelstva starších 15 let zdravotní postižení.⁴⁴⁷ Proto je nutné realizovat opatření, která povedou v integraci osob se ZP do běžného života a společnosti, nastavit fungující systém vzdělávání, sociálních služeb a bezbariérového prostředí.⁴⁴⁸ Dalšími národními dokumenty pojednávajícími o trendu stárnutí populace a integraci se zabývá Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2020–2025 a Strategie sociálního začleňování na období 2021–2030, do kterých se mj. zapojuje i MZd.⁴⁴⁹

První z výše jmenovaných strategií, a to Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019–2030 se věnuje tématu osvěty a medializace stárnutí společnosti, spravedlivých důchodů, dostupnější a kvalitnější sociální a zdravotní služby aj. Jsou zde mj. rozpracovány aktivity, jako např. realizace osvěty a mediální kampaně v oblasti přípravy společnosti na stárnutí ve spolupráci s dalšími aktéry (neziskovými organizacemi, podnikatelským sektorem, knihovnami aj.) a realizace průběžné kampaně zaměřené na motivaci aktivních seniorů, kteří mohou docházet do práce, či jejich zaměstnavatelů k jejich zaměstnání.⁴⁵⁰

Ministerstvo práce a sociálních věcí spravuje dotační titul Obec přátelská rodině a seniorům. Jedná se o program neinvestičního charakteru na podporu obcí a měst/městských částí ve dvou dotačních oblastech, a to I. Obec přátelská rodině a II. Obec přátelská seniorům. Soutěží se v pěti velikostních kategoriích dotačních oblastí dle počtu obyvatel. Každá z dotačních oblastí kategorií má alokaci 6 mil. Kč. V roce 2020 bylo v soutěži Obec přátelská rodině a seniorům podáno rekordních 82 žádostí, a proto bylo nakonec podpořeno celkem 19 obcí a vyplacena navýšená částka 15,6 mil. Kč. Cílem je podpořit opatření a aktivity zaměřené na rodinu a seniory s cílem zlepšit prostředí, ve kterém žijí. Dále zvýšit povědomí a vzdělávat o postavení seniorů ve společnosti a jejich potřeb na principu rovnosti a snížení jejich diskriminace. V rámci mezinárodního dne

⁴⁴⁵ Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/6a023d47-2c0b-41a8-bb7a-b6270002d234/Bytove-domy-bez-barier-2020-schvalene-zadosti.pdf.aspx?ext=.pdf>.

⁴⁴⁶ Ind. 18.2.3.

⁴⁴⁷ ČSÚ Výběrové šetření osob se zdravotním postižením 2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyberove-setreni-osob-se-zdravotnim-postizenim-2018>.

⁴⁴⁸ Národní plán podpory rovných příležitostí pro roky 2015–2020 (2015). Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/vvzpo/dokumenty/Narodni-plan-OZP-2015-2020_2.pdf.

⁴⁴⁹ Report MZ ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁵⁰ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

seniorů (1. 10.) je pořádána osvětová konference za účelem diskuze a řešení socio-ekonomického postavení, kvality života a lidských práv seniorů v ČR.⁴⁵¹

Pro kvalitu života ve městech je důležité zajištění služeb veřejné správy a přívětivost úřadů. Ministerstvo vnitra proto vyhlašuje soutěž o Přívětivý úřad. Tato soutěž má velmi vysokou účast, ve čtvrtém ročníku (2019) se přihlásilo 146 obcí (ORP), ovšem jedná se o pokles o více jak 40 obcí oproti roku 2016.⁴⁵² U úřadů je sledována jejich bezbariérovost, služby pro nevidomé a neslyšící, vybavení pro rodiny s dětmi nebo služby pro osoby se zdravotním postižením. V příkladech dobré praxe se pravidelně objevuje také služba senior taxi zvyšující mobilitu seniorů a dostupnost služeb veřejné správy pro tuto skupinu občanů. Obecně je kladen důraz na zvyšování klientských služeb a klientského přístupu. Zpracováním těchto témat do kritérií je představitelům obcí s rozšířenou působností tato problematika propojena se standardem kvality služeb, který je de facto souhrnem kritérií soutěže Přívětivý úřad. Dochází tak k propagaci těchto témat a příkladů dobré praxe s nimi spojených.⁴⁵³

MV podporuje přístup k informacím a službám veřejné správy osobám se zdravotním postižením. Pro tuto oblast je zpracovávána metodika s jejímž využitím úředníci veřejné správy vytvoří zjednodušené a snadno čitelné informace ve formátu Easy to read (ETR) pro osoby se zdravotním postižením nebo pro osoby, které jsou oslabené ve čtení a vnímání složitých informací. Ve spolupráci s vybranými neziskovými organizacemi a odborníky v oblasti přípravy ETR materiálů zpracovalo MV jednoduché texty o životních situacích, které je třeba řešit v životě občana opakovaně, jako je např. účast ve volbách, žádost o vydání občanského průkazu a cestovního dokladu apod.⁴⁵⁴

Součástí akčního plánu MV na další období je pilotní vzdělávání úředníků obcí a vznik metodiky pro orgány ústřední státní správy a územní samosprávy, zaměřenou na komunikaci s osobami se zdravotním postižením. MV se nadále bude zaměřovat na konkrétní doporučení pro zdárné vyřešení nejběžnějších životních situací, ve kterých občané přicházejí do styku s veřejnou správou, jako je např. narození dítěte. Popisy těchto úředních postupů budou zpracovány v ETR formě a ve formátu příručky umožní samostatný kontakt s úřadem i osobám, které jsou ve vnímání komplikovaných úředních textů oslabené.⁴⁵⁵

Z věcného zaměření ve vazbě na specifický cíl „18.2 Města jsou přátelská ke všem věkovým a uživatelským skupinám“ není plně využito potenciál dobrovolných svazků obcí.

Ministerstvo vnitra podporuje rozvíjení partnerství obcí prostřednictvím meziobecní spolupráce. Usiluje o vytvoření systematických pravidel, která by se vztahovala na fungování dobrovolných svazků obcí (DSO), které jsou do meziobecní spolupráce zapojené. Z toho důvodu v loňském roce realizovalo šetření mezi DSO, jež ukázalo dobrou praxi a doporučilo metodické kroky, jak směřovat fungování DSO.⁴⁵⁶

Na úrovni státu existuje velké množství úspěšných aktivit na podporu obcí v péči o své občany, především pak o ohrožené skupiny.

⁴⁵¹ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁵² Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/>.

⁴⁵³ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁵⁴ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁵⁵ Tamtéž.

⁴⁵⁶ Tamtéž.

Podobně je tomu i u obcí a organizací. Každé město však k tomuto úkolu přistupuje jinak. Cíl je úspěšně naplňován ve vztahu osvěty státu k území. Celkové hodnocení jednotlivých obcí však není k dispozici.

18.3 Obce běžně
plánují rozvoj
společně s veřejností.

Specifický cíl si klade za cíl zmapovat, jakým způsobem a v jaké míře se veřejnost zapojuje do strategického a územního plánování a jakým způsobem obecně obce spolupracují s veřejností. Strategickým plánováním se rozumí proces, který ve společnosti vytváří konsenzus a společnou vizi lepší budoucnosti, promyšlený proces, který plánuje do budoucnosti a dlouhodobě usměrňuje činnosti. Proces tvorby strategického a územního plánu zahrnuje například socioekonomickou analýzu území, sociální průzkumy území, následně samotnou tvorbu strategického plánu a také akčního plánu. A právě do tohoto procesu je vhodné zapojovat širokou veřejnost, která se takto podílí na strategickém plánování. Strategická rozhodnutí by měla vycházet z kvalitních dat a názorové shody široké veřejnosti. Občanská participace, nejen při tvorbě strategických dokumentů, ale také při dalších rozhodovacích procesech, je důležitým prvkem odpovědného strategického plánování a řízení rozvoje.

Výsledky projektu Mapování strategické práce realizovaného MMR (spolufinancovaného z OP Z) dokládají mj. dlouhodobé slabiny v oblasti zapojování veřejnosti do tvorby, implementace a monitoringu strategických dokumentů. Rozvoj občanské participace je proto také jedním z doporučení, které projekt do budoucna postuloval.⁴⁵⁷

Dosahování cíle je možno poměřovat rovněž prostřednictvím míry, v jaké obce např. realizují místní Agendu 21, nebo lze sledovat inovativní nástroje jako je participativní rozpočtování, jež dává občanům možnost rozhodnout o tom, na co se vynaloží finance z veřejného rozpočtu.

Počet realizátorů místní Agendy 21 kolísá⁴⁵⁸ (blíže viz hodnocení cíle 20.3). Počty obcí uskutečňujících participativní rozpočtování naproti tomu každoročně rostou. V roce 2014 se jednalo o jednu obec, v roce 2019 to bylo již několik desítek obcí. Velikost participativního rozpočtu vzhledem k celkovým výdajům obce v předchozím roce ale představuje v drtivé většině méně než 0,5 %⁴⁵⁹ a ve stávající formě nemůže participativní rozpočtování nahradit podíl veřejnosti na přípravě územních plánů

⁴⁵⁷ MMR (2020) *Mapování strategické práce*. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/microsites/portal-strategicke-prace-v-ceske-republice/strategicke-projekty/mapovani>.

⁴⁵⁸ Ind. 18.3.1.

⁴⁵⁹ Ind. 18.3.3.

Metodickou podporu pro participativní plánování rozvoje poskytuje MMR prostřednictvím aplikace ObcePRO, jehož pomocí mohou malé obce tvořit vlastní rozvojový plán. Participace je podporována také v rámci nástroje CLLD. Nové strategie komunitně vedeného místního rozvoje pro období 2021–2027 musí popisovat, jakým způsobem je zahrnuta komunita do procesu tvorby strategie. Ministerstvo vnitra se podílí na propagaci občanské participace napříč jednotlivými orgány veřejné správy, se speciálním zaměřením na úřady obcí s rozšířenou působností. Ministerstvo vnitra v rámci soutěže Přívětivý úřad také pravidelně aktualizuje a publikuje brožuru příkladů dobré praxe, mezi něž patří participativní příprava strategií (např. Brno 2050), participativní rozpočtování (například Zlín, Most) nebo ideathony (např. Praha 13).⁴⁶⁰ Tyto aktivity jsou realizovány s podporou evropských strukturálních fondů v rámci projektů z OP Z. Projekt Prahy 13 vytvořil metodiku,⁴⁶¹ kterou mohou využít i ostatní samosprávy, které by měly zájem o tvorbu ideathonů v rámci posílení strategického řízení. V rámci soutěže ministerstvo sleduje, zda obce s rozšířenou působností zavádějí participativní rozpočtování a zda pořádají pravidelná setkání s občany, na kterých s nimi diskutují rozvoj města.

Kvalita života 9.14b – Naléhavost řešení v oblasti životního prostředí

Občanská participace může být také podpořena subjektivním vnímáním závažnosti situace. Vnímání naléhavosti řešení v oblasti životního prostředí mezi občany se sleduje od roku 2003 a pro účely této zprávy se vyhodnocuje od roku 2015 a mezi lety 2015 a 2020 vzrostl podíl občanů, kteří řešení v oblasti životního prostředí považují za velmi naléhavé (oproti roku 2015 nárůst o 15 p. b. v roce 2020). Naopak podíl občanů, kteří řešení v oblasti životního prostředí nepovažují vůbec za naléhavé oproti roku 2015 poklesl o 12 p. b.

Ministerstvo pro místní rozvoj se systematicky snaží obecně posílit povědomí o participativních metodách veřejnosti v tvorbě strategií, koncepcí a plánů. Na internetových stránkách je k nalezení metodika Smart Governance (projekt TAČR) tzv. chytré správy, která jednoduše představuje přehled metod řízení lidských zdrojů, možnosti strategického plánování, participativních metody a poskytování služeb ve veřejné správě.⁴⁶²

Participace byla také začleněna do kurzu STRATeduka realizovaného MMR.⁴⁶³ Dále se na participaci zaměřuje také aktualizovaná Metodika přípravy veřejných strategií (z roku 2019). Jedním z doporučených postupů metodiky je právě výraznější participace při tvorbě a realizaci krajských strategických dokumentů.⁴⁶⁴ Dále je k dispozici relevantní nástroj v Databázi strategií.

Obecně je velmi složité zhodnotit, jak si obce v České republice vedou ohledně tvorby strategických dokumentů a zapojování veřejnosti do těchto procesů. V tuto chvíli nejsou k dispozici žádná souhrnná data

⁴⁶⁰ <http://www.kvalitavs.cz/>.

⁴⁶¹ <https://www.praha13.cz/Vyuziti-inovacnich-reseni-pro-posileni-strategickeho-rizeni-Prahy-13.html>.

⁴⁶² MMR (2020) Metodika Smart Governance, Dostupné z: <https://mmr.cz/getmedia/39d9e7ec-449d-4efd-bb5a-ad4c7c4d1c05/Publikace-smart-governance-FIN-web.pdf.aspx?ext=.pdf>.

⁴⁶³ který vznikl v rámci projektu spolufinancovaného z OP Z.

⁴⁶⁴ MMR (2020) Metodika přípravy veřejných strategií. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/microsites/portal-strategicke-prace-v-ceske-republice/nastroje-a-metodicka-podpora/vystupy-projektu>.

mapující situaci ve všech 6 254 obcích ČR. Nicméně na národní úrovni existuje celá řada podpůrných metodických materiálů a osvětových aktivit na propagaci participativních metod. Je zde stále velký prostor pro zlepšení řízení samospráv např. v rámci formulace koncepčních materiálů společně s veřejností či participativním rozpočtováním.

19 Města a obce omezila emise skleníkových plynů a adaptovala se na negativní dopady změny klimatu.

Změna klimatu může přinést řadu nepříznivých vlivů na společnost i přírodu. Tam, kde nelze změně klimatu předcházet ve smyslu jejího zmírnění nebo zpomalení (mitigace), jsou na místě adaptační procesy, tedy přizpůsobení se. Úkolem adaptačních opatření na lokální úrovni není pouze připravit města a obce na dopady vyvolané změnou klimatu, ale i předcházet těmto dopadům pomocí snižování emisí skleníkových plynů, využitím alternativních zdrojů energie, podporou udržitelné mobility apod. Adaptace na změnu klimatu na lokální úrovni vyžaduje součinnost politickou i administrativní. Svou úlohu v ní mají jak postoje místních politických elit, tak přístup orgánů veřejné správy, a to na úrovni územního plánování, ochrany životního prostředí či financování obcí. Adaptační strategie měst a obcí bývají začleněny do širších strategických dokumentů. V těchto dokumentech města reagují pomocí konkrétních opatření na změnu klimatu (protipovodňová opatření, nakládání s pitnou vodou, snížení teploty ve městě apod.). Zatím však není mnoho municipalit, které mají zpracovány samostatné adaptační strategie.

Změna klimatu a ochrana životního prostředí jsou výzvy, jejichž důležitost rok od roku roste. Municipality mají potenciál adaptovat se s podporou dotačních titulů, zpracovaných strategií a metodické a odborné pomoci na klimatické změny a přispívat k lokálnímu omezení emisí skleníkových plynů, a to mnoha různými formami. Souhrnně lze konstatovat, že na místní úrovni bylo dosaženo částečného pokroku, není však přímočarý, je rozkolísaný v místě i čase. Komplex řešení na lokální úrovni zahrnuje celou škálu opatření, jejichž efektivita je v důsledku nerovnoměrného zavádění nevyrovnaná: např. zvyšování zelených ploch ve městech závisí ve velké míře na opatřeních Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu, která však budou naplněna až v dlouhodobém horizontu; v odpovídajícím detailu je zatím řeší územní, např. regulační plány. Pozitivním krokem je snaha o eliminaci emisních forem dopravy, zatím je spíše zajištěna její strategická podpora, potřebná infrastruktura není dostačující. Obdobně se nedařilo zvyšovat podíl budov přizpůsobených klimatickým výkyvům; došlo sice k nárůstu nových budov v energetické třídě B, teprve nová legislativa však prosadí povinnost stavět maximum nových budov v A třídě. V komplexu adaptačních opatření na místní úrovni hraje významnou roli postup při nakládání s komunálním odpadem, jehož zpracování může být velkým zdrojem skleníkových plynů. Obecně lze konstatovat, že pouze třídít a recyklovat nestačí, cílem je, aby komunální odpad vznikl v minimálním množství – zde mají obce ještě velkou rezervu. Kde zatím na základě nedostatku dat není možno relevantně vyhodnotit postup, je oblast eliminace tepelných ostrovů. Strategický cíl jako takový je tedy postupně naplňován, ale k jeho skutečnému splnění stále zbývá ještě kus cesty.

Specifický cíl cílí na schopnosti obcí předcházet a zvládat dopady změny klimatu. Zvýšený důraz je kladen především na větší města a na administrativně správní celky mikroregionální úrovně čili obce s rozšířenou působností. Hodnocení naplňování tohoto cíle je především v rovině předpokladů a připravenosti reagovat na změnu klimatu. Problémem v naplňování specifického cíle je tlak na vyřešení problému a koordinace veřejné správy na úrovni ORP, avšak odpovědnost obce III. typu za spravované území je legislativně nedostatečně formulovaná.

Žádoucí u tohoto cíle je zvyšování podílu obcí III. stupně se zpracovanou integrovanou, resp. rozvojovou strategií, která se zabývá problematikou změny klimatu. Cílem je pozorovat rostoucí počet SO ORP, které plní tento specifický cíl s využitím vlastních dokumentů územního a strategického plánování. Obce ve svých strategických dokumentech pak reflektují budoucí dopady změny klimatu a připravují adekvátní adaptační a mitigační opatření.

Na národní úrovni je tento specifický cíl rozpracován v Národním akčním plánu adaptace na změnu klimatu.⁴⁶⁵ Opatření v této oblasti by měla směřovat zejména na zavádění nástrojů odpovědného řízení pro snižování ekologické stopy sídel plynoucí z rostoucích nároků na zastavěné plochy, dopravu, potraviny, vodu, vytápění, služby.

Lokální projevy změny klimatu vyžadují patřičnou koordinaci v daném území. Národní úroveň poskytuje metodickou a finanční podporu, kraje a SO ORP poskytují koordinační podporu. Lze využít různé nástroje pro dosažení tohoto specifického cíle. Jedná se například o nástroje politické úrovně (přenesení státní působnosti na úřady územního plánování v obcích s rozšířenou působností). Další úrovní je úroveň environmentální, která je vedena po linii orgánů ochrany přírody a krajiny a nestátních organizací. Poslední úrovní je úroveň ekonomická, která zahrnuje zajištění dostatečných zdrojů.

Podíl integrovaných strategií obcí III. stupně obsahujících problematiku změny klimatu na celkovém počtu lokálních strategií platných pro SO ORP není v současnosti znám. Odhad pro rok 2017 uvádí, že asi 10 % obcí III. stupně aktivně předchází dopadům změny klimatu a jsou schopny se jim přizpůsobit.⁴⁶⁶ Přístup k plánování je však velmi nekomplexní. Tyto strategie se například nezabývají celým územím SO ORP nebo se věnují pouze některým tématům spojených se změnou klimatu. Z hlediska územního plánování mají obce III. stupně možnost získat dotaci z IROP na pořízení územní studie krajiny pro celý SO ORP. Územní studie krajiny přispívá svým zaměřením k adaptaci na změnu klimatu a částečně k plnění specifického cíle. Tato dotace však již v rámci IROP 2021–2027 k dispozici nebude, neboť by měla být podporována v rámci OP ŽP. MMR však poskytuje a bude poskytovat k územním studiím krajiny metodickou podporu.⁴⁶⁷ Praktická realizace opatření navržených v územní studii krajiny však bude obvykle záviset na jiných aktérech (jednotlivé obce, hospodáři, Státní pozemkový úřad – pozemkové úpravy).

⁴⁶⁵ MŽP (2017) Národní akční plán adaptace na změnu klimatu.

⁴⁶⁶ Karta specifických cílů klíčové oblasti Obce a regiony (2018).

⁴⁶⁷ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

Aktuálně se připravuje změna vodního zákona, která přinese změnu v podpoře akumulace a využití srážkových vod ze staveb a odstraní právní nejistotu při využití srážkové i odpadní vody k závlaze pozemků. V případě schválení bude novela účinná od roku 2022.^{468 469}

V rámci přípravy nového programového období budou podpořeny revitalizace veřejných prostranství s důrazem na realizaci zelené infrastruktury a souvisejících opatření pro její rozvoj a pro zlepšení kvality veřejných prostranství a dále revitalizace nevyužívaných ploch, kde budou budována veřejná prostranství a zelená infrastruktura.⁴⁷⁰

Kvalita života 9.10 a 9.11–
Spokojenost se životním v místě
bydliště a v České republice

Spokojenost s životním prostředím v místě bydliště i se životním prostředím v České republice mezi lety 2015 a 2019 u občanů klesla. Převážně klesá podíl osob, které jsou velmi spokojeny nebo spíše spokojeny a mírně roste podíl osob, které jsou nespokojeny nebo spíše nespokojeny. Stále však u obou indikátorů převažuje (nadpoloviční většinou) podíl osob, které jsou spíše spokojené

Pro vyhodnocení cíle zatím nelze využít informační systém Databáze strategií. Na vytvoření jednoduchého hodnocení stávajících deskriptorů ve vztahu ke změně klimatu se momentálně pracuje v rámci projektu Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje.⁴⁷¹

Na národní úrovni je cíl naplňován a koordinován. Problémem v naplňování specifického cíle je však tlak na vyřešení problému a koordinaci veřejné správy na úrovni ORP. Cíl je částečně plněn pořizováním územních studií krajiny nebo efektivně cílenými dotačními tituly pro příští programové období. Naplňování je však závislé na aktivitách nižších úrovní správy, než je ta národní.

19.2 Snižuje se počet a
intenzita městských
tepelných ostrovů

Tepelný ostrov města představuje oblasti urbánního území města dle jejich náchylnosti k přehřívání. Jedná se o území, které se od okolních oblastí odchyluje o více než 2°C. K dispozici jsou údaje za rok 2017 za Prahu, Brno, Ostravu a Plzeň. Ostrava měla v roce 2017 procentuálně nejvyšší podíl oblastí náchylných k přehřívání s hodnotou 15 % ze sledovaných čtyř měst. Na druhém místě byla Plzeň (11 %) následována Prahou (6 %) a hodnota pro Brno činila 2 %.⁴⁷²

Specifický cíl se zaměřuje na snižování počtu a velikosti tepelných ostrovů. V současnosti jejich počet a intenzita obecně ve světě roste v souvislosti se změnou klimatu. Urbanizované oblasti se v době horkých dnů ohřívají, zástavba omezuje ventilaci vzduchu, vysoký podíl zástavby v kombinaci s nepropustnými povrchy (např. beton, asfalt) a malým podílem vegetace zapříčiňuje rychlý odtok srážkové vody, nedostatek vody pro výpar a nízkou vlhkost vzduchu. K tomuto procesu přispívají také emise z automobilové dopravy, průmyslu a odpadní teplo. To má za důsledek nepříznivý vliv na kvalitu života a ohrožuje zdraví osob se sníženou schopností termoregulace. Nástrojů pro snižování počtu a intenzity tepelných ostrovů je bezpočet. Lze například snižovat energetickou náročnost budov a dopravy, zasadit se o lepší hospodaření s vodou nebo zvýšit podíl zeleně ve městě.

⁴⁶⁸ Report MZe ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁶⁹ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁷⁰ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁷¹ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁷² Ind. 19.2.1.

Ačkoliv je žádoucí, aby klesal počet a intenzita tepelných ostrovů, zatím nejsou dostupná jednotná data pro sledování městského prostředí a klimatu v rámci celé ČR. K dispozici jsou *ad hoc* výzkumy pracující s různými typy termálních dat a teplotními režimy v souvislosti se strukturou městského prostředí např. univerzitních pracovišť. Jako příklad může posloužit pocitová teplotní mapa Olomouce a Plzně, kterou vytváří vědci na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci s Magistrátem města Olomouce.

Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR⁴⁷³ a její implementační dokument Národní akční plán adaptace na změnu klimatu⁴⁷⁴ se touto problematikou zabývají a stanovují sledování např. hydrometeorologických extrémů. V roce 2017 proběhlo hodnocení stavu zranitelnosti a adaptace ČR ve výchozím roce 2014 a následně reporting v roce 2019 podle článku 15 nařízení EP a Rady č. 525/2013 – Zpráva o národních adaptačních opatřeních. V roce 2019 také proběhlo Vyhodnocení plnění Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu, hodnocení stavu zranitelnosti a adaptace ČR ve výchozím roce 2014. V roce 2020 pak dochází k aktualizaci Adaptační strategie a Akčního plánu. V roce 2020 byla také zpracována evaluace Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu.

Státní správa může počet, rozsah a intenzitu tepelných ostrovů ovlivňovat v dlouhodobém měřítku, a to prostřednictvím legislativy, metodiky, dotačních programů či osvěty.

Národní akční plán adaptace na změnu klimatu obsahuje celou řadu opatření souvisejících s tímto specifickým cílem. Součástí je například stanovení urbanistických požadavků na ochranu před městskými tepelnými ostrovy a navržení postupu na jejich zohlednění v rámci územního plánování. V současné době však MMR nemá personální kapacitu pro plnění tohoto úkolu. Dále je třeba se zaměřit na podporu vhodných úprav historických center měst a obcí takovým způsobem, který respektuje památkovou péči a zohledňuje změnu klimatu. Opomíjet nelze ani zajištění optimálního mikroklimatu vnitřních prostředí budov zdravotnických zařízení při výskytu extrémně vysokých teplot. Další opatření se zaměřují na zelenou infrastrukturu. Jedná se například o vymezení a ochranu systému sídelní zeleně nebo o zpracování metodického pokynu na vymezení zelené infrastruktury. Dále opatření na finanční a metodickou podporu péče o systém sídelní zeleně.

Problém v naplňování tohoto cíle způsobuje například nárůst zástavby a zpevněných ploch. V legislativní oblasti je problémem nedostatečná regulace odpovědnosti v oblasti hospodaření se srážkovými vodami. Zvýšení důrazu na vhodné hospodaření se srážkovými vodami je součástí tzv. „suché novely“ vodního zákona (§5 a §5a), která čeká na schválení. Dalšími problémy jsou nízká kvalita městské zeleně a nedostatečná

Kvalita života 9.7 – Tropické dny

Průměrný počet tropických dnů za rok na území ČR nám říká, v kolika dnech byla maximální teplota vzduchu vyšší nebo rovna 30 °C. Tropické dny ovlivňují intenzitu tepelných ostrovů a v souvislosti se změnou klimatu je možné, že jejich počet a intenzita budou v následujících letech narůstat. Nicméně hodnoty za jednotlivé roky značně kolísají a z časové řady nemůžeme odhadnout trend. Jen pro příklad v roce 2015 bylo průměrně na území ČR 25,7 tropických dní a následující rok 7,2 dní.

⁴⁷³ MŽP (2015) Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR.

⁴⁷⁴ MŽP (2017) Národní akční plán adaptace na změnu klimatu.

legislativa v oblasti možnosti hospodaření se srážkovou vodou z dopravních ploch. Zelené střechy a zelené fasády je nutno realizovat prostřednictvím majitelů budov a jejich zavádění ve městech se navíc může setkat s nevolí ze strany památkové péče.

Hlavními doporučeními pro naplňování tohoto specifického cíle jsou ekonomická podpora adaptace staveb na změnu klimatu, zvyšování rozsahu a kvality městské zeleně, zlepšování hospodaření se srážkovými vodami anebo zohledňování změny klimatu v územním plánování a snaha mírnit její dopady v urbanizovaných oblastech.

Opatření adaptace staveb na změnu klimatu jsou podporována především v Operačním programu Životní prostředí. V případě energetických úsporných opatření u veřejných budov jsou podporována opatření ke zvýšení kvality vnitřního prostředí, především se jedná o instalaci stínící techniky a nuceného větrání. Podporována je dále výměna nepropustných zpevněných povrchů za propustné zpevněné, akumulární podzemní nádrže na zachytávání srážkových vod a jejich opětovné využití, výstavba střech s akumulární schopností (vegetační, retenční), dešťové zahrady (kombinace modré a zelené infrastruktury) nebo povrchová vsakovací a retenční zařízení doplněná zelení (průleh, vsakovací nádrž). V rámci Národního programu Životní prostředí se podpora systémů nakládání s dešťovou vodou u obytných budov poskytuje od roku 2017. Od té doby bylo podpořeno přibližně 4,2 tis. projektů celkovou podporou ve výši 165 mil. Kč.⁴⁷⁵

Klíč k dosahování tohoto specifického cíle mají právě obce, a to prostřednictvím výsadby zeleně, realizací vodních ploch, podporou retence dešťové vody atd. Na centrální úrovni lze tato opatření podporovat metodickou činností, podporou příkladů dobré praxe a zajištěním dotačních titulů. MŽP v roce 2019 zpracovalo Studii hospodaření se srážkovými vodami v urbanizovaných územích. Tuto studii jako první strategický dokument pro oblast hospodaření se srážkovými vodami projednala a vzala na vědomí vláda v říjnu 2019. Některé z navržených změn se postupně realizují.⁴⁷⁶ Hlavním cílem studie bylo vytvořit rámec, který umožní zlepšení vodního režimu urbanizovaných území za účelem jejich adaptace na změnu klimatu a zvýšení kvality života v nich. Dílčími cíli studie bylo především stanovit strategické cíle vodního hospodářství v urbanizovaných územích v oblasti hospodaření se srážkovými vodami, zmapovat stávající stav v ČR, identifikovat deficity současného stavu a navrhnout změny pro jejich odstranění tak, aby bylo dosaženo naplnění všech šesti strategických cílů.

Pozornost je v rámci výzkumu věnována vymezení zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci, zejména v územním plánu, jakožto nástroj posilování ekosystémových služeb v území. Výsledky budou dostupné v roce 2021.⁴⁷⁷

Na národní úrovni je mnoho aktivit, které se týkají eliminace tepelného stresu ve městech. Problematika je mj. kompletně uchopena v Národní strategii přizpůsobení se změně klimatu. Ovšem je poměrně složité tento cíl souhrnně hodnotit a analyzovat vývoj např. ve všech větších městech. Některá opatření z Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu budou navíc naplněna ve střednědobém horizontu. Obecně lze říci, že eliminace městských tepelných ostrovů

⁴⁷⁵ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁷⁶ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁷⁷ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

ve velké míře leží v rukou měst, konkrétně by měla být zohledněna v přípravě územně plánovací dokumentace. V té, by měly být jasné stanoveny architektonické požadavky vč. dostatečné plochy zeleně – vodorovné (střešní zahrady, parky) i svislé povahy (vertikální zahrady) bez nároků na umělé zavlažování a vodních ploch, které povedou k prevenci před vznikem tepelného ostrova. Dílčími aktivitami jsou ad hoc projekty, které používají moderní technologie ve výzkumu a mohou být důležitým analytickým podkladem pro vedení města, aby danou situaci začalo řešit.

19.3 Všechny nově dokončené budovy se řadí do energetické třídy A. Existující budovy se postupně renovují minimálně na úroveň energetické třídy C

V rámci specifického cíle 19.3 se počítá s tím, že alespoň 50 % nových budov, postavených po roce 2020 bude patřit do energetické třídy A, po roce 2025 to pak má být 100 % budov. Toto opatření napomáhá snížit emise skleníkových plynů a také dává předpoklad pro využití prvků adaptujících budovu na projevy změny klimatu. U stávajících budov má docházet k tomu, že míra renovací do energetické třídy C nebo lepší je alespoň 1 % ročně z celkového počtu budov po roce 2020 a nejméně 2,5 % po roce 2025. Plánované nové budovy, které mají pro stavbu zažádáno stavební povolení, již musí být ve standardu s tzv. téměř nulovou spotřebou. Standard je však v ČR nastaven málo ambiciózně a pouze některé z těchto budov budou skutečně realizovány v energetické třídě A. Evropská komise v doporučeních pro ČR navrhuje několikanásobné zpřísnění standardu, což lze předpokládat od roku 2025.

Podíl dokončených budov ve třídě A na počtu dokončených budov se mezi lety 2010 a 2018 každoročně zvýšil jen nepatrně. V roce 2010 byl podíl bytových budov v energetické třídě A na počtu dokončených budov 4,0 % a podíl nebytových budov 1,3 %. V roce 2018 pak tyto hodnoty činily 6,1 % (bytové budovy) a 2,4 % (nebytové budovy). Ačkoliv se podíl dokončených budov ve třídě A nezvyšuje významným tempem, pozorujeme významný nárůst počtu dokončených budov energetické třídy B, přičemž počty dokončených budov energetické třídy C se snižují.⁴⁷⁸

Existující opatření pro naplňování tohoto specifického cíle jsou normativní povahy (např. opatření stanovující požadavky na energetickou náročnost budov) či ekonomické (finanční podpora z OP ŽP, IROP, OP Praha – pól růstu, OP PIK či Nové zelené úsporám).

Z platné legislativy se tohoto cíle dotýká zákon č. 406/2006 Sb., o hospodaření energií a vyhláška č. 264/2020 Sb., o energetické náročnosti budov. Co se týče strategických dokumentů, tuto problematiku rozebírá například Národní akční plán energetické účinnosti, Plán rekonstrukce objektů v působnosti článku 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, Národní akční plán adaptace na změnu klimatu nebo Programové dokumenty operačních a národních programů. Nicméně chybí dlouhodobá strategie renovací budov.

MPO připravilo novou vyhlášku o energetické náročnosti, jež vstoupila v platnost k 1. 9. 2020. Od 1. 1. 2022 zpřísňuje požadavky na budovy s téměř nulovou spotřebou energie, a to z důvodu, že současné nastavení umožňuje stavění budov, které nenaplnují podstatu a smysl budov s téměř nulovou spotřebou energie. Toto zpřísnění také způsobuje přiblížení se k hodnotám primární energie pro tyto typy budov, co se spotřeby týče, které jsou stanoveny v doporučení EK 1316/2018 o pokynech na podporu budov s téměř nulovou spotřebou energie a osvědčených postupů k zajištění, aby

⁴⁷⁸ Ind.19.3.1.

do roku 2020 byly všechny nové budovy budovami s téměř nulovou spotřebou energie.⁴⁷⁹

MPO ve vyjednávání nastavení podpory v rámci nového programového období prosazuje rozšíření finančních nástrojů pro podporu energeticky úsporné renovace budov, a to i formou garancí. MPO také ve spolupráci s vybranými ústředními institucemi realizuje pilotní projekty EPC ve státním sektoru.⁴⁸⁰ MPO rovněž v rámci komplexnosti projektů podporuje adaptace budov na projevy změny klimatu.⁴⁸¹

Ačkoliv existuje celá řada opatření na podporu tohoto specifického cíle, je zřejmé, že pro naplnění indikátorů jsou tato opatření nedostačující, popřípadě nedostatečně ambiciózní. Mezi hlavní bariéry patří právě nedostatečná progresivita požadavku na novostavby, finanční bariéry, ale také nefinanční bariéry (administrativní náročnost, nedostatečná propagace, nedostatečná znalost konkrétních opatření a jejich přínosů na straně investorů staveb...).

Dále byla novelizována vyhláška o energetické účinnosti budov⁴⁸² a bylo doporučeno zavedení druhého kroku pro budovy s téměř nulovou spotřebou v souladu s doporučením EK pro budovy, u nichž bude žádáno o stavební povolení po 1. 1. 2022. V tomto směru bude nutné připravit finanční nástroje doplňujících dotační podporu energeticky úsporné renovace budov a v neposlední řadě intenzivněji zahrnout podporu prvků aktivní adaptace budov na projevy změny klimatu do nástrojů podpory.

Daná opatření a doporučení jsou částečně naplňována, nicméně cíl spočívající v realizaci určitého podílu budov energetické třídy A, jež není ani zdaleka naplňován.

19.4 Zvyšuje se podíl veřejné zeleně v městských aglomeracích

Specifický cíl se zaměřuje na zvyšování podílu veřejné zeleně v městských aglomeracích, tedy na přírodě blízké zelené plochy, které zahrnují například lesy, louky, mokřady pastviny. V urbanizovaném prostředí se pak jedná o parky, aleje či zahrady. Zeleň ve městě napomáhá v oblasti hospodaření se srážkovou vodou, snižuje povrchový odtok a zlepšuje adaptaci města na přívalové srážky. Dále příznivě ovlivňuje zdraví obyvatel a kvalitu života ve městě. Potenciál pro zvýšení kvality života tak mají realizace zelených střech a fasád, zahrádkářských kolonií, travnatých tramvajových pásů či částečně zpevněných parkovacích ploch se zelení.

Rozsáhlé kompetence v této oblasti mají právě obce. Státní správa však může rozsah veřejné zeleně v městských aglomeracích v dlouhodobém měřítku významně ovlivnit, a to jak úpravou legislativy, tak pomocí metodik, osvěty či ekonomických nástrojů jako jsou například dotace.

Podíl plochy zeleně ve městech je znám pouze k roku 2017 v případě všech krajských měst. Největší podíl zeleně měly v roce 2017 Karlovy Vary (87 %) následovány Libercem a Zlínem, které se dělí o druhé a třetí místo s 81,2 %. Naopak nejnižší podíl měly České Budějovice (61,7%).⁴⁸³

Národní akční plán adaptace na změnu klimatu⁴⁸⁴ se zaměřuje na regulaci zahušťování zástavby sídel na úkor volných ploch a ploch zeleně při stanovování zastavitelných ploch a plánování sídelní zeleně a vodních ploch ve vazbě na hustotu a počet obyvatel. Za tímto účelem je třeba

⁴⁷⁹ Report MPO ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁸⁰ Report MPO ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁸¹ Report MPO ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁸² Viz vyhláška č. 264/2020 Sb.

⁴⁸³ Ind. 19.4.1.

⁴⁸⁴ MŽP (2017) Národní akční plán adaptace na změnu klimatu.

vymezit a chránit systémy sídelní zeleně, zpracovat metodický pokyn na vymezování sídelní zeleně a podporovat pořízení dokumentací sloužících k evidenci a kategorizaci ploch a prvků sídelní zeleně i péče o ní. Dalším dokumentem rozvíjejícím opatřením k naplňování tohoto specifického cíle je Státní politika životního prostředí ČR 2012–2020.⁴⁸⁵ Cílí na vytváření podmínek pro zachování a vymezení nových ploch a prvků zeleně, na zvýšení biologické hodnoty sídelní zeleně, podporu přírodě blízkých postupů a metod při revitalizaci a zakládání ploch zeleně i podporu stavebně-architektonických řešení staveb vhodně snižujících nároky na zastavěnou plochu. V oblasti metodické podpory se tématu zeleně věnuje publikace Principy a pravidla územního plánování.⁴⁸⁶

V rámci podprogramu Podpora obnovy a rozvoje venkova jsou vyhlášeny dotační tituly, související s veřejným prostranstvím. Jedná se například o podporu vítězů soutěže Vesnice roku, o revitalizaci veřejných ploch v zastavěném území obce nebo o podporu budování a obnovy míst aktivního a pasivního odpočinku.

Překážky v této oblasti zahrnují například finanční možnosti jednotlivých obcí, limity pro výsadbu zeleně na stávajících veřejných prostranstvích, mezi které patří například nedostatečná šířka uličního profilu, zhoršení hygienických parametrů v okolních budovách, potenciální rozpor se zájmy památkové ochrany, popřípadě také odpor ze strany veřejnosti. Dalšími bariérami je například nedostatečná kvalita údržby zeleně a dále změna klimatu a s ní spojené epizody sucha.

Podíl veřejné zeleně v aglomeracích souvisí též s otázkou zahušťování stávajících sídlišť a zajištění a zvýšení kvality zeleně, zdravého životního prostředí a kvality bydlení. Toto opatření je realizovatelné na úrovni územního, či ještě spíše regulačního plánu, popř. územní studie veřejného prostranství, což jsou dokumenty pořizované obcemi. V minulosti připravilo MMR metodiku k regulačnímu plánu a k územní studii veřejného prostranství. Vydalo mj. i informační materiál pro obce, který vysvětluje podstatu a výhody regulačního plánu.⁴⁸⁷ Platná legislativa v oblasti územního rozhodování a stavebního řádu je nastavena k plnění daného opatření v § 20 vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou nastaveny požadavky na vymezování pozemků, stanovování podmínek jejich využívání a umísťování staveb na nich tak, aby nebyla zhoršena kvalita prostředí a hodnota území.⁴⁸⁸

Naplňování cíle je závislé na naplňování opatření Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu. Opatření ale budou naplněna až v dlouhodobém horizontu. V odpovídajícím detailu se řešením území zabývá územní plán (popř. regulační plán).

19.5 Významně roste délka cyklostezek a komunikací vhodných pro cyklisty a cyklistky

Specifický cíl 19.5 se soustředí na výstavbu nové infrastruktury pro cyklistickou dopravu. Rozvíjí tedy nemotorovou dopravu, pod kterou spadá cyklistická doprava a doprava pěší. Velký potenciál rozvoje cyklistické i pěší dopravy je spojován se vzdáleností do zaměstnání. Polovina obyvatel má vzdálenost do zaměstnání kratší než 5 kilometrů. Tento potenciál musí

⁴⁸⁵ MŽP (2016) Státní politika životního prostředí.

⁴⁸⁶ Ústav územního rozvoje (2019) Principy a pravidla územního plánování. Dostupné z: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>.

⁴⁸⁷ MMR (2020) Regulační plán vydávaný obcí – otázky a odpovědi. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/stanoviska-a-metodiky/stanoviska-odboru-uzemniho-planovani-mmr/2-uzemne-planovaci-dokumentace-a-jejich-zmeny/regulacni-plan-vydavany-obci-%E2%80%93-otazky-a-odpovedi>.

⁴⁸⁸ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

být spojen s vůlí rozvíjet infrastrukturu pro pěší a cyklistickou dopravu. Tato infrastruktura musí být také pro uživatele příjemná a bezpečná. Rozvojem cyklistické a pěší dopravy ve výsledku klesají emise z dopravy, a dále se zlepšuje zdraví obyvatel.

Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy České republiky pro léta 2013 až 2020⁴⁸⁹ stanovuje strategické cíle na národní úrovni. Specifické cíle se pak zaměřují na zajištění financování cyklistické infrastruktury, na bezpečnost nebo na realizaci projektu Cyklistické akademie či národního projektu Česko jede. Projekt Cyklistické akademie poskytuje metodickou podporu rozvoje cyklistické dopravy ve městech a v aglomeracích. Projekt Česko jede podporuje výstavbu, značení a údržbu dálkových cyklotras (evropské trasy EuroVelo, národní a regionální trasy) a podporuje jejich začlenění do koncepcí územního rozvoje. Součástí je také marketingová podpora cykloturistiky. Strategické cíle na místní úrovni pak zahrnují například zvýšení počtu cyklistů, vytvoření podmínek pro mobilitu a optimalizace sítě cyklostezek a cyklotras, nebo odstranění překážek bránících rozvoji cyklistické dopravy. Dále zajištění bezpečnosti a bezbariérovosti, zkvalitnění podmínek pro parkování a úschovu jízdních kol nebo zefektivnění propagace cyklistiky pomocí pozitivního marketingu jízdních kol.

V roce 2018 bylo v ČR 3 240 km cyklostezek a chráněných komunikací pro cyklisty. Dále v ČR v roce 2018 bylo asi 39 tis. km cyklotras. Z hlediska přijímaných opatření pro podporu, výstavbu a údržbu cyklistické dopravy se jedná o zajištění výstavby, kam spadá projektová příprava cyklistických stezek, výstavba a údržba, realizace cyklistických pruhů ke zvýšení bezpečnosti, metodické vedení k realizaci ekonomicky levných cykloopatření. Dalšími opatřeními jsou rekonstrukce a novostavba nebo intermodalita opuštěných drážních těles, vodních toků a říčních stezek, polních a lesních cest. V rámci IROPu se v současném programovém období (2014–2020) prozatím (k srpnu 2020) vybudovaly nové cyklostezky a cyklotrasy v délce 152,16 km.

Mezi bariéry, které brání naplňování opatření patří například nedostatečný rozpočet na cyklostezky, nedostatek kvalitních projektů a fakt, že obce při rekonstrukcích a novostavbách komunikací zapominají na pro-cyklistická opatření, ŘSD a kraje nevycházejí obcím vstříc co se týče realizace cyklistických pruhů na silnicích I., II., III. třídy. Dále podniky povodí a MZe nevidí v protipovodňových hrázích sekundární funkci spojenou s cykloturistikou. Města a obce málo využívají pozemkových úprav pro potřeby cyklistické dopravy, lesní síť není využívána pro cyklistickou dopravu a projektová řešení bývají často nekvalitní.

Ministerstvo dopravy připravuje aktualizaci vyhlášky č. 30/2001 Sb. s ohledem na cyklodopravu, která by měla vytvořit optimální podmínky pro plánování a projektování cyklistické infrastruktury, které budou mít vliv také na zvýšení celkové bezpečnosti dopravy. Jedná se o časově náročný proces, který je provázán s přípravou plánů udržitelné městské mobility. Při plánování a financování cyklostezek vedených mimo těleso silnice mají být tyto cyklostezky brány jako součást nebo příslušenství této silnice a podléhat tak samostatné investici. Na změnu stavu se zaměří opatření z Koncepce městské a aktivní mobility.⁴⁹⁰ Probíhá také spolupráce se

⁴⁸⁹ MD (2013) Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy České republiky pro léta 2013 až 2020.

⁴⁹⁰ Report MD ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

samosprávami o zlepšení informovanosti o přínosech bezpečné infrastruktury pro cyklomobilitu.⁴⁹¹

Na národní úrovni je cíl řešen strategicky, scházejí však data pro zhodnocení míry jeho naplnění.

19.6 Významně se zvyšuje počet bezemisních a nízkoemisních vozidel

Specifický cíl si klade za úkol zvýšení počtu bezemisních a nízkoemisních vozidel. Jedná se především o vozidla, která pro svůj pohon využívají elektrickou energii, zemní plyn, vodík, propan butan a dále se jedná o nemotorová vozidla. Takováto vozidla produkují méně skleníkových plynů a méně zdravotně rizikových látek než vozidla se spalovacím motorem.

Vozidla jsou v současné době regulována systémem emisních norem EURO. Směrnice o podpoře čistých a energeticky účinných silničních vozidel podporuje rozvoj trhu s čistými vozidly. Tato směrnice po zadavatelích a provozovatelích veřejné dopravy požaduje zohledňování energetických a ekologických dopadů za dobu životnosti vozidla. Směrnice o vozidlech s ukončenou životností po výrobcích požaduje omezení používání nebezpečných látek v nových vozidlech a aby nová vozidla usnadňovala opětovné využití a recyklaci. Nařízení č. 443/2009 stanoví výkonnostní emisní normy pro nové osobní automobily v rámci integrovaného přístupu Společenství ke snižování emisí oxidu uhličitého z lehkých užitkových vozidel. Tímto nařízením musí nově registrované osobní automobily v EU splňovat emisní limit 130 g CO₂/km. Nařízení č. 333/2014 pak od roku 2020 snižuje tento limit na 95 CO₂/km. Nařízení č. 510/2011 stanovuje výkonnostní emisní normy pro lehká užitková vozidla a nařízení č. 253/2014 tyto normy upravuje s účinností od roku 2020. Automobilky by měly snížit průměrné emise oxidu uhličitého o 15 % do roku 2025 a dále o 30 % do konce roku 2030 oproti roku 2021.

Národní akční plán čisté mobility (NAP CM)⁴⁹² vychází z požadavku směrnice 2014/94/EU o zavádění infrastruktury pro alternativní paliva. Co se týče elektromobility, zemního plynu a vodíku, stanovuje tato směrnice členským státům povinnost rozvíjet potřebnou infrastrukturu dobíjecích a plnicích stanic. NAP CM obsahuje požadavky na výstavbu dobíjecích a plnicích stanic mezi lety 2020 a 2030. Výrobci automobilů v systému superkreditů do své flotily k roku 2020 (lehká nákladní vozidla již od roku 2017) zařazují vozy s nízkými/ultranízkými emisemi.

Na území České republiky dochází k rozvoji nízkoemisní a bezemisní dopravy. Počet elektrovozidel registrovaných v Centrálním registru vozidel každoročně stoupá. Ještě v roce 2011 jich bylo jen 18, v roce 2018 již 2482.⁴⁹³ Rozšiřuje se rovněž síť dobíjecích stanic CNG/LNG na veřejné silniční síti z 57 v roce 2015 na 193 v roce 2019.⁴⁹⁴ Je však potřeba také zajistit adekvátní infrastrukturu pro zahraniční nízkoemisní a bezemisní tranzitní dopravu. NAP CM obsahuje celkem 49 konkrétních opatření a specifických cílů, které mají vést ke zvýšení počtu elektromobilů a vozidel s alternativním pohonem.

V rámci Operačního programu Doprava byla již podpořena výstavba 500 rychlodobíjecích stanic, více než 400 běžných dobíjecích stanic, 18 LNG plnicích stanic a 5 vodíkových stanic. Dále mohou majitelé elektrických vozidel od dubna 2019 požádat o vydání speciální registrační značky pro elektrická vozidla. Taková vozidla mohou využívat určité výhody, např. jízdu ve vyhrazených jízdních pruzích. Dále mohou majitelé

⁴⁹¹ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁹² MPO (2019) Národní akční plán čisté mobility.

⁴⁹³ Ind. 19.6.1.

⁴⁹⁴ Ind. 19.6.4.

aut s touto speciální registrační značkou využít osvobození z placení dálničních známek a mýta. Národní dopravní informační centrum bude od poloviny roku 2021 shromažďovat veškerá data o dobíjecích a plnicích stanicích. Tímto se výrazně zlepší informovanost veřejnosti. V roce 2018 byla také zpracována studie týkající se problematiky využití vodíkového pohonu v ČR. Výstupy byly využity pro přípravu výzev OP D na podporu vodíkových plnicích stanic.⁴⁹⁵

Ve velkých městech také dochází k zavádění systémů pro sdílení automobilů a jízdních kol. Například službu sdílení jízdních kol zajišťuje firma Rekola a sdílení automobilů realizuje služba Autonapůl. Obě společnosti působí hned v několika městech ČR. Toto opatření je v gesci obcí, které se jej snaží uvést do praxe prostřednictvím Plánů udržitelné městské mobility. Elektromobilita a čistá mobilita jsou také klíčovými prvky Smart Cities.

Na území ČR dochází k rozvoji nízkoemisní a bezemisní dopravy, nicméně stále je třeba zajistit potřebnou infrastrukturu. Strategická podpora je zajištěna.

19.7 Klesá množství skládkovaného komunálního odpadu

Specifický cíl se zaměřuje na komunální odpad, konkrétně na pokles množství skládkovaného komunálního odpadu. Státní politika životního prostředí ČR 2012–2020 počítá s tím, že množství skládkovaných biologicky rozložitelných komunálních odpadů v roce 2020 klesne na 35 % z celkového množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů vyprodukovaných v roce 1995. Plán odpadového hospodářství ČR 2015–2024 říká, že by mělo dojít k omezení množství skládkovaného odpadu a ke zvýšení materiálového využití odpadů. Původně mělo být v roce 2024 zakázáno ukládat na skládky směsný komunální odpad, recyklovatelné a využitelné odpady, ale nyní projednáváný návrh zákona, jehož účinnost se navrhuje od roku 2021, tento termín posouvá na rok 2030. Návrh připravilo Ministerstvo životního prostředí 9. prosince 2019 a aktuálně je projednávána v Parlamentu ČR. Novela navrhuje postupné navýšení sazby poplatku za ukládání odpadů na skládku (pro využitelné odpady) až na částku 1850 Kč za tunu do roku 2029. V současnosti platí sazba 500 korun za tunu (od roku 2009).

Pro snížení množství skládkovaného odpadu a zvýšení materiálového využití odpadu lze využít normativní opatření. Z těch již realizovatelných je to například: legislativní definování možnosti a podmínek energetického využití odpadů, zákaz skládkování určitých druhů odpadu od roku 2024 (příp. 2030), zařazení směsného komunálního odpadu mezi odpady, u nichž je předpokládán zákaz skládkování od roku 2024 (příp. 2030), stanovení systému odděleného sběru biologicky rozložitelných odpadů v obcích nebo podpora a rozvoj systému sběru biologicky rozložitelných komunálních odpadů. Nabízí se však také další normativní opatření, která dosud realizována nebyla. Například průběžná úprava poplatku za skládkování využitelných komunálních odpadů (výše poplatku by znevýhodňovala skládkování těch druhů odpadu, které bude od roku 2024 zakázáno skládkovat) nebo opatření na podporu budování efektivní infrastruktury nutné k zajištění a zvýšení energetického využití odpadů.

Velkým problémem pro omezení skládkování komunálních odpadů je cena za skládkování. Zákon o odpadech tuto cenu stanovuje, a právě skládkování je nejlevnějším způsobem odstraňování odpadů. Je tedy třeba navýšit poplatek za skládkování komunálních odpadů. Problémem je skládkování směsného komunálního odpadu, který může obsahovat

⁴⁹⁵ Report MD ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

biologicky rozložitelný odpad až do podílu 30 %. Biologicky rozložitelný odpad se na komunálním odpadu podílí asi 40 %.

Od roku 2015 je pozorován pokles skládkování komunálního odpadu ve prospěch materiálového a energetického využití; v roce 2009 činil podíl materiálově využitých odpadů 23 % a v roce 2018 to bylo 39 %. Podíl energeticky využitého odpadu činil v roce 2009 6 % a v roce 2018 to bylo 18 %. Materiálové a energetické využití odpadů napomáhá snižovat míru skládkování. Skládkování se ale na nakládání s komunálním odpadem stále podílí významnou měrou (64 % v roce 2009, 46 % v roce 2018).⁴⁹⁶ V roce 2019 byla vládou schválena poslední aktualizace Politiky druhotných surovin pro období 2019–2022, která se zaměřuje na oběhové hospodářství a uzavírání materiálových toků.⁴⁹⁷

Účast obyvatel ČR na třídění odpadů narůstá. Úspěch v této oblasti je připisován především dobré dostupnosti systému třídění a osvětě. V rámci OP PIK bylo dosud vyhlášeno 5 výzev zaměřených na podporu recyklace.⁴⁹⁸ Ministerstvo životního prostředí v oblasti recyklace odpadů podporuje zavádění chytrých systémů. Jedná se například o systém PAYT (zaplať, kolik vyhodíš) nebo systém „Door to door“ (sběr ode dveří ke dveřím). Tyto systémy mají obcím pomoci se odklonit od skládkování, mají jim přinést úspory a mají také poskytnout nová pracovní místa. V rámci osvěty těchto systémů MŽP připravilo 13 seminářů, které proběhly v roce 2017 a byly zaměřeny na představitele měst. Dále MŽP spustilo také iniciativu #dostbyloplastu s cílem redukce jednorázových plastů.

Novela vyhlášky č. 321/2014 Sb.⁴⁹⁹ zavedla od 1. dubna 2019 povinnost pro obce zajistit celoroční sběr biologicky rozložitelných komunálních odpadů a od 1. ledna 2020 povinnost pro obce zajistit celoročně místa pro oddělené soustředování jedlých olejů a tuků.⁵⁰⁰

Dochází k plnění na lokální úrovni v souvislosti s rozmachem třídění. Na národní úrovni jsou koordinovány a zaváděny chytré systémy nakládání s odpadem a chystá se právní úprava, která prostřednictvím poplatků znevýhodňuje skládkování. Nicméně pro plnění cíle je třeba také budovat infrastrukturu pro nakládání s odpady, která umožní snížit objem skládkovaného odpadu.

---

⁴⁹⁶ MŽP (2019) Souhrnná data o odpadovém hospodářství ČR v letech 2009–2018.

⁴⁹⁷ Report MPO ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁹⁸ Report MPO ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁴⁹⁹ Vyhláška č. 321/2014 Sb., o rozsahu a způsobu zajištění odděleného soustředování složek komunálních odpadů.

⁵⁰⁰ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

20 Územní veřejná správa cíleně využívá nástroje pro udržitelný rozvoj municipalit.

Strategický cíl se soustředí na udržitelný rozvoj municipalit. Jedná se především o udržitelné podoby rozvoje měst, obcí, krajů mikroregionů, které mají vést ke spokojenému a kvalitnímu životu jejich obyvatel. Aby územní veřejná správa mohla přistupovat k vládnutí s ohledem k udržitelnosti, je důležité, aby obdržela podporu zejména z úrovně státní správy. A to jak v podobě metodik, tak ve formě vzdělávacích a osvětových aktivit. Důležitým aspektem je dostatečné zajištění institucionální kapacity a propagace nástrojů pro řízení kvality. Snahou zůstává podpora o navyšování realizátorů místní Agendy 21, která je dosud nejrozvinutějším systémovým nástrojem pro naplňování principů udržitelného rozvoje

Lze říci, že státní správa se snaží o podporu nástrojů pro udržitelný rozvoj; ovšem o systematické metodické podpoře můžeme mluvit jen u několika z nich. Jsou vyvíjeny aktivity na popularizaci nástrojů udržitelného rozvoje (např. pravidelné konference). Uplatnění nástrojů v praxi však stále naráží na nedostatečnou institucionální kapacitu pro výkon agendy udržitelného rozvoje v rámci územní veřejné správy.

Ucelenou podporu a monitoring přináší místní Agenda 21, která s ohledem na specifika daného území zavádí principy udržitelného rozvoje do praxe. Bohužel ale naráží na překážky, které brání výraznějšímu nárůstu počtu realizátorů, i přesto, že kvalita její realizace roste. Aby bylo možné tyto překážky překonat, je nutné do budoucna specifikovat na základě otevřené diskuze

20.1 Ústřední státní správa metodicky podporuje a rozvíjí nástroje udržitelného rozvoje municipalit

Za nástroj pro udržitelný rozvoj lze považovat soubor opatření, který je nadresortní a umožňuje „dělat správné věci správně“.⁵⁰¹ Na úrovni municipalit mají tyto nástroje dobrovolný charakter a jsou uplatnitelné na všech úrovních, realizují se tedy v obcích, městech, mikroregionech i krajích. K tomu je nutná podpora ze strany státní správy, a to zejména v oblasti metodik, osvěty a vzdělávání.

V současné době v ČR existuje 7 nástrojů pro udržitelný rozvoj:

Místní Agenda 21: komplexní nástroj pro udržitelný rozvoj na místní/regionální úrovni. Hodnocení probíhá jednak v průřezových oblastech (zapojování veřejnosti a budování místního partnerství, strategické plánování a řízení, osvěta a vzdělávání), jednak v 11 tematických oblastech udržitelného rozvoje za pomoci expertních posouzení a doporučení.

Inteligentní/Chytré město: komplexní metodika/nástroj k udržitelnému rozvoji s důrazem na energetiku, dopravu a informační a komunikační technologie.

Integrované nástroje ESIF (CLLD, ITI, IPRÚ): udržitelný rozvoj je horizontálním principem ESIF podporujícím vytváření integrovaných a udržitelných městských strategií.

Pakt starostů a primátorů pro klima a energii: dílčí systém pro řízení a zvyšování kvality – zaměřen primárně na klima a energetiku. Iniciativa je součástí priorit energetické unie EU snižovat emise, zmírňovat spotřebu energií a investovat do obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti.

Program obnovy venkova: národní program zaměřený na podporu venkovských obcí a mikroregionů při obnově venkova, jeho harmonického rozvoje při respektování zdravého životního prostředí, udržování přírodních

⁵⁰¹ Strategický rámec 2030 (odst. 617).

a kulturních hodnot venkovské krajiny a rozvoj ekologicky nezávadného hospodářství.

CAF 2013 – Common Assessment Framework: komplexní systém řízení a zvyšování kvality ve veřejné správě, zahrnující strategické i procesní řízení vedoucí k dílčímu naplňování principů a cílů udržitelného rozvoje.

CSR – Společenská odpovědnost firem: závazek dobrovolného charakteru; zahrnuje ty činnosti, které organizace realizuje nad rámec zákonných povinností, ať již ve vztahu ke svým zaměstnancům, nebo ke společnosti a životnímu prostředí. Smyslem CSR je přispívat k udržitelnému rozvoji celé společnosti.

Důležitou roli hrají i vzdělávací aktivity v oblasti využívání nástrojů udržitelného rozvoje v územně samosprávných celcích (ÚSC). Celostátní síť pro venkov (CSV) se v rámci Programu rozvoje venkova zaměřuje na vzdělávací a informační aktivity. Ty jsou realizovány na základě ročních prováděcích plánů, které jsou připravovány dle požadavků partnerů CSV na celorepublikové i regionální úrovni. Reaguje tak na aktuální potřeby a může tak do svých aktivit zahrnout i otázky udržitelného rozvoje municipalit. Probíhá realizace projektů ÚSC ve výzvách určených pro ÚSC, ve kterých mohou města, obce i kraje zavádět nebo rozvíjet řízení kvality, včetně souvisejících vzdělávacích aktivit.

výzva OP Z⁵⁰²	č. 33/34	č. 58/117	č. 80/118	č. 92/119
rok vyhlášení výzvy	2016	2017	2018	2019
počet schválených projektů obsahujících aktivitu řízení kvality	32	5	12	4
počet ukončených projektů obsahujících aktivitu řízení kvality (k 31. 12. 2019)	24	1	-	-

Ve výzvě č. 33/34 bylo realizováno celkem 24 projektů, které zahrnovaly aktivitu zavádění/rozvoj řízení kvality. Celkově 6 z těchto projektů bylo zaměřeno na zavedení/rozvoj MA21, ve kterých bylo podpořeno 13 měst/obcí (jeden projekt realizoval dobrovolný svazek obcí – DSO). Nedílnou součástí těchto projektů byly také vzdělávací aktivity zaměřené na zavedení/rozvoj MA21 v daných municipalitách.

MŽP ve spolupráci s Univerzitou Karlovou (UK) poskytlo realizátorům MA21 e-learningové vzdělávání k udržitelnému rozvoji a MA21, které zahrnuje jak široký globální kontext, tak konkrétní podporu pro realizaci MA21.

MMR připravuje novou Koncepti Smart Cities, která je zaměřena na využití inovací v území ve prospěch obcí, měst a regionů a jejich obyvatel.

Nástroje pro udržitelný rozvoj municipalit jsou státní správou podporovány. Z uvedených nástrojů se systematickou metodickou podporou vyznačuje MA21, připravuje se nová Koncepte Smart Cities.

⁵⁰² Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

Tento specifický cíl se soustředí na to, aby měla územní samospráva dostatečné kapacity k využívání nástrojů udržitelného rozvoje. V rámci současné koncepce Strategický rámec rozvoje veřejné správy ČR 2014–2020⁵⁰³ Ministerstvo vnitra provádí aktivity podporující řízení kvality v územních samosprávných celcích. V roce 2017 bylo vydáno Metodické doporučení k řízení kvality v územních samosprávných celcích. To obsahuje doporučený rozsah řízení kvality v ÚSC a také informace k realizaci projektu zavádění řízení kvality v organizaci územní veřejné správy. Obsahuje také doporučení na vzdělávací aktivity pro zaměstnance.⁵⁰⁴

Pro daný cíl se bohužel nepodařilo získat potřebná data, totiž počet samosprávných úřadů využívajících nástroje pro řízení kvality (např. MA21, ISO, CAF atd.). Hodnocení míry dosažení cíle je proto obtížné. Provizorně je možno vzít v potaz např. počet projektů ÚSC s prvkem řízení kvality podpořených z OP Z, nebo provést přehled probíhajících aktivit.

Počet nově realizovaných projektů ÚSC s prvkem řízení kvality v OP Z v uplynulých letech kolísal. V roce 2016 to bylo 32, v roce 2017 5, v roce 2018 15 a v roce 2019 4 projekty; celkem bylo podpořeno 56 projektů.⁵⁰⁵

Je nutné konstatovat, že v současnosti neexistuje jednotná databáze municipalit, která by mapovala jejich přístupy k řízení kvality. Podrobnou databázi svých realizátorů, včetně dat a jejich analýz, zajišťuje pouze MA21.

V otázce koordinace finanční a metodické podpory výkonu agendy udržitelného rozvoje v ÚSC spolupracuje MV s MPSV od roku 2016 na přípravě výzev pro ÚSC. Kromě výzev v rámci OP Z je realizována podpora také prostřednictvím například pořádání konferencí ve veřejné správě, organizováním soutěží (Přivítivý úřad, Ceny MV za kvalitu a inovaci ve veřejné správě), přípravy vzdělávacích aktivit k řízení kvality, sběru a prezentace příkladů dobré praxe.⁵⁰⁶ Metodická podpora udržitelného rozvoje v rámci ÚSC je také zajišťována prostřednictvím webového portálu ObcePRO, ve kterém obce zpracovávají své rozvojové programy. Web navíc obsahuje metodické příručky pro obce (včetně metodických příruček pro obce vydávaných v rámci edice „MMR pro obce“, např. hospodaření s vodou v obci, péče o dřeviny v obci apod).⁵⁰⁷ SRR ČR21+ počítá se vznikem tzv. center udržitelného rozvoje coby regionálního systému podpory udržitelného rozvoje. Tato centra by měla napomoci osvětě UR a prosazení systematického vzdělávání UR ve veřejné správě.⁵⁰⁸

Ministerstvo životního prostředí poskytuje metodickou podporu udržitelného rozvoje pro ÚSC a realizátorům MA21 v podobě financování expertního hodnocení v 11 oblastech udržitelného rozvoje. Dále MŽP v rámci programu Environmentální výchovy a osvěty dlouhodobě poskytuje metodickou podporu krajským úřadům.⁵⁰⁹

Je nutné konstatovat, že v současné době jsou k dispozici metody hodnocení kvality, ale není zajištěna dostatečná kapacita pro realizaci udržitelného rozvoje na úrovni územní samosprávy.

⁵⁰³ MV (2014) Strategický rámec rozvoje veřejné správy ČR 2014–2020.

⁵⁰⁴ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁰⁵ Ind. 20.2.1.

⁵⁰⁶ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁰⁷ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁰⁸ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁰⁹ Report MŽP ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

Tento specifický cíl se zaměřuje na realizátory místní Agendy 21, konkrétně na jejich zvyšující se počet a kvalitu. Pro jeho dosažení je nutná spolupráce státu a daného území. Stát disponuje jistými politickými a finančními nástroji v rámci oblastí udržitelného rozvoje a poskytuje metodickou podporu. Na lokální úrovni je však MA21 dobrovolným nástrojem.

MA21 je program rozvoje obce či regionu, který s ohledem na specifika daného území zavádí principy udržitelného rozvoje do praxe. Gestorem na úrovni státu je Ministerstvo životního prostředí, poradním orgánem gestora je Pracovní skupina pro místní Agendu 21 (PS MA21).

Každoročně dochází k transparentnímu posuzování kvality a výsledků jednotlivých realizátorů MA21 – města, obce, malé obce, městské části, kraje, mikroregiony či MAS. S ohledem na tento fakt došlo k diferencii metodik pro různé typy municipalit, což je pozitivní krok. Aktuálně existují platné metodiky pro hodnocení udržitelnosti měst, malých obcí, městských částí i MAS a nově metodika pro kraje.

Za jednotlivé kategorie obcí, popř. typy municipalit jsou k dispozici data za roky 2006–2019, z nichž vyplývá, že nejvíce obcí má zájem o méně náročné kategorie (C a D).⁵¹⁰ Meziroční výkyvy jsou dány mj. kolísající nabídkou finanční podpory ze strany státu a politickými změnami ve vedení municipalit.

Koncepce podpory místní Agendy 21 v ČR do roku 2020⁵¹¹ stanovuje opatření v oblasti podpory MA21. Cílí například na osvětu informací o MA21, zajištění výměny informací mezi partnery a realizátory MA21, na zvýšení dostupnosti finančních zdrojů nebo na efektivnější mezíresortní spolupráci. Spolupráce však není dostatečná a např. finanční podpora zavádění a rozvoje řízení kvality z výzvy 4.1 OP Z, v jejímž rámci je možné prostředky pro MA21 žádat, pokrývá i řadu dalších aktivit a na samotnou MA21 připadá ve výsledné alokaci výzev OP Z pro ÚSC jen malá část prostředků. Naplňování cíle dále brání i nedostatek kvalifikovaných pracovníků pro oblast udržitelného rozvoje nebo malý zájem o daný nástroj ze strany potenciálních realizátorů.

Uvažovaný státem garantovaný bezplatný systém vzdělávání k udržitelnému rozvoji pro všechny cílové skupiny nebyl vytvořen. Vznikly jen dílčí aktivity. SRR ČR21+ navrhuje vytvoření center udržitelného rozvoje.⁵¹² Ty by měly za cíl podporu vzdělávání, osvěty/propagace a participace a šíření dobré praxe z krajské úrovně. Došlo by tím k vertikálnímu propojení úrovní. MŽP vytvořilo bezplatný systém vzdělávání k udržitelnému rozvoji pro realizátory MA21 a experty hodnocení udržitelného rozvoje (základní prezenční a on-line školení, e-learning, školení k auditům UR a individuální školení na vyžádání pro politiky i úřad)

Bariérou v dosahování cíle je i administrativní přehlcenost samospráv, kterým pro realizaci dobrovolných nástrojů nezbývají kapacity. MA21 je často považována za obtížně srozumitelnou a administrativní zátěž; navíc dlouhodobý koncept MA21 nemusí korespondovat s krátkodobými volebními cykly či malým zájmem o dobrovolné závazky.

Kvalita realizátorů MA21 pomalu stoupá. Nedostatečná propagace a komunikace nejen samotné MA21, ale udržitelného rozvoje vůbec, zejména ze strany rezortů, má za následek, že se počet realizátorů výrazněji a rychleji nezvyšuje. Problémem je nejasné definování

⁵¹⁰ Indikátor 20.3.1.

⁵¹¹ MŽP (2012) Koncepce podpory místní Agendy 21 v ČR do roku 2020.

⁵¹² Report MMR k hodnocení ČR 2030 (2020).

udržitelného rozvoje i místní Agendy 21 a jejího kontextu různými aktéry (chybí jasný kontext a komplexní pohledu na situaci). Zásadním problémem je nerespektování koordinovaného přístupu na úrovni státu.

5. Globální rozvoj

Česká republika se hlásí ke své globální zodpovědnosti a tomu uzpůsobuje jak svou zahraniční politiku, tak vnitřní politiku, pokud má dopady za českými hranicemi. Ke klíčovým závazkům patří plnění Agendy 2030 a Cílů udržitelného rozvoje, včetně konkrétních závazků k financování rozvoje, ochraně klimatu či koherenci politik pro (udržitelný) rozvoj.

Česká republika na mezinárodní úrovni aktivně podporuje plnění Agendy 2030 a souvisejících mezinárodních dohod. Formálně své závazky integrovala do domácích politik, včetně zahraniční rozvojové spolupráce. Prostor ke zlepšení je však v samotné realizaci těchto politik. O žádném cíli proto zatím nelze říci, že jej bylo dosaženo, byť ve většině lze vykázat pokrok. V plnění svých závazků k financování rozvoje a v praktickém naplňování principu koherence politik pro rozvoj má však ČR stále významné mezery.

21 Česká republika aktivně a s důrazem na národní priority spoluutváří prostředí podporující udržitelný rozvoj na globální úrovni a na úrovni evropské unie.

Česká republika je odpovědným členem mezinárodního společenství. K zachování tohoto stavu musí především dodržovat závazky v oblasti udržitelného rozvoje, ke kterým se přihlásila, včetně pravidelného výkaznictví. Kvůli vyšší demokratické legitimitě by měla dlouhodobě podporovat řešení globální agendy udržitelného rozvoje také v rámci mezinárodních organizací, zejména Organizace spojených národů.

Na mezinárodním poli přistupuje ČR k otázkám udržitelného rozvoje proaktivně a prostřednictvím své zahraniční a rozvojové politiky podporuje naplňování globálních závazků. Strategický rámec Česká Republika 2030 tyto závazky reflektuje a zároveň určuje národní priority v oblasti udržitelného rozvoje a zvyšování kvality života. Překážkou k dosažení strategického cíle je neplnění částí mezinárodních závazků a principů udržitelného rozvoje na domácí půdě.

21.1 Česká republika prosazuje globální implementaci mezinárodních závazků v oblasti udržitelného rozvoje, jejich implementaci na úrovni Evropské unie i jejich promítnutí do činnosti mezinárodních organizací a sama tyto závazky plní.

Klíčovým globálním závazkem v oblasti udržitelného rozvoje, ke kterému se ČR přihlásila v roce 2015, je plnění Agendy 2030 OSN a 17 Cílů udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals, dále jen “SDGs”). Zásadním předpokladem pro naplnění SDGs je jejich prosazování na všech úrovních (globální, národní, regionální/lokální) a promítnutí do vnitřních i zahraničních politik jednotlivých států. Hlavní implementační platformou Agendy 2030 v ČR je zastřešující Strategický rámec ČR 2030 (ČR 2030) a plán Implementace Agendy 2030, které vláda schválila v letech 2017 a 2018.

V průběhu monitorovacího období vznikla na národní úrovni řada dalších strategických dokumentů,⁵¹³ které mají silnou vazbu na ČR 2030 a rozpracovávají jeho dílčí cíle.⁵¹⁴ Lze konstatovat, že podíl nově přijatých národních strategických dokumentů s vazbou na ČR 2030 je uspokojivý, nicméně v čase postupně klesá. Řada specifických cílů ČR 2030 navíc doposud nebyla sektorovými strategiemi dále rozpracována.⁵¹⁵ Ministerstvo životního prostředí v roce 2020 připravilo první souhrnné vyhodnocení, které shrnuje stav naplňování SDGs i národních klíčových opatření navržených nad rámec ČR 2030. Dle něj má ČR v polovině globálních cílů úspěšně nakročeno k jejich naplnění, v osmi SDGs nicméně naopak

⁵¹³ Patří mezi ně např. Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018–2030, Akční plán Strategie regionálního rozvoje ČR 2019–2020, aktualizovaná Národní RIS3 strategie, aktualizovaná Politika druhotných surovin 2019–2022, Implementační plán Strategie resortu MZE 2017–2020, Zdraví 2030, Národní program reformy 2020, Strategie sociálního začleňování 2021–2030 či Klientsky orientovaná veřejná správa 2030.

⁵¹⁴ Ind. 21.1.1.

⁵¹⁵ MŽP (2020) Evaluce Strategického rámce Česká republika 2030.

prozatím nevyvíjí dostatečnou aktivitu. Největší rezervy má ČR v oblasti rovnosti žen a mužů.⁵¹⁶

Kromě Agendy 2030 vyplývají hlavní aktuální mezinárodní závazky ČR v oblasti udržitelného rozvoje z Pařížské klimatické dohody k Rámcové úmluvě o OSN o změně klimatu, Sendajského rámce pro snižování rizika katastrof 2015–2030 a tzv. Akční Agendy z Addis Abeby k financování rozvoje (dále jen “AAAA”). Ochrana klimatu a adaptace na její změnu je v ČR řešena prostřednictvím Politiky ochrany klimatu (POK) a Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR. Plnění POK bude vyhodnoceno do konce roku 2021 a aktualizace strategie je v návaznosti na přezkum závazků v rámci Pařížské dohody naplánována do konce roku 2023. Prozatím se nicméně nedaří snižovat emise skleníkových plynů.

Sendajský rámec v ČR reflektuje Koncepci environmentální bezpečnosti 2016–2020 s výhledem do roku 2030, která formuluje preventivní, mitigační a adaptační opatření, která vedou k postupnému snižování rizik mimořádných událostí a krizových situací. Koncepci ČR naplňuje úspěšně, většina jejích aktivit již byla dokončena, u zbylých je zřejmé, že jsou vytvořeny podmínky pro úspěšné dokončení. Na základě klimaticko-energetických závazků vůči EU a evropské legislativy byl vytvořen Vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu, který nově spojuje oblast působnosti Státní energetické koncepce a Politiky ochrany klimatu, resp. s koncepcemi pro zlepšování kvality ovzduší. Představuje tak plán pro integrovaný postup v energetice a klimaticko-environmentální politice.

Zásadní složkou rozvojového financování je mimo domácí zdroje jednotlivých zemí také oficiální rozvojová pomoc (ODA). Závazek ČR poskytovat ODA v minimální výši 0,33 % hrubého národního důchodu (HND) se nicméně dlouhodobě nedaří naplnit. Původní termín pro dosažení této hodnoty byl přitom dle závazku v rámci OECD (DAC) a EU rok 2015. Přestože ODA ČR v dolarovém vyjádření v posledních třech letech postupně mírně narůstala, v roce 2017 dosáhla pouze 0,15 % HND. Vzhledem k silnému ekonomickému růstu navíc došlo v letech 2018 a 2019 ke snížení na 0,13 % HND,⁵¹⁷ i když v absolutních číslech ODA ve stejném období vzrostla z 6,6 na 7 mld. Kč. Strategie Zahraniční rozvojové spolupráce 2018 – 2030 neobsahuje konkrétní plán, jak tohoto závazku dosáhnout.

V kontextu AAAA je dále mezinárodně věnována velká pozornost schopnosti rozvojových zemí mobilizovat finanční prostředky z domácích zdrojů. ČR v této oblasti přispívá bilaterální technickou asistencí v daňových otázkách, tak aktivní účastí na činnosti multilaterálních platform, a to jak v rámci OSN, tak OECD, vč. zapojení do iniciativy proti erozi daňového základu a přesouvání zisku BEPS (Base Erosion and Profit Shifting).⁵¹⁸

Pro zajištění efektivity vynaložených zdrojů jak na národní úrovni, tak v oblasti ZRS, je dále klíčové plnění principů koherence politik pro rozvoj a v širším kontextu i koherence politik pro udržitelný rozvoj (Policy Coherence for Sustainable Development, dále jen “PCSD”). Závazek k PCSD vyplývá ze samotné Agendy 2030 a jeho naplňování je řešeno i v pracovních orgánech EU a OECD. ČR k tomuto závazku aktivně hlásí

⁵¹⁶ MŽP (2020) Pilotní zpráva o implementaci Agendy 2030, dostupné zde: https://www.cr2030.cz/wp-content/uploads/2020/06/Hodnot%C3%ADc%C3%AD-zpr%C3%A1va_SDGs_11.6._web.pdf.

⁵¹⁷ Ind. 21.1.2.

⁵¹⁸ Report MZV ČR k hodnocení SDGs (2019).

a jeho plnění na mezinárodní úrovni podporuje. Opatření v oblasti PCSD na národní úrovni nicméně prozatím nejsou naplňována (více viz cíl 22).

Na úrovni EU podporuje ČR cíl dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 a s dílčími výhradami⁵¹⁹ vítá také další iniciativy v oblasti udržitelného rozvoje včetně Zelené dohody pro Evropu.⁵²⁰ Plnění Agendy 2030 aktivně prosazuje především v rámci Rady EU prostřednictvím Pracovní skupiny k Agendě 2030. Pro zlepšení koordinace vystupování zástupců ČR v orgánech EU v souvislosti s plněním závazků v oblasti udržitelného rozvoje byla v roce 2019 vytvořena a vládním Výborem pro EU přijata rámcová pozice, v níž ČR specificky podporuje vypracování strategie implementace Agendy 2030 na úrovni EU.⁵²¹ V průběhu monitorovacího období ČR dále také v rámci pracovní skupiny aktivně usilovala o koordinaci pozice EU ke zefektivnění procesu dobrovolných národních přezkumů v rámci Politického fóra na vysoké úrovni k SDGs (dále jen "HLPF"). V březnu 2018 v pracovní skupině Rady pro Agendu 2030 předložila společně se Švédskem non-paper „EU position on future development of the HLPF“. Na základě této iniciativy rozhodlo rakouské předsednictví o vytvoření neformální Voluntary Task Force (VTF), která pro pracovní skupinu připravila návrh k přípravě SDG Summitu OSN a podkladu k reformě HLPF. ČR byla následně požádána, aby se ve VTF ujala role koordinátora. Non-paper, na kterém se ČR podílela, obsahoval ambiciózní, zároveň však rozumné pozice k reformě HLPF, které se následně staly východiskem pro vyjednávání EU a ČS v OSN v New Yorku.

ČR byla dále v letech 2016–2018 členem Hospodářské a sociální rady OSN (ECOSOC), přičemž od července 2017 do července 2018 ECOSOCu předsedala. Hlavní prioritou předsednictví byla tematika participace všech částí společnosti na veřejných záležitostech a dobrého vládnutí, která jsou součástí Cíle udržitelného rozvoje č. 16 „Mír, spravedlnost a silné instituce“ (dále jen "SDG 16"). Právě pod záštitou ECOSOC přitom každoročně probíhá HLPF, které je hlavní platformou OSN pro udržitelný rozvoj a má ústřední roli při sledování a přezkumu Agendy 2030 a jejich cílů. Jedná se proto o klíčovou instituci v oblasti udržitelného rozvoje. ČR v roce 2017 v rámci něj absolvovala dobrovolný národní přezkum implementace Agendy 2030⁵²² a na příští přezkum je přihlášena na r. 2021. Působení ČR v čele ECOSOC je všeobecně hodnoceno jako úspěch. ČR obhájila své prioritní téma a představila participaci coby důležitý nástroj dobrého vládnutí a naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj. ČR zaznamenala jednoznačně pozitivní ohlas na svůj konstruktivní přístup k SDG 16 a na zahrnutí širokého okruhu zájmových skupin do akcí předsednictví doprovázejících. ČR se rovněž během celého monitorovacího období účastnila Regionálního fóra pro udržitelný rozvoj EHK OSN a relevantních pracovních orgánů OECD a dalších mezinárodních organizací.⁵²³ S OECD

⁵¹⁹ Prohlášení ČR k postupu obnovy hospodářství v návaznosti na pandemii Covid-19 a Zelenou dohodu pro Evropu, dostupné zde:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zelena_dohoda_prohlaseni/\\$FILE/OMV-EGD_prohlaseni%20CZ_vlada-20200528.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zelena_dohoda_prohlaseni/$FILE/OMV-EGD_prohlaseni%20CZ_vlada-20200528.pdf).

⁵²⁰ Ind. 21.1.1.

⁵²¹ Rámcová pozice ČR k Diskuznímu dokument Evropské komise „Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030“ (2019).

⁵²² Úřad vlády (2017) National Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development, dostupné zde: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/dokumenty/CZE-VNR-to-HLPF_2017_National-Report.pdf.

⁵²³ Report MZV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

ČR úzce spolupracovala také na národní případové studii k institucionálním mechanismům implementace Agendy 2030.⁵²⁴

Koordinace vystupování ČR v otázkách udržitelného rozvoje na poli mezinárodních organizací je zajištěna prostřednictvím několika pracovních skupin a nástrojů. V rámci OECD tuto funkci dále naplňuje pracovní skupina k OECD v gesci MZV. Koordinace politik pro vystupování v EU zajišťuje Úřad vlády a dále fungují resortní koordinační skupiny a procedury v rámci portálu DAP. Stanoviska ČR k zásadním aktuálním otázkám v oblasti udržitelného rozvoje na evropské úrovni specifikují tři rámcové pozice ČR k jednotlivým implementačním fázím Agendy 2030 v EU. Jaké je v rámci relevantních útvarů státní správy obecné povědomí o těchto pozicích nicméně nebylo zjišťováno. Přestože koordinace pozic mezi zástupci ČR funguje uspokojivě, prostor ke zlepšení je v aktivním využívání procedur DAP zástupci všech dílčích pracovních skupin. Koordinace těchto skupin s Pracovní skupinou pro Agendu 2030 by dále mohla být zlepšena i na úrovni Sekretariátu Rady. V rámci ostatních mezinárodních organizací koordinační funkci do určité míry zastával Výbor RVUR pro koordinaci pozic ČR k udržitelnému rozvoji, jehož funkci však fakticky od roku 2019 nahradila síť kontaktních bodů pro udržitelný rozvoj. Proto byl Výbor v roce 2020 zrušen. Pozice jsou koordinovány mezi věcně příslušnými resorty nebo v rámci pracovních kanálů MZV, RVUR či Rady pro ZRS. Více využito by mohlo být potenciálu českých zástupců pracujících přímo v těchto organizacích či působících v jejich volených orgánech (více viz cíl 21.3).

ČR díky svému aktivnímu přístupu k plnění Agendy 2030 jak na globální, tak na národní úrovni vycházela z uspokojivé startovní pozice. Lze konstatovat, že na poli mezinárodních organizací se jí, byť coby malému státu, daří plnění závazků k udržitelnému rozvoji prosazovat. Méně úspěšné je již plnění některých závazků na národní úrovni (zejména závazku k výši ODA či monitorování PCSD).

21.2 Česká republika na globální i na úrovni Evropské unie podporuje naplnění Cílů udržitelného rozvoje a specificky Cíle č. 16 Mír, spravedlnost a silné instituce

Nad rámec prosazování Agendy 2030 jako celku na globální a Evropské úrovni se ČR zavázala zaměřit specificky na SDG 16 Mír, spravedlnost a silné instituce. Důraz na tento cíl vychází z dlouhodobé priority české zahraniční politiky, kterým je podpora demokracie, lidských práv a řádné správy věcí veřejných. Svou podporu by ČR měla realizovat především prostřednictvím zahraniční rozvojové spolupráce a svého působení v mezinárodních organizacích a v neposlední řadě také plněním SDG 16 a příslušných opatření na národní úrovni.⁵²⁵

Podpora řádné správy věcí veřejných je jedním z pěti hlavních priorit Strategie ZRS ČR 2018–2030, která se zaměřuje na utváření demokratické společnosti respektující lidská práva se zajištěním přístupu ke spravedlnosti. V roce 2019 byly v rámci této prioritní oblasti uskutečněny projekty jednak v prioritních zemích ZRS ČR (Bosně a Hercegovině, Gruzii, Moldavsku, Etiopii, Zambii a Kambodži) a také v dalších zemích, např. v rámci Programu transformační spolupráce. Good governance je také jedním z průřezových kritérií ZRS ČR, jehož plnění je vyžadováno ve všech bilaterálních projektech a je i vyhodnocováno v rámci monitoringu a evaluací.⁵²⁶ Podíl prostředků bilaterální ZRS věnovaných na posilování oblasti lidských práv a dobrého vládnutí v rozvojových zemích mezi lety 2016–2019 kolísal mezi 5,2–20 %, přičemž mezi lety 2017–2018 došlo k výraznému poklesu z 19,6 na 9,1 % a v roce 2019 k dalšímu poklesu na

⁵²⁴ OECD (2019) Governance as an SDG Accelerator: Country Experiences and Tools, dostupné zde: <https://www.oecd.org/publications/governance-as-an-sdg-accelerator-0666b085-en.htm>.

⁵²⁵ Více k plnění na národní úrovni také dále v hodnocení KO 6.

⁵²⁶ Report MZV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

5,2 %.⁵²⁷ ČR prozatím nemá pro financování SDG 16 stanovený konkrétní cíl, z dlouhodobého hlediska je žádoucí především systematická podpora a plnění tematických a geografických priorit ZRS. Jak již bylo zmíněno v hodnocení předcházejícího cíle, ČR podporuje SDGs i na poli mezinárodních organizací a specificky SDG 16 se stal prioritou českého předsednictví ECOSOC (2017–2018).

ČR je aktuálně členem Rady OSN pro lidská práva (2019–2021), je aktivní v Radě Evropy a zástupce ČR předsedá již druhým rokem Výboru lidské dimenze OBSE. Podporu ochrany lidských práv, občanské společnosti a dobré správy věcí veřejných detailně rozpracovává Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce. V rámci programu transformační spolupráce (TRANS) podporují občanskou společnost, nezávislá média či lidská práva české nevládní organizace i zastupitelské úřady zejména v jedenácti prioritních zemích.⁵²⁸ Ročně je v rámci tohoto programu podpořeno několik desítek projektů. V roce 2019 se projekty zaměřovaly např. na využívání participativních přístupů, sociální inkluzi či na boj s dezinformacemi a korupcí.

K plnění cíle přispívá rovněž implementace Směrnice OECD pro nadnárodní podniky, která obsahuje soubor doporučení z oblasti společenské odpovědnosti. Kromě implementace Směrnice v domácím prostředí ČR podporuje také její přijetí a implementaci nečlenskými státy. V roce 2019 MZV dále spoluorganizovalo řadu seminářů a workshopů na podporu implementace SDG 16 a Agendy 2030.⁵²⁹

Součástí SDG 16 je také důraz na participaci, která v globálním měřítku znamená především větší zapojení rozvojových zemí do globálního ekonomického a politického systému. Rozšíření a posílení účasti rozvojových zemí v mezinárodních organizacích se ČR nebrání, nespátřuje v něm ale prioritu a tento záměr proto není obsažen v žádné z aktuálních koncepcí zahraniční politiky. ČR podporuje spíše obecně spravedlivé a vyvážené zastoupení států v mezinárodních organizacích a mezinárodní systém založený na multilateralismu a mezinárodním právu.⁵³⁰ Nepřímo můžeme aktivity v této oblasti spatřovat v podpoře modernizace WTO či ve finanční podpoře institucím, v nichž jsou rozvojové země zastoupeny v rozhodování rovnou měrou jako rozvinuté (např. Green Climate Fund). Pozitivní dopad má také posilování kapacit méně rozvinutých států, aby byly schopny realizovat své zájmy v rámci stávajících mechanismů (např. prostřednictvím programu Aid for Trade v gesci MPO).

Na národní úrovni MZV spolupracuje a konzultuje oblasti zahraniční politiky s dalšími aktéry státní správy, nevládními organizacemi a se zástupci podnikatelské sféry. Meziresortní koordinaci zajišťuje především Rada pro ZRS. Programy rozvojové spolupráce jsou podepsány se všemi prioritními zeměmi, odráží specifické potřeby dané země a také reflektují priority české ZRS. Pro zapojení partnerů existují různé dotační programy (sektorové platformy, trilaterální projekty, B2B, český Challenge Fund při UNDP).⁵³¹

---

⁵²⁷ Ind. 21.2.1.

⁵²⁸ Arménie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Gruzie, Kosovo, Kuba, Moldavsko, Myanmar, Srbsko, Ukrajina a Vietnam.

⁵²⁹ Jednalo se např. o seminář v Alžíru k transformační zkušenosti zemí V4 v kontextu naplňování SDG 16, workshop v Lusace o participaci v městském plánování, seminář v Berlíně k SDG 16 na téma mír, demokracie a udržitelnost, debata v Budapešti k problematice žen jako ekonomických lídrů v kontextu naplňování SDG 16, nebo mediační seminář organizovaný odborem OSN.

⁵³⁰ Report MV ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁵³¹ Report MZV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

Pro plnění SDG 16 je klíčové dále také působení v oblasti prevence vzniku ozbrojených konfliktů a podpory ochrany lidských práv. Česká republika je smluvní stranou Smlouvy o obchodu se zbraněmi (Arms Trade Treaty) upravující kontrolu obchodu s vojenským materiálem. V současné době má tato smlouva 106 smluvních stran a ČR usiluje o to, aby k ní přistoupilo co největší množství států.⁵³² Udělování licencí a kontrola vývozu vojenského materiálu ČR je v souladu s příslušnou legislativou EU a respektuje veškerá zbrojní embarga vyhlášená OSN, EU a Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Přestože vývoz vojenského materiálu nepředstavuje významnou položku v celkovém vývozu ČR, jeho objem se za posledních 10 let ztrojnásobil a v roce 2019 dosáhl téměř 16 mld. Kč.⁵³³ Z hlediska mezinárodní bezpečnosti a ochrany lidských práv se pozornost českých kontrolních orgánů soustředí zejména na státy nerespektující mezinárodní humanitární právo, státy s represivními režimy či systémy, v nichž hrozí, že se jejich konečnými uživateli vojenského materiálu nelegální cestou stanou nevládní ozbrojené skupiny.⁵³⁴ Závazky vyplývající z mezinárodních dohod i národní legislativy v oblasti nelegálního obchodu se zbraněmi ČR naplňuje.

Česká republika na podporu SDGs a specificky Cíle č. 16 aktivně mezinárodně vystupuje. Tuto svoji prioritu promítla jak do zahraniční rozvojové spolupráce, tak i do svých aktivit a priorit v rámci EU, OECD a dalších mezinárodních organizací, specificky pak do předsednictví v ECOSOC (2017–2018). Angažuje se přitom jak v oblasti lidských práv a řádné správy věcí veřejných, tak v rámci podpory zapojení všech relevantních aktérů do zahraniční a rozvojové politiky. ČR podporuje opatření předcházející vzniku ozbrojených konfliktů a naplňuje své závazky v oblasti legálního i nelegálního obchodu s vojenským materiálem. Z hlediska plnění SDG 16 je nicméně nutné přísněji vyhodnocovat rizika vývozu tohoto materiálu do zemí s represivními režimy a systémy, v nichž hrozí jeho zneužití.

21.3 Česká republika posiluje svou přidanou hodnotu pro působení v mezinárodních organizacích a Evropské unii

Zastoupení v mezinárodních organizacích (MeO) poskytuje ČR příležitost přímo podporovat naplňování cílů a principů udržitelného rozvoje na globální a evropské úrovni. Klíčové pro tyto aktivity je především zastoupení ČR ve volených orgánech těchto institucí. Česká republika spolupracuje s téměř 500 MeO. V klíčových MeO je přitom z hlediska počtu zaměstnanců a podílu na rozpočtu stále zastoupena nedostatečně.⁵³⁵ V rámci posilování přidané hodnoty ČR je smyslem tohoto specifického cíle zvýšení počtu Čechů v klíčových organizacích (především na volených pozicích), zvýšení zájmu o stáže a juniorské pozice, které mohou později vést k vyšším manažerským pozicím a zlepšení koordinační a personální kapacity pro zajištění působení v MeO.

Pro naplnění cíle je klíčová především Strategie pro uplatňování českých občanů v mezinárodních organizacích (2017), se kterou byla zřízena také funkce Vládního zmocněnce pro mezinárodní organizace. Strategie určila 21 klíčových MeO u kterých by ČR měla usilovat o zlepšení svého zastoupení. Konkrétní žádoucí počet zaměstnanců či obsazených pozic

⁵³² Report MPO ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵³³ MPO (2019) Výroční zpráva o kontrole vývozu vojenského materiálu, ručních zbraní pro civilní použití a zboží a technologií dvojího užití v ČR za rok 2019, dostupné zde: https://mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/licencni-sprava/o-licencni-sprave/2020/7/Vyrocnizprava-za-rok-2019_2.pdf.

⁵³⁴ Rada EU (2008) Společný postoj Rady 2008/944/SZBP, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu. Dostupné zde: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008E0944&from=EN>.

⁵³⁵ MZV (2017) Strategie pro uplatňování českých občanů v mezinárodních organizacích.

strategie nespécifikovala. Funkce Vládního zmocněnce byla nicméně zrušena usnesením vlády ČR č. 579 ze dne 25. května 2020 a bude dále vykonávána v rámci kompetencí zvláštní zmocněnkyně MZV ČR pro podporu občanů ČR v institucích EU a mezinárodních vládních organizacích. Naplňování cílů Strategie nebylo během implementačního období vyhodnoceno, peněžní prostředky státu poskytované mezinárodním organizacím a další související výdaje byly ale v roce 2019 přezkoumávány NKÚ, z jehož závěrů vyplývá, že MZV realizovalo většinu opatření Strategie. V roce 2016 působili čeští občané na vyšších manažerských pozicích pouze u šesti MeO (11 občanů z celkového počtu 262 působících v MeO). V roce 2018 po změně definice manažerských pozic působili čeští občané na manažerských postech u 15 MeO (31 českých občanů z celkových 278 na asistentských a profesionálních pozicích v MeO). Celkový počet českých občanů působících v MeO se navýšil minimálně.⁵³⁶

MZV se v rámci této agendy momentálně soustředí především na podporu uplatnění českých občanů v rámci struktur EU a OECD. Posílení spolupráce s Čechy v institucích EU, podpora jejich působení na strategicky důležitých místech a obecně zlepšení fungování české státní správy je cílem Strategie podpory Čechů v institucích EU schválené v roce 2015.⁵³⁷ V rámci Strategie podporuje ČR přípravu českých kandidátů na výběrová řízení (EPSO), komunikuje s vyslanými úředníky i dalšími českými občany působícími v institucích EU a koordinuje vysílání na krátkodobé či dlouhodobé stáže (více k hodnocení stáží viz spec. cíl 25.3). Mezi krátkodobé stáže patří Erasmus pro státní správu (Erasmus for Public Administration), o který je dlouhodobě relativně velký zájem a National Experts in Professional Training (NEPT), u něhož počet přihlášek prudce vzrostl v posledních třech letech v souvislosti s větší podporou výjezdů ze strany státu. Dlouhodobější je vyslání národních expertů neboli Seconded National Experts (SNEs) či studium na univerzitě College of Europe, pro něž jsou vybraným uchazečům poskytována vládní stipendia. Na rok 2016 byly vyčleněny finanční prostředky ve výši 26,5 mil. Kč, pro rok 2017 28,5 mil. a pro 2018 36,5 mil. Kč. Ze souhrnné Zprávy o plnění Strategie z roku 2018 nicméně vyplývá, že přes dostatečný počet uchazečů bylo v minulosti problematické tyto zdroje čerpat.⁵³⁸ Efektivnější spolupráce s resorty a úřady české státní správy s ÚV a Stálým zastoupením ČR při Evropské unii se hned v následujícím roce promítla na celkovém počtu SNEs. Jestliže do konce roku 2019 působilo v institucích EU s výjimkou Evropské služby pro vnější činnost 18 SNEs, k 1. březnu 2020 jich za ČR v EU působí již 27. Tento pozitivní vývoj se projevil i v míře čerpání finančních prostředků. K naplnění cílů Strategie v letech 2020–2022 bylo proto usnesením vlády ČR schváleno financování ve výši 40 mil. Kč ročně, a to jak na vyslání národních expertů a stážistů NEPT, tak i přípravu na testy EPSO, přičemž bylo zohledněno i blížící se předsednictví České republiky v Radě EU v roce 2022.

V rámci podpory uplatnění Čechů a Češek v Sekretariátu OECD MZV každoročně poskytuje dobrovolný příspěvek na program vysílání pracovníků státní správy ČR na krátkodobé stáže, které přispívají k získání praktických zkušeností s prací v mezinárodní organizaci a zvyšují šanci na

⁵³⁶ NKÚ (2019) Kontrolní závěr z kontrolní akce 19/05. Dostupné zde: <https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k19005.pdf>.

⁵³⁷ dále také na ni navazující Nové Koncepce 2018–2020, Revidovaném akčním plánu ke Strategii a Konceptu přípravy Čechů na výběrová řízení do institucí Evropské unie na roky 2020–2022.

⁵³⁸ Úřad vlády (2018) Souhrnná zpráva o plnění Strategie podpory Čechů v institucích EU za období 2015–2017.

jejich uplatnění v OECD, případně i v jiných mezinárodních organizacích.⁵³⁹ V období od ledna 2017 do srpna 2020 absolvovalo stáže v programu Staff on Loan 9 (ze 13 přihlášených) zaměstnanců státní správy ČR, přičemž zájem je vzhledem k náročnosti vysílacího procesu a výběrového řízení hodnocen jako odpovídající a v posledních letech mírně narůstal. Velká část absolventů působí dál ve státní správě v ČR, většinou ve vyšších pozicích ve vysílající instituci, případně na jiném ministerstvu, dva absolventi působí v mezinárodních organizacích.⁵⁴⁰

Lze konstatovat, že v průběhu monitorovacího období se českým zástupcům dařilo získat volené pozice do orgánů MeO, které jsou relevantní z hlediska udržitelného rozvoje. ČR byla v letech 2016–2018 členem Hospodářské a sociální rady OSN (ECOSOC), přičemž od července 2017 do července 2018 ECOSOCu předsedala. Od roku 2017 ČR členem Výkonné rady Mezinárodní organizace práce a od letošního roku do roku 2022 zástupce ČR působí ve Výkonné radě Rozvojového programu OSN, Populačního fondu OSN a Projektové kanceláře OSN. V roce 2019 dále také zástupce ČR předsedal Hydrologickému fóru Světové meteorologické organizace.⁵⁴¹ K aktivnímu využití těchto kontaktů pro podporu prosazování UR nicméně obecně chybí kapacity.

Přestože opatření Strategie pro uplatňování občanů ČR v mezinárodních organizacích byla z větší části naplněna, k výraznému navýšení zástupců ČR na vyšších manažerských či odborných pozicích v jednotlivých klíčových MeO prozatím nedošlo. Pozitivum je zvyšování zájmu o stáže a zlepšování podpory krátkodobých a střednědobých výjezdů ze strany státu (odstranění problémů s financováním v souvislosti se služebním zákonem atd.). V návaznosti na zrušení funkce Vládního zmocněnce pro mezinárodní organizace klesla i možnost systematického a meziresortního uchopení problematiky a vytvoření dílčích strategií pro působení v jednotlivých klíčových organizacích. Aktivitu spojené s podporou zastoupení českých občanů v institucích EU a mezinárodních vládních organizací zůstávají i nadále prioritou české zahraniční politiky. Z 21 klíčových institucí je pozornost v této oblasti momentálně věnována především EU a OECD, kde lze také vidět hlavní posun k naplnění cíle.

⁵³⁹ Report MZV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁴⁰ informace poskytnuté SM ČR při OECD.

⁵⁴¹ Ind. 21.3.1.

22 Posílením koherence vnitřních politik s vnějším dopadem podporuje Česká republika globální udržitelný rozvoj.

Strategický cíl je zaměřen na dodržování principu koherence pro rozvoj (Policy Coherence for Development, dále jen "PCD"), tedy minimalizace negativních vnějších dopadů domácích politik, zejména pak jejich nesouladu s cíli zahraniční rozvojové spolupráce. Naplňování tohoto principu ČR umožní jak zefektivnit vlastní prostředky vynaložené v oblasti ZRS, tak také přímo přispěje k budování odpovědného globálního prostředí příznivého pro udržitelný rozvoj.

Naplňování PCD klade zvýšené nároky na analytické, monitorovací a koordinační kapacity státní správy. Agenda spadá především do kompetence MZV a Rady pro ZRS, v širším kontextu koherence politik pro udržitelný rozvoj také MŽP a RVUR. ČR prozatím podnikla kroky přispívající ke zvýšení povědomí o problematice a promítla závazek k PCD do všech relevantních koncepčních dokumentů. K praktickému naplňování cíle nicméně stále chybí systematické a metodologické uchopení této agendy, analýza z hlediska PCD problematických oblastí a jejich pravidelný monitoring.

22.1 Česká republika průběžně promítá do koncepčních dokumentů a nástrojů vnějších politik přijaté mezinárodní závazky a národní priority v oblasti udržitelného rozvoje

Česká republika je odpovědným členem mezinárodního společenství. K zachování tohoto stavu musí především dodržovat závazky v oblasti udržitelného rozvoje, ke kterým se přihlásila, včetně pravidelného výkaznictví. ČR by měla tyto závazky a národní priority v oblasti UR průběžně promítat do národních strategických dokumentů a nástrojů vnějších politik.

Hlavním koncepčním dokumentem, který reflektuje udržitelný rozvoj v rámci vnějších politik je Strategie zahraniční rozvojové spolupráce 2018–2030. Strategie ZRS zohledňuje jak přijetí Agendy 2030, tak další mezinárodní závazky ČR (závazek k výši ODA, závazky vyplývající z Globálního partnerství pro efektivní rozvojovou spolupráci, závazek k naplňování koherence politik pro udržitelný rozvoj,⁵⁴² atd.). Její plnění je průběžně projednáváno na Radě pro ZRS a v roce 2024 je plánováno její střednědobé vyhodnocení, včetně předložení výstupů vládě. ZRS ČR je také hodnocena v rámci Výboru pro rozvojovou spolupráci (DAC) OECD a výsledná doporučení přispívají k jejímu zkvalitnění.⁵⁴³ V minulém roce proběhlo střednědobé hodnocení, dle něhož ČR již úspěšně naplňuje 11 z 16 doporučení DAC Peer Review z roku 2016. Hlavní kritikou vycházející z přezkumu je nízký podíl ODA na HND i jeho vzhledem k závazku do roku 2030 nedostatečný meziroční nárůst.⁵⁴⁴ Původní termín pro dosažení tohoto mezinárodního závazku byl přitom již rok 2015. Další přezkum je očekáván v příštím roce.⁵⁴⁵

Projekty v rámci bilaterální ZRS i další programy v oblasti zahraniční spolupráce podléhají pravidelným evaluacím, které spočívají v systematickém posuzování přínosů a dopadů rozvojových intervencí v partnerských zemích v souladu s metodikou evaluačních kritérií DAC OECD. Vlastní evaluace provádějí zpravidla nezávislí experti dle zadání veřejné zakázky. MZV dlouhodobě zadává průměrně 4 evaluace ročně. V roce 2015 provedl kontrolu finančních prostředků vynakládaných v rámci ZRS Nejvyšší kontrolní úřad, který poukázal na klesající výdaje na ZRS ČR, problematiku udržitelnosti projektů a kontroly a nastavení ukazatelů pro

⁵⁴² K problematice PCSD více cíl 22.2.

⁵⁴³ Report MZV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁴⁴ OECD (2019) Czech Republic Mid-Term Review, dostupné zde: <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/DAC-mid-term-Czech-Republic-2019.pdf>.

⁵⁴⁵ Report MZV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

hodnocení cílů u některých projektů.⁵⁴⁶ Tato zjištění odpovídala Střednědobému vyhodnocení Koncepce ZRS 2010–2017, od tohoto období nicméně došlo ke značnému pokroku a průběžně se daří poznatky z evaluací v ZRS zohledňovat.

Lze konstatovat, že ve smyslu promítnutí závazků do strategických dokumentů a nástrojů je ČR na dobré cestě ke splnění cíle. K naplňování Agendy 2030 a Cílů udržitelného rozvoje se ČR staví velmi aktivně a průběžně monitoruje svůj pokrok. V rámci ZRS využívá evaluací a přezkumů k jejímu průběžnému zefektivňování. Problematické nicméně zůstává praktické plnění specifických závazků (zejména ODA a PCSD), kde prozatím nedošlo k významným krokům.

22.2 Česká republika aktivně buduje institucionální kapacity pro sledování koherence vnitřních politik s vnějším dopadem a omezuje jejich negativní vliv na globální směřování k udržitelnému rozvoji

Provázanost světové ekonomiky a politiky je v globalizovaném světě natolik silná, že počínání jednoho státu či regionu se projevuje v sousedních zemích i na opačném konci planety. Jednotlivé státy proto musí koordinovat své politiky v ochraně životního prostředí, světovém obchodu či lidských právech a dbát na to, aby domácí politiky nebyly v rozporu s cíli a principy udržitelného rozvoje jak na vlastním území, tak i za hranicemi.

Koncept koherence všech vnějších i vnitřních politik ČR s cíli rozvojové spolupráce je ukotven ve Strategii zahraničních rozvojové spolupráce 2018–2030 i v ČR 2030. Hlavní platformou pro řešení této agendy je Rada pro ZRS, v níž jsou zastoupeny všechny resorty i další klíčoví aktéři v oblasti rozvojové spolupráce. K naplnění principů PCD v ČR nicméně prozatím chybí institucionální i analytické kapacity a agenda není ani metodologicky uchopena.⁵⁴⁷ Soulad politik ve prospěch udržitelného rozvoje by měl být sledován a analyzován v konkrétních tematických oblastech⁵⁴⁸ vymezených v ČR 2030.⁵⁴⁹

ČR v souvislosti s přijetím Agendy 2030 podporuje rozšíření konceptu PCD o koherenci všech politik s cíli udržitelného rozvoje i na národní úrovni (PCSD, *Policy Coherence for Sustainable Development*). K naplnění tohoto závazku do roku 2023 by mělo pomoci nastavení mechanismů sledování a zajišťování PCSD v souladu s doporučeními OECD a užší spolupráce MŽP a MZV. Klíčové je také zohlednění perspektivy udržitelného rozvoje v hodnocení dotačních politik a hodnocení dopadů regulace (Regulatory Impact Assessment, dále jen “RIA”). V případě procesu RIA se nepředpokládá žádná zásadní změna mechanismu, půjde spíše o zkvalitnění stávajících postupů a metodické vedení (více viz strategický cíl 24).⁵⁵⁰

Klíčovým poradním, iniciačním a koordinačním orgánem vlády v oblasti udržitelného rozvoje je Rada vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR), v níž jsou na vysoké úrovni zastoupeni všichni klíčoví aktéři. Mezi lety 2014–2018

⁵⁴⁶ NKÚ (2016) Kontrolní závěr z kontrolní akce 15/11, dostupné zde:

<https://www.nku.cz/assets/kon-zavery/k15011.pdf>.

⁵⁴⁷ Ind. 22.2.1.

⁵⁴⁸ obchodní politika; sociální a environmentální standardy; společenská odpovědnost firem; duševní vlastnictví; zboží a suroviny; daňová a finanční politika; změna klimatu; energetika; věda, výzkum a inovace ve vazbě na změnu klimatu a potravinové zabezpečení; potravinové zabezpečení v rozvojové politice Evropské unie; společná zemědělská politika Evropské unie; migrace; omezování odlivu mozků; remitence; bezpečnost; biodiverzita; reakce na konflikty a selhávající či křehké státy.

⁵⁴⁹ Ind. 22.2.2.

⁵⁵⁰ MŽP (2020) Možnosti zahrnutí perspektivy udržitelného rozvoje do systému hodnocení dopadů v ČR.

předsedal RVUR předseda vlády, od roku 2018 se gesce udržitelného rozvoje přesunula do portfolia ministra životního prostředí. Ačkoliv tento přesun nemá dopad na naplňování ČR 2030 jako celku, s ohledem na vysoce nadresortní charakter agendy PCSD a omezenou kapacitu jednotlivých resortů pro řešení případných nekoherencí napříč celou státní správou se dle OECD ukazuje jako výhodnější ukotvení této agendy v tzv. *centre of government*.⁵⁵¹ V souvislosti s přesunem většiny průřezových agend do kompetence jiných resortů nicméně Úřad vlády ČR funkci takového centra obecně přestává plnit. Pracovní úroveň v jednotlivých tématech udržitelného rozvoje zajišťují výbory RVUR, které se aktivně podílely především na vzniku klíčových strategických dokumentů. V návaznosti na implementační fázi strategií došlo od roku 2018 k redukci počtu výborů i frekvence jejich setkávání. Pro účely komunikace, koordinace a reportingu naplňování koncepčních dokumentů v oblasti udržitelného rozvoje byly usnesením vlády ze dne 17. října 2018 č. 670 zřízeny na všech gesčních resortech tzv. focal pointy. Skrze tato kontaktní místa probíhal sběr reportů gesčních ministerstev jak k naplňování Implementace Agendy 2030, tak i Strategického rámce ČR 2030. Koordinaci RVUR a Rady pro ZRS zajišťují sekretariáty obou poradních orgánů a zástupci, kteří se účastní jednání. Žádoucí pro naplnění cíle by bylo i nastavení spolupráce s dalšími relevantními poradními orgány vlády, která zatím probíhá jen výjimečně na *ad hoc* bázi. Systematičtější uchopení problematiky provázanosti regionálních a lokálních koncepčních dokumentů a politik s cíli ČR 2030 je prozatím ve fázi příprav.

V České republice se prostřednictvím dlouhodobé široké meziresortní spolupráce v oblasti udržitelného rozvoje daří zlepšovat povědomí o problematice koherence politik pro udržitelný rozvoj a nutnosti snižování negativních dopadů vnitřních politik za hranicemi ČR. Díky vytvoření sítě focal pointů došlo k usnadnění procesu reportingu o naplňování ČR 2030 a Agendy 2030 a zlepšení informačních toků mezi gesčními resorty a MŽP. Přes tato dílčí zlepšení nicméně není problematika PCSD v ČR stále metodologicky uchopena. Doposud nedošlo ani k navýšení analytických kapacit a plnění opatření týkajících se analýz a monitoringu z hlediska PCSD klíčových témat.

22.3 Česká republika aktivně prosazuje sledování a naplňování koherence politik na úrovni Evropské unie, ve vnějších politikách Evropské unie a na globální úrovni

Koherence politik ve prospěch udržitelného rozvoje je relevantním tématem také v mezinárodní a globální rovině. Vzhledem k provázanosti světové ekonomiky a silnému postavení nadnárodních aktérů hrají klíčovou roli v této oblasti také mezinárodní organizace. Ty by měly především sledovat a naplňovat principy PCSD v rámci svých kompetencí a zajišťovat odpovídající koordinaci a podporu v jejich naplňování zemím svého regionu.

ČR se v rámci Rady EU pravidelně účastní zasedání Pracovní skupiny pro Agendu 2030, kde dlouhodobě usiluje o proaktivní a komplexní přístup k implementaci SDGs na úrovni EU. Svůj postoj k problematice PCSD na úrovni EU ČR promítla do Rámcové pozice k diskuznímu dokumentu Evropské komise “Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030”, v níž

⁵⁵¹ OECD (2019) Policy Coherence for Sustainable Development 2019: Empowering People and Ensuring Inclusiveness and Equality. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/a90f851f-en>; OECD (2016) Better Policies for Sustainable Development 2016: A New Framework for Policy Coherence. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/9789264256996-en>.

přímo požaduje, aby byla agenda PCSD přímou součástí implementace Agendy 2030. Posílení PCSD by mělo zahrnovat posílení koordinace napříč orgány EK, posilování koordinace mezi činnostmi pracovních orgánů Rady při implementaci Agendy 2030 a rozvoj mechanismů vyhodnocování dopadů politik. ČR považuje za důležité v rámci PCSD co nejvíce využívat již existující nástroje, např. nástroje „lepší právní úpravy“ (*Better Regulation*) či mechanismy vyhodnocování dopadů regulace. Koncept koherence politik pro rozvoj (PCD), tj. koherenci mezi vnitřními a vnějšími politikami EU, považuje ČR za integrální součást PCSD.⁵⁵² Zástupci ČR při přípravě instrukcí na relevantní pracovní skupiny Rady EU vycházejí z Rámcové pozice, problematiku PCSD se nicméně zatím nedaří zařadit mezi priority či pravidelně diskutovaná témata.

Prosazováním PCSD se zabývají také na danou problematiku přímo zaměřené pracovní skupiny OECD a Evropské komise, kterých se účastní národní koordinátoři, včetně zástupců ČR. Částečně tuto problematiku řeší také Evropská síť pro udržitelný rozvoj, Globální partnerství pro efektivní rozvojovou spolupráci a Program EU Copernicus.⁵⁵³

Přestože je specifický cíl po formální stránce plněn, aktivní prosazování PCSD v mezinárodních organizacích limituje nízká aktivita v této oblasti na národní úrovni. (viz cíl 22.2)

---

⁵⁵² Rámcová pozice ČR k Diskuznímu dokument Evropské komise „Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030“ (2019).

⁵⁵³ Ind. 22.3.1.

6. Dobré vládnutí

Dobrý způsob vládnutí je nejen předpokladem dlouhodobého rozvoje, ale také základním nástrojem naplňování cílů ČR 2030. Identifikováno bylo několik zásadních výzev. Jsou to stagnující či klesající míra politické participace prostřednictvím politických stran a voleb, slabá schopnost horizontální koordinace veřejné správy, omezená schopnost pracovat při rozhodování s dlouhodobou perspektivou, a slabá inovativnost při tvorbě veřejných politik. Je proto nutné posílit mechanismy, jimiž je zajišťována soudržnost veřejných politik, rozvíjet inovativní prostředí ve veřejné správě, vylepšovat reprezentativní, a zároveň posilovat participativní a deliberativní prvky demokracie, posílit datovou, znalostní a dovednostní kapacitu veřejné správy a rozvíjet systém sdílení dat a informací uvnitř veřejné správy i směrem k občanům. Dobré vládnutí není jenom věcí veřejné správy, právě ona má ale největší vliv a pozornost je proto třeba soustředit zvláště na ni, jakkoli ne pouze na ni.

Žádného cíle v této oblasti zatím nebylo dosaženo. V některých případech došlo od roku 2017 k patrnému posunu žádoucím směrem, nejvýrazněji v oblasti sběru a sdílení dat. Ve většině cílů byl však reálný pokrok jen malý, pokud vůbec jaký. To se týká i klíčových cílů dosažení soudržnosti politik a inovativnosti přístupu. Ačkoli veřejná správa vyvíjela větší či menší snahu, reálné výsledky se (zatím) často nedostavily, nebo je není možné dobře posoudit. V tom se odráží přetrvávající orientace české veřejné správy spíše na aktivitu nebo administrativní výstupy – obojí přitom může být velmi četné – než na datově podchytitelné výsledky z hlediska svých cílů nebo z hlediska občanek a občanů. To vše v situaci, kdy je důvěra v reprezentativní orgány státu dlouhodobě slabá a velmi nízké je také očekávání veřejnosti stran schopnosti ČR vypořádat se s různými hrozbami, od epidemií, přes nedostatek vody až po nárůst chudoby nebo prohloubení ekonomických nerovností. Roční klouzavý průměr důvěry občanů a občanek v Poslaneckou sněmovnu jako hlavní orgán reprezentace se od roku 2015 pohybuje mezi 30 a 40 %. A podle mínění veřejnosti, pravděpodobnost, že ČR uspěje v řešení možných budoucích výzev, je i v nejlepším případě nižší, než kdyby si člověk prostě hodil minci.

23 Tvůrci a tvůrkyně veřejných politik mají znalosti a dovednosti, které jim umožňují plnohodnotnou účast ve veřejné rozpravě.

Veřejná správa není jen anonymní struktura pravidel, stejně jako veřejnost není jen abstraktní pojem. Veřejné politiky tvoří konkrétní lidé, jak z veřejné správy, tak mimo ni. Nelze se zaměřit jen na to, jak politiky vznikají a pominout to, kdo za jejich vznikem stojí. Tvůrci a tvůrkyně politik – nejen z veřejné správy – musí mít potřebné dovednosti, především schopnost smysluplně diskutovat. Veřejná správa jako hybatel a organizátor tvorby politik musí mít navíc pochopení pro různorodost hodnot a schopnost s ní pracovat. Zaměstnanci a zaměstnankyně veřejné správy musí disponovat potřebnými znalostmi, často odbornými, s přesahem za české hranice. Nic z toho nelze přenechat jen osobní iniciativě, protože sebelepší individuální snaha nakonec selže, bude-li stále narážet na systémové překážky a nedostane-li se jí podpory. A zároveň tyto dovednosti, znalosti a odbornost vyjdou naprázdno, nebudou-li politickou reprezentací od veřejné správy žádány.

Systém vzdělávání zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy existuje, vznik ČR 2030 však jeho podobu nijak neovlivnil a jestli systém reálně rozvíjí žádané prvky nelze z větší části dobře posoudit. V té míře, v jaké to posoudit lze, se jedná o okrajovou záležitost. Ministerstva mají alespoň zčásti představu o svých dlouhodobých výzkumných potřebách a snaží se je realizovat. Systém odborné podpory tvorby politik formálně existuje, efekt však v řadě směrů neznáme. Veřejné vzdělávací instituce podporují rozvoj participativní a deliberativních dovedností, které jsou nezbytné pro smysluplné zapojení do tvorby politik, ale jen omezeném rozsahu a pouze v případě dětí a mládeži, nikoli u dospělých.

23.1 Systém vzdělávání zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy reálně rozvine koncepční uvažování a zprostředkuje nejnovější vědecké poznatky, kontakt se zkušenostmi z jiných zemí a vzhled do způsobu, jak s těmito poznatky kriticky pracovat.

Pokud chceme, aby se politika tvořila na základě dostatečných znalostí a dovedností, musí k tomu být zaměstnanci a zaměstnankyň veřejné správy nejen pobízeni, ale musí v tom být také účinně podporováni. A musí mít možnost nabyté znalosti či dovednosti zúročit.

Po formální stránce je vzdělávání zaměstnanců veřejné správy zabezpečeno. Od roku 2015 existují rámcová pravidla vzdělávání zaměstnanců ve služebních a správních úřadech. Tato pravidla jsou obecná, vzdělávání je podle nich realizováno jednotlivými úřady samostatně dle jejich možností a vzdělávacích potřeb. MV zpracovává každoročně monitorovací zprávy.⁵⁵⁴ Kraje a obce zajišťují vzdělávání svých zaměstnanců a zaměstnankyň na základě zákona o úřednících samosprávných celků z roku 2002 a návazných předpisů.

Ze zpráv za léta 2016–2019 vyplývá, že v případě služebních úřadů – tzn. mimo jiné všech ministerstev – převažuje interní forma vzdělávání. Zvýšení kvalifikace nebo vzdělání (např. formou studia na vysoké škole nebo stáží) je využíváno málo a jedná se stále o záležitost okrajovou.⁵⁵⁵ Pro potřeby hodnocení cíle je třeba zejména vědět, jak v praxi vypadá identifikace vzdělávacích potřeb, jaký je efekt vzdělávacích akcí ve vztahu k vykonávané práci, nebo jak naplňují principy uvedené v tomto cíli. Z informací samotných úřadů lze vyvodit, že v určité podobě vše uvedené probíhá a že při shledávání potřeb i hodnocení efektu mají klíčovou roli formální mechanismy služebních hodnocení. Nad rámec pravidelného dotazování MV provádí namátková kontrolní šetření úřadů, žádné soustavné mapování reálného stavu však neproběhlo.⁵⁵⁶ Souhrnně řečeno, stávající systém nebrání rozvoji prvků obsažených ve specifickém cíli, ale nejsme schopni říci, zda jej opravdu podporuje.

Zaměříme-li pozornost specificky na témata klíčová z hlediska dalších cílů ČR 2030 (vzdělávání pro strategickou práci, vzdělávání v oblasti pilotáží a behaviorálních přístupů, vzdělávání v deliberativních dovednostech), nelze žádný výrazný posun zaznamenat ani na základě jiných zdrojů. Institut pro veřejnou správu Praha – organizace, jejíž nabídkou velká většina vzdělávání realizovaného organizací mimo služební úřady začíná i končí, nepočítáme-li jazykové vzdělávání; rovněž pro vzdělávání v obcích a krajích má klíčový význam – těmto tématům nevěnuje pozornost. Počet vzdělávacích projektů správních úřadů realizovaných z OP Z sice od roku 2017 narůstá, ale týkají se pouze malé části ministerstev. Specifickému cíli z nich přitom odpovídá jen STRATeduka (Strategické plánování a řízení ve veřejné správě), jejíž první běh se uskutečnil již v roce 2017, možná částečně též PROAK (Podpora profesionalizace a kvality státní služby a státní správy).⁵⁵⁷ Sledujeme-li však množství lidí, kteří procházejí proškolením v oblasti strategické práce (STRATeduka), po větších počtech let 2017 a 2018 nastal v roce 2019 pokles. Poslední běh v roce 2020 byl zrušen v důsledku epidemie Covid-19.⁵⁵⁸

V případě obcí a krajů vidíme zájem o vzdělávací projekty z OP Z, nicméně tento zájem ve srovnání s rokem 2016 poklesl, ať již v závislosti na volebním cyklu, nebo kvůli omezenému okruhu těch, kteří mají k dané věci

⁵⁵⁴ Zprávy o vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech a státních zaměstnanců ve služebních úřadech, které jsou dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/clanek/vzdelavani-ostatni-dokumenty.aspx>.

⁵⁵⁵ MV (2017, 18, 19, 20) Zpráva o vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech a státních zaměstnanců ve služebních úřadech za rok 2016, 2017, 2018, 2019.

⁵⁵⁶ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁵⁷ Ind. 23.1.1.

⁵⁵⁸ Ind. 23.1.3.

kapacitu.⁵⁵⁹ Stejně jako v případě služebních úřadů, také kraje a v menší míře obce realizují nemalou část vzdělávání vlastními silami, prostřednictvím vlastních akreditovaných kurzů, současně existuje velké množství dalších akreditovaných vzdělávacích institucí. Na to, aby vzdělávání odpovídalo potřebám výkonu správních činností, dbá MV prostřednictvím udělování či obnovování akreditací vzdělávacích institucí i jednotlivých kurzů, stejně jako namátkovými kontrolami.⁵⁶⁰ Na úrovni ministerstev probíhá nyní revize a postupná aktualizace obsahu jednotlivých správních činností, obsahu zkoušek zvláštní odborné způsobilosti a příprav k nim v návaznosti na praktické potřeby úředníků. Výstupem by měly být pro tuto oblast závazné standardy.⁵⁶¹

Není známo, kolik zaměstnanců a zaměstnankyň, kteří získali zvláštní znalosti či dovednosti, zejména v rámci navazujícího vzdělávání, poté ve veřejné správě trvale nebo dlouhodobě působí. Informace chybí jak v případě veřejné správy jako celku, tak v případě státní správy v užším smyslu.

Neexistuje zatím žádný funkční systém, který by zaměstnancům a zaměstnankyním státní správy usnadňoval výběr kvalitního vzdělávání a pobízel k němu (např. stále aktualizované možnosti vzdělávání jak uvnitř celé veřejné správy, tak v akademické sféře, “našeptávané” automaticky dle zastávané pozice). Zaměstnanci či zaměstnankyně na všech úrovních musí v tomto směru stále spoléhat hlavně na své vlastní znalosti a vlastní iniciativu. Veřejná správa reguluje na obecnější úrovni nabídku vzdělávání (např. zákonnými požadavky na výkon práce, procesem akreditace vzdělávacích institucí a vzdělávacích kurzů zaměřených na výkon správních činností v ÚSC, včetně jejich aktualizace apod.), neusnadňuje ale příliš praktický výběr a jenom v omezené míře pobízí k vhodné volbě.

Formální systém vzdělávání existoval již před vznikem ČR 2030 a existuje stále. Jestli ale systém reálně rozvíjí koncepční uvažování, zprostředkovává nejnovější vědecké poznatky, soustavně předává zahraniční zkušenosti, nebo učí pracovat s hodnotovou různorodostí lze jen obtížně posoudit, nebo, tam kde to posoudit lze, jsou jeho efekty odpovídající tomuto cíli spíše okrajovou záležitostí.

23.2 Systém vzdělávání poskytovaný veřejnými vzdělávacími institucemi zajistí rozvoj participativních a deliberativních dovedností občanů a občanek.

Veřejné politiky ovšem netvoří a nemá tvořit jen veřejná správa, očekávan je též podíl veřejnosti. A stejně jako v případě zaměstnanců a zaměstnankyň veřejné správy, musí existovat podmínky, aby se občané a občanky mohli na tvorbě politik podílet informovaně, aktivně a odpovědně. Především musí získávat a rozvíjet participativní a deliberativní dovednosti. Tyto dovednosti přitom nejsou něčím, co se člověk jednou pro vždy naučí. Jako většina dovedností, zlepšují se hlavně užíváním a často se také užíváním / na konkrétních příkladech nejlépe učí.

Uvedené dovednosti se mohou získávat formálním školním vzděláním, ale mohou se získávat a obnovovat i v řadě jiných oblastí a v pozdějších fázích lidského života. Celkově hovoříme o tzv. občanském vzdělávání v rámci vzdělávání celoživotního. Na celostátní úrovni však zatím chybí konsensuální představa o tomto typu vzdělání, veřejná správa nevytváří koherentní zadání. Snaha o takové zadání, které by zároveň nebylo omezeno jenom na formální vzdělání a osoby mladší 18 let, zde existovala od roku 2016. Ministerstva si však úkol dlouho předávala mezi sebou,

⁵⁵⁹ Ind. 23.1.2.

⁵⁶⁰ MV (2020) Výroční zpráva o vzdělávání úředníků územních samosprávních celků v České republice v roce 2019.

⁵⁶¹ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

teprve v létě 2018 byl vládě předložen Základní dokument tvorby Koncepce občanského vzdělávání, který obsahoval základní teze a postupy při budoucí koncepci a na jeho základě měla být koncepce do roku 2020 vytvořena. Vláda však tento dokument nikdy neprojednala a práce nebyly zahájeny. Od roku 2019 je téma v gesci MŠMT. To podporovalo občanské vzdělávání v oblasti předškolního a školního vzdělávání již dříve, z prostředků OP VVV, a nově téma promítlo do Strategie vzdělávací politiky 2030+.⁵⁶² Původní ambice spojená s přípravou koncepce občanského vzdělávání, totiž rozšířit záběr na jinou skupinu než mládež, se však nenaplnila. Není ani známa celá šíře aktivit tohoto druhu, neboť snaha o jejich zmapování, zamýšlená jako součást přípravy Koncepce občanského vzdělávání, rovněž nebyla dovedena do konce. Postup v této věci potvrzuje skutečnost, že v realizaci celoživotního vzdělávání existují dlouhodobě velké rezervy (viz cíl 4.4).

Hovoříme-li o praktickém využití, participativní a deliberativní mechanismy tvoří pevnou součást MA 21. Její kritéria byla rozšířena o požadavky na využití pokročilých technik. S MA21 ovšem pracuje jen velmi malý počet obcí, v relevantních kategoriích MA21 hovoříme o jednotkách a jejich počet se dlouhodobě příliš nemění⁵⁶³ (dále viz cíl 20). Pozitivní je trend v oblasti přímého zapojování obyvatel do rozhodování o (obecních) rozpočtech, tzv. participativní rozpočtování, byť podíl obcí, které tuto formu rozpočtování zvolily, je stále velmi malý. Totéž platí o místních referendech, v nichž bývá na poměry ČR účast relativně vysoká, počet referend v posledním desetiletí se pohybuje od 10 do 39 ročně, pohybuje se tedy o dva řády níže, než je počet obcí v ČR. Nic tedy nenásvědčuje, že by se ony žádané dovednosti ve větší míře začínaly uplatňovat, že by po nich rostla poptávka.

Veřejné vzdělávací instituce podporují rozvoj participativních a deliberativních dovedností, pokud hovoříme o mládeži. Přesný efekt však neznáme – dílem i proto, že některé aktivity jsou teprve záměrem do budoucna – ale masivní zatím každopádně není. Formy občanského vzdělávání mimo předškolní a školní vzdělávání zůstávají nadále stranou systémové pozornosti veřejné správy.

Třetím kanálem, kterým do procesu tvorby veřejných politik mají proudit znalosti a dovednosti, je státem podporovaný profesionální výzkum, především tzv. orientovaný a aplikovaný výzkum vhodný pro účely tvorby politik a zajišťovaný jako expertní podpora veřejné správě. Ačkoli naplňování cíle by se nemělo omezit jen na resortní výzkum, je pravda, že výzkum realizovaný ministerstvy – ať již prostřednictvím resortních výzkumných organizací, nebo prostřednictvím TAČR – bude vždy základní složkou.

Ministerstva proto potřebují střednědobé koncepce odborné podpory a souvisejícího výzkumu a vývoje. Většina je má. Koncepce vznikly většinou před rokem 2017 nebo v daném roce, pozdější aktualizace nebyly příliš časté a nové koncepce jsou výjimečné. Některá ministerstva pak koncepce nemají např. s odůvodněním, že samy nejsou poskytovateli prostředků, ačkoli smysl těchto koncepcí netkví jen v rozdělování prostředků v systému VaVal. Stejně tak některá ministerstva mají koncepce výzkumu jen pro některé oblasti, nebo usoudila, že stačí čerpat expertízu jako vedlejší produkt implementační struktury Inovační strategie ČR 2019–2030. Intenzitu využití resortních výzkumných organizací v souladu s náplní cíle nejsme schopni podchytit, protože plánované posouzení (na

23.3 Státní systém podpory orientovaného a aplikovaného výzkumu zajistí soustavný příliv poznatků a inovací demokratičnosti a dlouhodobé efektivity vládnutí.

⁵⁶² Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁶³ Ind. 23.2.1.

společném základě výsledků v systému hodnocení výzkumu, vývoje a inovací) neproběhlo. Obecně jen platí, že většina ministerstev své resortní výzkumné organizace využívá a po roce 2017 je začala hodnotit v souladu s částí Metodiky hodnocení výzkumných organizací a hodnocení programů účelové podpory, která je relevantní těmto organizacím. Výzkumné úkoly resortních organizací jsou většinou vymezeny do roku 2022–2023. Průběžné hodnotící zprávy jsou k dispozici jen u některých ministerstev. I z toho důvodu se napříč celou veřejnou správou obtížně posuzuje, jaký efekt resortní výzkumné organizace pro tvorbu politik mají.

Myšlenka na podporu praktikujících akademiků zůstala v uplynulém období mimo zájem veřejné správy a případů jejich působení je poskrovnu. Stále tedy neexistuje mnoho systémových nástrojů k podpoře paralelního působení akademiků ve veřejné správě/při tvorbě politik a v akademickém světě. Služební zákon akademikům umožňuje určité „přepínání“ mezi akademickou a veřejnosprávní kariérou, ale příliš nepodporuje paralelní aktivitu v obou oblastech.⁵⁶⁴ Ani na akademické straně, vzhledem ke kariérním zvyklostem, neexistují žádné pobídky, proč být „praktikujícím akademikem“. To v důsledku přispívá k zachování oddělených sil akademického světa a praxe veřejné správy.

Většina ministerstev má alespoň zčásti představu o svých dlouhodobých výzkumných potřebách a snaží se je realizovat. Systém odborné podpory tvorby politik formálně existuje, s rokem 2017 došlo k jeho úpravám a poznatky relevantní tvorbě politik z tohoto systému do veřejné správy proudí. Efekt však v řadě směrů neznáme.

---

⁵⁶⁴ V případě služebního zákona jde o skutečnost, že vědecká a pedagogická činnost nevyžaduje zvláštní povolení a že je možné čerpat 6 dní individuálního studijního volna ročně.

24 Veřejné politiky jsou soudržné ve vztahu k cílům strategického rámce Česká republika 2030.

Pokud má být s omezenými zdroji dosaženo cílů ČR 2030, musí být prováděné politiky koherentní, soudržné. Tvorba politik je ale tak rozsáhlý a komplexní proces, že jejich soudržnost nemůže udržet v mysli a řídit jediný člověk, byť by byl sebeschopnější. Proces musí běžet z větší části sám, na základě prvotního impulsu a v důsledku existence systémových pravidel a vztahů, které všechny zúčastněné pobízejí k určitému jednání. A tento proces vyžaduje kapacity, které umožní na tyto pobídky reagovat.

Institucionální kapacita veřejné správy k vytváření soudržných politik se od vzniku ČR 2030 nezlepšila, v některých případech se v posledních letech spíše zhoršila. Systematické sledování dlouhodobých dopadů neprobíhá, strategická práce ve veřejné správě se nelepší. Veřejné politiky jsou nepochybně v jistém rozsahu posuzovány předem a veřejná správa je schopna dostát základním formálním požadavkům, které na sebe sama klade. V praxi má však posuzování k systematickosti daleko, kvalita posuzování je kolísavá a o důsledném založení na dostupných znalostech nelze hovořit. Reálný pokrok v oblasti evaluací politik je malý.

24.1 Veřejná správa na všech úrovních bude mít dostatečnou institucionální kapacitu k vytváření soudržných politik (kompetence, personál, finanční prostředky, komunikační kanály ap.).

Soudržnost politik je prvé řadě závislá na kapacitě veřejné správy k určitému typu jednání. V užším smyslu jde o kapacitu pro strategickou práci a v širším smyslu o kapacitu organizací veřejné správy pro naplňování jejich účelů z hlediska příjemců jejich výstupů a služeb.

Kapacita pro strategickou práci však zůstává nedostatečná, strategická práce není správně uchopena. Od roku 2017 nedošlo k žádné pozitivní změně. MMR dokončilo v roce 2018 analýzu strategické práce ve veřejné správě. Její výsledky potvrdily předchozí zjištění, že i strategické útvary jsou zaměřeny především na operativní aktivity, nemají dostatek pracovníků, dochází k častým změnám politického zadání, nebo výrazné diskontinuitě, dané volebním cyklem.⁵⁶⁵ Z analýzy vzešla doporučení, vč. doporučení k budování sítě strategických útvarů. Uplatnění těchto doporučení plánovalo MMR podpořit samostatným projektem, jeho realizace se však teprve chystá a v určité podobě tak zůstávají podněty zakotveny jen ve formě budoucích úkolů ve strategii Klientsky orientovaná veřejná správa 2030.⁵⁶⁶ Formální záštitou pro vytváření kapacity strategické práce zatím zůstává jen metodický pokyn z roku 2018, který služebním úřadům ukládá mj. nastavit pravidla a systém pro strategickou práci.⁵⁶⁷ Kapacita pro strategickou práci se v důsledku provedených systemizací od roku 2017 nejen nezlepšila, v některých případech se i zhoršila. Provedenými systemizacemi byla podlomena i síla MMR jako metodického centra aktivit.

Institucionální kapacitu v širším slova smyslu spojujeme se systémy řízení kvality, protože jde o nástroje opakovaného určování toho, jaké jsou úkoly instituce, jaký je její stav a co a jak by bylo třeba měnit, aby úkoly bylo možno plnit co nejlépe. MV proces zavádění řízení kvality metodicky řídí a podporuje. Byly schváleny metodické materiály,⁵⁶⁸ pro služební úřady se

⁵⁶⁵ Ind. 24.1.3; Projekt Mapování strategické práce a jeho výstupy. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/microsites/portal-strategie-prace-v-ceske-republice/strategie-projekty/mapovani>.

⁵⁶⁶ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020), MV (2020) Klientsky orientovaná veřejná správa 2030, cíl 3.4.

⁵⁶⁷ MV (2018) Metodický pokyn pro řízení kvality ve služebních úřadech.

⁵⁶⁸ MV (2017) Metodika zavádění řízení kvality do služebních úřadů, MV (2018) Metodický pokyn pro řízení kvality ve služebních úřadech, <http://kvalitavs.cz/>.

řízení kvality stalo povinným.⁵⁶⁹ Služební úřady musí systémy zavést nejpozději do června 2021. Podle zprávy MV⁵⁷⁰ se většina úřadů rozhodla dosáhnout tzv. minimálního stupně řízení kvality, nikoli tzv. optimálního stupně. Praxe zároveň ukazuje, že i tato minimální úroveň klade na fungování a řízení služebních úřadů nemalé nároky. Možnost realizovat projekty pro zavádění systému financované z OP Z využila jen malá část ministerstev, většina se rozhodla pro realizaci stávajícími silami. Systém řízení kvality zatím zavedly 4 služební úřady, tj. méně než 2 % celkového počtu.⁵⁷¹ Na zmíněných úřadech byl do konce roku 2019 proveden externí přezkum ze strany MV sekce pro státní službu, ostatní služební úřady využívají kapacity sekce pro státní službu a průběžně projednávají dílčí problematiky z praxe.

V případě obcí a krajů, u nichž je zavedení takových systémů dobrovolné, lze sledovat kolísání zájmu,⁵⁷² přesto lze říci, že všechny kraje alespoň nějakou formou kvalitu řídí. Úroveň se však liší. Zatímco některé se pohybují jen na nejzákladnější úrovni, jiné, např. Moravskoslezský kraj, se snaží aplikovat i velmi pokročilé formy.⁵⁷³

Podněty k uplatnění *systems thinking* se v případě státní správy zatím zhmotňují jen ve formě principů, které pronikají do nové strategie veřejné správy.⁵⁷⁴ V případě samospráv jsou pokusy o takový přístup čtenější, jakoli stále řidké. Pro příklad možno jmenovat projekt zaměřený na fungování OSPOD v Pardubickém kraji, viz také hodnocení cíle 26.2. K experimentálnímu ověření koherence politik z hlediska příjemců se rozhodlo sáhnout MŽP, ale výsledky budou k dispozici až v závěru roku 2021.

Ačkoli veřejná správa jistou aktivitu vyvíjí, sama institucionální kapacita pro tvorbu soudržných politik zůstala ve srovnání s rokem 2017 prakticky stejná, tj. nedostatečná. V některých případech se v důsledku systemizací dokonce zhoršila. Provedenými systemizacemi byla podlomena i síla MMR jako metodického centra aktivit.

24.2 Veřejné politiky budou brát ohled na dlouhodobé dopady a instituce veřejné správy budou tyto dopady sledovat v rámci vlastních strategických materiálů.

Pro soudržnost politik je důležité uvažování v delším časovém výhledu, v praxi tedy zejména strategická práce, dobrá tvorba a naplňování strategických dokumentů. Analýzy MMR potvrzují i v tomto případě dlouhodobé slabiny, identifikované již při přípravě ČR 2030. Zmínit zde můžeme slabou vazbu mezi strategickým plánováním a hospodařením s finančními zdroji, nízkou míru spolupráce s veřejností, nedůsledné spojení mezi analýzou a cíli strategie, nedostatečnou provázanost strategií spolu navzájem nebo podceňování monitoringu a evaluací.⁵⁷⁵ Výzkum souladu strategií s Metodikou přípravy veřejných strategií (2012, aktualizovaná 2019), provedený na vybraném vzorku 61 strategií napříč veřejnou správou, ukázal, že žádoucí podobu má zhruba 30 % dokumentů,

⁵⁶⁹ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁷⁰ MV (2020) Informace o stavu zavádění řízení kvality ve služebních úřadech za rok 2019, obecněji <https://www.mvcr.cz/sluzba/clanek/podpora-zavadeni-rizeni-kvality-ve-sluzebnich-uradech.aspx>; průběžné zprávy jsou též za roky 2017 a 2018.

⁵⁷¹ Ind. 24.1.1.

⁵⁷² Ind. 24.1.2.

⁵⁷³ Doplnující informace MV k Reportu MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁷⁴ MV (2020) Klientsky orientovaná veřejná správa 2030.

⁵⁷⁵ Projekt Mapování strategické práce a jeho výstupy. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/microsites/portal-strategicke-prace-v-ceske-republice/strategicke-projekty/mapovani>.

v čase míra souladu pomalu roste.⁵⁷⁶

Strategických dokumentů je velmi mnoho, aktuálně přes 1600, z toho zhruba polovina na místní úrovni⁵⁷⁷ a značná je též intenzita tvorby strategií. Od roku 2015 vzniká v rámci veřejné správy každoročně minimálně 100 strategií, častěji mnohem více.⁵⁷⁸ To klade mimořádné nároky na dobrou práci s nimi, především na jejich hierarchizování a vzájemnou provázanost. V aktualizované metodice tvorby strategií jsou pro tento účel vytvořena jednoduchá vodítka, ale jejich uplatnění v praxi se soustavně nesleduje.⁵⁷⁹ Jak vyplývá z výzkumu MMR, zadání se poměrně často mění, vlády věnují relativně malou pozornost starším strategickým záměrům a mají tendenci začínat od nuly, čemuž samozřejmě napomáhá i skutečnost, že strategické materiály se jen v malé míře vyhodnocují.⁵⁸⁰ Tvorba strategií, přinejmenším na celostátní úrovni, je tedy spíše obrazem aktuálních tematických preferencí konkrétní vlády, než procesem systematického úsilí o dosažení dlouhodobých cílů.

MMR sice připravilo doporučení pro zlepšení strategické práce, a to pro úroveň ministerstev, krajů i samotných strategických útvarů, zatím však nelze hovořit o jejich naplnění a téma zůstává zakotveno jen ve formulacích a opatřeních v rámci již zmíněného cíle Klienty orientované veřejné správy 2030.

Ačkoli strategických materiálů vzniká velké množství, jejich kvalita je velmi kolísavá a práce s nimi vykazuje dlouhodobé slabiny. Nelze říci, že by veřejná správa soustavně sledovala dlouhodobé dopady svých rozhodnutí v rámci svých strategických materiálů a většina aktivit ve směru dobré strategické práce je stále ve formě budoucích úkolů.

24.3 Veřejné politiky budou založeny na dostupných znalostech a budou systematicky posuzovány předem s ohledem na možné dopady na příjemce a dopady na jiné oblasti než oblast primárního zájmu.

Sledování dopadů veřejných politik pochopitelně nemusí být spojeno jenom se strategickým přístupem. Dopady by se měly sledovat také v rámci každodenních aktivit veřejné správy. V ČR pro to formálně existuje celá řada nástrojů. Jejich páteří je systém hodnocení dopadů regulace (RIA),⁵⁸¹ který v ČR funguje již od roku 2005, resp. 2007. Poradní Komise RIA, která poskytuje zpracovatelům zpětnou vazbu ke kvalitě závěrečných zpráv RIA, existuje od roku 2011. Stávající verze Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA) je platná od roku 2016 a chystá se jejich aktualizace. Způsob hodnocení návrhů je stabilizovaný.

Systém RIA má v principu dobré předpoklady zohlednit perspektivu udržitelného rozvoje, pokud by bylo ovšem hodnocení prováděno kvalitněji.⁵⁸² Kvalita zpracování RIA u vládních návrhů od roku 2017 sice narostla, ale i v roce 2019 hovoříme o méně, než 60 % návrhů, které splnily žádané kvalitativní nároky.⁵⁸³ RIA se přitom týká jen vládních legislativních návrhů (zákonů a jejich věcných záměrů, nařízení vlády) nikoli tedy návrhů, které vycházejí z parlamentu. V případě vládních návrhů mohou být poskytnuty výjimky, nebo je nezpracování RIA schváleno v rámci plánu

⁵⁷⁶ Ind. 24.2.2.

⁵⁷⁷ Databáze strategií. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/>.

⁵⁷⁸ Údaje z Ind. 25.1.1.

⁵⁷⁹ Ind. 24.2.1.

⁵⁸⁰ Projekt Mapování strategické práce a jeho výstupy. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/microsites/portal-strategicke-prace-v-ceske-republice/strategicke-projekty/mapovan/>.

⁵⁸¹ Dostupné z: <https://ria.vlada.cz/>

⁵⁸² Podrobně MŽP (2020) Možnosti zahrnutí perspektivy udržitelného rozvoje do systému hodnocení dopadů v ČR.

⁵⁸³ Ind. 24.3.1. Kvalitou chápeme podíl návrhů, které Komise RIA doporučila bez výhrad, nebo po nějaké formě úpravy.

legislativních prací vlády. V případě vládních návrhů by výjimky nebyly nutně nedostatkem, kdyby ovšem zároveň nezahrnovaly také návrhy se zásadními dopady. Závěrečnou zprávu RIA tedy obsahuje jen část návrhů v legislativním procesu. Podíl se liší rok od roku, např. v případě zákonů se tento podíl začal po roce 2016 snižovat a v roce 2019 to bylo méně, než polovina návrhů – a ani ty nebyly vždy kvalitní.

Záměr zahrnout potřeby hodnocení dopadů od systemizace strategických nebo analytických útvarů ministerstev, se nerealizoval. Kapacita ministerstev pro dobrý výkon RIA se v důsledku politických rozhodnutí posledních let – prioritizování stavů veřejné správy – rozhodně nezvýšila, pokud přímo nepoklesla. Záměr tak přetrvává jako úkol do budoucna v Klientsky orientované veřejné správě 2030. Tváří v tvář této skutečnosti pak není překvapením, že veřejná správa nemá kapacitu šířit principy hodnocení dopadů politik za své vlastní hranice, např. do parlamentních komor, které jsou přitom velmi aktivními tvůrci legislativy. V případě Poslanecké sněmovny a Senátu se na tom ale podepisuje také velmi slabá poptávka ze strany zákonodárců. Platí, že návrhy vzešlé přímo z pera zákonodárců procházejí hodnocením dopadů jen ve velmi zjednodušené formě, ve srovnání s vládními návrhy neprochází hodnocením *de facto* vůbec.

Vedle RIA existují ještě jiné typy hodnocení dopadů, které se obvykle provádí na jiných úrovních než úrovni celostátní, především na úrovni lokální, a to buď výlučně na ní, nebo rovněž na ní. Z kodifikovaných mechanismů se jedná o hodnocení dopadů programů, koncepcí, strategií (SEA) a hodnocení environmentálních dopadů konkrétních záměrů (EIA). Základy hodnocení jsou již z roku 1992, dnešní podobu mají procesy od roku 2001. Tematicky jsou tato hodnocení dopadů zaměřena především na oblasti životního prostředí.

Na celostátní úrovni, stejně jako úrovních jiných je možné a doporučené sledovat dopady rozhodnutí na rovnost žen a mužů. Metodickou roli v tomto směru plní ÚV. Metodika hodnocení dopadů na rovnost žen a mužů pro materiály předkládané vládě existuje od roku 2015, ale ohled na dané téma je stále především výsledkem úsilí samotného ÚV, jeho osvětové a školicí činnosti, stejně jako zásahů do samotného procesu přípravy politik. Dle analýzy užívání metodiky z roku 2018, provedené na vybraném vzorku, u více než 40 % vládě předložených materiálů nebyl dopad na rovnost žen a mužů vůbec posuzován. U návrhů, u kterých hodnocení dopadu jednoznačně měl být proveden, nenaplnili předkladatelé svou povinnost v 80 % případů. Sama metodika pak byla využita jen ve zlomku případů. Další analýza problému bude hotova na konci roku 2020.⁵⁸⁴

Ostatní formy hodnocení dopadů se v praxi nepoužívají. Ať již jde o hodnocení dopadu na území (které bylo schváleno v roce 2017, ale MMR stále ještě hledá způsob jeho zakotvení⁵⁸⁵) nebo o hodnocení dopadu na zdraví (které bylo připraveno v roce 2014 a nový impuls mělo získat aktualizací metodiky, z iniciativy MZD však sešlo).⁵⁸⁶

Veřejné politiky jsou v jistém rozsahu posuzovány předem a veřejná správa je schopna dostát základním formálním požadavkům, které na sebe sama klade, byť s různou kvalitou výstupů. V praxi má však posuzování k systematičnosti daleko a o důsledném založení na

⁵⁸⁴ ÚV (2018) Analýza uplatňování Metodiky hodnocení dopadů na rovnost žen a mužů pro materiály předkládané vládě České republiky, Report ÚV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁸⁵ Akční plán Strategie regionálního rozvoje ČR 2019–20, součást opatření 8.2.

⁵⁸⁶ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

dostupných znalostech nelze hovořit. I v těch oblastech, kde je hodnocení nejsystematičtější (např. RIA) přetrvávají dlouhodobě problémy.

Koherence politik nelze dosáhnout jenom hodnocením možných dopadů předem. Evaluace, zpětné hodnocení, jsou nástrojem, který veřejné správě a s ní i politické reprezentaci významně pomáhá poučit se z předešlých zkušeností a neopakovat stejné chyby. Žádoucí je nejen hodnocení konkrétní legislativy, nebo strategie (klasické ex-post evaluace), ale také průběžné hodnocení souhrnného účinku různých politik na určitou oblast, tedy vlastní koherence politik. Na evaluaci se přitom musí myslet již při samotné tvorbě návrhů a např. volbě formulací konkrétních cílů, aby vůbec vyhodnotitelné byly.

Myšlenka hodnoty evaluací se v posledních letech zvolna šíří napříč veřejnou správou, jak o tom svědčí etablování evaluačních konferencí, pořádaných od roku 2015 každoročně MMR. Počet institucí veřejné správy, které touto formou vyjadřují zájem o dané téma, mírně narůstá, konferencí se účastní velká část ministerstev.⁵⁸⁷ Stále však platí, stejně jako v roce 2017, že evaluace jsou povinné jen v oblasti ESIF a ZRS. Ve věci legislativního zakotvení evaluační povinnosti napříč aktivitami veřejné správy nedošlo k žádnému posunu. MF plánuje téma znovu otevřít v rámci přípravy novely zákona o řízení a kontrole veřejných financí, jde však zatím jen o obecný záměr zahrnutý do Klientsky orientované veřejné správy 2030.⁵⁸⁸ Dlouhodobá slabost v oblasti vyhodnocování strategií byla zmíněna již v hodnocení cíle 24.2. MMR se v roce 2019 pokusilo vyhodnocování strategií usnadnit i vytvořením příslušného modulu v Databázi strategií, ale tento modul zatím není využíván. Záměr vyhodnotit existující evaluace strategií nebyl realizován.⁵⁸⁹

Nejkonkrétnější návrh, jak učinit evaluace systematickými má v tuto chvíli podobu formalizace evaluací v procesu hodnocení dopadů regulace (ex-post RIA). Od roku 2017 předložil ÚV za tím účelem dva návrhy, ani jeden návrh však zatím nebyl vládě předán k pojednání. Nejspornějšími body byly otázky personálních kapacit a organizačních nákladů, nutných pro skutečně systematické a kvalitní posuzování a zveřejňování výsledných přezkumů. Druhý z těchto návrhů byl předložen do meziresortního připomínkového řízení na jaře 2020, vypořádávání však není ukončeno. Předložený návrh představuje spíše hodnocení konkrétní legislativy než hodnocení souhrnného účinku politik, který je z hlediska sledování koherence podstatnější. Sdružený přezkum více různých souvisejících regulací návrh umožňuje, jde však stále o efekt regulace, nikoli třeba současně působících distributivních a redistributivních politik.

V praxi tedy dnes probíhá přezkum obvykle při přípravě novely dané legislativy, pokud vůbec probíhá. Jeho kvalita záleží však na kapacitách a praxi gestorů, většinou nemá takový přezkum písemný výstup a nelze jej tedy plně vyhodnotit. Tato praxe zároveň představuje úskalí při personálních obměnách, kdy často s klíčovými experty odchází i komplexní know-how.

Jakkoli myšlenka evaluací již není veřejné správě zcela cizí, oproti roku 2017 je reálný pokrok zatím velmi malý a rozhodně nelze říci, že veřejné politiky jsou vyhodnocovány systematicky.

⁵⁸⁷ Ind. 24.4.2. plus informace Odboru publicity a evaluací MMR.

⁵⁸⁸ Report MF ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁸⁹ Report MMR ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

25 Tvůrci a tvůrkyňe veřejných politik mají kvalitní a snadno dostupná data a informace pro potřeby rozhodování.

Veřejné politiky jistě můžeme tvořit nahodile, či na základě dojmů. Jejich účinky pak ale nemusí být pozitivní a mohou být hlavně zcela jiné, než jaké jsme zamýšleli. Dobré úmysly proto nestačí. Aby naše rozhodnutí byla dobře uvážena, musí mít veřejná správa dostatek relevantních informací a musí s nimi umět dobře pracovat. A z druhé strany, přístup k datům a informacím veřejné správy musí mít také veřejnost – jak odborná, tak široká – pokud má být veřejné správě plnohodnotným partnerem v tvorbě politik.

Systém sběru a sdílení dat ve veřejné správě existuje a skutečně se dále rozvíjí. I v této oblasti přitom stále existuje řada bariér a v oblasti sdílení analytických podkladů pro rozhodnutí nedošlo od roku 2017 k výraznému posunu. Systém stáží jako nástroj získávání a výměny zkušeností existuje a zájem o jeho využití v posledních letech narostl. Týká se to především vztahu ČR a EU, příp. OECD. Naopak, výměna zkušeností s jinými veřejnými správami nebo uvnitř domácí veřejné správy, existuje jen ve formě ad hoc jednání, nanejvýš ve formě fungování poradních orgánů vlády. Data a informace veřejné správy jsou občanům a občankám v principu dostupné. V elektronické podobě, která se stává nepohodlnější a z hlediska podílu na tvorbě politik neúčinnější formou sdílení, však dosud jen ve velmi omezené míře, ačkoli zvláště v posledních dvou třech letech vykazuje veřejná správa usilovnější snahu.

25.1 Uvnitř veřejné správy se dále rozvíjí systém sběru a sdílení dat a informací, které umožňují analýzu problémů, tvorbu variant a odhad dopadů.

Veřejná správa získává velké množství dat a informací, dílem jako důsledek zákonných povinností jiných aktérů (např. občanů, firem apod.), dílem jako produkt administrativních procesů, které řídí. Důležitou roli v tom hrají i kváziautonomní orgány, jako ČSÚ. Shromažďované informace nejsou ale vždy přesně těmi, které by veřejná správa nejvíce potřebovala, aby mohla posoudit dopady svých rozhodnutí, systémů veřejných služeb, produktů a obecně opatření na kvalitu života v ČR. Zájem o *evidence-informed* přístup, který je postulován v novém strategickém rámci veřejné správy,⁵⁹⁰ tuto potřebu učiní ještě naléhavější.

Problém lze rozdělit do dvou částí. Jednak, jestli veřejná správa získává všechny informace, které by potřebovala a jednak, zda se jí daří získané informace dobře využívat.

Z hlediska samotného získávání informací zůstává dlouhodobým problémem, že z různých důvodů nejsou sbírána všechna data, která by veřejná správa potřebovala pro hodnocení účinnosti veřejných politik a jejich dopadu na kvalitu života občanek a občanů. Jeden z mála pokusů o systematické uchopení – totiž návrh indikátorů kvality života, který v roce 2018 připravil ÚV – měl spíše experimentální charakter a vyžádá si další práci. Procesy sběru dat probíhají také ve velké míře bez podílu analytických pracovníků veřejné správy, tedy těch, kteří by s daty měli v největší míře pracovat.

Samotný sběr dat je pouze jedním aspektem problému. Jak bylo řečeno, veřejná správa ve svém úhrnu získává, nebo sama vytváří poměrně dost informací, ale bylo by třeba, aby jednou získané informace bylo možné využívat v maximální míře všemi organizacemi veřejné správy. Aby nemusely být získávány znovu odděleně, s dalšími nároky na jejich poskytovatele a náklady na jejich získání. Půdorys tohoto řešení již existuje v podobě tzv. propojeného datového fondu, který sestává především z informačního systému základních registrů (základní registry a agendové informační systémy) a rozhraní pro sdílení dat e-Government On-line Service Bus. Vznikly též základní koncepční dokumenty, kterými by se měl

⁵⁹⁰ MV (2020) Klientsky orientovaná veřejná správa, cíl 3.1.

další vývoj řídit,⁵⁹¹ zastřešením pro tento postup je Informační koncepce jako jeden ze tří pilířů strategického rámce Digitální Česko. Často se však naráží na legislativní překážky ve sdílení údajů. Tento problém by měla vyřešit novelizace zákonů, kterou bude dáno generální zmocnění, které se bude vynucovat procesními postupy. Návrh přijala vláda a v druhé polovině roku 2020 jej bude projednávat parlament.⁵⁹²

V souvislosti s výše zmíněným dochází i k přebudovávání informačních systémů ministerstev. Příkladem může být Resortní informační systém MŠMT, jehož cílem je vytvoření datové základny dostupné pro všechny aktéry vzdělávacího systému. Na jednom místě budou data ze školského rejstříku, rejstříku vysokých škol a akreditovaných studijních programů, registru docentů a profesorů, sdružených matrik studentů vysokých škol, uznávání vzdělání, uznávání odborných kvalifikací a ze sběru dat statisticko-administrativní povahy. Tato data budou zároveň propojená např. s vybranými údaji ze systémů České školní inspekce, Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (CERMAT) a Národního ústavu pro vzdělávání. Jako v řadě podobných případů, jde ale zatím o záměry, které by měly přinést efekt nejdříve kolem roku 2023.⁵⁹³

Nejde jenom o data sbíraná veřejnou správou na základě zákonné povinnosti nebo oprávnění, ale také o data a informace získávané např. v analýzách, které si organizace veřejné správy zpracovávají nebo nechávají zpracovat v souvislosti s vlastní agendou, získávané v konzultacích s veřejností a dotčenými subjekty (např. v procesu RIA), informace získávané systémem měření a hodnocení veřejné správy, evaluacemi politik apod. Analýzy uvedeného typu jsou sice v určitém objemu zveřejňovány, ale lze se o nich dozvědět z větší části pouze nahodile. To se děje hlavně na neformální rovině, skrze síť. Jedinou formálnější je Pracovní skupina pro spolupráci analytických útvarů fungující pod RVUR. Iniciativa ÚV z roku 2017, tedy snaha evidovat alespoň v jednoduché a všem přístupné podobě analytické materiály, neměla dlouhé trvání. Žádnou knihovnou poznatků z analytických materiálů, nebo něčím podobným, veřejná správa nedisponuje. Uvažuje se o tom do budoucna.⁵⁹⁴

Konečně, existuje podpůrný systém strategické práce, Databáze strategií v němž je možné shledávat informace relevantní strategickým dokumentům veřejné správy. Chod a další rozvoj databáze je zajištěn i pro nadcházející období. Touto cestou se může potenciálně sdílet velké množství informací. Nicméně úroveň strategické práce vč. využívání Databáze strategií je problematická (viz cíli 24.2).

25.2 Data a informace veřejné správy budou dostupné takovou cestou, která je z hlediska občanů a občanek nejvhodnější.

Systém sběru a sdílení dat ve veřejné správě existuje a skutečně se dále rozvíjí. Rozvíjí se však primárně v oblasti sběru a sdílení dat ze základních registrů, nebo v linii informačních požadavků nastolených již před vznikem ČR 2030. Potřeba posuzování dopadů politik na kvalitu života se do sběru promítá jen málo. V případě sdílení dat a informací existuje stále řada bariér a v oblasti sdílení analytických podkladů pro rozhodnutí jsme se od roku 2017 posunuli jen velmi málo.

Veřejnost není pro veřejnou správu jenom předmětem zájmu, nebo zdrojem informací. Je a měla by pro ni být také partnerem v tvorbě veřejných politik.

⁵⁹¹ Národní architektonický rámec, Národní architektonický plán, Metody řízení ICT ve veřejné správě ČR a Slovník pojmů e-Governmentu. Dostupné z: <https://archi.gov.cz/>.

⁵⁹² Doplnující informace MV k Reportu MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁹³ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁵⁹⁴ MV (2020) Klientsky orientovaná veřejná správa 2030, cíl 3.1.3.

Veřejnost musí mít proto přístup k informacím, které ji umožní takovým partnerem být. S tím souvisí, že poskytování informací je jednou z forem, kterou veřejná správa skládá veřejnosti účty o svém konání a skrze tuto otevřenost se buduje důvěra v instituce. A konečně, dostupné informace jsou jedním z předpokladů, aby občané a občanky mohli využívat služeb, které jim veřejná správa poskytuje (viz cíl 27.2).

Snadnou dostupnost dat a informací spojujeme primárně s rozšířením elektronické komunikace v širším slova smyslu, tj. především s možností získávat od veřejné správy data a informace snadno a rychle prostřednictvím internetu a bez nutnosti osobní aktivity zaměstnanců veřejné správy. Podstatné je sdílet tato data v podobě, která umožňuje další práci, tj. ve formátu open data a linked data. Elektronická forma sdílení nemusí být v tuto chvíli nejpohodlnější či uživatelsky nejpřívětivější formou přístupu úplně pro všechny, ale je takovou pro velké skupiny lidí, zájem roste a do budoucna se pravděpodobně stane nepohodlnější téměř pro všechny. Již v letech 2010–2019 narostl ve všech kategoriích počet lidí, kteří v komunikaci s veřejnou správou využívali internet. V úhrnu se pak zvýšil o 17,5 %. Největší míra je dlouhodobě patrná v případě ekonomicky aktivních osob a v případě vysokoškolsky vzdělaných – v těchto skupinách je to věc naprosto samozřejmá – ale třeba i v případě lidí starších 65 let narostla souhrnná četnost užití o 13,1 %.⁵⁹⁵ Pro přesnější představu by bylo třeba vědět, roste-li podíl těch, kteří využívají elektronické cesty na počtu těch, kteří s veřejnou správou vůbec přichází do styku. Takové soustavné zjišťování ale zatím neproběhlo. Veřejná správa se však alespoň rozhodla získávat informace o tom, roste-li podíl digitálních služeb na celkovém počtu služeb veřejné správy, což má význam zvláště pro cíl 27.2.

Zvláštní význam mají v kontextu tohoto cíle open data. Tento způsob zveřejňování dat a informací není závislý na žádném jiném systému sdílení dat uvnitř veřejné správy, open data jsou tedy už svou podstatou nejdostupnější nejširšímu okruhu aktérů. Zákonného ukotvení se otevřeným datům dostalo již v roce 1999, v souvislosti se svobodným přístupem k informacím, nicméně Národní katalog otevřených dat (NKOD) začal fungovat až v roce 2016. Počet institucí zveřejňujících otevřená data se zvyšuje. Jestliže v roce 2017 to bylo 26 veřejných institucí, v roce 2019 to bylo již 38 institucí. Jestliže v roce 2017 zveřejňovalo open data jen 6 ministerstev z 15 (14 ministerstev + ÚV), v roce 2019 to bylo 10 ministerstev. Jestliže v roce 2017 zveřejňovala open data jen 4 kraje z 14 (13 krajů + Praha), letos už je to 7 krajů.⁵⁹⁶ Rozvoj NKOD je též součástí Informační koncepce, jednoho ze tří pilířů strategického rámce Digitální Česko, přijatého v roce 2018. Množství informací takto zveřejňovaných se liší, i jejich závažnost, ale trend je nastoupen dobrý.

Občané a občanky by měli mít rovněž dobrý přehled o tom, jaké veřejné politiky se chystají, jaká debata o nich probíhá uvnitř veřejné správy a v případě legislativních aktů, jak vypadá cesta návrhů od jejich počátků ke schválení, stejně jako autoritativní informace o tom, jakým způsobem je která veřejná politika aktuálně legislativně a výkladově upravena. Částečně to umožňuje veřejná část elektronické knihovny připravované legislativy (eKLEP).⁵⁹⁷ Její podstatné doplnění a rozšíření v podobě projektů e-Legislatura a e-Sbírka se však opakovaně zpozdilo a původně očekávaný start aplikací lze očekávat až v roce 2022.

⁵⁹⁵ Ind. 25.2.2.

⁵⁹⁶ Ind. 25.2.1, indikátor kvality života 8.9.

⁵⁹⁷ Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep>.

Některé typy informací mohou mít specifický charakter a nemusí být s veřejností sdíleny v té podobě nebo rozsahu, který občané či občanky pokládají za žádoucí. Pro takové případy existuje zákonná záštita. Na obecnější rovině je právo na informace zakotveno ústavně, konkretizováno je pak zejména v zákoně č. 106/1999 Sb. a v zákoně č. 123/1998 Sb. Určité aspekty veřejného přístupu k informacím pokrývá rovněž nařízení EU, které zakotvuje právo člověka na přístup ke shromážděným osobním údajům, které se ho týkají, nebo zákony o obcích a krajích, které zakotvují např. povinnost veřejných jednání zastupitelstva, pořizování zápisů z těchto jednání, stejně jako všechny další případy, kdy musí být konkrétní informace veřejně přístupné.

Data a informace veřejné správy jsou občanům a občankám v určité míře přístupné. V elektronické podobě – která se stává nejpohodlnější a z hlediska podílu na tvorbě politik neúčinnější formou sdílení – však dosud jen ve velmi omezené míře, ačkoli zvláště v posledních dvou letech vykazuje veřejná správa usilovnější snahu. Trend je dobrý, reálné výsledky ale zatím slabé.

25.3 Bude rozvinut systém výměny zkušeností mezi vyššími a nižšími úrovněmi veřejné správy, mezi různými sektory vládnutí a mezi českou veřejnou správou a veřejnými správami v zahraničí.

Mimo znalosti a informace, které by veřejná správa měla nasávat a vytvářet především díky systémovému nastavení (viz cíl 25.1), existuje ještě jeden zdroj, ze kterého může čerpat zkušenost. Zkušenost mohou zaměstnanci a zaměstnankyně veřejné správy získat buď bezprostředně, vlastním výkonem své práce (viz cíl 26.2), nebo ji mohou získávat zprostředkovaně. I v tom případě by páteří aktivit měl být systém, který k něčemu takovému pobízí a usnadňuje to. V první řadě se jedná o systém získávání osobní zkušenosti, stáže.

Existuje dlouhodobý zavedený systém stáží domácí veřejné správy ve strukturách EU. Nejdelší stáže probíhají v režimu seconded national experts, ale jde o stáže na 6 měsíců až 4 roky, takže jejich efekt se může projevovat až s větším odstupem a zároveň jejich objem nebude nikdy příliš velký. K roku 2018 šlo o 15 zaměstnanců a zaměstnankyň ministerstev, výrazný podíl tvořili zástupci MF.⁵⁹⁸

Z hlediska průběžného sdílení zkušeností mohou být zajímavější středně- a krátkodobé stáže v programech NEPT (National Experts in Professional Training, 9 alokovaných míst, 3–5 měsíců) a Erasmus for Public Administration (4 alokovaná místa, 8,5 dne). I v tomto případě jde o stáže ve strukturách Evropské komise. Zejména stážisté NEPT tak mohou např. pracovat na materiálu, který bude mít ČR v budoucnu povinnost implementovat a tím zajistit svému vysílajícímu úřadu cenné informace o důvodech a okolnostech vzniku návrhů.

V případě NEPT došlo v posledních třech letech ke změnám v domácích pravidlech a míře podpory ze strany státu a zájem o tyto stáže podstatně narostl. Jestliže v roce 2017 bylo v rámci NEPT přijato 7 přihlášek a reálně obsazena jen 3 místa, v roce 2018 už to bylo 19 přihlášek, v roce 2019 36 přihlášek a v roce 2020 pak 45 přihlášek. Poptávka po stážích tak dnes výrazně přesahuje počet míst alokovaných pro ČR, a to i poté, co Evropská komise dočasně navýšila v souvislosti s blížícím se předsednictvím ČR v Radě EU kapacitu na 14 míst. Na základě kontaktu MV s bývalými stážisty NEPT lze říci, že většina stážistů zůstává po návratu ze stáže ve státní službě a efekt jejich stáže se tedy může teoreticky projevit, soustavně však není míra fluktuace stážistů sledována.

O Erasmus for Public Administration, jehož součástí je též proces „stínování“ (job-shadowing) při výkonu práce, je dlouhodobě velký zájem.

⁵⁹⁸ ÚV (2015) Strategie podpory Čechů v institucích EU – revize 2018, příloha VIII.

V roce 2018 se hlásilo 49 uchazečů, v roce 2019 se sešlo 40 přihlášek.⁵⁹⁹ Rok 2020 byl částečně poznamenán restrikcemi kvůli onemocnění Covid-19. Na první dva běhy pro tento rok se přihlásilo 24 uchazečů, třetí běh byl však s ohledem na epidemiologickou situaci zrušen.

Mírný nárůst je patrný též u podpory soustavnějšího odborného vzdělání v zahraničí, jakým je studium na College of Europe. Oproti akademickému roku 2018/2019 a 2019/2020 – v obou případech byla podána pouze jedna žádost uchazeče ze státní správy a pouze v prvním případě žadatel uspěl v přijímacím řízení a obdržel vládní stipendium – došlo v akademickém roce 2020/2021 k navýšení počtu zájemců o studium. Přihlásili se 4 zaměstnanci státní správy, z nichž 2 byli přijati ke studiu, a bude jim poskytnuto vládní stipendium.⁶⁰⁰

Zájem o další formu soustavnější odborné práce, konkrétně o dlouhodobější stáže v OECD (program staff on loan), ve srovnání s obdobím před rokem 2017 rovněž mírně narostl, celkově však není vysoký. Stáží o délce 3–5 měsíců se v posledních letech účastní každoročně 3 lidé. Velká většina lidí, která stážemi od jejich počátků prošla, zůstává ve veřejné správě. Za existujících podmínek však nelze očekávat podstatnější nárůst zájmu, jakkoli některá ministerstva byla v posledních letech ochotna za své stážisty platit i náklady, které nebyly přímo povinné. Navíc, na rozdíl od krátkodobějších stáží v EU, místa nejsou pro ČR trvale alokována, záleží na ochotě OECD a ta se různí. Dlouhodobě se podařilo v systému stáží zakotvit MF, jehož zástupci přijíždí každé dva roky a plní roli “styčných osob” za ČR při přípravě Hospodářského přehledu OECD.⁶⁰¹ Efektem stáží v OECD byly v uplynulém období také např. analýza účinnosti emisních limitů v ČR a důsledky, které by to mělo mít pro jejich podobu, nebo analýza přístupů k indikátorům Agendy 2030 a podklad pro práci s nimi v českém prostředí.

Na druhou stranu, neexistují žádné podobné stáže ve veřejných správách jiných států, k výměně zkušeností dochází v nejlepším případě v rámci krátkých pracovních cest, určených obvykle k řešení nějakého konkrétního tématu. Neprobíhají ani žádné centrálně koordinované stáže uvnitř domácí veřejné správy (např. na jiném ministerstvu, na jiné úrovni téhož ministerstva, v tematicky blízkých pozicích v samosprávě). Výjimku z toho představuje jen skutečnost, že některé úřady vysílají své zaměstnance na stáže do stálého zastoupení ČR v Bruselu, což je přísně vzato stále uvnitř domácí veřejné správy.⁶⁰²

Stejně tak není zahraniční zkušenost příslušného typu automaticky zárukou vyššího platu. Může hrát roli při výběru pro určitou pozici, ale v tarifech není sama o sobě nijak bonifikována, záleží tedy na vůli ministerstva, zda se ji rozhodne vzít v potaz nebo ne. Ministerstva jsou sice podporována v tom, aby zahraniční stáže umožňovala a částečně je refundovala z jiných položek státního rozpočtu,⁶⁰³ ale sami zaměstnanci žádnou kariérní vyhlídkou nebo hmotným způsobem pobízení nejsou.

Existují i jiné formy systémového sdílení zkušenosti ve veřejné správě. Může to být např. spolupráce služebních úřadů s European Institute of Public Administration (EIPA)⁶⁰⁴ – v roce 2018 se konal seminář EIPA

⁵⁹⁹ Ind. 25.3.1, Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶⁰⁰ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶⁰¹ Informace stálého zastoupení v Paříži.

⁶⁰² Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶⁰³ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶⁰⁴ V roce 2018 se seminář EIPA konal poprvé také v ČR, resp. Praze. Semináře se zúčastnilo 21 osob, z čehož bylo 6 Čechů, druhý největší počet z jednoho státu.

poprvé v Praze, ČR měla mezi účastníky z jednoho státu druhé největší zastoupení – dále účast ČR ve výborech OECD, konference Moderní veřejná správa, pořádaná MV každoročně od roku 2016 nebo fungování poradních orgánů vlády, jež plní mimo jiné i tuto funkci. O efektech těchto dalších forem sdílení zkušeností však nemáme žádné soustavnější informace.

Systém výměny zkušeností existuje, spojujeme-li jej primárně se systémem stáží, a v posledních letech byl upraven způsobem, který vedl ke zvýšení zájmů o jeho využití. Týká se především vztahu ČR s EU a OECD. Naopak, výměny zkušeností s jinými veřejnými správami nebo uvnitř domácí veřejné správy existují jen ve formě *ad hoc* jednání, nanejvýš ve formě fungování poradních orgánů vlády.

26 Inovace v tvorbě veřejných politik jsou progresivním řešením, které zvyšuje demokratičnost a/nebo dlouhodobou efektivitu veřejných politik; takové inovace jsou trvalou součástí fungování veřejné správy na všech úrovních.

Nestačí jen “dělat věci správně”, je třeba hlavně “dělat správné věci”. Zároveň žádné řešení problému nelze předepsat jako univerzální řešení jednou pro vždy. Formy se mění a musí měnit, klíčové je sledovat účel. Veřejná správa se musí být schopna poučit ze zkušenosti, měnit podle toho sebe sama, a hlavně měnit veřejné politiky. Jinak řečeno, musí být schopna inovovat své jednání ve vztahu k dlouhodobým záměrům ČR 2030.

Systém podpory inovací v tvorbě politik zatím neexistuje, existují spíše izolovaná místa pozitivního vývoje. O změně celého prostředí veřejné správy v tomto směru nelze hovořit. Pilotáže nejsou běžnou součástí tvorby veřejných politik. Testování politik je stále velmi silně spojeno s individuální aktivitou a zájmem nižších úrovní veřejné správy, z vyšších úrovní veřejné správy či ze strany politické reprezentace je žádáno zřídka. Ani deliberace veřejných politik se nestala pravidlem všude tam, kde by to bylo vhodné, ba ve své důsledné podobě se nevyskytuje prakticky vůbec. Existují sice některé systémové možnosti participace, ale obecně je participace spíše umožňována, než aktivně podněcována.

26.1 Rozvine se systém podpory inovací v tvorbě veřejných politik.

Veřejná správa se musí stát prostředím, ve kterém bude možné inovovat snadno. Sebelepší inovativní řešení, která skončí jako jednorázový experiment, má jen malý praktický význam.

Dnešní veřejná správa takovým prostředím není, to se od roku 2017 nezměnilo. Rozhodně jím není v evropském kontextu. Od roku 2007 se každé dva roky koná soutěž European Public Sector Award (EPSA), jejím účelem je právě podporovat inovativní tendence a propagovat úspěchy dosažené v této oblasti. Z ČR přicházela většinou jen jedna přihláška, přičemž celkový objem přihlášek se pohybuje od 150 do 250 na soutěž. Žádný český projekt EPSA v žádné kategorii nikdy nevyhrál, ani nebyl nominován, jen zřídka byl zařazen mezi oněch 30–60 projektů, které jsou označeny za best practice.⁶⁰⁵ V databázi Observatory of Public Sector Innovation OECD, nefiguroval až do letošního roku žádný český projekt a ten, který se tam v roce 2020 objevil, totiž NKOD, je nesporně velmi záslužný, nepředstavuje však příliš inovativní přístup.⁶⁰⁶ Podíváme-li se na podobnou soutěž v českém prostředí – Cenu MV za inovaci ve veřejné správě, udělovanou od roku 2005 – je patrné kolísání počtu přihlášených projektů a po zpřísněný měřítek po roce 2015 jistý pokles zájmu. Trend neodráží pokles inovativnosti, spíše dlouhodobě nízkou míru inovativnosti a vyčerpání okruhu těch organizací, které o věc měly zájem.⁶⁰⁷ Je příznačné, že když MV shromažďovalo v roce 2020 informace pro základní informační a propagační materiály, jimiž chtělo na téma inovací upozornit, konkrétní příklady z ČR našlo jen pro oblast samospráv, nikoli ve státní správě.⁶⁰⁸

Tam, kde již před rokem 2017 bylo možno hovořit o systémové podpoře inovací, tato podpora pokračuje. V první řadě v rámci programu tzv. sociálních inovací z OP Z, v posledních letech také v programech TAČR, zejména v programu ÉTA. Pozitivním příkladem může být koncept housing first, který byl vyvinut a otestován v rámci sociálních inovací v OP Z, rozšířen do dalších měst ve věcné prioritě ještě v rámci

⁶⁰⁵ Ind. 26.1.2.

⁶⁰⁶ Ind. 26.1.1.

⁶⁰⁷ Ind 26.1.3.

⁶⁰⁸ MV (2020) Tipy pro rozvoj inovací v organizacích státní správy, MV (2020) Tipy pro rozvoj inovací v organizacích místní samosprávy.

současného období a nyní je mezi aktivitami v prioritě 2 v OP Z+ (2021–2027).⁶⁰⁹ Tyto aktivity ale mají společné, že nejsou přímo součástí tvorby politik, jejich vazba ke každodennímu chodu veřejné správy je volná. Navíc jsou v případě OP Z spojeny s čerpáním evropských prostředků se všemi riziky, které to přináší do budoucna, kdy bude objem prostředků klesat. Instituce veřejné správy nevytváří žádné zvláštní výdajové položky, určené k inovacím politik a jejich experimentálnímu testování.

Třeba také říci, že nám dosud chybí sama komplexní představa o současném stavu inovací ve státní správě. Na základě řady indicií lze soudit, že míra inovativnosti je nízká a že to má systémové příčiny, od roku 2017 však nebylo téma stále důkladně zmapováno a upřesněno, v čem spočívají největší bariéry, tím méně že by se s odstraňováním těchto bariér začalo. Na druhou stranu je pravda, že ČR souhlasila v roce 2019 s deklarací OECD k inovacím⁶¹⁰ a v listopadu 2020 podpořila závěry Rady EU k využití experimentů při tvorbě regulací.⁶¹¹ MV iniciovalo v roce 2019 vznik příslušné pracovní skupiny, analýza stavu inovací byla zařazena mezi úkoly prvního období platnosti nové koncepce rozvoje veřejné správy⁶¹² a Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+ počítá pro rok 2021 se vznikem inovační laboratoře (policy lab).⁶¹³ Zhruba od roku 2017 má charakter inovační laboratoře svého druhu i tým, rozvíjející Portál občana (viz cíl 27.2).

O rozvinutí systému podpory inovací, neřkuli o změně prostředí zatím nelze mluvit, inovace jsou stále izolovanou a obtížně vybojovávanou aktivitou. Došlo však ke změně atmosféry a prvním reálným krokům, které by mohly vést k výraznějšímu posunu v letech 2021–2023.

26.2 Pilotáže se stanou součástí tvorby veřejných politik všude tam, kde to bude dle charakteru politiky vhodné.

Nejde ale jen o systém, který inovace bude podporovat, jakkoli ten má význam největší. Jde také o rozšíření určitých konkrétních postupů. V případě cíle 26.2 usilujeme o to, aby se testování efektů zamýšlených politik stalo pravidlem, nikoli výjimkou. Ani experimentální design, ani moderní behaviorální přístupy (např. nudge theory) nám neřeknou jednoduše, co „prostě funguje“. Pomáhají nám však vyvarovat se příliš silných očekávání ohledně účinku jistého řešení a mohou s předstihem odhalit problémy, které zvažované řešení může mít. Spíše nám tedy ukazují, co „prostě nefunguje“. Testování řešení na menších vzorcích – ať již v experimentálních designech, ale třeba i v prostých případových studiích – je rozhodně lepší postup než určité řešení zavést do praxe plošně, s jakkoli dobrými úmysly, a pak čekat, co se stane. Testování na menších vzorcích umožňuje předcházet škodám a nutno je chápat jako nástroj hospodárného nakládání s veřejnými prostředky.

Od roku 2017 se situace nezměnila. Ministerstva pilotují veřejné politiky jen zřídka, většina je nepilotuje vůbec a charakter experimentu s kontrolní skupinou mají tyto snahy jen zcela výjimečně.⁶¹⁴ Některá ministerstva občas sáhnou k behaviorálním přístupům, které mají pokusný rozměr, např.

⁶⁰⁹ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶¹⁰ OECD (2019) OECD Declaration on Public Sector Innovation. Dostupné z: <https://oecd-opsi.org/projects/innovationdeclaration-2/>.

⁶¹¹ EU (2020) Council conclusions on Regulatory sandboxes and experimentation clauses as tools for an innovation-friendly, future-proof and resilient regulatory framework that masters disruptive challenges in the digital age. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13026-2020-INIT/en/pdf>.

⁶¹² MV (2020) Klientsky orientovaná veřejná správa 2030, cíl 2.5.

⁶¹³ MŠMT, RVVI (2020) Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2021+, opatření 26.

⁶¹⁴ Ind. 26.2.1.

MŠMT a jeho projekty Podpora rozvíjení informatického myšlení a Podpora rozvoje digitální gramotnosti.⁶¹⁵ Jindy to spíše než pilotování znamená postupné nabíhání účinnosti, protože se ani nepředpokládá, že by řešení nakonec nebylo zavedeno ve víceméně původní podobě. Příkladem mohou být metodické kabinety MŠMT, Centra duševního zdraví, ustavovaná MZd, nebo projekt elektronického monitoringu Probační a mediační služby MSp.⁶¹⁶ Takové postupy jsou jistě lepší, než plošné zavádění, ale nevyužívají dostatečně potenciálu, který testování nabízí.

Větší nároky jsou kladeny na projekty ve výše zmíněném programu sociálních inovací, kde se vytváří kvaziexperimentální prostředí. Pokud jde o projekty veřejné správy, zmínit můžeme vývoj a pilotování komplexní sady nástrojů pro pomoc lidem v bytové nouzi, který realizuje Magistrát hl. města Prahy. Dále testování funkce OSPODu, jež spustil Pardubický kraj a jež má za cíl minimalizovat ty procesy fungování OSPODu, které nepomáhají hlavnímu účelu, tedy přímé pomoci ohroženým rodinám. Nebo projekt Vězeňské služby – experiment s kontrolní skupinou – který aplikací Good-Lives-Model usiluje o snížení recidivy odsouzených pro násilnou trestnou činnost. Ve spolupráci s veřejnou správou, jakkoli ne přímo jejími silami, pak probíhá např. projekt kvazi experimentálního vývoje pracovně rehabilitačního střediska, jež by měl zvýšit šance pro uplatnění lidí s pracovním hendikepem na trhu práce a sníží tak jejich závislost na systému sociální a zdravotní péče.⁶¹⁷

Pilotáže se zatím nestaly běžnou součástí tvorby veřejných politik. Kdo vyvíjel tuto iniciativu před vznikem ČR 2030, vyvíjí ji stále, kdo ji nevyvíjel, nezačal s tím. Testování politik je velmi silně spojeno s individuální aktivitou a zájmem nižších úrovní veřejné správy, z vyšších úrovní veřejné správy či ze strany politické reprezentace je žádáno zřídka. Pilotáže nejsou součástí přípravy politik, které vlády spouští na základě svých programových záměrů, nanejvýš dochází k souběhu.

26.3 Deliberace veřejných politik budou pravidlem všude tam, kde to bude dle charakteru politiky vhodné.

Rovněž deliberace veřejných politik, a to zejména v počátečních fázích jejich tvorby, by se měla stát pravidlem. Měla by to být ve větší míře opravdová deliberace, tedy forma diskuze, v níž se zúčastněné strany snaží prostřednictvím argumentů zdůvodnit své postoje. Hlavními funkcemi deliberace veřejných politik je popsat určité téma z různých perspektiv, dohodnout se, zda je téma problémem k řešení, zvážit různé možnosti řešení a pro výslednou podobu řešení nalézt co nejširší podporu. Pro veřejnou správu je to jedna z mála cest, jak si může udělat představu o perspektivě příjemců politik s největší mírou konkrétnosti (human-centred design). Deliberace je přitom obousměrný proces – vysvětlujeme svůj postoj a snažíme se pochopit postoj ostatních, původní názor je v důsledku toho možné změnit.

Pro tvorbu veřejných politik má svou důležitost i participace veřejnosti obecně (viz cíle 18.3, , 24.2, 27.1). V procesu tvorby veřejných politik jsou určité možnosti participace zakotveny. Povinnou součástí přípravy legislativy, resp. procesu hodnocení dopadů připravované regulace (RIA) jsou rovněž konzultace s veřejností. Ty mají ale nejčastěji podobu konzultace s obvyklými zúčastněnými v návaznosti na existující pracovní skupiny a sítě, tedy s těmi, kteří mají dlouhodobě největší kapacitu do procesu zasahovat. Jde zejména o silnější zájmové organizace, zřídka

⁶¹⁵ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶¹⁶ Report MŠMT ČR k hodnocení ČR 2030 (2020), Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020), Report MSp ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶¹⁷ Report MPSV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

o jednotlivce.⁶¹⁸ Existují i další formy participace při tvorbě veřejných politik, dané zákonem (např. EIA, SEA). Ale jde jen o možnost, k této formě je někdo aktivně vybízen jen zřídka, navíc nemají žádný diskusní rozměr. Participace je doporučována i při tvorbě strategických materiálů a zde by mohla mít charakter deliberace, spolupráce s veřejností však patří k největším slabinám při přípravě strategií (viz cíl 24.2).

Participace je nutnou součástí deliberace, deliberace se ale nevyčerpává participací. Z hlediska cíle je zvláště žádoucí diskusní formát tzv. miniveřejností (diskusní fórum založené na náhodném výběru, obvykle podle demografických kritérií a obvykle za symbolickou náhradu, diskuse je organizována, resp. usnadňována k tomu určenými pracovníky a účastní se jí rovněž odborníci). Takové formy deliberace však v domácí veřejné správě nenajdeme. Nejblíže jim jsou formy kulatých stolů – z období po roce 2017 např. MŠMT a příprava Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+, nebo zčásti MSP a novelizace zákona o soudech a soudcích – které jsou ale silně závislé na aktivním zájmu a kapacitě těch, kteří se jich účastní. Vtahují tedy stále velmi podobný okruh lidí. Perspektiva příjemců se může promítat do tvorby politik také prostřednictvím dlouhodobě působících poradních orgánů k tomu přímo určených (např. Pacientská rada při MZd, která funguje od roku 2017), touto cestou jsou ovšem vtahovány do diskuse především formálně organizované zájmy. Snahy o soustavnou deliberaci na místní úrovni zakotvenou v MA 21 jsou limitovány dlouhodobě malým počtem zapojených obcí.⁶¹⁹ Ani jiné zdroje neukazují výrazně odlišný obrázek.⁶²⁰

Veřejná správa si obecně neví moc rady s tím, jak participaci veřejnosti zajišťovat a hlavně, jak ji neefektivněji využívat. Od roku 2010 sice existuje manuál konzultací s veřejností, ale není využíván, ani MV jej nikdy aktivně nepropagovalo. Navíc je materiál zaměřen obecně na participaci, složitější deliberativní postupy mají jen malý prostor. MV se po deseti letech rozhodlo k tématu vrátit,⁶²¹ nicméně výsledek jeho snažení nebude dříve, než v roce 2023.⁶²² Paralelně se podobným směrem vydá v roce 2020 také MSp ve spolupráci s ÚV a to projektem, v němž je prvek participace uvažován v širším kontextu naplňování principů otevřeného vládnutí.⁶²³ I v tomto případě ale k praktickému využití uvažovaného nástroje nedojde před rokem 2022.

V systému tvorby veřejných politik existují některé možnosti participace, ale ta je spíše umožňována, než aktivně podněcována a mívá nejčastěji jednoduché formy písemného připomínkování, případně s náběhy k deliberaci ve formě kulatých stolů, omezených však mnoha praktickými limity. Deliberace veřejných politik se nestala pravidlem všude tam, kde by to bylo vhodné, ba ve své důsledné podobě se nevyskytuje prakticky vůbec.

⁶¹⁸ MŽP (2020) Možnosti zahrnutí perspektivy udržitelného rozvoje do systému hodnocení dopadů v ČR, Ind. 26.3.1.

⁶¹⁹ Ind. 26.3.2.

⁶²⁰ Dostupné z: <http://kvalitavs.cz/dobra-praxe-navigace/>.

⁶²¹ MV (2020) Klientsky orientovaná veřejná správa 2030, cíl 5.2.2.

⁶²² Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶²³ Závazek zpracování metodiky pro účast zástupců občanské společnosti v participativních procesech, zakotvený v návrhu MSp (2020) Akční plán ČR Partnerství pro otevřené vládnutí na období let 2020 až 2022.

27 Zvýšila se kvalita vládnutí z hlediska příjemců veřejných politik.

Ačkoli ČR 2030 stanovuje úkoly především pro veřejnou správu, její perspektiva nemá být perspektivou veřejné správy samotné. Má být perspektivou občanů – příjemců jejích služeb, příjemců veřejných politik. Nestačí přitom, že veřejná správa bude osvícená a bude s touto ideou pracovat. Orientace na příjemce politik se musí projevovat též v osobní zkušenosti občanů a občanek. A to jak v oblasti demokratičnosti vládnutí, tak v oblasti efektivity vládnutí.

Existují mechanismy, které zajišťují určitou míru inkluзивity vládnutí a v jejich rámci probíhá mírně pozitivní vývoj, nebo dochází ke stagnaci. Situace se tedy nezhoršuje, ale o zásadním rozvoji dalších postupů zvyšující inkluзивitu vládnutí nemůžeme mluvit. Efektivita veřejné správy, sledována z perspektivy příjemců a poměřovaná ve srovnání s přijetím ČR 2030, se zlepšuje pouze v některých oblastech (např. fungování soudnictví či digitalizace), v jiných oblastech buď zatím nelze věc posoudit, nebo se výsledky snahy ještě nedostavily (snižování administrativní zátěže).

27.1 Rozvinou se postupy zvyšující z hlediska občanů a občanek inkluзивitu vládnutí.

V případě demokratické participace jde o snahu zlepšit reálnou možnost zapojení občanů a občanek do rozhodování o věcech veřejných, resp. do tvorby veřejných politik.

Základní formou demokratické participace v ČR jsou volby do zákonodárných sborů všech úrovní. Právě s volbami je v tradici liberální demokracie spojována představa veřejné rozpravy a naplňování legitimních zájmů. Z tohoto hlediska však není situace ideální. Volební účast v ČR ve všech typech voleb od počátku 90. let 20. století poklesla, nebo zůstala dlouhodobě relativně nízká. Současně platí, že posledních dvacet let zůstává poměrně stabilní. V případě voleb dolní komory parlamentu jako voleb nejdůležitějších nastal výrazný pokles mezi počátkem 90. let a druhou polovinou 90. let a znovu po roce 2000. Posledních dvacet let se volební účast pohybuje kolem 60 %. Dvoje dosavadní přímé prezidentské volby měly volební účast podobnou. U ostatních typů voleb se volební účast pohybuje dlouhodobě pod úrovní 50 %, v některých případech (volby do Evropského parlamentu, 2. kolo senátních voleb) dokonce i dlouhodobě pod úrovní 30 %.⁶²⁴

S výjimkou voleb do Poslanecké sněmovny a prezidentských voleb je tedy v ČR reprezentována prostřednictvím voleb méně než polovina občanů, kteří by reprezentování být mohli. V případě voleb prvního řádu není reprezentována přinejmenším třetina oprávněných voličů. Důvodů pro to může být více a nemusí být jen specificky české. Mohou mít hlubší příčiny ve zvycích, nebo tradici, nikoli nutně ve formálním institucionálním uspořádání. Také to však neznamená, že je tato skutečnost dána jednou provždy. Ať jsou již příčiny jakékoli, znamená to, že významná část českých občanů a občanek nepokládá tuto formu participace za dostatečnou či vhodnou k vedení veřejné debaty a uspokojení svých zájmů.

Kvalita života 8.2 – Důvěra v parlamentní instituce

Roční klouzavý průměr důvěry občanů a občanek v Poslaneckou sněmovnu jako hlavní orgán reprezentace se od roku 2015 pohybuje mezi 30 a 40 %.

⁶²⁴ Ind. 27.1.1., indikátor kvality života 8.1.

Necelé dvě pětiny oslovených nepokládají volby za účinný způsob, jak ovlivnit, co politici dělají a jakkoli jde o jeden z nejlepších výsledků od začátku měření v roce 2004, pořád hovoříme o 37 %.⁶²⁵

Uvedená nespokojenost totiž zčásti ústí v nedůvěru k demokracii obecně. Podíl osob, podle nichž je lhostejné, zda v ČR existuje demokratický či nedemokratický režim sice v posledních letech výrazně poklesl ze svých nejvyšších hodnot v letech 2012 a 2013 (27 %), stále však jde o 15 % obyvatel. Je k tomu třeba brát v potaz i skupinu – v posledním desetiletí mezi 20 a 30 % – podle níž je autoritativní způsob vládnutí lepší za určitých okolností. Ve srovnání s uplynulým desetiletím letos pokleslo množství lidí, kteří by souhlasili s rozpuštěním parlamentu a zrušením politických stran, stále je to však 24 %.⁶²⁶ Trend je tedy pozitivní, ale stávající hodnoty jsou pořád varující.

Vedle reprezentativního modelu demokracie liberální existují v ČR také možnosti využití forem jiných tradic demokracie, zejména demokracie participativní a demokracie deliberativní, které účast občanů a občanek přenášejí ve větší míře do fáze samotné tvorby politik a zaměřují ji ke konkrétnějším problémům.

Jednou z cest jsou referenda, která v ČR probíhají na místní úrovni. Na úrovni krajské – jakkoli je to již deset let možné – se zatím neuskutečnilo žádné a přes opakované pokusy o schválení nějaké formy celostátního referenda byl dosud jediným případem tohoto druhu *ad hoc* referendum ke vstupu ČR do EU v roce 2004. Průměrná účast v místních referendech se od roku 2006, kdy se konalo první, pohybuje od 40 do 60 %, převážně pak od 50 do 60 %. Účast je tedy o něco nižší než u voleb do Poslanecké sněmovny, ale v ČR představuje formou participace s vyšší účastí. Na rozdíl od voleb do zákonodárných sborů je v případě referend stanovena minimální účast, aby referendum bylo platné (a v rámci toho práh pro závaznost rozhodnutí). Podíl platných referend, tedy referend s účastí alespoň 35 % oprávněných osob, nikdy neklesl pod 50 %.⁶²⁷ Míra úspěšnosti využití ovšem souvisí také s velikostí obcí, ve velkých městech je velmi obtížné dosáhnout jak platného, tak závazného referenda.

Další formou přímého spolum rozhodování je tzv. participativní rozpočtování. Zvolíme-li pro kontrolu údaje jediné organizace, která v ČR tuto formu aktivně rozvíjí,⁶²⁸ vidíme, že trend je pozitivní. Jak v nárůstu, tak v tom, že většina obcí, která participativní rozpočtování zavede, v něm i pokračuje. Jestliže k roku 2017 to bylo 35 obcí a k roku 2018 jich bylo 38, v roce 2019 to bylo již 63 obcí a k srpnu 2020 je to 83 obcí. Jejich počet je ve srovnání s celkovým počtem obcí velmi malý. Žádný projekt participativního rozpočtování zatím nebyl proveden ani na úrovni krajů, ani na úrovni ministerstev.

Deliberativní mechanismy se v případě tvorby politik mohou rovněž využívat. Jak ale ukazuje hodnocení cíle 26.3, přinejmenším na úrovni celostátní politiky jde spíše o formální možnost participace než o aktivní snahu veřejné správy o deliberaci. Existují také poradní orgány vlády,⁶²⁹ jejichž podstatným rysem by měla být právě inkluze odborné i obecně občanské veřejnosti a deliberace. Žádné soustavné informace o míře jejich inkluzivity však nejsou k dispozici, nepočítáme-li strukturu zastoupení. Z ní

⁶²⁵ CVVM (2020) Angažovanost občanů a jejich porozumění politice – únor 2020.

⁶²⁶ CVVM (2020) Názory české veřejnosti na fungování demokracie a nedemokratické alternativy politického systému – únor 2020.

⁶²⁷ Ind. 27.1.2.

⁶²⁸ Údaje z Ind. 18.3.3, Agora. Dostupné z: <https://www.participativni-rozpocet.cz/aktuality/>.

⁶²⁹ Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/>.

lze soudit, že v těchto orgánech dominují složky veřejné správy a organizované zájmy. Soudě dle výroku NKÚ,⁶³⁰ který kritizoval i jenom těsně nadpoloviční zastoupení nevládních aktérů v jednom z poradních orgánů, nelze očekávat, že by se inkluзивita zvyšovala.

Nepříliš povzbudivý obrázek dostaneme, pokud se v souvislosti s reprezentací zaměříme na otázku rovnosti žen a mužů. Do Poslanecké sněmovny a Senátu nebylo za posledních dvacet let nikdy zvoleno více, než 22,2 % žen (Poslanecká sněmovna 22 % 2010 a 2017, Senát 22,2 % 2006 a 2016). V případě reprezentace na regionální úrovni (zastupitelstva krajů) nebylo nikdy zvoleno více než 20,3 % (2016), ačkoli volby v roce 2020 v tom mohou přinést změnu. Pouze poslední volby do Evropského parlamentu znamenaly drobnou výjimku, zvoleno bylo 33,33 % žen.⁶³¹

O něco lepší situace je na úrovni místních zastupitelstev. Již od poloviny 90. let vykazují volby tohoto typu soustavný růst podílu jak nominovaných, tak zvolených žen.⁶³² Současně je ve volbách na místní úrovni nyní voleno nejvíce žen ze všech typů voleb v ČR, jak v absolutních počtech, tak poměrně. Ani zde však celostátní průměr nikdy nepřekročil 27,99 % (2018), krajské průměry se jen výjimečně dostaly přes 30 %. V jednotlivých obcích ovšem může být zastoupení žen vyšší, někde bylo dosaženo parity a v některých obcích byla dokonce zvolena většina žen, nebo některé volební období bylo zastupitelstvo složeno pouze z žen. Současně však platí, že zatímco existují obce, do jejichž zastupitelstva nebyla za posledních třicet let zvolena ani jediná žena, k opačnému případu nikdy nedošlo. Podíváme-li se na šest nejlidnatějších měst ČR posledního desetiletí, podíl zvolených žen přerůstá 30 % jen zřídka, pouze v jednom z těchto měst opakovaně.⁶³³

Ani ve vládě nebyly za posledních dvacet let zastoupeny současně více, než 4 ženy, přičemž nejčastěji spravovaly MŠMT. Míra jejich zastoupení dosud nikdy v historii nepřesáhla 27 %.⁶³⁴ Pozici státní tajemnice v roce 2020 vykonávají tři ženy, zatímco v roce 2016 to byla žena jediná. Celkově však existuje 14 resp. 15 pozic toho typu. Čím hlouběji dolů v hierarchii rozhodovacích pozic zamíříme – od náměstkyň a náměstků k ředitelkám a ředitelům odboru a dále k vedoucím oddělení – tím vyšší zastoupení žen shledáme. Tato situace zůstává dlouhodobě neměnná.⁶³⁵ Lepší, jakkoli stále ne paritní zastoupení bychom mohli konstatovat jen tehdy, pokud bychom spojovali všechny vedoucí pozice na ministerstvech do větších bloků. Ve vyšších pozicích⁶³⁶ působilo v roce 2019 40,4 % žen, oddělení vedly ženy v tomtéž roce ve 44,8 % případů.⁶³⁷

Podobný obraz vidíme také v oblasti justice. Při souhrnném pohledu je zastoupení žen a mužů vyrovnané, či dokonce ženám příznivé. K počátku roku 2019 tvořily ženy 53,3 % zaměstnaných v těchto institucích, o rok dříve dokonce 60,7 %.⁶³⁸ Poslední dostupné údaje o pozicích předsedkyň a předsedů soudů, tedy vedoucích pozicích, však ukazují pro rok 2018

⁶³⁰ NKÚ (2019) Kontrolní závěr z kontrolní akce 18/03.

⁶³¹ Ind. 27.1.3.

⁶³² ÚV (2019) Zpráva za rok 2018 o rovnosti žen a mužů, graf 1.

⁶³³ Ind. 27.1.3. Nejlidnatějšími městy jsou Praha, Ostrava, Brno, Plzeň, Liberec a Olomouc, opakovaně přerůstá podíl žen 30 % v Liberci, maximální hodnotou za poslední desetiletí bylo 33,33 % žen.

⁶³⁴ ÚV (2018) Zpráva za rok 2017 o rovnosti žen a mužů, graf 3 plus současná situace

⁶³⁵ Ind. 27.1.5 a pro srovnání ČSÚ – zaostřeno na muže a ženy edice od 2014.

⁶³⁶ Ministr/ministryně, státní tajemník/tajemnice, náměstek/náměstkyně, ředitel/ředitelka odboru, ředitel/ředitelka resortních organizací.

⁶³⁷ Údaje z Ind. 3.3.2.

⁶³⁸ Údaje z Ind. 3.3.2.

41 soudkyň ku 55 soudcům, přičemž drtivá většina soudkyň je na okresní úrovni, na vyšších úrovních jsou to téměř výhradně muži.⁶³⁹

Demokracie však není jenom otázkou vstupů. Stejně jako všechna ostatní politická uspořádání získává i demokracie svou legitimitu také svými výstupy. Spokojenost s fungováním demokracie zcela zjevně souvisí se socioekonomickými podmínkami. Čím horší deklarovaná životní úroveň, tím nižší míra spokojenosti s fungováním demokracie. Rovněž podíl osob, kterým je lhostejné, je-li uspořádání demokratické stoupá spolu s klesající deklarovanou životní úrovní.⁶⁴⁰ Formální právo participovat není jediným faktorem, který o míře participace rozhoduje. Sociálně slabší participují méně a význam faktoru sociálního postavení od roku 1990 zvolna roste.⁶⁴¹ Jako jednoduchou kontrolu vazby mezi prováděnými politikami na straně jedné a socioekonomickými podmínkami na straně druhé lze použít podíl osob žijících pod hranicí chudoby po sociálních transferech (byť se to netýká největšího objemu sociálních transferů, důchodů). Podíl osob žijících pod hranicí chudoby i po sociálních transferech zůstává dlouhodobě stabilní a relativně nízký (v období od roku 2005 dodnes bylo nejnižší hodnotou 8,6 % a nejvyšší hodnotou 10,4 %).⁶⁴² Z hlediska demokratičnosti vládnutí jde o pozitivní zjištění. Za pozornost však jistě stojí také efektivita sociálních transferů (viz cíl 3.1).

Zatím žádná vláda od roku 2017 nestanovila pro oblast inkluзивity vládnutí priority a změny se v této oblasti stále navrhuji *ad hoc*. Takové návrhy mohou inkluзивitu vládnutí zvyšovat (např. zavedení korespondenčního hlasování ze zahraničí v návrhu novely zákona o správě voleb), ale jedná se o izolované kroky. Jediným případem, který by stanovení priorit mohl odpovídat, je zahrnutí tématu participace veřejnosti a deliberativních postupů při tvorbě politik mezi cíle rozvoje veřejné správy v nadcházejícím desetiletí.⁶⁴³ Důraz je v tom směru však položen hlavně na osvětu, méně již na samotné zvýšení inkluзивity vládnutí.

Existují mechanismy, které zajišťují určitou míru inkluзивity vládnutí (např. volby, referenda, konzultační mechanismy při tvorbě politik apod.) a v jejich rámci probíhá “samospádem” buď pozitivní vývoj, nebo, v horším případě, dochází ke stagnaci. Situace se výrazně nezhoršuje. Avšak o zásadním rozvoji dalších postupů zvyšujících inkluзивitu vládnutí nemůžeme mluvit.

27.2 Rozvinou se postupy zvyšující efektivitu veřejné správy z hlediska občanů/občanek a podnikatelů/podnikatelek a firem.

Osobní zkušenost musí občanky a občané zakoušet také s efektivitou veřejné správy. Efektivita má více aspektů, v kontextu tohoto cíle jsou zvláště naléhavá čtyři témata.

Prvním z nich je téma digitalizace. Opřeme-li se o index digitalizace ekonomiky a společnosti, můžeme sice sledovat postupný vzestup ČR, země se však stále pohybuje pod průměrem EU.⁶⁴⁴ Přitom již při hodnocení cíle 25.2 bylo řečeno, že četnost elektronické komunikace s veřejnou správou za posledních deset let výrazně narostla ve všech kategoriích, včetně kategorií lidí starších 65 let. V kategorii ekonomicky

⁶³⁹ ČSÚ – zaostřeno na muže a ženy edice 2019, Předsedové soudů podle typu soudů a pohlaví v roce 2018.

⁶⁴⁰ CVVM (2020) Názory české veřejnosti na fungování demokracie a nedemokratické alternativy politického systému – únor 2020.

⁶⁴¹ Linek, L. (2013) Rostoucí sociální nerovnosti ve volební účasti v Česku v letech 1990–2010. Naše společnost 11(1), s. 3–14., Linek, L. (2015) Účast ve sněmovních volbách v roce 2013: zdroje, mobilizace a motivace. Evropská volební studia 10(2), s. 76–90.

⁶⁴² Ind. 27.1.4.

⁶⁴³ MV (2020) Klientsky orientovaná veřejná správa 2030, specifický cíl 5.2.

⁶⁴⁴ DESI 2020.

aktivních/zaměstnaných překročila souhrnná četnost elektronické komunikace 50 % populace, totéž platí, podíváme-li se na lidi ve věku 25–44 let.⁶⁴⁵ Již nyní je pro část domácí populace elektronický kontakt s veřejnou správou samozřejmý a měli bychom počítat s tím, že zájem o tento typ komunikace a využití služeb veřejné správy bude nadále růst. Trend nejspíš urychlí také epidemie Covid-19. Svědčí o tom i skutečnost, že během první poloviny roku 2020 bylo přes kontaktní místa Czech Point podáno více žádostí o zřízení datové schránky, než za celý rok 2019, který byl přitom rekordní. Výrazně přitom narostl počet žádostí o zřízení datové schránky pro fyzickou osobu.⁶⁴⁶

Proto je žádoucí dosáhnout stavu, kdy každý, kdo bude chtít využívat služeb veřejné správy, bude tak moci činit elektronicky, bez osobní účasti na úřadě a bez prostředkování zaměstnanci veřejné správy, zároveň k tomu ale nebude nucen. V roce 2020 byl přijat zákon,⁶⁴⁷ který právo na digitální služby postuluje. Zákon však bude nabývat účinnosti postupně, některá ustanovení až za dva roky a některá až za pět let. Zatím jde tedy spíše o vnitřní přípravu veřejné správy, než o efekt pro občany a občanky.

Reálný pokrok však představuje zavedení konceptu elektronické identity,⁶⁴⁸ který umožňuje vzdálené ověření totožnosti, a tedy jednání v elektronickém světě, které je postaveno na roveň fyzickému jednání. Prostředky pro prokázání identity si může zřídit jakákoliv fyzická osoba, která je vedena v základním registru obyvatel a může si zvolit, jaký prostředek chce.⁶⁴⁹ V roce 2021 se mezi prostředky pro prokázání identity zařadí také banky a bankovní instituce a lze proto očekávat velký nárůst potenciálních klientů veřejné správy komunikujících s ní elektronicky.

Další významný posun vpřed představuje záměr Portálu občana⁶⁵⁰ jako součásti Portálu veřejné správy. Tým MV přišel v roce 2017 s konceptem postupně rozšiřovaného okruhu životních událostí (např. sňatek, rozvod, narození dítěte, podání daňového přiznání, informace o stavu bodového konta řidiče apod.), při kterých veřejnost potřebuje nebo musí vejít ve styk s veřejnou správou a převáděním těch událostí, u kterých je to vhodné, do elektronické podoby. Po fázi pilotního provozu se Portál občana rozběhl v roce 2019 a očekává se jeho rozšiřování či prohlubování.⁶⁵¹

Stejně jako upozorňujeme na socioekonomický rozměr problému v případě participace, je třeba na něj dbát i v případě hledání nejefektivnějších řešení a postupu digitalizace. Podíváme-li se totiž na četnost elektronického styku s veřejnou správou dle ekonomické aktivity, pak nezaměstnaní, které zde můžeme s jistým zjednodušením chápat jako proxy sociálně slabších, využívají ke komunikaci s veřejnou správou internetu výrazně méně než zaměstnaní. A jakkoli jejich počet roste, tempo je zřetelně pomalejší než v případě zaměstnaných. Přitom sociálně slabší budou často potřebovat

---

⁶⁴⁵ Údaje z Ind. 25.2.2.

⁶⁴⁶ Dostupné z: <https://www.czechpoint.cz/public/statistiky-a-informace/statistiky-czp/>.

⁶⁴⁷ Zákon 12/2020 Sb, o právu na digitální služby a změně některých zákonů. Zákon 12/2020 Sb, o právu na digitální služby a změně některých zákonů.

⁶⁴⁸ Zákon č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci.

⁶⁴⁹ Dostupné z: <https://archi.gov.cz/nap:nia>.

⁶⁵⁰ Dostupné z: <https://obcan.portal.gov.cz/prihlaseni>; pro stručnou informaci <https://www.mvcr.cz/clanek/portal-obcana.aspx>, pro pozadí MV (2020) Veřejná správa v České republice – výroční zpráva o stavu veřejné správy v České republice za rok 2019.

⁶⁵¹ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020), Report MD ČR k hodnocení ČR 2030 (2020), MV (2020) Veřejná správa v České republice – výroční zpráva o stavu veřejné správy v České republice za rok 2019.

informace a služby veřejné správy ve větší míře.⁶⁵² Stále tedy platí, že elektronizaci musí procházet agenda, služba nebo proces jen tehdy, je-li to účelné z hlediska příjemců. Tým MV, který chystá Portál občana na to zatím dbá.⁶⁵³

Podobným směrem míří i jiné aktivity veřejné správy. MZd dbá na přidávání nových funkcí do systému vystavování receptů v elektronické podobě (eRecept). Systém má poskytnout např. vyšší míra bezpečí při výdeji léku, nebo či umožnit předepsání receptu bez návštěvy ordinace. V letošním roce byla přidána funkce sdíleného lékové záznamu, který by měl pomoci předejít nežádoucím lékovým interakcím. MSp zaštiťuje vývoj nového informačního systému insolvenčního rejstříku (tzv. eSIR, s výjimkou některých aktivit) či přípravu online zakládání společností s ručením omezeným. MPO chystá Portál živnostenského podnikání a také Portál podnikatele, který bude transakční částí portálu BusinessInfo a počítá se i s využitím tohoto portálu pro připravovaný celoevropský projekt jednotné digitální brány (Single Digital Gateway). MZV rozšiřuje síť Czech Point na zastupitelských úřadech, nebo testovalo fungování platebních bran na velvyslanectvích a generálních konzulátech ČR.⁶⁵⁴ Záměry jsou záslužné, ale v tuto chvíli jde z větší části jen o záměry či přípravu, na rozdíl od Portálu občana se většina uvedených věcí do zkušenosti příjemců politik ještě nemohla promítnout, s výjimkou některých aktivit MZd.

Zastřešení pro uvedené aktivity, jakož i další záměry spojené s digitalizací veřejné správy, potažmo společnosti, představuje strategický rámec Digitální Česko. Vláda jej schválila v roce 2018. První implementační plány, zaměřené především na sdílené služby, meziresortní průřezová řešení a metodické a legislativní iniciativy podporující celkovou digitalizaci, byly přijaty v roce 2019.

Epidemie Covid-19 v tomto směru některé věci patrně urychlí, nebo učiní představitelnějším. Nejvýraznější pokrok učinila v souvislosti s epidemií nejspíš digitalizace zdravotnictví např. začal fungovat systém monitorování kapacit systému (přístrojů, pracovníků, lůžek), který poskytuje data v reálném čase, byla vyvinuta aplikace usnadňující dohledávání lidí, kteří přišli do kontaktu s nakaženými a zdravotní pojišťovny umožnily poskytovatelům rozšířené využívání elektronického cíleného vyšetření.⁶⁵⁵

Druhou oblastí, ve které očekáváme v kontextu cíle pokrok je snižování administrativní zátěže příjemců veřejných politik, a to všude tam, kde tím nebude ohrožena zamýšlená funkce veřejné politiky a/nebo tam, kde tím bude zamýšlená funkce veřejné politiky posílena. Cílem není snižování administrativní zátěže za každou cenu, ale posilování kvality veřejné politiky z hlediska příjemců (její účinnosti, relevance atd.). S ohledem k tomu tedy může být někdy odůvodněné administrativní zátěž naopak zvýšit (např. ve snaze získat data pro hodnocení účinnosti politiky), za předpokladu, že je jasný plán, jak krátkodobé zvýšení povede v delším čase ke snížení zátěže.

V případě podnikatelů směřují ke snižování administrativní zátěže především aktivity MPO, které iniciuje a vyhodnocuje každoroční plány v této oblasti již od roku 2008. Přeměňování administrativní zátěže se

---

⁶⁵² Údaje z Ind. 25.2.2.

⁶⁵³ Report MV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶⁵⁴ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020), Report MSp ČR k hodnocení ČR 2030 (2020), Report MPO ČR k hodnocení ČR 2030 (2020), Report MZV ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

⁶⁵⁵ Report MZd ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

ovšem provádí pouze s velkými odstupy. Poslední přeměrování z roku 2016 konstatovalo snížení zátěže oproti roku 2005.⁶⁵⁶

Z hlediska snižování administrativní zátěže občanů a veřejné správy jsme stále v začátcích. MV zahájilo v roce 2019 ve spolupráci s TAČR soutěžní dialog k veřejné zakázce, která by měla vést ku zmapování uvedené zátěže a formulování opatření legislativního i nelegislativního charakteru, která budou zátěž snižovat.⁶⁵⁷

V tomto cíli jsou žádány také lepší služby veřejné správy v oblasti soudní moci. Pokud použijeme jako příklad jedno ze základních očekávání, které vůči moci soudní veřejnost má, totiž rychlost řízení, můžeme od roku 2014 sledovat jak klesající délku řízení, tak zmenšování rozdílů mezi soudy.⁶⁵⁸ Nicméně, jakkoli je rychlost soudního rozhodnutí velmi důležitá, problém bychom neměli zužovat jen na ni. Jednak proto, že spor je možné řešit také jinými cestami než soudním řízením, jednak proto, že přes formální rovnost mohou působit bariéry, které od soudního řešení v praxi odrazují a jsou spojeny s příjmem, mírou informovanosti, tělesným hendikepem, geografickou pozicí apod. MSp deklaruje, že v souvislosti s tím věnuje pozornost moderním trendům i mimo ČR, efekty této pozornosti je však obtížné posoudit. Záměr výzkumu právních potřeb (legal needs survey), který měl pomoci rozšířit perspektivu příjemců do oblasti justice, MSp sice zvážilo, ale priority byly stanoveny jiné a výzkum se neuskutečnil.⁶⁵⁹

V oblasti efektivity veřejné správy, na pomezí moci soudní a výkonné, leží také potřeba nestranného výkonu veřejné správy, který mívá v očích veřejnosti často mimořádný vliv na legitimitu moci výkonné i soudní. Z jednoho úhlu pohledu zde můžeme mluvit o oblasti boje proti korupci, tj. porušení principu nestrannosti ve prospěch něčího soukromého zisku. Z hlediska udržitelného rozvoje ovšem není nestrannost vnímána jako hodnota jen v souvislosti s korupcí. Je třeba ji vnímat v kontextu partikularismu obecně – princip nestrannosti bývá porušován také diskriminací na základě finančních prostředků, rasy, pohlaví, náboženství apod. Proto k řešení problému nepomáhají jen úpravy financování politických stran, zákony o registru smluv, o zadávání veřejných zakázek nebo o střetu zájmů, ale též třeba tzv. antidiskriminační zákon. A pochopitelně nejen vlastní jednání veřejné správy, ale také interpretace pravidel vytvářená rozsudky soudů.

Z vládních dokumentů se touto problematikou zabývá zejména Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022 a její akční plány. Z konkrétních protikorupčních opatření schválených vládou lze uvést např. návrh regulace o lobbování, rozšíření pravomocí NKÚ či transpozici tzv. V.

Kvalita života 8.10 – Index vnímání korupce

V kompozitním Indexu vnímání korupce, sestavovaném na expertním podkladě Transparency International (TI), se ČR oproti roku 2013 resp. 2012 zlepšila. TI však konstatovala, že ono zlepšení je křehké, což se potvrdilo v posledním vydání indexu za rok 2019, kdy se hodnocení ČR propadlo na hodnoty z roku 2015. ČR se dlouhodobě pohybuje pod průměrem EU.

⁶⁵⁶ MPO (2016) Informace o snižování administrativní zátěže podnikatelů za rok 2016.

⁶⁵⁷ MV (2020) Klientsky orientovaná veřejná správa 2030, pravidlo posoudit při realizaci všech opatření jejich vliv na administrativní zátěž občanů i veřejné správy.

⁶⁵⁸ Ind. 27.2.2.

⁶⁵⁹ Report MSp ČR k hodnocení ČR 2030 (2020).

AML směrnice. Tyto legislativní návrhy však dosud nebyly schváleny parlamentem.⁶⁶⁰

V případě odstraňování diskriminace lze celkově hovořit o mírně pozitivním trendu, na trhu práce však diskriminace určitých skupin dlouhodobě přetrvává a v případě některých typů diskriminace veřejná správa není schopna vyhodnotit efekt svého snažení (viz cíle 3.3 a 3.4).

Konečně, v kontextu tohoto cíle je důležité věnovat pozornost vytvoření mechanismu, který umožní dlouhodobou efektivitu veřejné správy posuzovat a na základě toho fungování veřejné správy průběžně inovovat. Jednou rovinou je fungování systémů řízení kvality (viz cíl 24.1). Výsledky v daném směru zatím nejsou dostatečné. Druhou rovinou je komplexní systém hodnocení, který prochází veřejnou správou jako celkem. Určitý základ pro tento systém vznikl v roce 2017, nebyl však uveden do praxe. V souvislosti s přípravou nové strategie rozvoje veřejné správy proto byla v roce 2020 přijata *Aktualizace měření a hodnocení veřejné správy*, která mj. přiblížila kritéria hodnocení právě perspektivě příjemců.

Kvalita života 7.6 – Označil(a) byste se za příslušníka skupiny, která je v této zemi diskriminována

Subjektivně vnímaná diskriminace vykazuje relativně nízké hodnoty – v roce 2019 bylo o své diskriminaci přesvědčeno 3.7 % obyvatel ČR – a v čase toto přesvědčení zvolna slábne.

V oblastech digitalizace, mechanismů umožňujících sledovat výkon veřejné správy a fungování soudnictví došlo k pokroku v reálných výsledcích, ačkoli zejména v případě digitalizace je největší díl práce teprve před námi. O reálně míře snížení snižování administrativní zátěže ve sledovaném období nejsou informace, nebo se výsledky zatím ani nemohly dostavit.

⁶⁶⁰ Report MSp ČR k hodnocení ČR 2030 (2020). U zákona č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů, již byl legislativní proces dokončen.

Hlavní závěry ze vstupní evaluace ČR 2030

Mapování strategických dokumentů

Vstupní evaluace ČR 2030 sestává ze 4 na sobě nezávislých částí: mapování strategických dokumentů, analýzy stavu strategické práce v ČR, dotazníkového šetření kontaktních bodů pro agendu udržitelného rozvoje a zhodnocení míry využívání nástrojů dle typologie ČR 2030. V této Zprávě o kvalitě života a jeho udržitelnosti jsou využity hlavní závěry této Evaluace.

Provázanost a koherence strategických dokumentů z let 2017–2019 je při podrobném pohledu často výrazně formalistická a odráží povrchní tematickou koherenci, nikoliv však koherenci na úrovni cílů (žádoucího stavu) nebo implementačních kroků. Strategický rámec ČR 2030 a IP doposud měl spíše svodnou a informativní funkci, nikoliv funkci řídicí. Ve sledovaném období 2017 až 2019 nebyla nalezena strategie, která by byla v přímém protikladu s ČR 2030. Zároveň však čtvrtina nových strategií nevykazuje žádnou koherenci s ČR 2030, často díky pokrytí oblastí mimo zájem či pod rozlišovací schopnost dokumentu obecnosti strategického rámce. Silnou či slabou koherenci s ČR2030 tak dohromady vykazuje 76 % strategií. Z časového hlediska je významná silná pozorovaná koherence jen v roce 2017, kde je zřejmý dopad široké participace na tvorbě a textu ČR 2030 a to včetně zapojení autorů a gestorů sektorových strategií. S postupem času je však z pohledu dopadu na koherenci evidentní, že na tento široký a otevřený proces ve státní správě bohužel nebylo již navázáno v implementační fázi. Specifické cíle ČR 2030 jsou strategickými materiály od roku 2017 pokryty z více než poloviny (56 %). Byla však identifikována pětina cílů ČR 2030, které jsou v rámci strategického řízení doposud spíše opomíjeny. Největší problémy jsou v rámci této analýzy identifikovány u strategických cílů 7, 9, 12 a 16.

Analýza strategické práce v ČR

Analýza MMR ke strategické práci veřejné správy⁶⁶¹ předkládá řadu pocítovaných nedostatků a nápravná opatření. Mezi tato doporučení lze z pohledu agendy udržitelného rozvoje zařadit zejména zvýšení intenzity informačních aktivit a celkově informovanosti veřejné správy i veřejnosti v oblasti udržitelného rozvoje. Je potřeba zrychlit mainstreaming principů udržitelného rozvoje do strategické práce a zároveň sdílet praktické zkušenosti a příklady dobré praxe, které lze napříč správou replikovat.

Velmi důležitým prvkem je potřeba optimální míry participace a spolupráce v celé šíři problematiky, tak aby nedocházelo k protežování úzce vymezeného detailu na úkor ostatních témat a k podcenění přínosu klíčových aktérů a veřejnosti do strategické práce.

Dále je také potřeba zlepšit přístupy k hodnocení ekonomických, sociálních i jiných dopadů a zvýšit povědomí o nástrojích pro monitoring a hodnocení implementace, z pohledu udržitelného rozvoje kupříkladu zejména vyšším zapojením indikátorů kvality života do měření úspěšnosti strategií. A to i s využitím externích kapacit či jasnějším vymezením, potažmo řízením implementace.

Výsledky dotazníkového šetření kontaktních bodů pro agendu udržitelného rozvoje

V rámci dotazníkového šetření kontaktních bodů pro udržitelný rozvoj ve státní správě je zřejmé, že povědomí a znalost ČR 2030 a udržitelného rozvoje je spíše pasivní a často je zohledňována čistě formálně. Koherence s ČR 2030 je dle resortů obecně dodržována, cíle udržitelného rozvoje jsou

⁶⁶¹ Jedná se o výběr výstupů projektu OP Z Mapování strategické práce v institucích veřejné správy a návrhy na její zefektivnění jehož příjemcem bylo MMR – Analýzy a doporučení nástrojů používaných ke strategické práci, Kvalitativní analýzy strategické práce na rezortech a krajích a dotazníkového šetření. Souhrnné projektové výstupy jsou dostupné z: [https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/urad/projektova-kancelar/projekty-\(2\)/esif/ukoncene/mapovani-strategicke-prace-v-institucich-verejne-s?feed=AllPageFefed](https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/urad/projektova-kancelar/projekty-(2)/esif/ukoncene/mapovani-strategicke-prace-v-institucich-verejne-s?feed=AllPageFefed).

plošně alespoň formálně respektovány, nicméně problémy jsou v konkrétních a důležitých detailech. Vnitroresortní koordinace je často funkční, nicméně nepříliš efektivní. Meziřesortní koordinace spolupráce je považována za dobrou, nicméně často jde o ukotvené formální procesy (MPŘ), než kupříkladu o využívání implementačních *task force*. Spolupráce s veřejností je umožněna v nějaké různorodé formě na všech ministerstvech, nicméně žádný resort k ní nepřistupuje komplexně.

Nelze bohužel říci, že by již existoval nějaký vzorový úřad ve státní správě, který by mohl sloužit jako jasný příklad dobré praxe spolupráce i participace. Spíše vzniká paradox domněnky o dostatečné znalosti strategického rámce a udržitelného rozvoje, ale současné velmi nízké koherence resortních strategických dokumentů s ČR2030. Hlavní doporučení jsou zejména potřeba širšího sdílení informací, vyšší intenzita komunikace a metodické podpory při implementaci.

Využívání různorodých nástrojů pro dosažení komplexních cílů udržitelného rozvoje je známkou robustního a racionálního přístupu k implementačním rizikům. Robustnost neznamena rovnoměrné zastoupení všech dostupných nástrojů, nicméně z hlediska předcházení rizik nevhodně zvolené implementace a hledání synergií pro zesílený účinek a dopad implementace je vhodná alespoň základní diverzita ve zvoleném řešení daného problému.

Z hlediska nastavení a využívání nástrojového mixu Implementačního plánu ČR2030 je zřejmé, že každá klíčová oblast má naprosto odlišné portfolio, což odráží specifika daných oblastí.

Klíčová oblast *Lidé a společnost* využívá hlavně nástroje dvou typů. Jednak organizačně institucionální, jednak finanční a ekonomické. Dále pak strategické a normativní. Z hlediska nástrojového mixu se jedná o relativně různorodé nástroje a jednostranné zaměření k jednomu typu je spíše výjimečné (ve 3 cílech). Potenciálním problémem je velmi malé zastoupení dobrovolných a výzkumných nástrojů v rámci portfolia.

Klíčová oblast *Hospodářský model* primárně využívá finanční a ekonomické nástroje, dále organizačně institucionální a strategické a projektové. Ostatní typy nástrojů jsou využívány velmi roztržštěně a některé nástroje nejsou využity vůbec. Zejména participace není spolu s vzděláváním a výzkumem systematicky využita. Jen v několika případech je zvolený široký diverzifikovaný mix.

Klíčová oblast *Odolné ekosystémy* vykazuje silnou koncentraci ke čtyřem typům nástrojů. Jde zejména strategické, plánovací a projektové, finanční a ekonomické, dále pak technologické. Oproti tomu typy nástrojů z druhého spektra symbolizují participativní a deliberativní a vzdělávací, které jsou využity okrajově. Z pohledu celého dokumentu je výrazně specifická role technologických nástrojů související s rozvojem technologických postupů, plánů péče či protierozní ochranou.

Klíčová oblast *Obce a regiony* využívá zejména nástroje strategické a plánovací a dále finanční a ekonomické. Další typy nástrojů jsou využívány výrazně méně a řada z nich prakticky vůbec. Specifikem této oblasti je zejména velmi slabé zastoupení participativních a deliberativních nástrojů, které by přitom měly být pro územní dimenzi velmi funkční. Dále je celá řada cílů, které jsou řešeny pouze dvěma typy nástrojů a není přítomna snaha o robustní přístup.

Klíčová oblast *Globální rozvoj* se koncentruje prakticky u všech cílů zejména na organizačně institucionální a strategicko-plánovací nástroje. Bohužel mnoho dalších typů nástrojů zůstává nevyužito a robustnost

nástrojového mixu není velká. Znatelným rizikem může být zejména oblast vzdělávání a osvěty, které mohou být pro úspěšnou reprezentaci i veřejnou akceptaci zahraniční a mezinárodní politiky v ČR důležité. V rámci aktualizaci je vhodné uvažovat o širším portfoliu nástrojů.

Klíčová oblast *Dobré vládnutí* využívá primárně strategické a plánovací nástroje a organizačně institucionální, přičemž koncentrace k těmto typům nástrojů je velmi vysoká. Zároveň na rovní jednotlivých cílů dochází k jednostranné koncentraci k jednomu zvolenému typu nástroje. Ostatní typy jsou využívány spíše okrajově. Nástrojový mix tak není příliš robustní. Potenciálním rizikem je slabé využití finančních a ekonomických nástrojů.

Nástroje koherence politik pro udržitelný rozvoj

Přijetí Agendy 2030 postavilo signatáře dohody, včetně České republiky, před otázkou vytváření a zdokonalování nástrojů, s jejichž pomocí může perspektiva udržitelného rozvoje prostoupit samotný proces tvorby a implementace veřejných politik. Proto strategický rámec ČR 2030 pokrývá také oblast vládnutí a klade důraz na zajišťování koherence politik, tedy soudržnosti ve vztahu k cílům udržitelného rozvoje. A proto přijala ČR na SDG summitu OSN v roce 2019 dobrovolný závazek,⁶⁶² že do roku 2025 bude její systém hodnocení dopadů veřejných politik prostoupen perspektivou udržitelného rozvoje.

Jednou cestou je koordinace zaměřená přímo na strategický rámec ČR 2030, návazné implementační plány a související Implementaci Agendy 2030. Na přelomu let 2018 a 2019 ministerstva určila k tomuto účelu kontaktní místa zodpovědná za vnitro- i meziresortní koordinaci (tzv. focal point). MŽP pak společnou práci zabezpečila technicky a metodicky. Stabilitu sítě ovšem negativně poznamenaly vládou provedené systemizace a změny vnitřní struktury ministerstev. Už během prvního roku existence sítě focal points tak došlo v případě některých ministerstev k personální obměně kontaktních osob, někde i obměně opakované a k dalším změnám došlo i v roce 2020. Změny zatím probíhaly především na pracovní úrovni, pouze MZV – vzhledem ke specifiku zahraniční služby, tj. rotaci zaměstnanců – obměnilo svůj tým kompletně. V případě MMR došlo na jaře 2020 i ke změnám útvarů, které mají agendu na starosti. Existence sítě jednoznačně pomohla k rozšíření povědomí o roli uvedených strategických materiálů napříč veřejnou správou, ba v některých případech i prostého povědomí o jejich existenci. Právě pomocí této sítě lze také nejlépe koordinovat vyhodnocování zmíněných materiálů. Zkušenost však jasně ukázala limity tohoto přístupu, pokud se jedná o sledování koherence politik.

Koherence politik *ex ante*

Opravdu účinně totiž nelze koherenci zajistit jednorázovým posouzením, prováděným z jednoho místa veřejné správy, jakkoli by to bylo místo uzlové. Nejde jen o problém kapacitní, ještě více je to problém koncepční. Při množství věcí, které veřejná správa řeší paralelně a nepřetržitě, by každé takové jednorázové posouzení koherence významně zastarávalo již v průběhu své přípravy a kroky na jeho základě podniknuté by přicházely do podstatně odlišné situace, než jaká vedla k jejich návrhu. Jednorázové posuzování má význam, pokud se týká dlouhodobých procedurálních postupu, nebo pokud se v rovině obsahové hodnotí dlouhodobé trendy a pohybujeme-li se na vyšší úrovni obecnosti. Je naopak silně limitované, pokud se týká detailů obsahových otázek. Pro tento účel je nutné, aby se perspektiva udržitelného rozvoje stala součástí každodenních aktivit veřejné správy, mechanismů hodnocení dopadů veřejných politik, které fungují automaticky a samostatně, bez nutnosti opakovaných podnětů ze strany MŽP a nezávisle na výše zmíněné síti kontaktní osob. MŽP věnovalo v letech 2019–20 tomuto tématu analytickou pozornost.⁶⁶³ Hlavní závěry jsou zahrnuty do této části hodnotící zprávy.

K začlenění perspektivy udržitelného rozvoje do systému hodnocení dopadů existují v jiných státech dva hlavní přístupy. První zahrnuje prvky udržitelnosti do hodnocení dopadů regulace (RIA), využívá tedy zavedených procesů a snaží se je zkvalitňovat a/nebo modifikovat. Druhý

⁶⁶² Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/partnership/?p=33262>.

⁶⁶³ MŽP (2020) Možnosti zahrnutí perspektivy udržitelného rozvoje do systému hodnocení dopadů v ČR.

přístup vytváří samostatné hodnocení dopadů (SIA), zpravidla ve vztahu ke znění SDGs a funguje paralelně s jinými formami hodnocení dopadů, příp. se aktivuje pouze za určitých okolností. Příklady postupu jednotlivých států ukazují, že RIA může poskytnout dostatečnou platformu pro aplikaci principů koherence politik – pokud se hodnocení provádí kvalitně, důsledně, či se postupy částečně modifikují – a že ani samostatně prováděná hodnocení dopadů nejsou zásadně odlišná od forem, kterých se využívá v RIA.

Zkvalitňováním mechanismů pro zajištění koherence politik i ve vztahu k udržitelnému rozvoji se dlouhodobě zabývá také EU a OECD. EU koncentruje své snahy v programu lepší právní úpravy (Better Regulation), jenž zahrnuje i část předchozích snah Evropské komise prosazovaných v rámci Koherence pro rozvoj (PCD). Částečně se jedná i o odpověď na uvedení Agendy 2030. OECD jako klíčový prostředek implementace Agendy 2030 nabízí mechanismus Koherence politik pro udržitelný rozvoj (PCSD). Ten staví na metodice SIA a sdílí s ní tři základní pilíře udržitelného rozvoje: sociální, ekonomický a environmentální. PCSD představuje osm stavebních bloků, jež mají přispět k systematické podpoře koherence politik bez ohledu na specifika jednotlivých států a jejich byrokratickou kulturu. Tyto bloky zahrnují politické závazky a vedení, integraci politik, dlouhodobou perspektivu, analýzu a hodnocení dopadů politik, politickou a institucionální koordinaci, regionální zapojení, spolupráci se stakeholdery, monitoring a reporting. V porovnání těchto stavebních bloků a struktury hodnocení dopadů regulace (RIA) v České republice je zřejmé, že oba systémy lze propojit. Proces RIA nabízí po stránce teoretické dostatečný potenciál pro zahrnutí perspektivy udržitelného rozvoje. Aby se však tato perspektiva promítla do praxe, musí být hodnocení dopadů prováděno opravdu kvalitně, zejména ve fázi definice problému, ale i ve fázi vyhodnocování variant a určení oblastí dopadů.

Předmětem analýzy byla také reálná podoba procesu RIA a snaha nalézt problémy, jejichž řešení by mohlo mít největší efekt ve smyslu prosazení perspektivy udržitelného rozvoje. Z nejvýraznějších můžeme jmenovat problém nedostatečných personálních kapacit pro kvalitní zpracování hodnocení, mechaničnost zpracování, problém s dostupností či využíváním určitých typů dat či malý, nebo zcela absentující zájem o některé nástroje prověřující efekty návrhů (experimenty a pilotáže, sofistikovanější formy participace veřejnosti).

Na základě analýzy MŽP přistoupí jednak k formulaci obecných doporučení stran podoby a provádění hodnocení dopadu (RIA), vč. důrazu na zvýšení kapacit pro zpracování, jednak k vytvoření konkrétního manuálu a sady praktických příkladů a informačních zdrojů, které by zpracovatelům přiblížily perspektivu udržitelného rozvoje nejen jako abstraktní pojem, nýbrž jako snadno dostupné, rychlé a srozumitelné kroky, které mohou podniknout. Výstupy budou předloženy v roce 2023. Sama analýza by měla být rozšiřována o další aspekty, měla by být v čase aktualizována a měla by do budoucna sloužit jako zvolna narůstající shrnutí relevantních informací k danému tématu.

Koherence politik ex post

Nástroje zajišťující koherenci politik *ex ante* jsou ale pouze jednou stranou pomyslné rovnice. Druhou stranu tvoří nástroje, kterými dokážeme prověřovat, zda byly naše původní odhady správné a zda jsou výsledky takové, jaké žádáme. Některé způsoby zpětného vyhodnocování našich kroků byly zmíněny při hodnocení cíle 24 (evaluace obecně, evaluace strategií, *ex-post* RIA). Úroveň je stále nedostatečná, nicméně problém spočívá spíše v tom, že nevyvíjíme dostatečnou snahu, než že bychom nevěděli, jak postupovat.

Vedle toho bychom se ale měli snažit podchytit samu míru koherence, tedy jestli aktivity různých složek veřejné správy, orientovaných na určité výseky odpovědnosti, vedou dohromady k dosažení cílů, a to z hlediska konečných příjemců, při pohledu “zdola”. Proto byl připraven výzkum, který na základě podmínek MŽP realizuje tým vedený dr. Janem Sládkem (FF UK).

Definovali jsme si několik životních situací. Tyto životní situace představují kombinace problémů, které byly identifikovány v různých klíčových oblastech ČR 2030 a s ohledem k nimž jsou v IP ČR 2030 formulována opatření. Pokud byla opatření IP ČR 2030 realizována, mělo by se to v řešení takovýchto situací projevit. Pokud se neprojevilo, nemusí to nutně znamenat, že opatření byla chybná, nebo neměla žádný efekt. Znamená to ale, že jsme zatím nedosáhli toho nejpodstatnější, to jest, aby se zlepšila kvalita života a občané i občanky toto zlepšení reálně zakoušeli.

Perspektiva příjemce “dává hlas” těm, pro něž je veřejná politika vytvářena. Může upozornit na problémy, které veřejná správa třeba nepokládá za podstatnou bariéru a nebere na ně proto zřetel, nebo na problémy, pro jejichž řešení nelze snadno užít obvyklých a standardizovaných nástrojů veřejné správy, a proto se jim veřejná správa bude mít tendenci vyhýbat. V praxi však mohou tyto věci sehrát zásadní roli ve způsobu, jak lidé jednají, a tudíž jak účinná budou opatření, která jsou v IP ČR 2030. Vzhledem ke konstrukci zkoumaných životních situací prověřujeme i obecnější schopnost veřejné správy „šít řešení na míru“, nejen poskytovat plošná a univerzální řešení. Výzkum tak slouží i v užším smyslu jako část vyhodnocení klíčové oblasti *Dobré vládnutí*.

Každá životní situace je konstruována jako individuální a bude pro ni zvolena virtuální osoba, jež bude situaci ztělesňovat. Informace o každé životní situaci bude ale v praxi čerpána přinejmenším ze tří dílčích případových studií / tří osob. Páteří informací budou hloubkové rozhovory a jejich analýza. Rozhovory proběhnou opakovaně, ve dvou vlnách s odstupem zhruba půl roku. Vedle toho se bude výzkum opírat o materiály obdobného charakteru, které již shromáždily některé instituce pro své interní potřeby (např. ASZ), data administrativní a některá data statistická. Během října by měla proběhnout pilotáž na jedné životní situaci, podle jejích výsledků bude rozhodnuto o úpravách výzkumného designu a postupu práce. Výsledky hodnocení by měly být k dispozici koncem roku 2021.

Participace veřejnosti

Ačkoli ČR 2030 a ještě výrazněji implementační plán představují především vodítka postupu veřejné správy, udržitelný rozvoj nemůže být pouze věcí státu. Nejen v tom smyslu, že mnoho věcí veřejná správa nezmění sama, nýbrž skrze svůj postup či pravidla ovlivní chování a jednání širší veřejnosti a teprve tato změna chování a jednání rozhodne, zda se těch či oněch cílů podaří dosáhnout. Také v tom smyslu, že pokud nebude veřejnost do tvorby politik vtažena, veřejná správa si bude jen obtížně vytvářet představu o perspektivě těch, pro něž pracuje a těch, jejichž kvalita života se má v důsledku jejích aktivit zlepšovat.

Participace veřejnosti proto je v souvislosti se strategickým rámcem očekávána ve dvou úrovních: 1) obecně v rovině podílu na tvorbě politik odpovídající zaměření ČR 2030 2) v rovině spolupráce na řízení implementace, tedy ve formě institucionalizované spolupráce v rámci RVUR a současně ve formě podílu na vyhodnocování ČR 2030.

První rovina hodnocení se překrývá s hodnocením cílů 26.3, 27.1, 23.2 a 25.2. Souhrnně lze říci, že participace v tvorbě politik je možná na více úrovních, v některých směrech je i formálně kodifikovaná. Na druhou stranu, veřejná správa participaci často spíše umožňuje, než že by ji podporovala – a v některých případech ji umožňuje pouze neochotně – a přetrvává dlouhodobý problém se smysluplným využitím této participace.

V druhé rovině můžeme v první řadě hovořit o činnosti RVUR a jejích výborů. Podrobnosti lze nalézt ve výročních zprávách o činnosti RVUR a na webových stránkách.⁶⁶⁴ Pozitivem období uplynulého od schválení ČR 2030 byla bezpochyby skutečnost, že RVUR projednala a její členky a členové připomínkovali všechny zásadní navazující materiály, tedy implementační plán ČR 2030 (2018), Implementaci Agendy 2030 v České republice (2018) a obě hodnotící zprávy, jak pilotní a první řádnou zprávu k naplňování Agendy 2030, tak první řádnou zprávu k ČR 2030 (2020). Nadto se přímo k vyhodnocení ČR 2030 plánovala série kulatých stolů a on-line šetření. Kulaté stoly měly proběhnout v roce 2020, ke každé z klíčových oblastí strategického rámce, a mělo jich být využito pro hodnocení prvního implementačního plánu. Opatření zavedená v boji proti epidemii Covid-19 však tento plán zmařila. O to podstatnější bude naplnění druhého záměru, kterým je on-line šetření, plánované na rok 2022 a určené nejen k hodnocení druhého implementačního plánu, ale též ke sběru podnětů pro případnou aktualizaci ČR 2030 v roce 2023.

---

⁶⁶⁴ <https://www.cr2030.cz/rvur/>.

Seznam zkratk

AAAA	Akční agenda z Addis Abeby
AEKO	Agroenvironmentálně-klimatické opatření
AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
APK	Asistent prevence kriminality
APZ	aktivní politika zaměstnanosti
ATAD	Směrnice Rady (EU), kterou se stanoví pravidla proti praktikám vyhýbání se daňovým povinnostem, které mají přímý vliv na fungování vnitřního trhu
B2B	business-to-business
BEPS	Eroze daňových základů a přesouvání zisků
CAF	Common Assessment Framework
CLLD	Community-led Local Development
CNG	Compressed Natural Gas
CO ₂	ekvivalent oxidu uhličitého
CO ₂	oxid uhličitý
CSR	Corporate Social Responsibility
CSV	Celostátní síť pro venkov
CŽV	celoživotní vzdělávání
ČDDD	Čistý disponibilní důchod domácnosti
ČEPS	Firma ČEPS a.s. - Česká přenosová soustava
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
DAC	Výbor pro rozvojovou pomoc OECD
dB	decibel
DEA	Analýza datové obálky
DPH	Daň z přidané hodnoty
DSO	Dobrovolný svazek obcí
DVZ	denní vyměřovací základ
DZES	Dobry zemědělský a environmentální stav půdy
ECOSOC	Ekonomická a sociální rada
EENS	Ukazatel očekávané nedodané energie
EET	Elektronická evidence tržeb
EIA	Environmental Impact Assessment / posuzování dopadů na životní prostředí
EIPA	European Institute of Public Administration
EK	Evropská komise
ENS	ukazatel nedodané energie
EP	Evropský parlament
EPC	Energy performance contracting
EPSA	European Public Sector Award
ESF	Evropský sociální fond
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská unie
EU ETS	Evropský systém obchodování s emisemi
FP	Faremní plány

FTE	Fulltime equivalent
GBARD	Government budget allocations on research and development
GERD	Gross domestic expenditure on research and development
GPG	gender pay gap
GRV	globální rozvojové vzdělávání
HDP	Hrubý domácí produkt
HLPF	Politické fórum na vysoké úrovni
HLY	délka života ve zdraví
HND	hrubý národní důchod
HPH	Hrubá přidaná hodnota
HSOÚ	Hospodářsky a sociálně ohrožená území
CHKO	Chráněná krajinná oblast
ICP	
Forests	Evropský monitoring stavu lesa
ICT	informační a komunikační technologie
Ind.	indikátor
IPRÚ	Integrované plány rozvoje území
IROP/	Integrovaný regionální operační program
ISA+	Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce
ITI	Integrated Territorial Investment
Kč	Koruna česká
KI	Kritická infrastruktura
KKP	kulturní a kreativní průmysly
KPSLV	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
L_{dvn}	hlukový ukazatel pro den-večer-noc
LLD	ukazatel počtu hodin, kdy není pokryté zatížení soustavy
LNG	Liquefied Natural Gas
LOLE	Ukazatel očekávaného počtu hodin, bez pokrytí zatížení soustavy
LPIS	Land Parcel Information System (veřejný registr půdy)
LULUCF	Land Use, Land Use Change and Forestry
MA21	Místní agenda 21
MAS	Místní akční skupiny
Mbit/s	Megabit za sekundu
MD	Ministerstvo dopravy
MeO	mezinárodní organizace
mil.	milion
MK	Ministerstvo kultury
mld.	miliarda
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPŘ	mezirezortní připomínkové řízení
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSP	Malé a střední podniky
MSp	Ministerstvo spravedlnosti
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Mt	megatun
MV	Ministerstvo vnitra
MWh	Megawatthodina

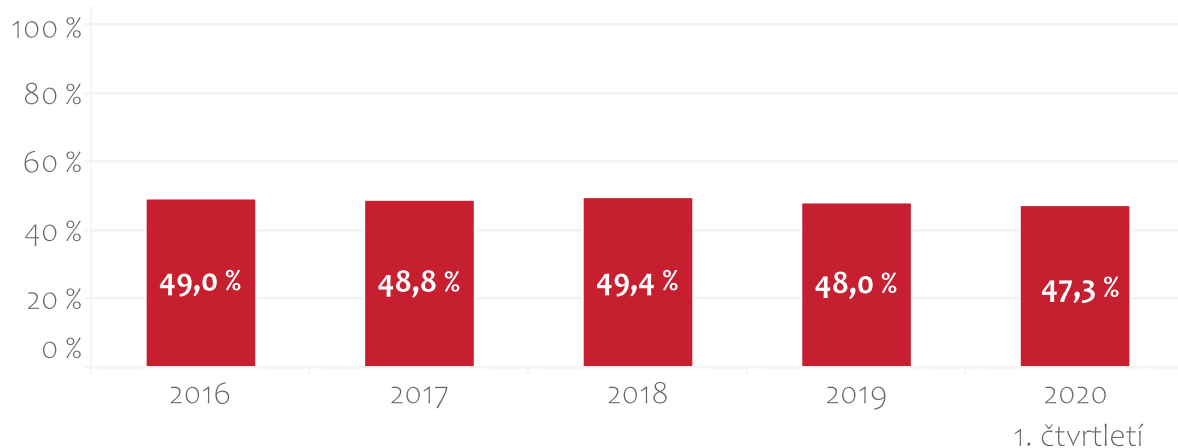
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NAP AZK	Národní akční plán adaptace na změnu klimatu
NAP CM	Národní akční plán čisté mobility
NAP SG	Národní akční plán pro chytré sítě
NCP	Noise Control Programme
NEPT	National Experts in Professional Training
NGA	Sítě nové generace
NKOD	Národní katalog otevřených dat
NNO	Nestátní nezisková organizace
NP	Národní park
NPI	Národní pedagogický institut
NPP	Národní přírodní památka
NPR	Národní přírodní rezervace
NSK	Národní soustava kvalifikací
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
NZÚ	Nová Zelená úsporám
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODA	oficiální rozvojová pomoc
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OP PIK	Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
OP TAK	Operační program Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OP D	Operační program Doprava
OP Z	Operační program Zaměstnanost
OP ŽP	Operační program Životní prostředí
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
OTE	Firma OTE a.s. – Operátor trhu s elektřinou a plynem
OZP	osoby se zdravotním postižením
p. b.	procentní bod
PAYT	Pay as you throw (zaplat', co vyhodíš)
PCD	koherence politik pro rozvoj
PCSD	koherence politik pro udržitelný rozvoj
PČR	Parlament České republiky
PLO	Přírodní lesní oblasti
POH	půdní organická hmota
POK	Politika ochrany klimatu
POR	přípravky na ochranu rostlin
PP	Přírodní památka
PPP	Formát partnerství veřejného a soukromého sektoru
PR	Přírodní rezervace
PRV	Program rozvoje venkova
PS MA21	Pracovní skupina pro místní agendu 21

RIA	Regulatory Impact Assessment / hodnocení dopadů regulace
RVP	rámcový vzdělávací program
RVUR	Rada vlády pro udržitelný rozvoj
s.p.	státní podnik
SDGs	Cíle udržitelného rozvoje
SEA	Strategic Environmental Assessment / posuzování vlivu koncepcí na životní prostředí
SFPI	Státní fond podpory investic
SNEs	Seconded National Experts
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
SOŠ	Střední odborná škola
SPOPK	Státní program ochrany přírody a krajiny
SPSZ	Strategie plánu sociálního začleňování
SRR ČR	Strategie regionálního rozvoje České republiky
SZP	Státní zemědělská politika
TAČR	Technologická agentura České republiky
TEN-T	Transevropská dopravní síť
tis.	tisíc
TRANS	program transformační spolupráce
ÚAP	územně analytické podklady
ÚHÚL	Ústav pro hospodářskou úpravu lesů
ÚP	Územní plán
ÚP ČR	Úřad práce ČR
UR	udržitelný rozvoj
ÚSC	Územní samosprávný celek
ÚSK	Územní studie krajiny
ÚV	Úřad vlády
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky
VaV	Výzkum a vývoj
VaVal	Výzkum, vývoj a inovace
VPP	veřejně prospěšné práce
VŠ	vysoká škola
VTF	dobrovolná pracovní skupina
VÚMOP	Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i.
VUR	vzdělání k udržitelnému rozvoji
VZP ČR	Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky
WiFi	standards bezdrátové komunikace, tzv. bezlicenčního frekvenčního pásma
WTO	Světová obchodní organizace
ZPF	zemědělský půdní fond
ZRS	zahraniční rozvojová spolupráce
ZŠ	základní škola
ZTP	zvlášť těžké postižení
ZTP/P	zvlášť těžké postižení s průvodcem

Příloha č. 1: Indikátory Strategického rámce Česká republika 2030

1. Lidé a společnost

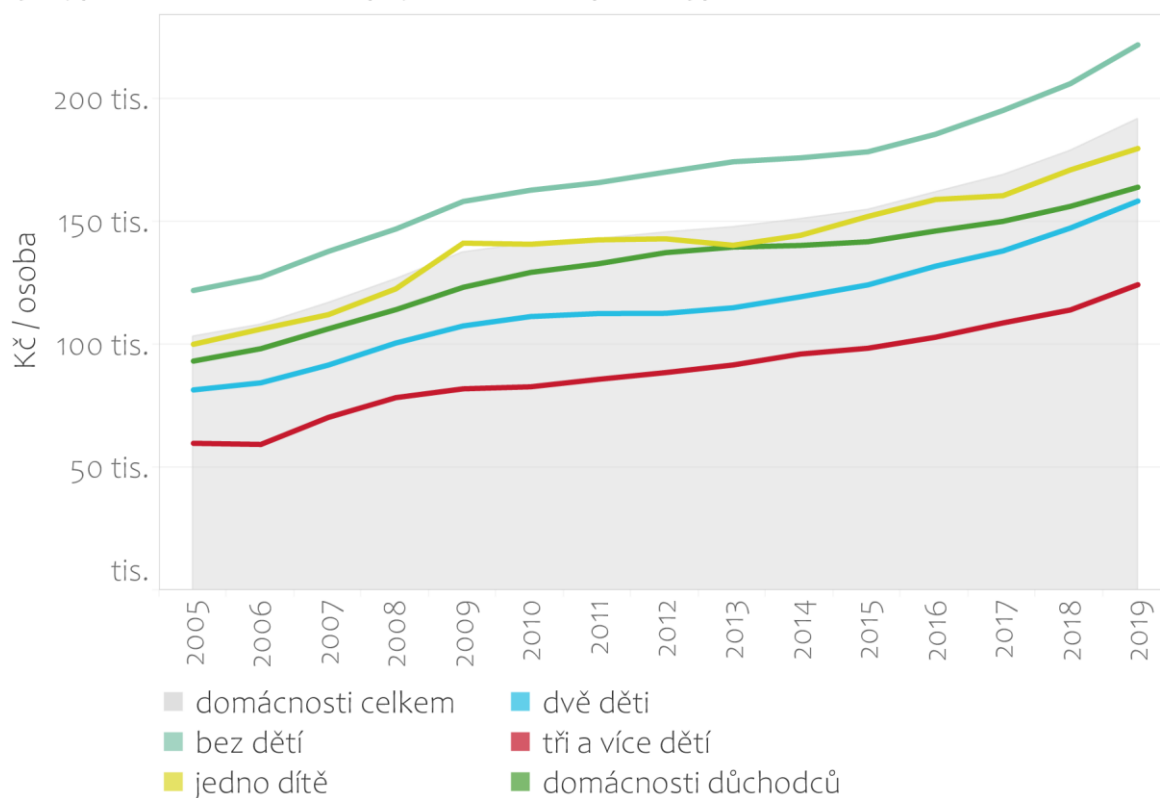
1.1.1 Zaměstnanost matek s dětmi do šesti let věku

Zdroj dat: ČSÚ

1.1.4. Průměrný disponibilní příjem na osobu v rodinách s dětmi ve srovnání s ostatními typy domácností

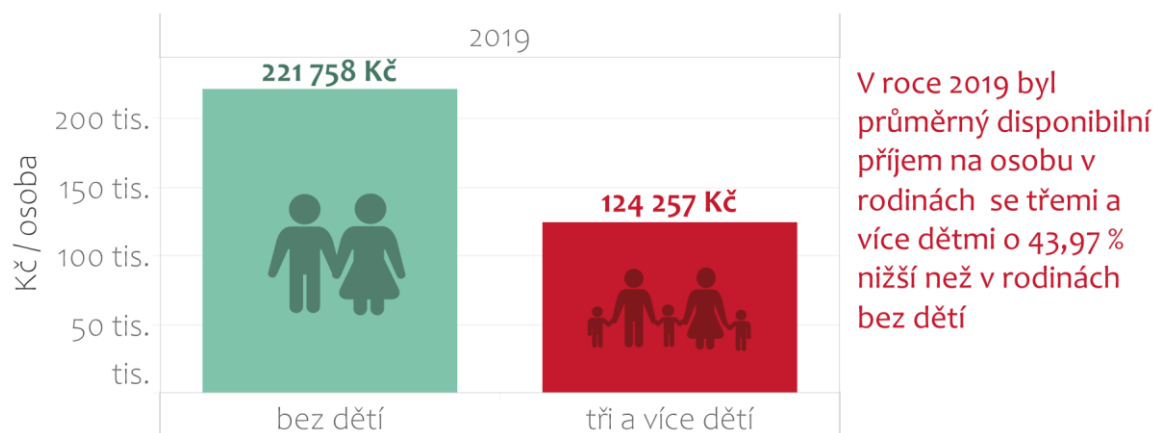
Vývoj průměrného ročního příjmu na osobu podle typu domácnosti

Pozn.: Údaje v jednotlivých letech jsou podle roku šetření s hodnotami za předchozí rok.

Zdroj dat: ČSÚ

1.1.4. Průměrný disponibilní příjem na osobu v rodinách s dětmi ve srovnání s ostatními typy domácností

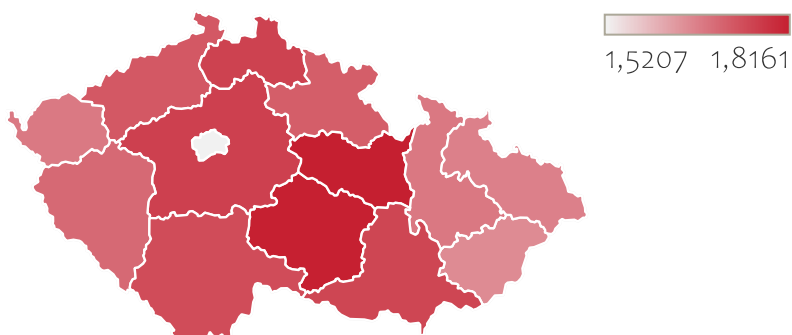
Pozn.: Údaje jsou z šetření v roce 2019 týkající se příjmů za rok 2018.

Zdroj dat: ČSÚ

1.1.5 Úhrnná plodnost

2019

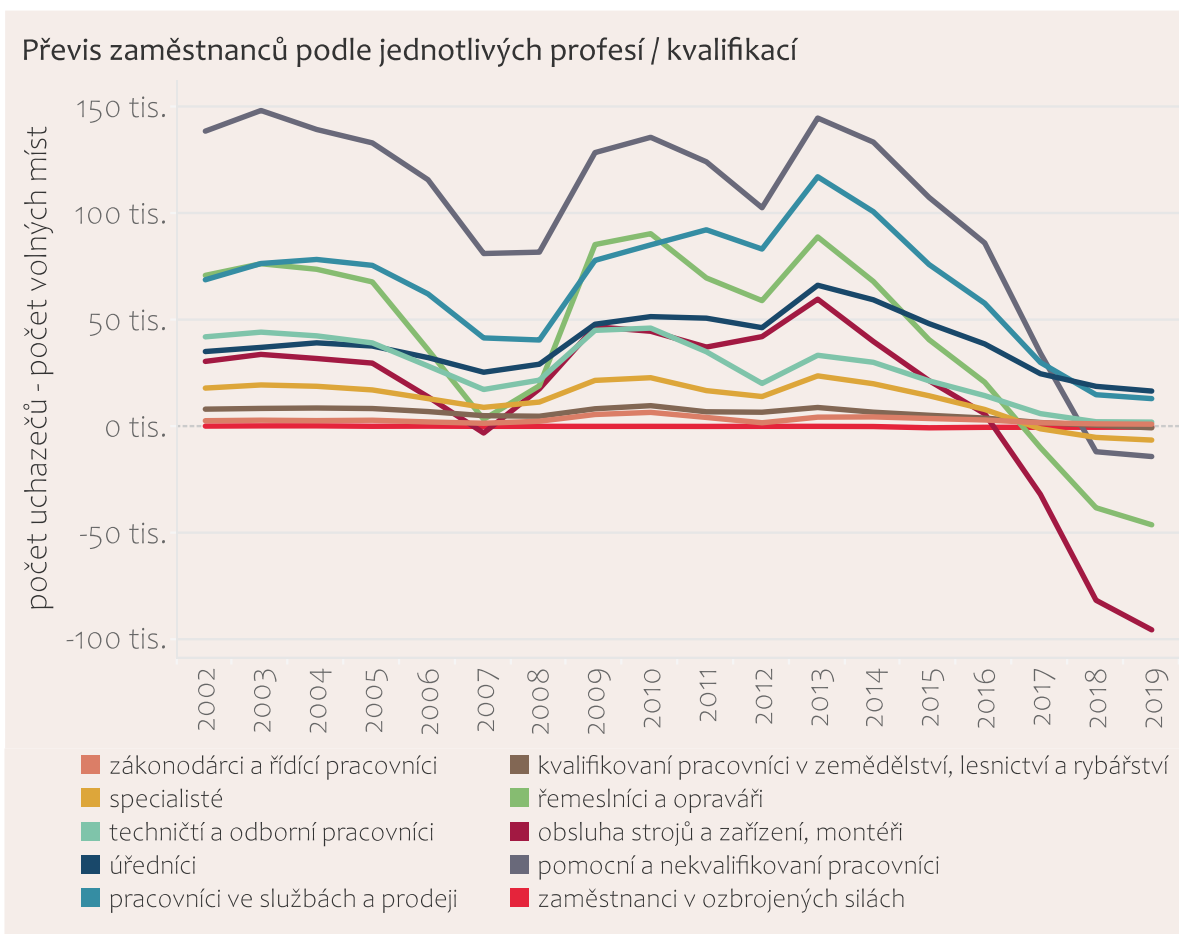
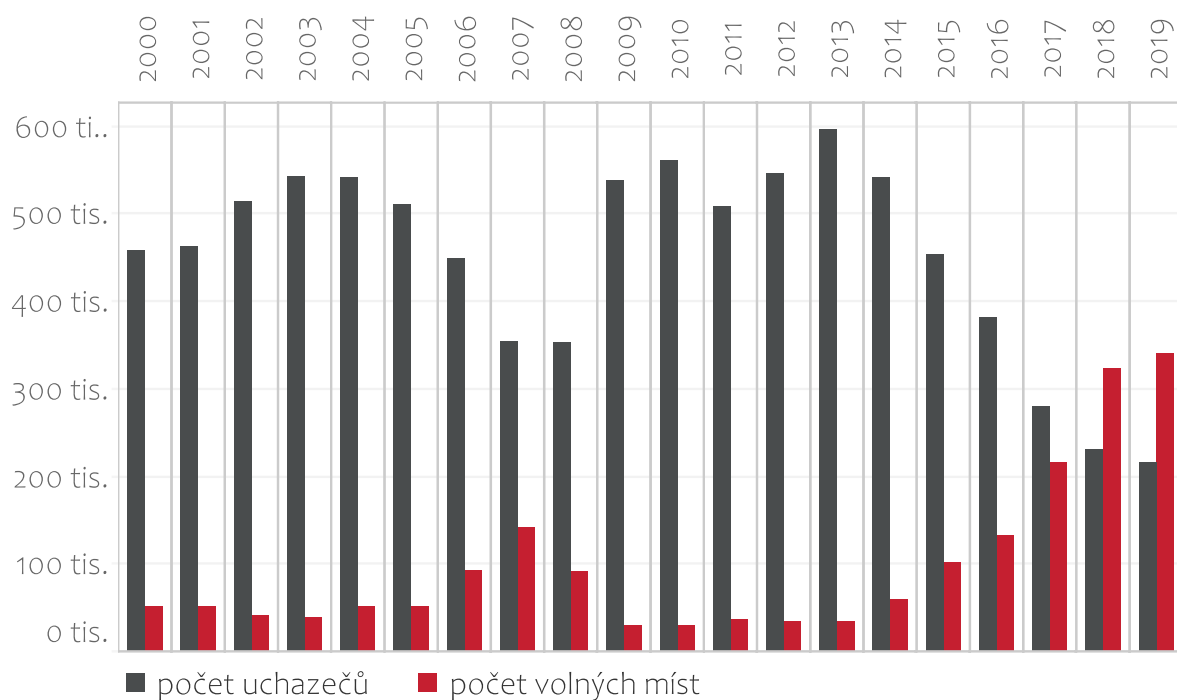
© 2020 Mapbox © OpenStreetMap

Definice: Počet dětí, které by se živě narodily každé ženě během celého jejího reprodukčního věku (15–49 let), pokud by se během tohoto reprodukčního období neměnily míry plodnosti žen podle věku a zůstaly na úrovni roku, za který je úhrnná plodnost vypočítána.

Zdroj dat: ČSÚ

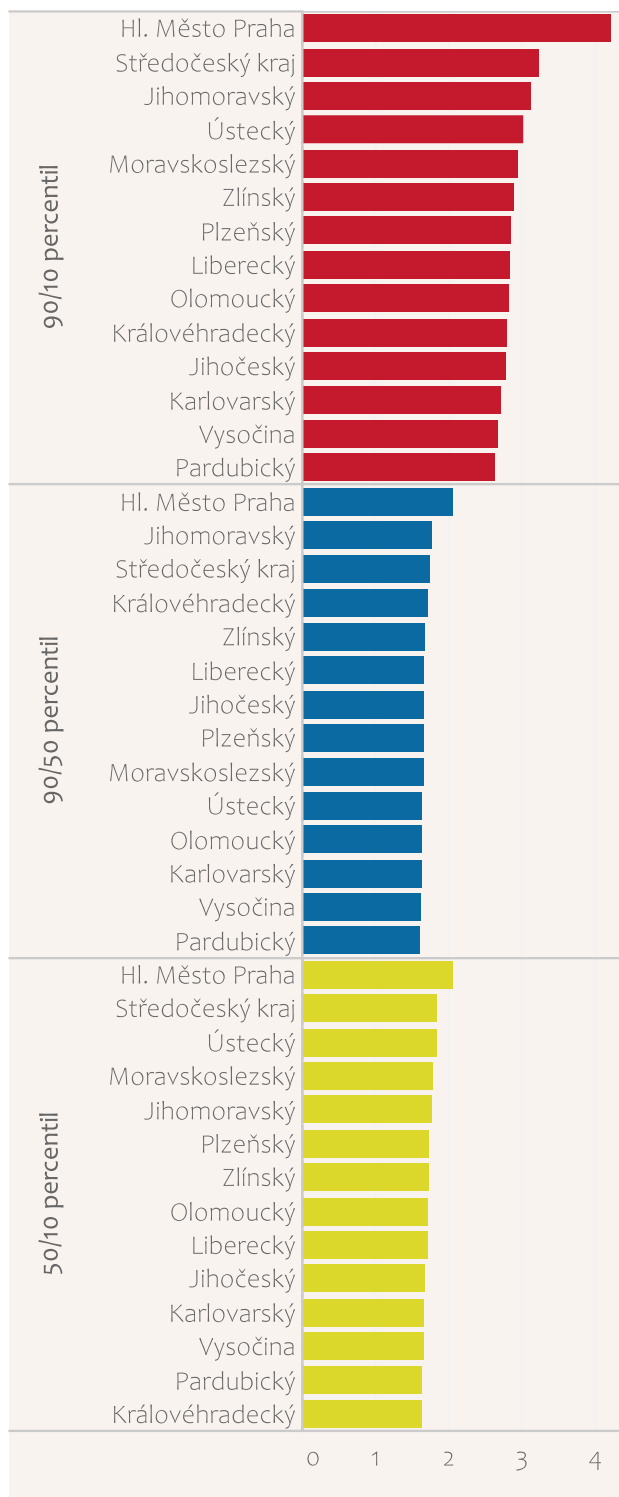
2.1.1 Nenaplněná poptávka dle jednotlivých profesí / kvalifikací

Zdroj dat: MPSV ČR, ÚP ČR

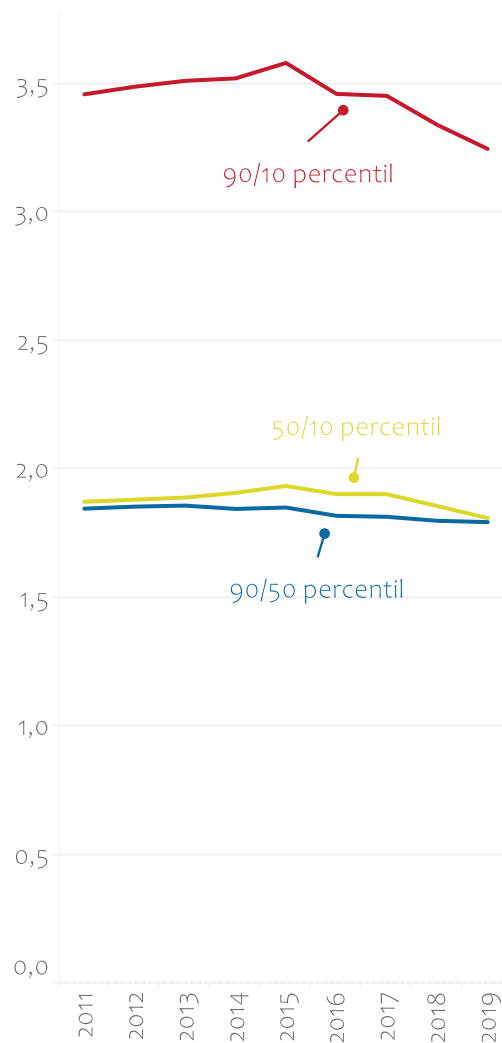
2.1.2 Podíly 90/10, 90/50, 50/10 percentilu měsíční mzdy

V krajích ČR, rok 2019

Hodnoty ukazují polarizaci trhu práce na podílech 90/10, 90/50, 50/10 percentilu měsíční mzdy

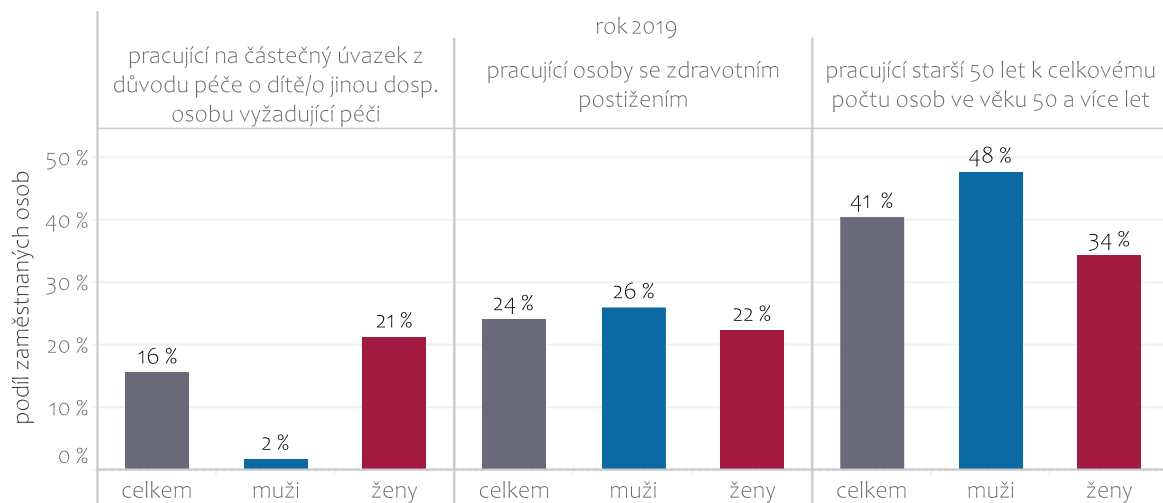
Celkem ČR

Zdroj dat: MPSV ČR

2.2.1 Míra zaměstnanosti uvedených skupin

Podíl zaměstnaných osob dle jednotlivých skupin k počtu všech osob v těchto skupinách

Zdroj dat: ČSÚ

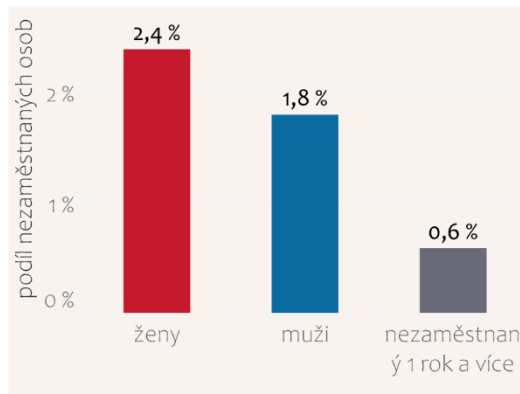
2.3.1 Obecná míra nezaměstnanosti

Podíl nezaměstnaných osob na pracovní síle ve věkové skupině 15 - 64 let

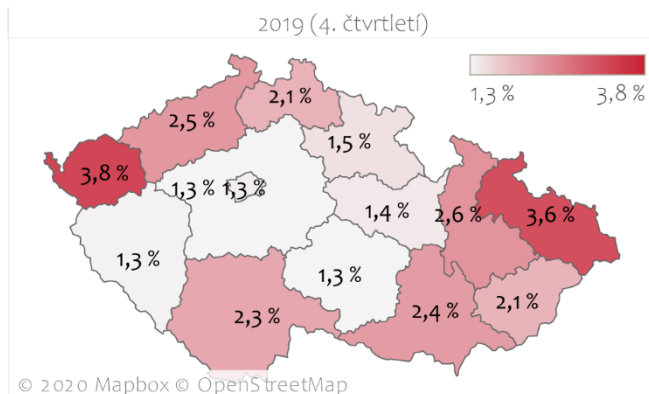
Celkem ČR

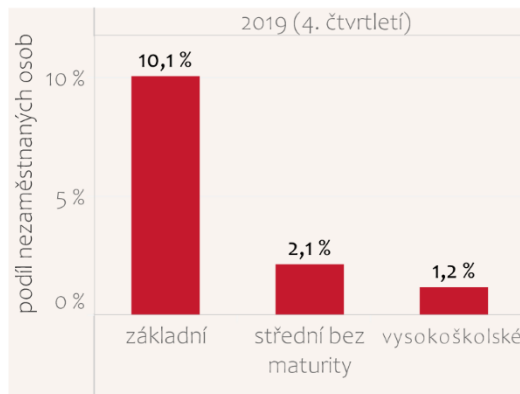
V roce 2019 (4.čtvrtletí)

V krajích

Podle nejvyššího dosaženého vzdělání

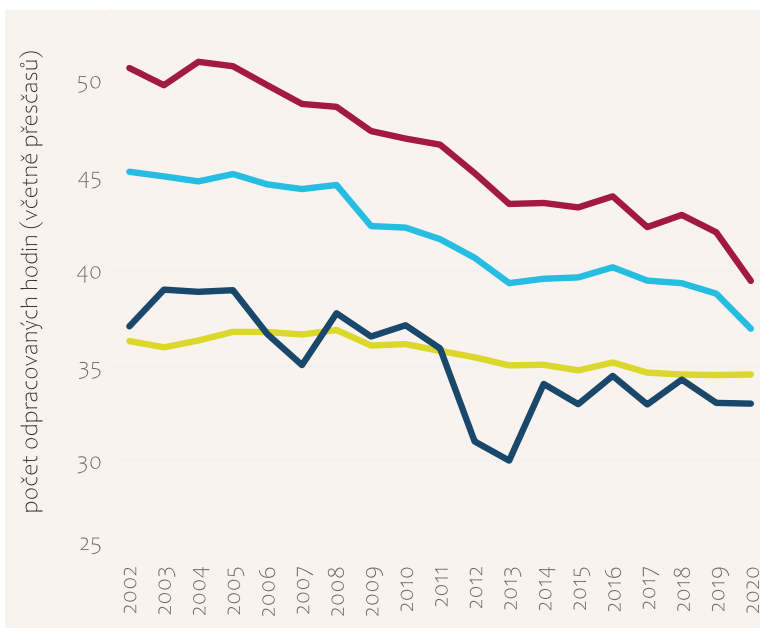

Zdroj dat: ČSÚ

2.4.1 Počet skutečně odpracovaných hodin v referenčním týdnu

Vývoj v čase

■ podnikatelé se zaměstnanci   ■ pomáhající rodinní příslušníci
■ podnikatelé bez zaměstnanců   ■ zaměstnanci

Podle věku

počet odpracovaných hodin
24,7 36,2

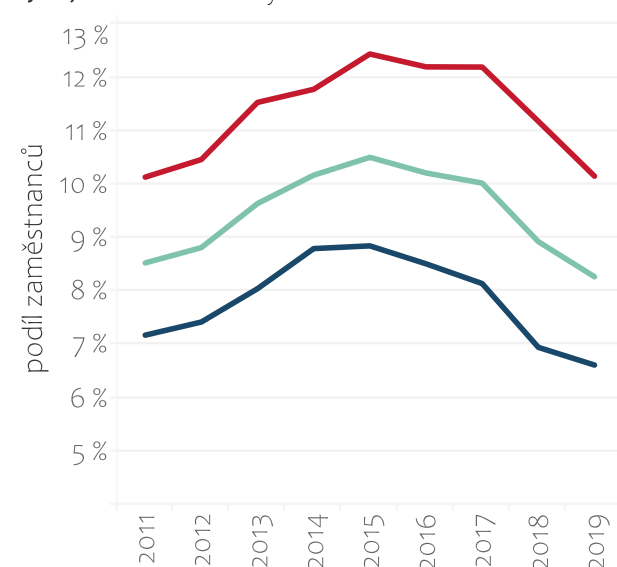
rok 2020 (1. čtvrtletí)	
15 až 19 let	30,1
20 až 24 let	34,0
25 až 29 let	35,1
30 až 34 let	34,8
35 až 39 let	35,0
40 až 44 let	35,7
45 až 49 let	36,1
50 až 54 let	36,2
55 až 59 let	35,7
60 až 64 let	33,7
65 a více let	24,7

Zdroj dat: ČSÚ

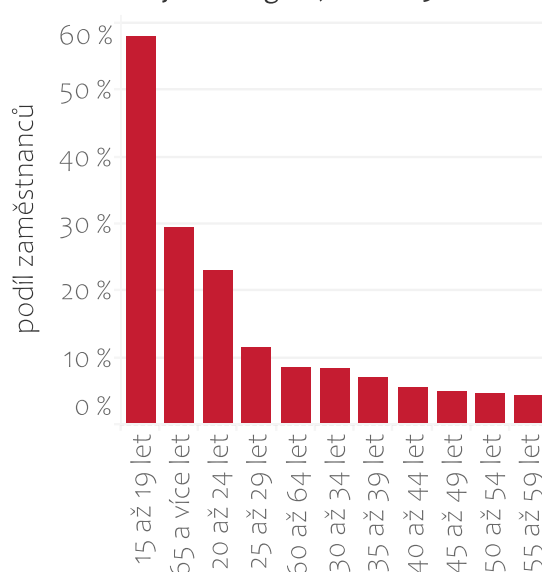
2.4.2 Podíl pracovníků a pracovníc na dobu určitou

Počet zaměstnanců v hlavním zaměstnání na dobu určitou vůči všem zaměstnancům v hlavním zaměstnání

Vývoj v čase

Podle věkových kategorií, rok 2019

Zdroj dat: ČSÚ

2.4.2 Podíl pracovníků a pracovníc na dobu určitou

Počet zaměstnanců v hlavním zaměstnání na dobu určitou vůči všem zaměstnancům v hlavním zaměstnání

Kategorie ISCO			Kategorie NACE		
	muži	ženy		muži	ženy
0 - zaměstnanci v ozbrojených silách	30,1 %	67,8 %	A	5,9 %	9,5 %
1 - zákonodárci a řídící pracovníci	4,3 %	2,1 %	B	2,4 %	7,9 %
2 - specialisté	5,7 %	7,6 %	C	5,5 %	8,5 %
3 - techničtí a odborní pracovníci	3,8 %	5,7 %	D	2,0 %	10,3 %
4 - úředníci	8,4 %	8,5 %	E	4,7 %	10,1 %
5 - pracovníci ve službách a prodeji	9,2 %	13,8 %	F	6,1 %	4,5 %
6 - kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	7,1 %	7,4 %	G	6,7 %	10,7 %
7 - řemeslníci a opraváři	5,0 %	7,7 %	H	5,2 %	8,1 %
8 - obsluha strojů a zařízení, montéři	7,0 %	10,4 %	I	10,0 %	18,2 %
9 - pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	18,5 %	21,2 %	J	3,1 %	7,6 %
			K	2,9 %	6,5 %
			L	13,9 %	7,8 %
			M	6,9 %	10,8 %
			N	14,0 %	21,2 %
			O+T+U	11,8 %	8,0 %
			P	11,7 %	11,1 %
			Q	7,9 %	8,4 %
			R	12,2 %	17,7 %
			S	10,7 %	14,1 %

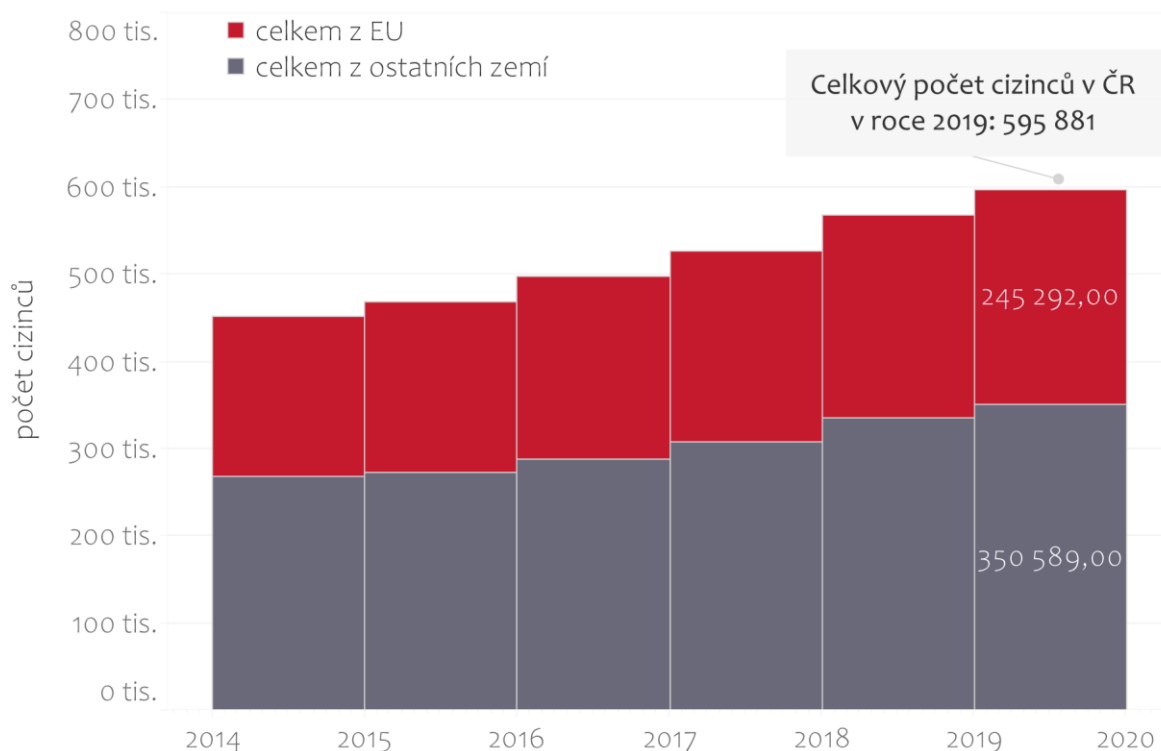
A - zemědělství, lesnictví a rybářství
B - těžba a dobývání
C - zpracovatelský průmysl
D - výroba a rozvod elektriny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu
E - zásobování vodou;
činnosti související s odpadními vodami
F - stavebnictví
G - velkoobchod a maloobchod;
opravy a údržba motorových vozidel
H - doprava a skladování
I - ubytování, stravování a pohostinství
J - informační a komunikační
K - peněžnictví a pojišťovnictví
L - činnosti v oblasti nemovitostní
M - profesní, vědecké a technické činnosti
N - administrativní a podpůrné činnosti
O + T + U - veřejná správa a obrana;
povinné sociální zabezpečení
P - vzdělávání
Q - zdravotní a sociální péče
R - kulturní, zábavní a rekreační činnosti
S - ostatní činnosti

Zdroj dat: ČSÚ

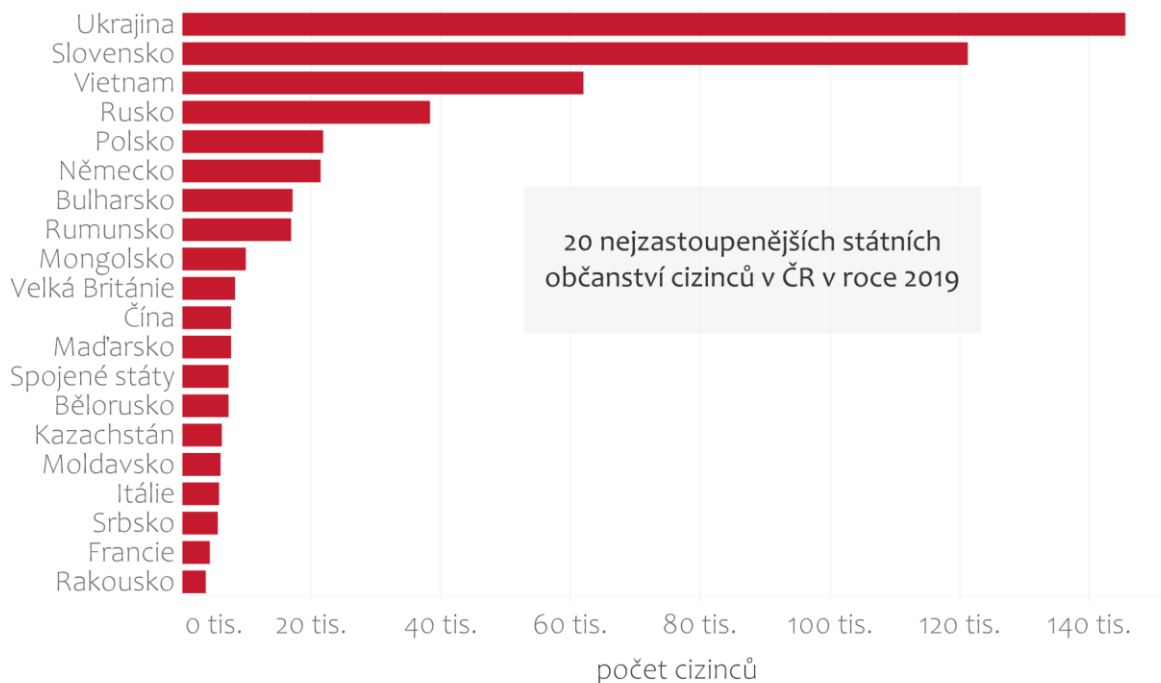
2.5.1 Počet cizinců a cizinek žijících v ČR

Počet cizinců s evidovaným nebo povoleným pobytem na území ČR (včetně azylantů)

Celkem

Podle státního občanství (2019)

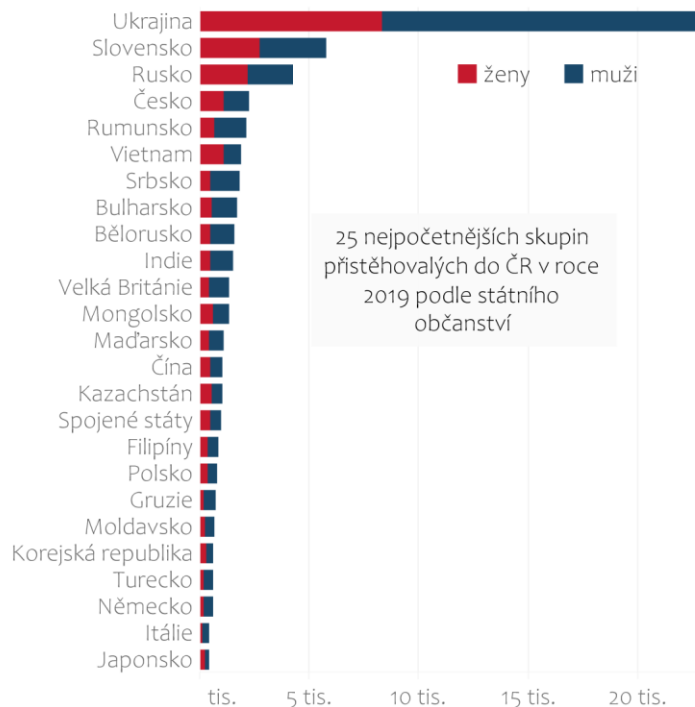
Zdroj dat: ČSÚ

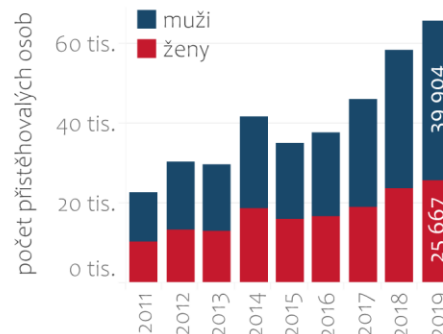
2.5.2 Počet imigrantů a imigrantek

Počet osob, které se v průběhu daného kalendářního roku přistěhovaly do ČR na základě přihlášení/povolení k trvalému pobytu, u cizinců rovněž k přechodnému pobytu, či na základě udělení azylu

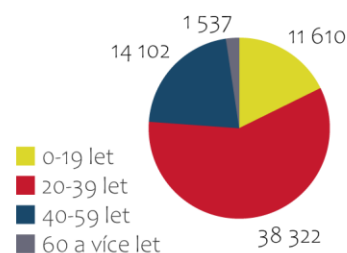
Podle státního občanství, rok 2019

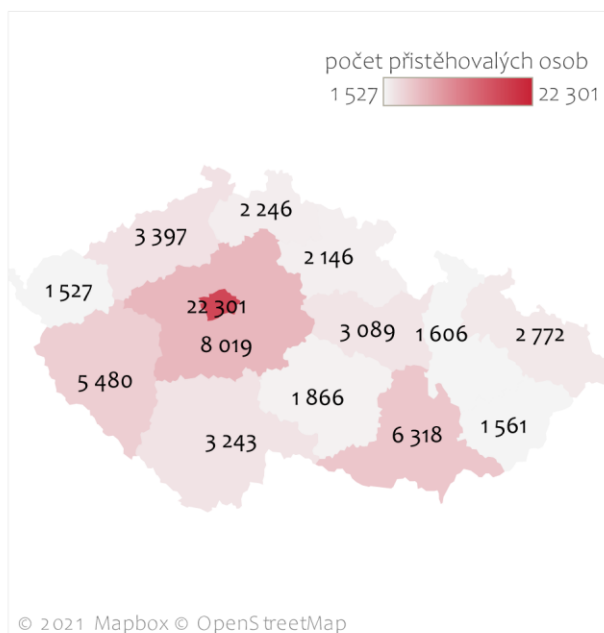
Vývoj v čase

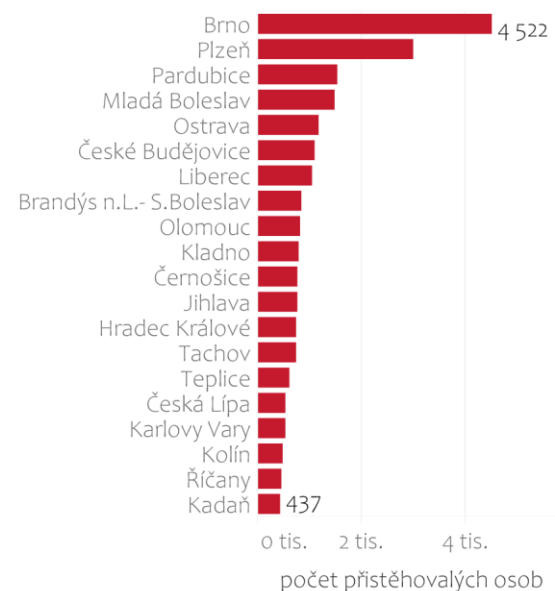
Podle věkových kategorií, rok 2019

Podle krajů, rok 2019

Podle SO ORP (kromě Prahy), rok 2019

Zdroj dat: ČSÚ

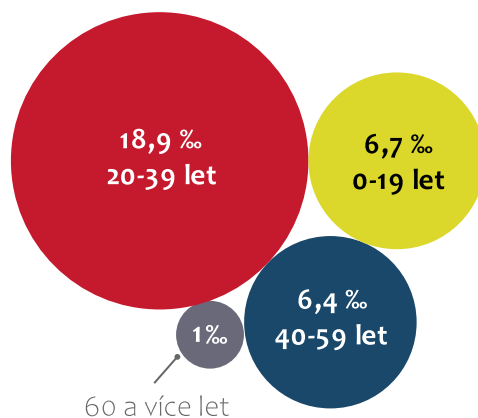
2.5.3 Míra hrubé migrace

Počet přistěhovalých a vystěhovalých osob do/z ČR během daného kalendářního roku na 1 000 obyvatel středního stavu

Vývoj v čase ■ muži ■ ženy

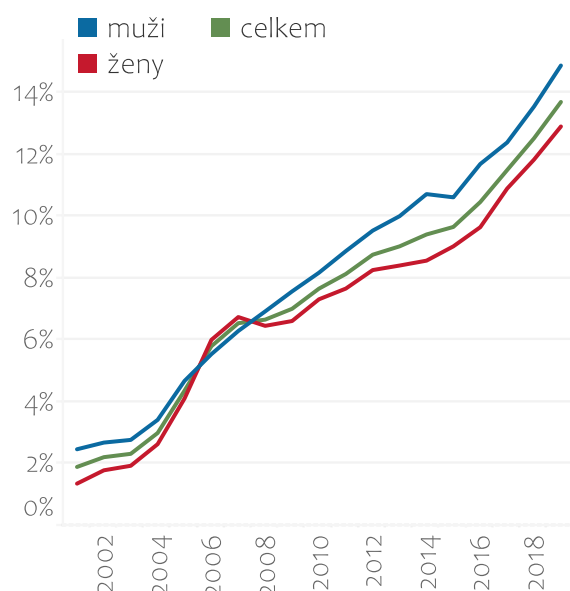
Podle věkových kategorií v roce 2019

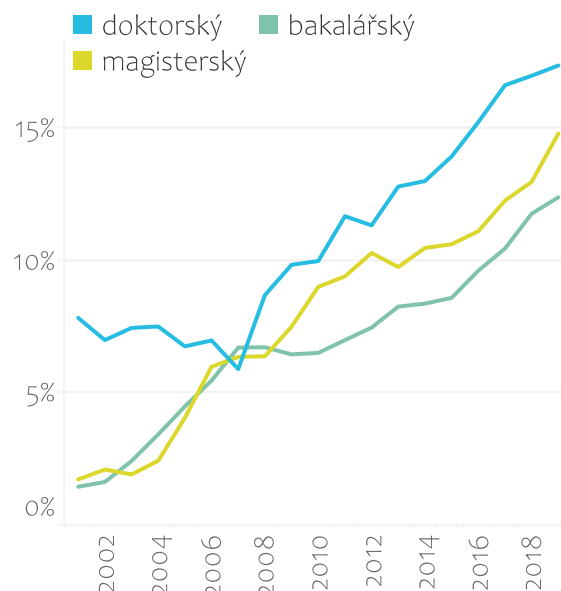
Zdroj dat: ČSÚ

2.5.4 Podíl cizinců na celkovém počtu absolventů vysokých škol

Vývoj v čase

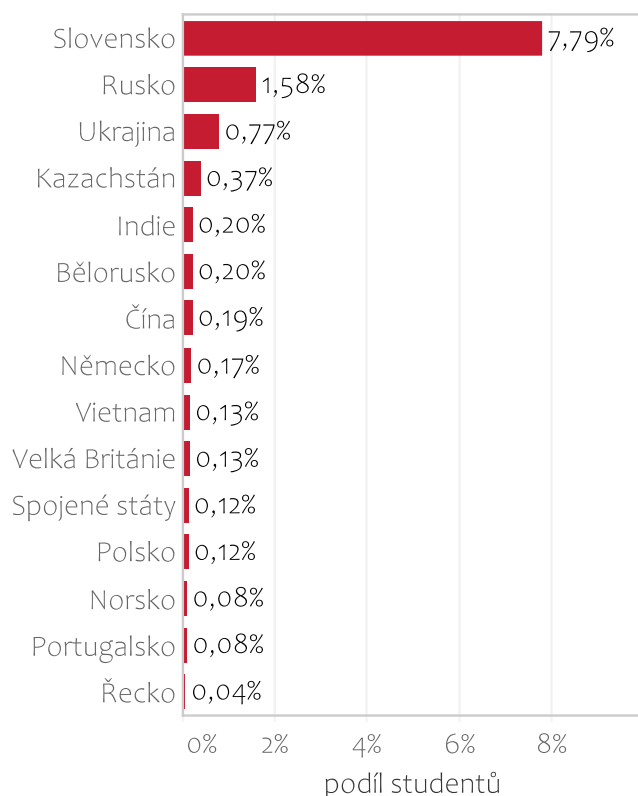
Podle studijního programu

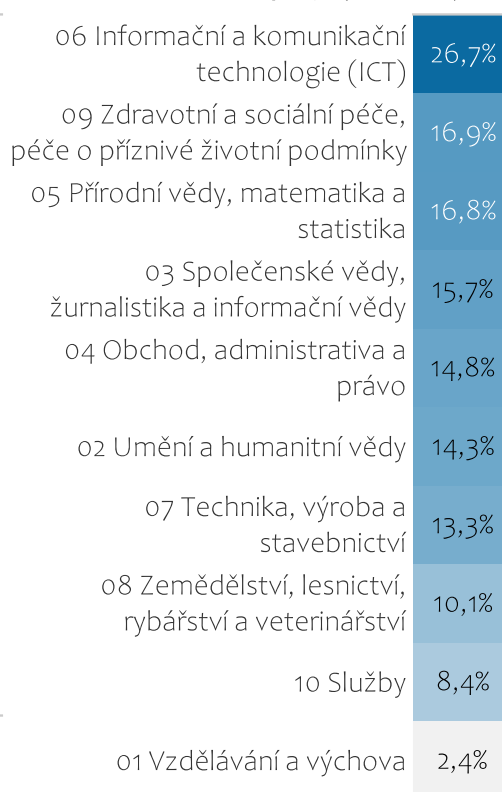
Zdroj dat: ČSÚ

2.5.4 Podíl cizinců na celkovém počtu absolventů vysokých škol

Podle státního občanství

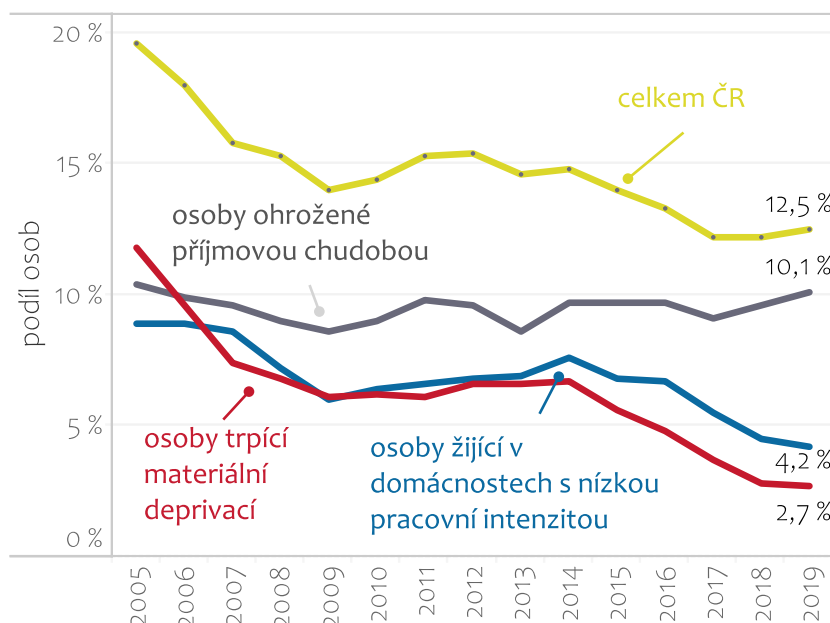
Podle oborové skupiny (ISCED-F)

Zdroj dat: ČSÚ

3.1.1 Míra ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením

Vývoj v čase

Podíl osob, které spadají do jedné ze tří skupin:

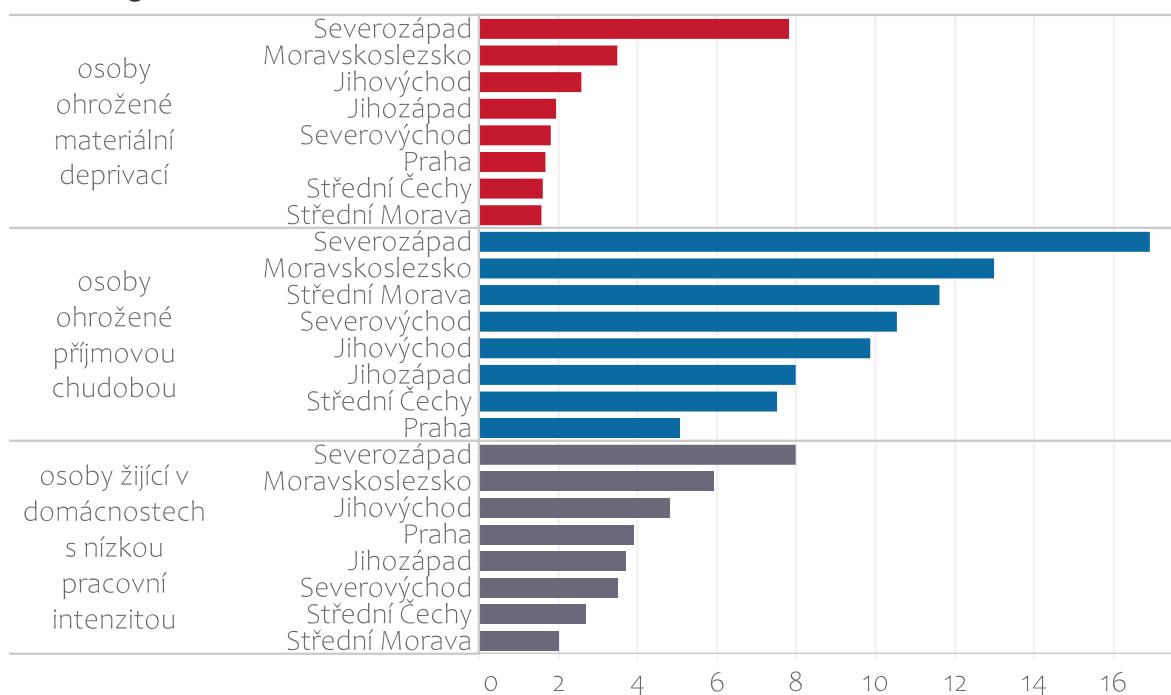
- osoby ohrožené příjmovou chudobou
- materiální deprivací
- osoby žijící v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou

(osoby jsou započítány pouze jednou)

Zdroj dat: ČSÚ

3.1.1 Míra ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením

Podle regionů soudržnosti, rok 2019

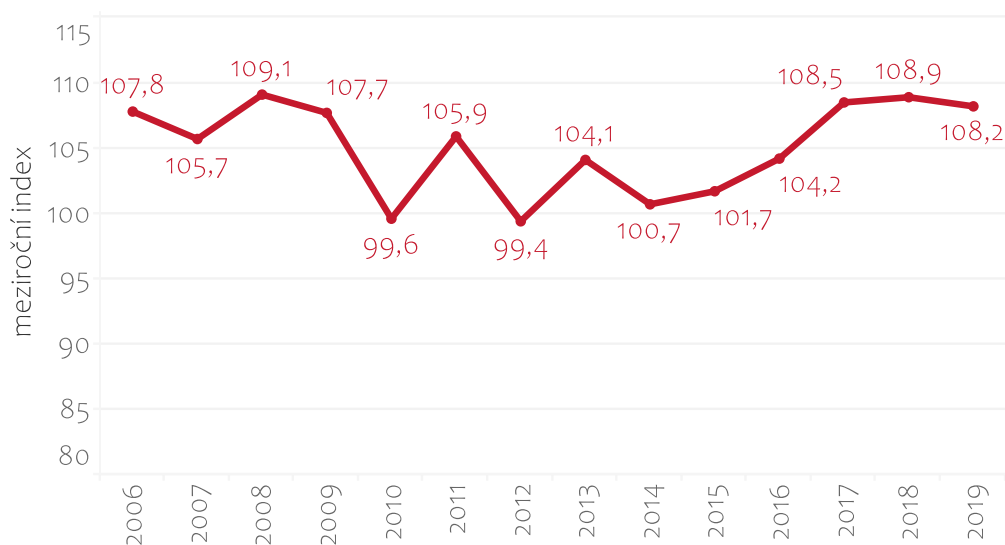

Zdroj dat: ČSÚ

3.2.1 Vývoj příjmů osob ohrožených příjmovou chudobou

Index mediánu vyrovnaného (ekvalizovaného) příjmu osob, jejichž roční vyrovnaný disponibilní příjem je nižší než 60 % ročního národního vyrovnaného mediánového příjmu na spotřební jednotku (tj. osob ohrožených příjmovou chudobou)

Vývoj v čase

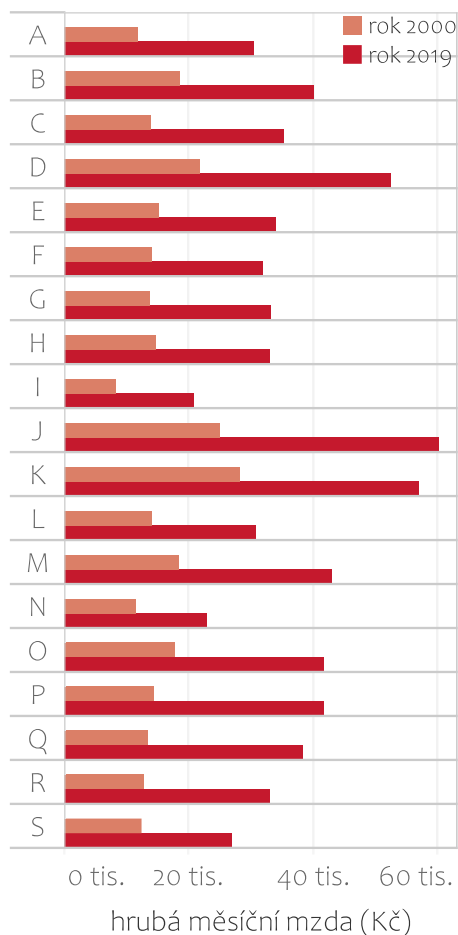

Zdroj dat: ČSÚ

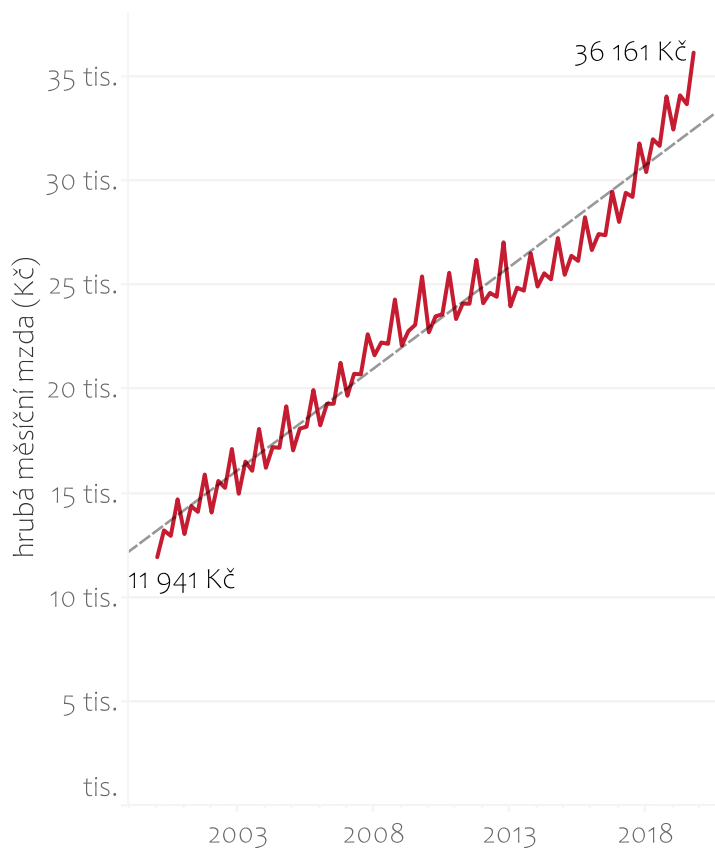
3.2.2 Průměrná měsíční mzda

Průměrná hrubá měsíční mzda představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc

Dle sekce CZ-NACE

Celkem ČR v jednotlivých čtvrtletích

A Zemědělství, lesnictví a rybářství

B Těžba a dobývání

C Zpracovatelský průmysl

D Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu

E Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi

F Stavebnictví

G Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel

H Doprava a skladování

I Ubytování, stravování a pohostinství

J Informační a komunikační činnosti

K Peněžnictví a pojišťovnictví

L Činnosti v oblasti nemovitostí

M Profesní, vědecké a technické činnosti

N Administrativní a podpůrné činnosti

O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení

P Vzdělávání

Q Zdravotní a sociální péče

R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti

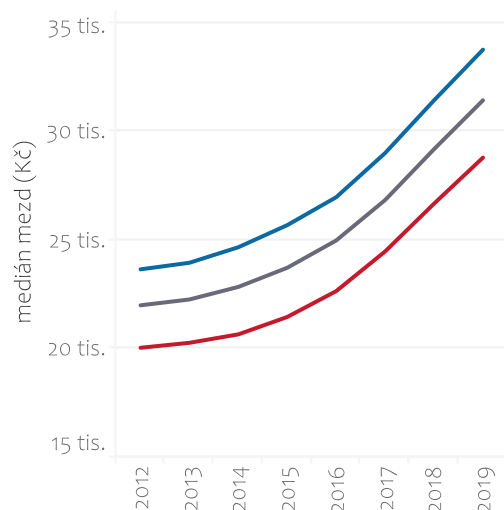
S Ostatní činnosti

Zdroj dat: ČSÚ

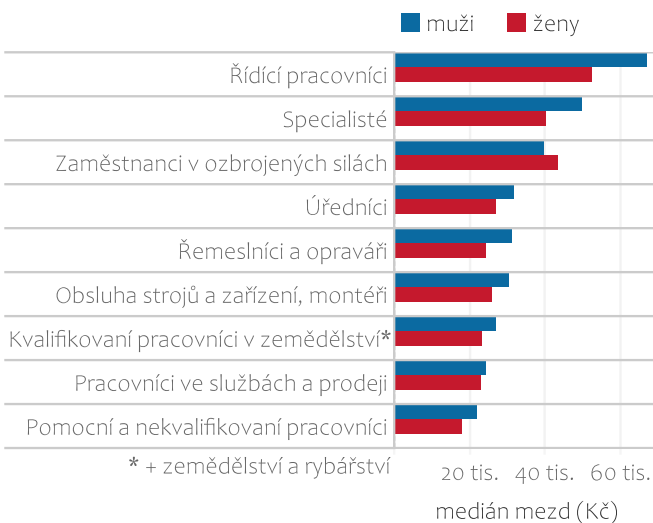
3.2.3 Mediánová měsíční mzda

Hrubá měsíční mzda zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení

Vývoj v čase ■ celkem ■ muži ■ ženy

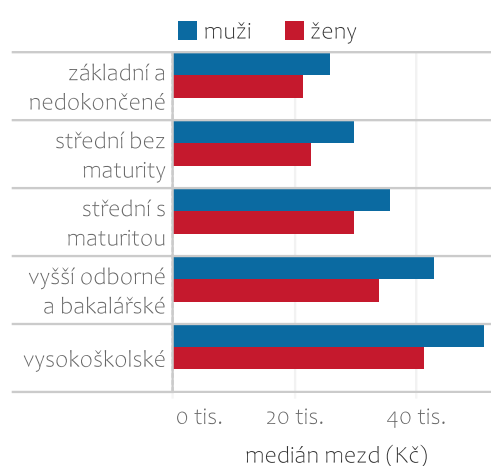
Podle hlavních tříd CZ-ISCO (2019)

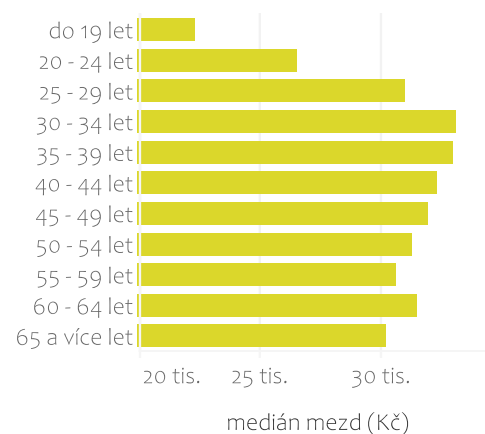
Podle odvětví celkem (2019)

Informační a komunikační činnosti	47 531 Kč
Peněžnictví a pojišťovnictví	47 273 Kč
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla	45 952 Kč
Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení	37 804 Kč
Těžba a dobývání	36 293 Kč
Techničtí a odborní pracovníci	36 231 Kč
Vzdělávání	36 209 Kč
Profesní, vědecké a technické činnosti	35 012 Kč
Zdravotní a sociální péče	32 740 Kč
Průmysl celkem	31 995 Kč
Zpracovatelský průmysl	31 739 Kč
Doprava a skladování	30 679 Kč
Zásobování vodou, činnosti související s odpady	29 888 Kč
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	29 103 Kč
Stavebnictví	28 190 Kč
Zemědělství, lesnictví a rybářství	27 891 Kč
Obchod, opravy motorových vozidel	27 446 Kč
Činnosti v oblasti nemovitostí	27 054 Kč
Ostatní činnosti	24 286 Kč
Administrativní a podpůrné činnosti	20 549 Kč
Ubytování, stravování a pohostinství	18 408 Kč

Podle vzdělání (2019)

Podle věku (2019)

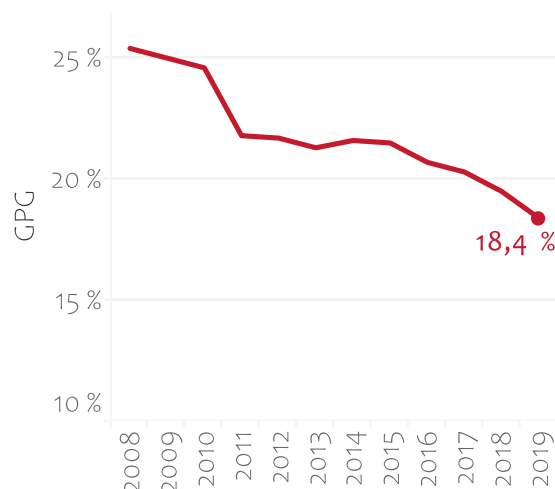
Zdroj dat: ČSÚ

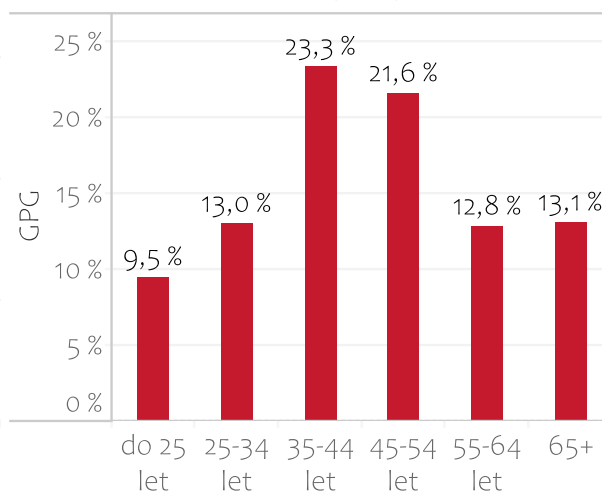
3.3.1 Gender pay gap

Rozdíl mezi průměrným hrubým hodinovým výdělkem zaměstnance (muže) a zaměstnankyně (ženy) v poměru k průměrnému hrubému hodinovému výdělků zaměstnance (muže)

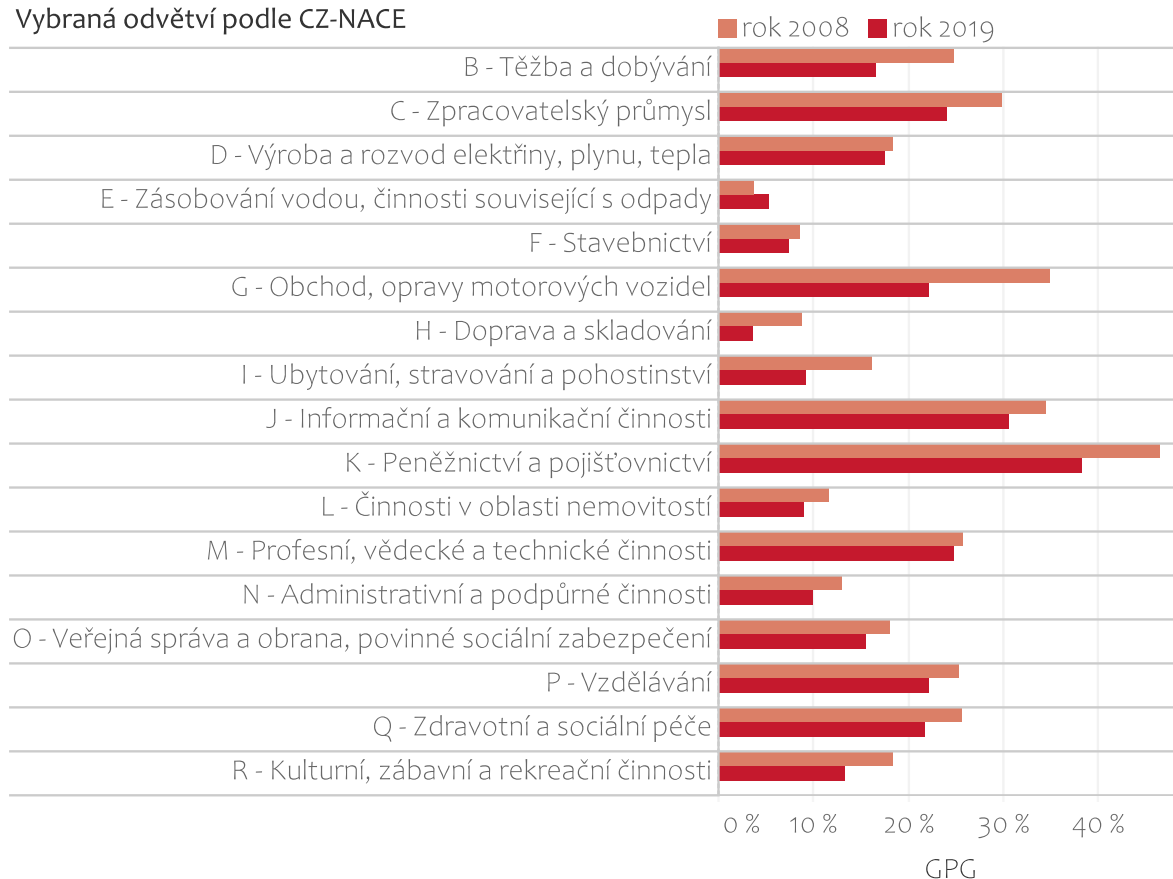
Celkem

Podle věku zaměstnance (2019)

Vybraná odvětví podle CZ-NACE

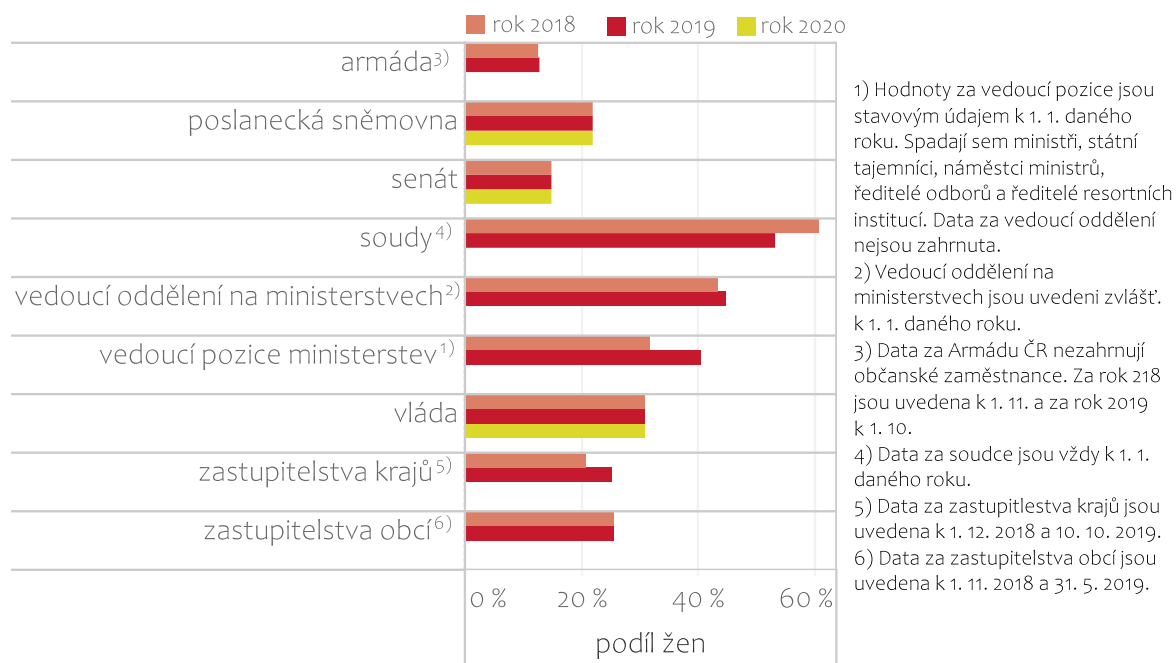

Pozn. Zahrnuty jsou podniky s 10 a více zaměstnanými osobami.

Zdroj dat: ČSÚ

3.3.2 Zastoupení žen v zastupitelských a exekutivních orgánech

Podíl žen ve vybraných institucích

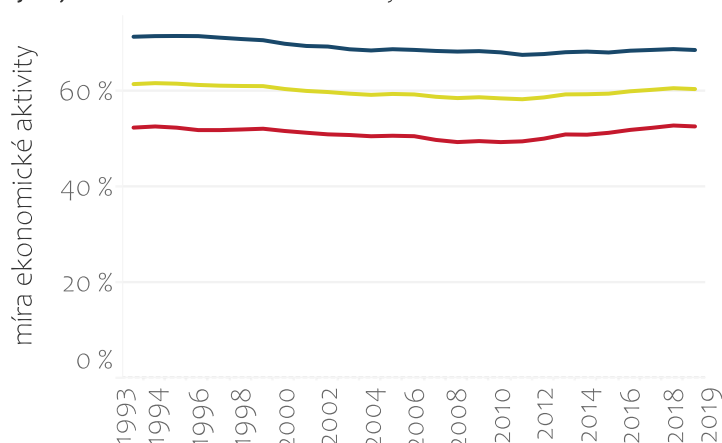

Zdroj dat: ČSÚ

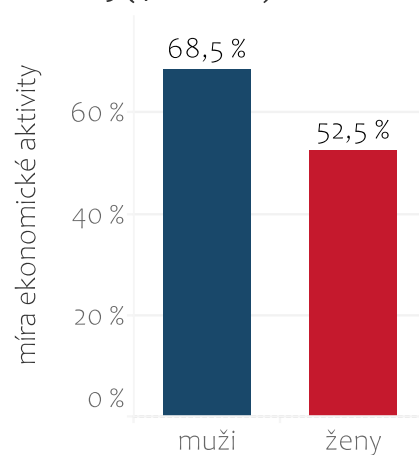
3.3.3 Míra ekonomické aktivity žen a mužů

Podíl zaměstnaných a nezaměstnaných žen/mužů na počtu všech žen/mužů 15letých a starších

Vývoj v čase ■ muži ■ ženy ■ celkem

V roce 2019 (4. čtvrtletí)

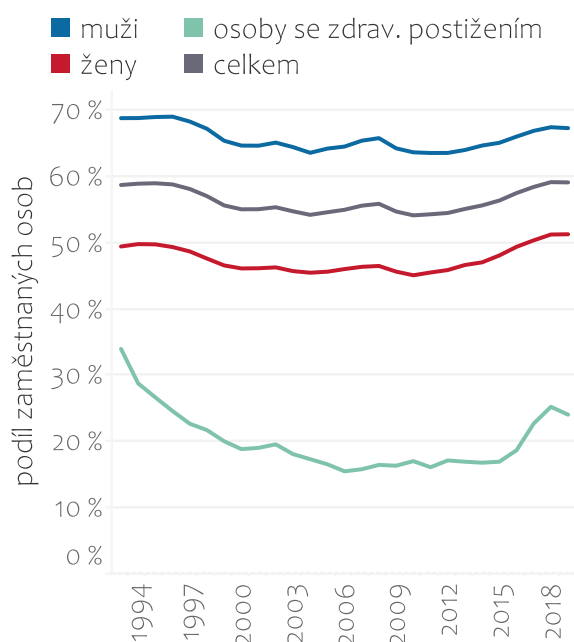

Zdroj dat: ČSÚ

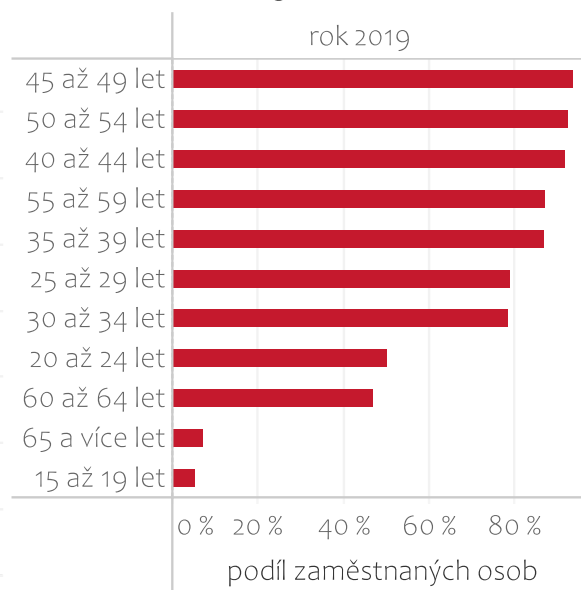
3.4.1 Míry zaměstnanosti jednotlivých skupin

Podíl zaměstnaných žen, mužů, věkových skupin, osob se zdravotním postižením

Vývoj v čase

Podle věkových kategorií

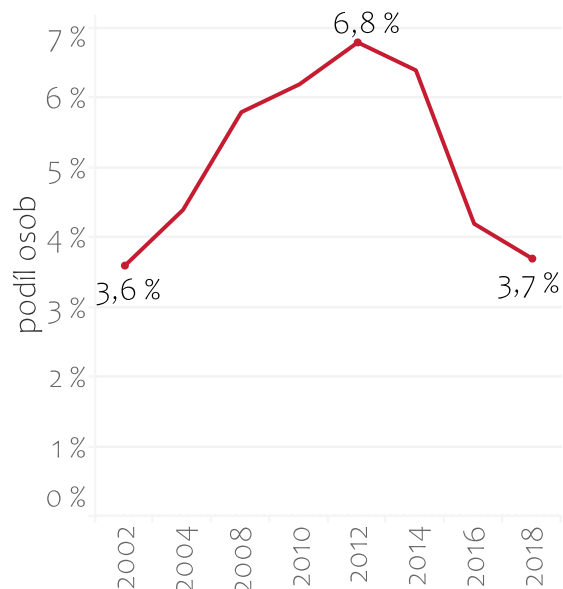

Zdroj dat: ČSÚ

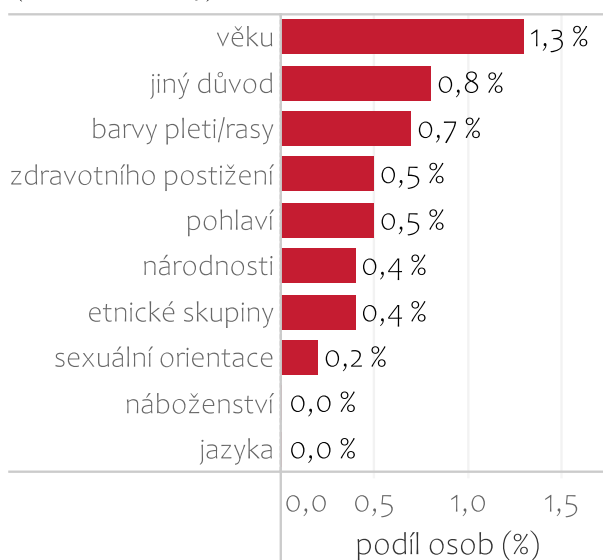
3.4.2 Pocit diskriminace

Subjektivní pocit příslušnosti k diskriminované skupině

Celkem

Diskriminované skupiny podle:
(v letech 2018-2019)

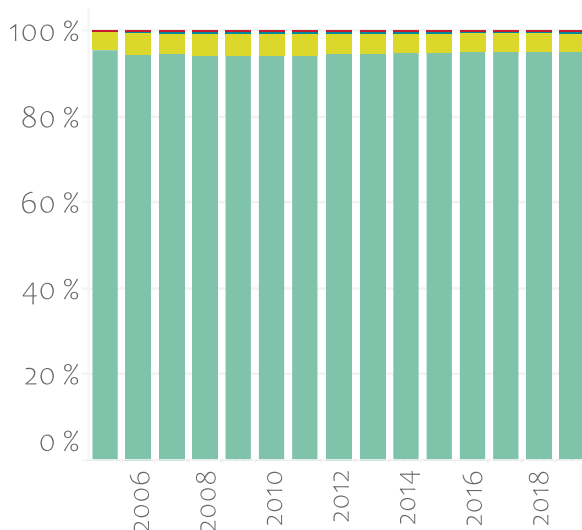

Vyhodnocováno jednou za dva roky

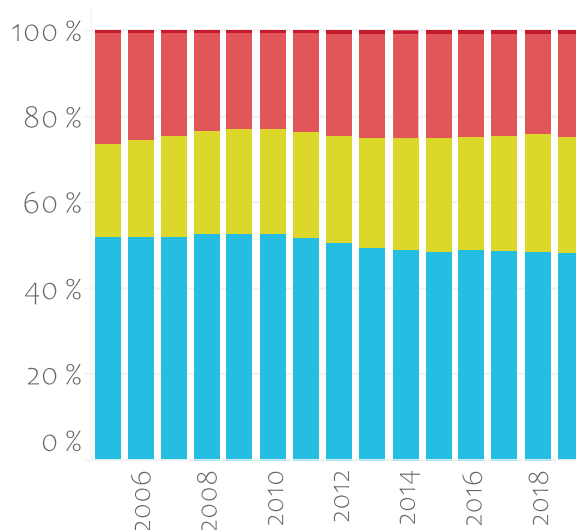
Zdroj dat: SOÚ AV ČR, v.v.i.

4.1.1 Podíly studentů dle jednotlivých vzdělávacích drah

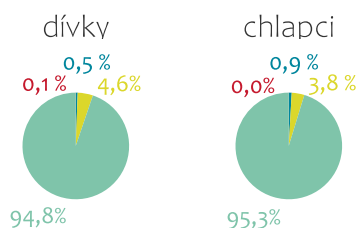
Časový vývoj - povinná školní docházka

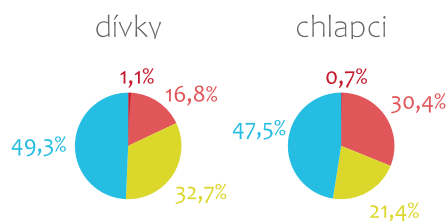
Časový vývoj - středoškolská úroveň

Podle pohlaví (2019)

Podle pohlaví (2019)

- nižší stupeň 8letých konzervatoří
- základní škola speciální
- nižší stupeň 6- a 8letých gymnázií
- základní škola

- vzdělávání v konzervatoři
- střední odborné vzdělávání bez MZ
- všeobecné vzdělávání (obory gymnázií a lyceí)
- střední odborné vzdělávání s maturitní zkouškou

Zdroj dat: MŠMT ČR

4.2.1 Existence systému kariérního rozvoje učitelů (Vyhodnocováno v letech 2010 -2019)

Existence systému kariérního rozvoje pedagogických pracovníků v oficiálním vzdělávacím systému, který bude oceňovat kvalitu práce vzdělavatelů, jejich účast na dalším vzdělávání a profesní rozvoj

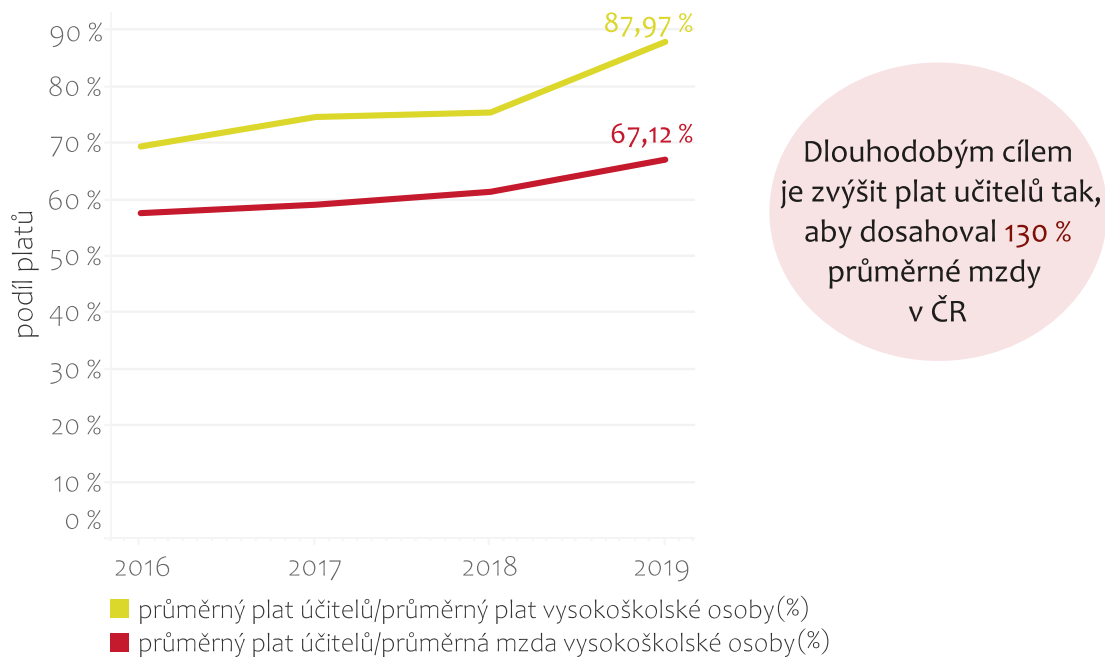

Zdroj dat: MŠMT ČR

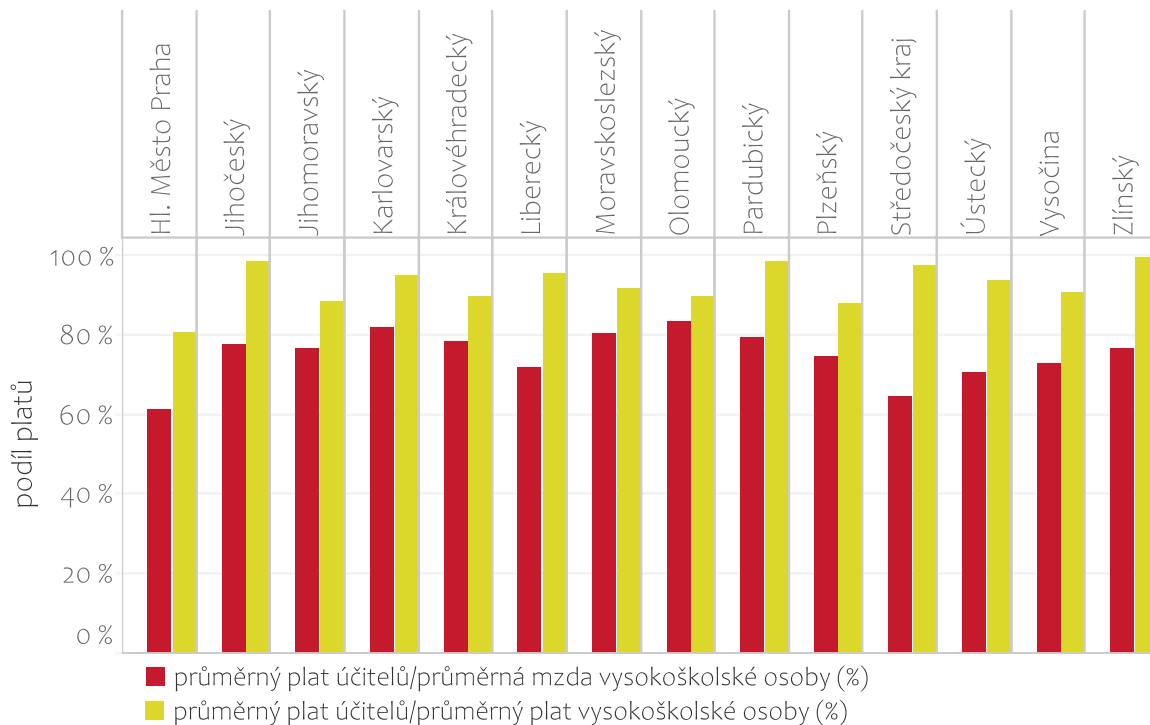
4.2.2 Platové ohodnocení učitelů

Podíl průměrného platového ohodnocení učitelů odměňovaných na základě § 109 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb. k průměrnému platovému/mzdovému ohodnocení osoby s vysokoškolským vzděláním

Vývoj v čase

V jednotlivých krajích, rok 2019

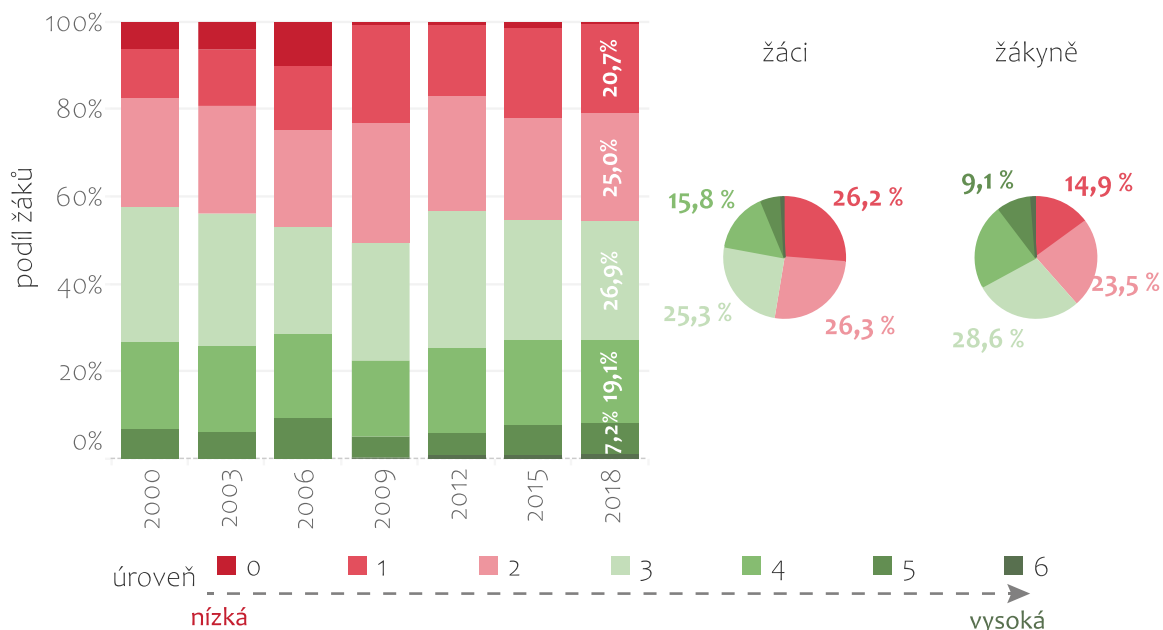
Zdroj dat: MŠMT, MPSV - Trexima

4.3.1 Úroveň dovedností žáků v mezinárodním srovnání – čtenářská gramotnost

Podíl žáků podle úrovně čtenářské gramotnosti v testu PISA na celkovém počtu žáků

Vývoj v čase, celkem

Podle pohlaví, rok 2019

Částečně mapuje kvalitu vzdělávacího systému. Cílem je mít co nejméně žáků s nízkou úrovní (úrovně 0 a 1) a co nejvíce žáků s vysokou úrovní (úrovně 5 a 6) čtenářské gramotnosti.

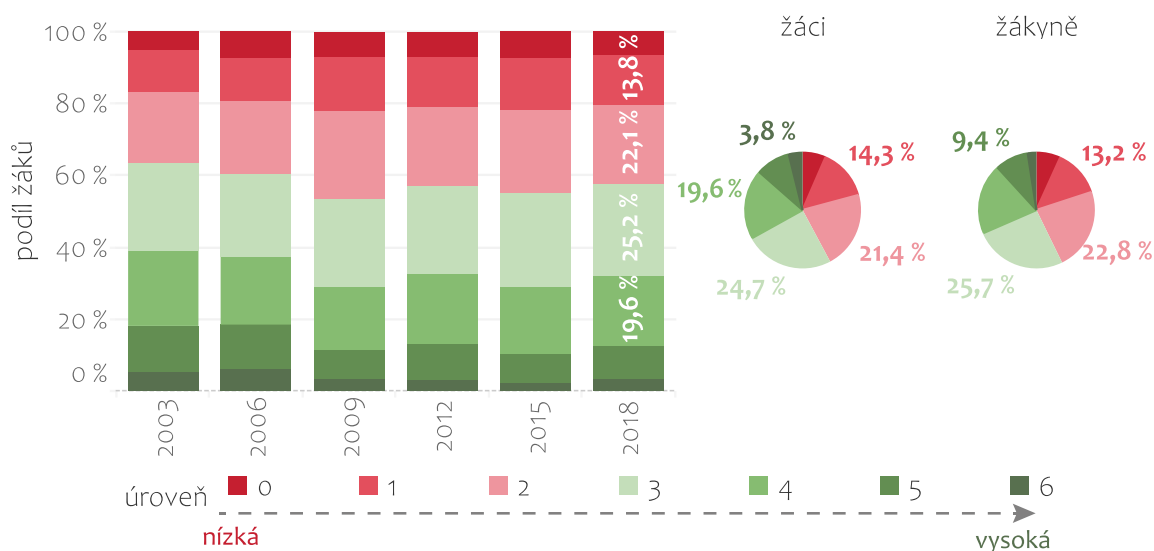
Zdroj dat: MŠMT ČR

4.3.2 Úroveň dovedností žáků v mezinárodním srovnání – numerická gramotnost

Podíl žáků podle úrovně numerické gramotnosti v testu PISA na celkovém počtu žáků

Vývoj v čase, celkem

Podle pohlaví, rok 2018

Částečně mapuje kvalitu vzdělávacího systému. Cílem je mít co nejméně žáků s nízkou úrovní (úrovně 0 a 1) a co nejvíce žáků s vysokou úrovní (úrovně 5 a 6) numerické gramotnosti.

Zdroj dat: MŠMT ČR

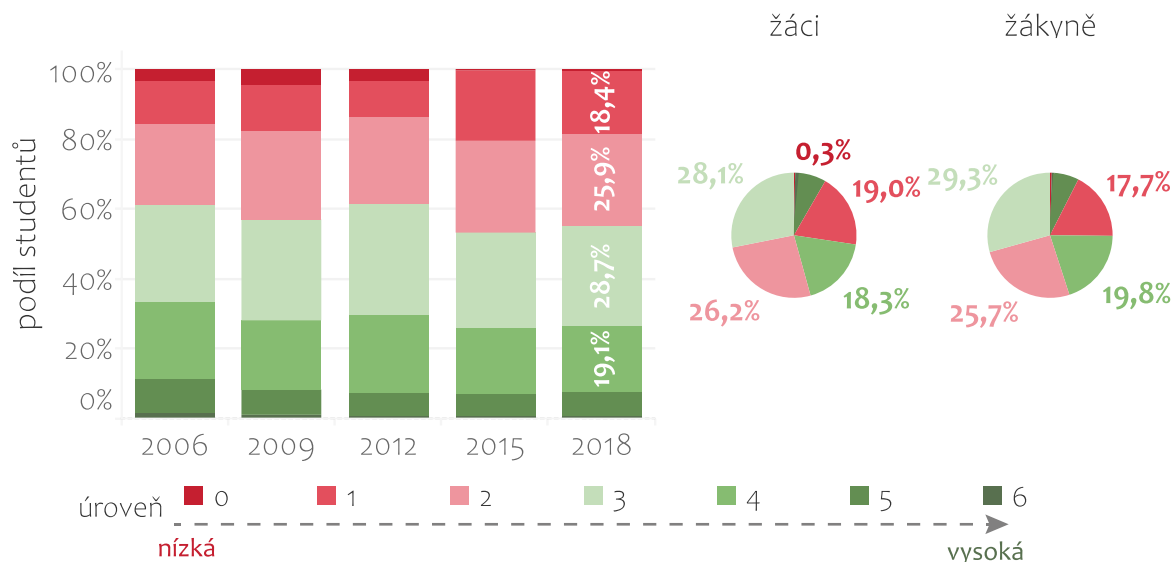

4.3.3 Úroveň dovedností žáků v mezinárodním srovnání - přírodovědná gramotnost

Podíl žáků podle úrovně přírodovědné gramotnosti v testu PISA na celkovém počtu žáků

Vývoj v čase

Podle pohlaví, rok 2018

Částečně mapuje kvalitu vzdělávacího systému. Cílem je mít co nejméně žáků s nízkou úrovní (úrovně 0 a 1) a co nejvíce žáků s vysokou úrovní (úrovně 5 a 6) přírodovědné gramotnosti.

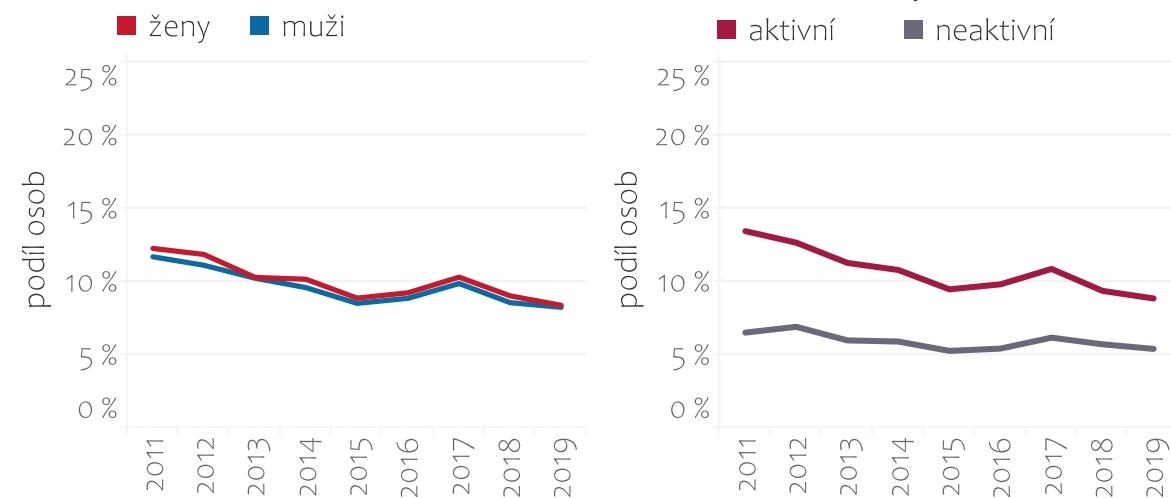
Zdroj dat: MŠMT ČR

4.4.1 Účast dospělé populace na celoživotním vzdělávání v posledních 4 týdnech

Podíl osob, které se v uplynulých čtyřech týdnech účastnily jakékoli formy dalšího vzdělávání (formálního nebo neformálního), na populaci ve věku 25–64 let

Celkem

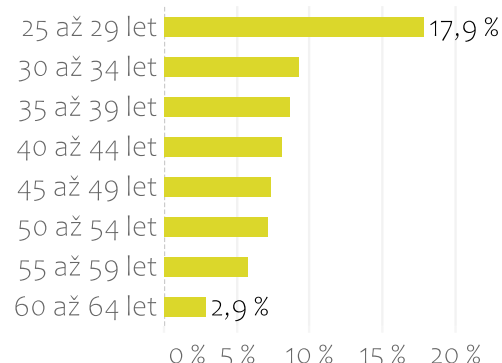
Podle ekonomické aktivity

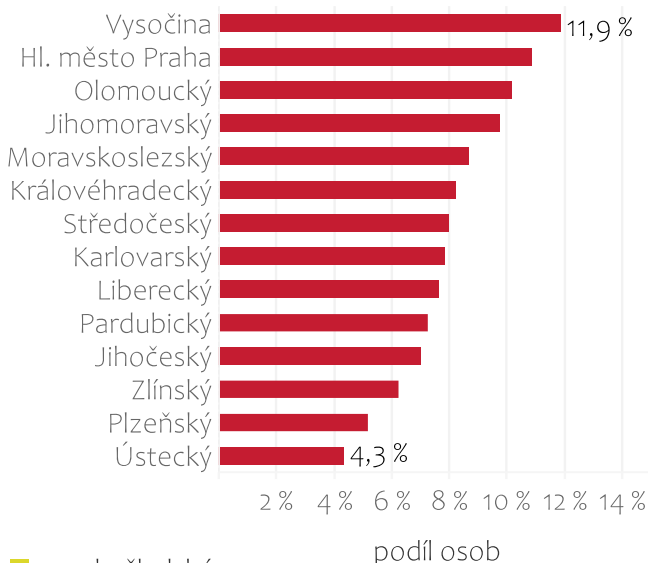
Zdroj dat: ČSÚ

4.4.1 Účast dospělé populace na celoživotním vzdělávání v posledních 4 týdnech

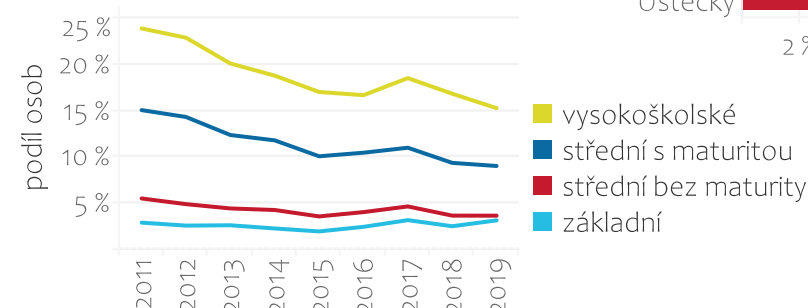
Podle věku, rok 2019

V jednotlivých krajích, rok 2019

Podle vzdělání

Zdroj dat: ČSÚ

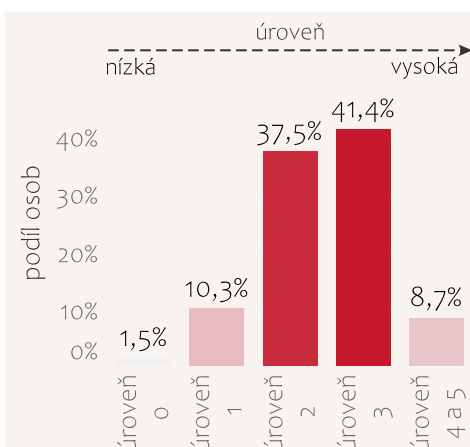
4.4.2 Úroveň kompetencí dospělých v mezinárodním srovnání – čtenářská gramotnost

Podíl osob ve věku 16–65 let podle úrovně čtenářské gramotnosti v rámci mezinárodního testování dospělých (PIAAC) na celkovém počtu osob ve věku 16–65 let

Rok 2012

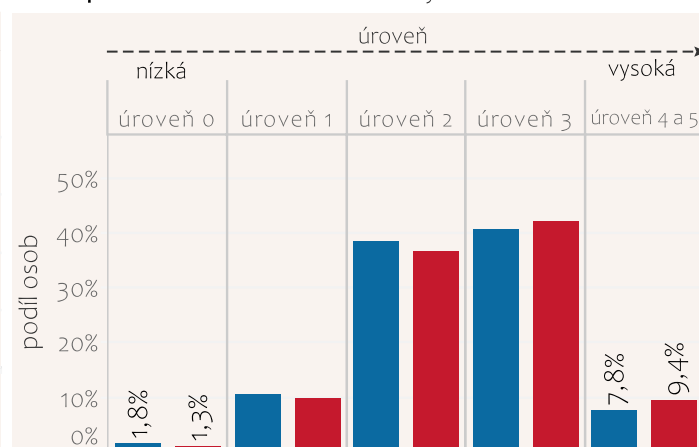
(vyhodnocování probíhá jednou za 10 let)

Celkem

Podle pohlaví

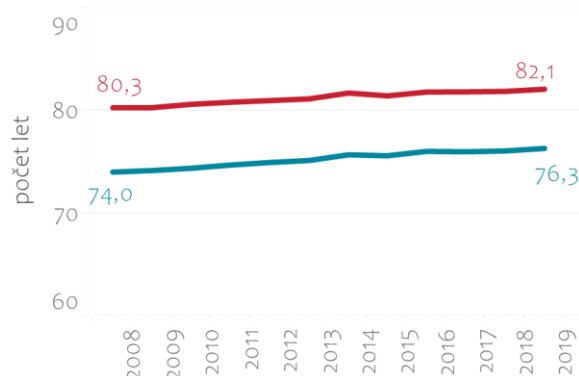
■ muži ■ ženy

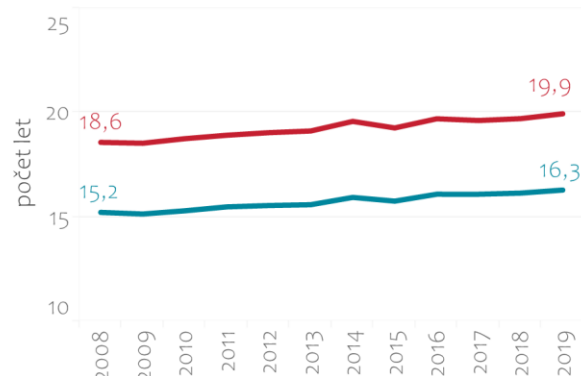
Zdroj dat: MŠMT ČR

5.1.1 Naděje dožití – střední délka života při narození a ve věku 65 let

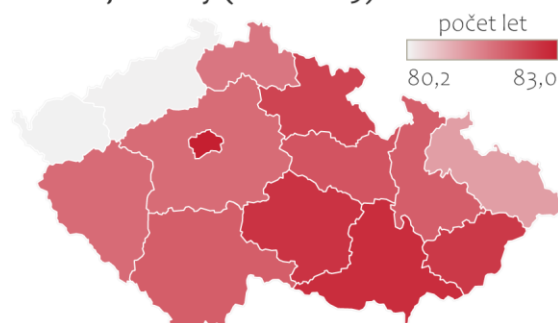
Při narození ■ muži ■ ženy

Ve věku 65 let

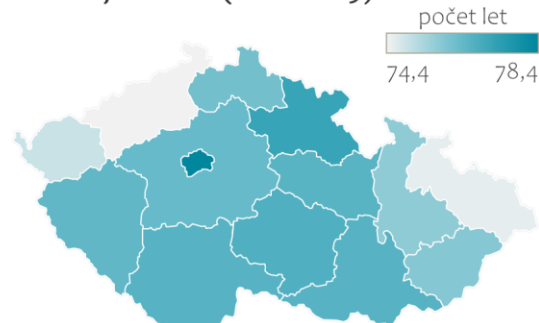

Podle krajů - ženy (2018-2019)

© 2021 Mapbox © OpenStreetMap

Podle krajů - muži (2018-2019)

© 2021 Mapbox © OpenStreetMap

Nejvyšší hodnoty:

Hl. město Praha
Jihomoravský
Vysočina

Nejnižší hodnoty:

Karlovarský
Ústecký
Moravskoslezský

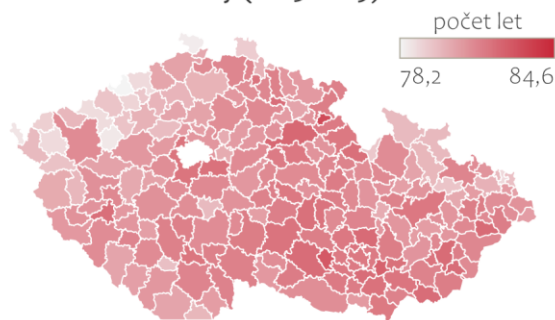
Nejvyšší hodnoty:

Hl. město Praha
Královéhradecký
Vysočina

Nejnižší hodnoty:

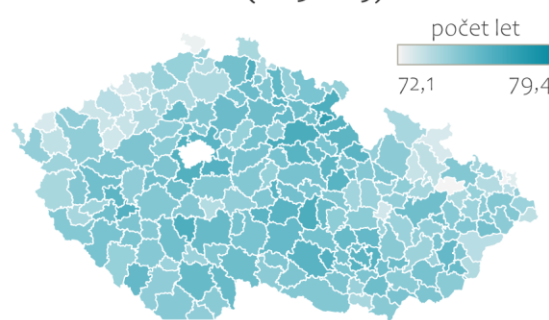
Ústecký
Moravskoslezský
Karlovarský

Podle SO ORP - ženy (2015-2019)

© 2021 Mapbox © OpenStreetMap

Podle SO ORP - muži (2015-2019)

© 2021 Mapbox © OpenStreetMap

Nejvyšší hodnoty

Nové Město nad Metují
Náměšť nad Oslavou
Slavkov u Brna

Nejnižší hodnoty

Litvínov
Podbořany
Rumburk

Nejvyšší hodnoty

Nové Město nad Metují
Hradec Králové
Žďár nad Sázavou

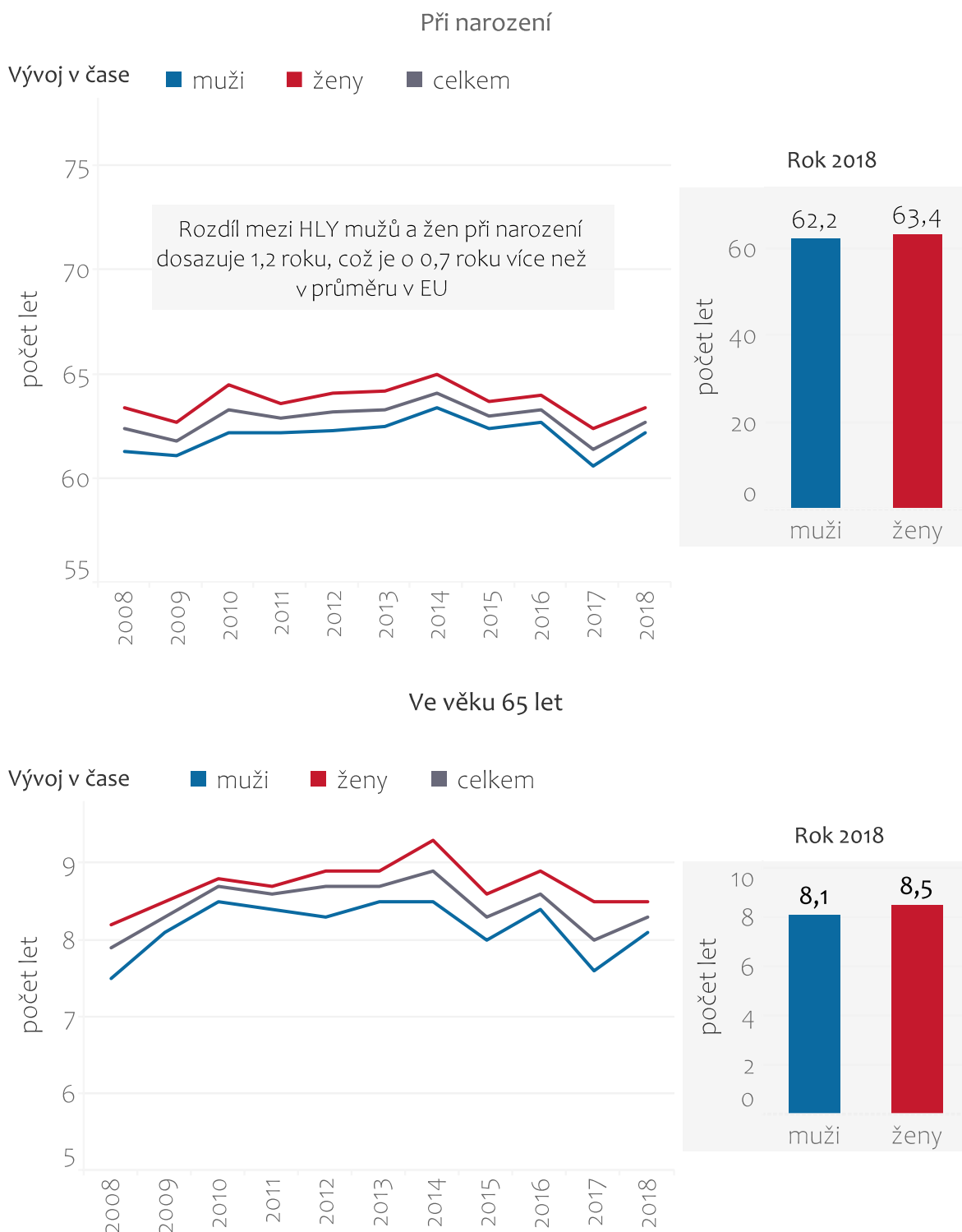
Nejnižší hodnoty

Vítkov
Orlová
Rumburk

Zdroj dat: ČSÚ

5.1.2 Délka života ve zdraví (Healthy life years) při narození a ve věku 65 let

Očekávaný celkový průměrný počet let ve zdraví, který zbývá osobám daného věku ještě prožít

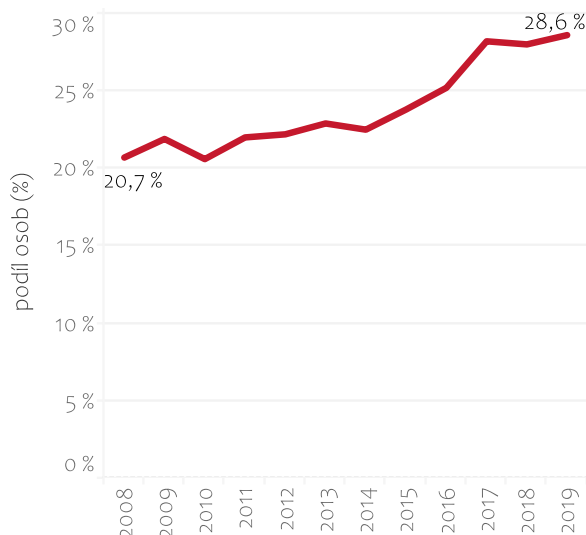

Zdroj dat: ÚZIS ČR

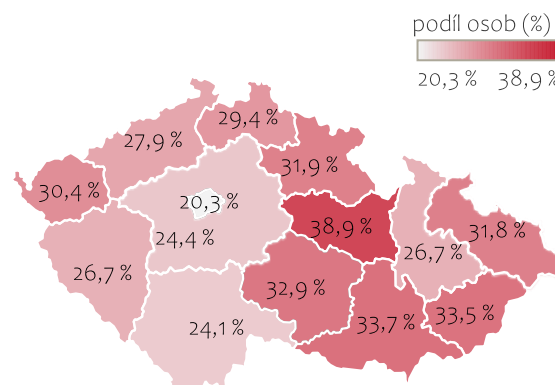
5.2.1 Dlouhodobé omezení aktivit (Global Activity Limitation Indicator)

Podíl osob starších 16 let, které jsou ze zdravotních důvodů dlouhodobě omezeny v činnostech, které lidé obvykle dělají, dle stupně omezení

Celkem ČR

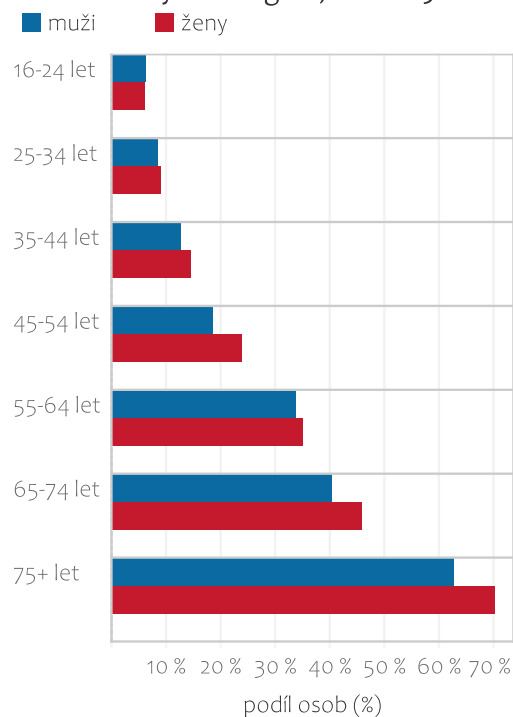

V krajích, rok 2019

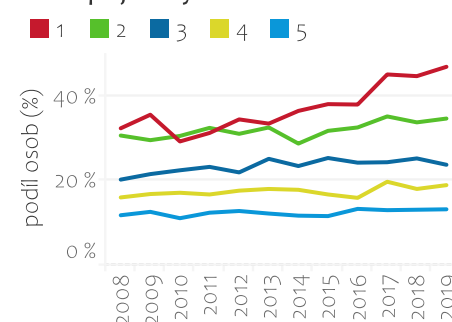

© 2020 Mapbox © OpenStreetMap

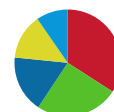
Podle věkových kategorií, rok 2019

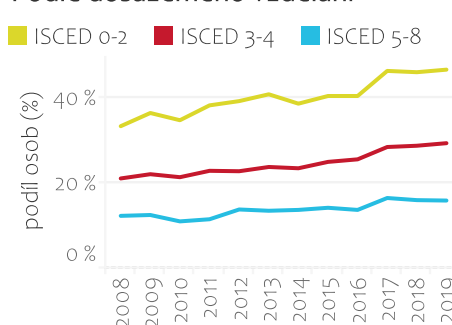
Podle příjmových kvintilů

Rok 2019

Podle dosaženého vzdělání

Rok 2019

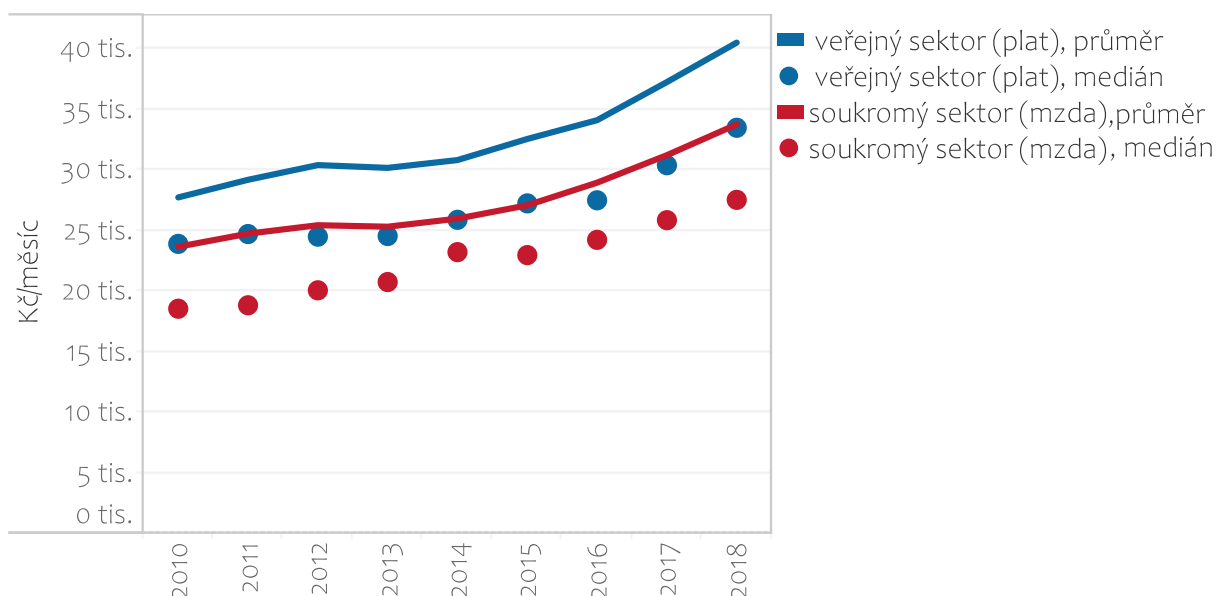

Pozn. ISCED 0-2: základní vzdělání; ISCED 3-4: střední vzdělání; ISCED 5-8: vysokoškolské vzdělání

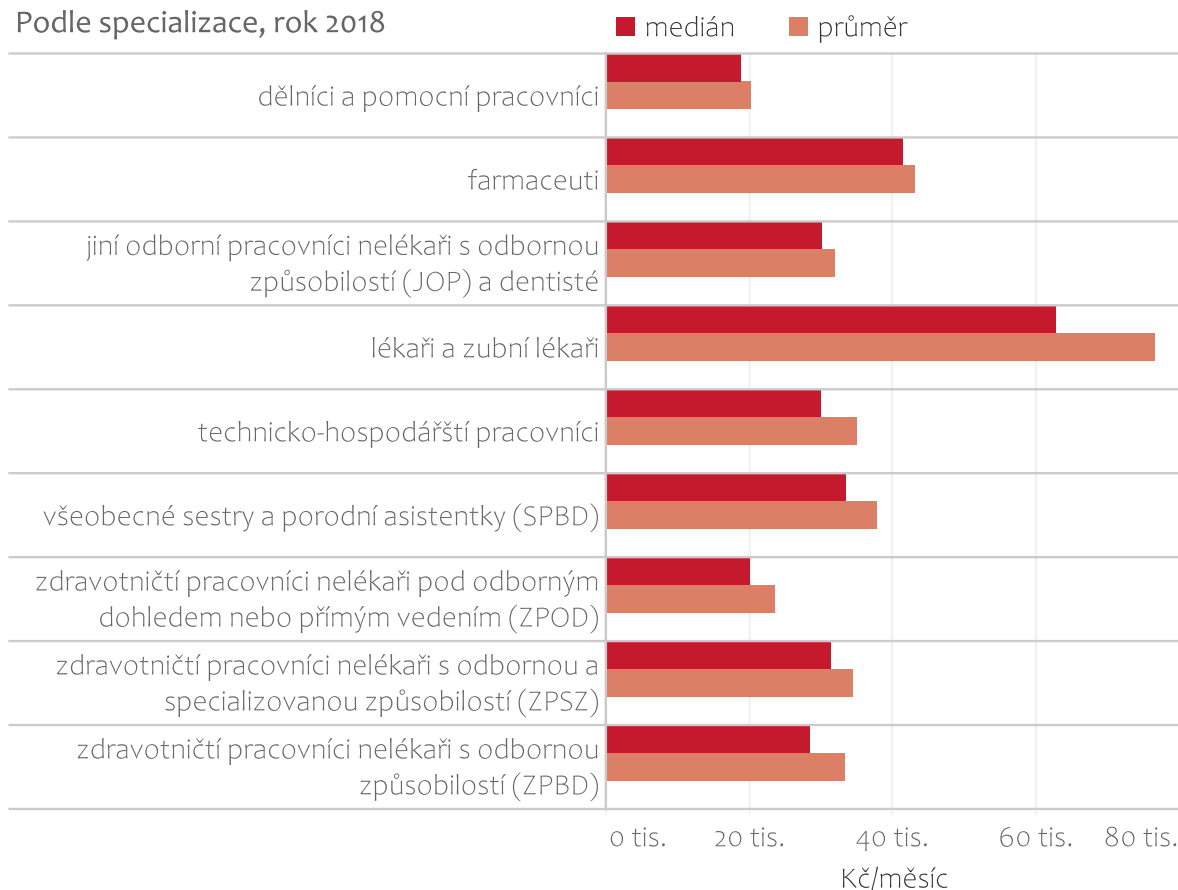
Zdroj dat: ÚZIS, ČSÚ

5.3.2 Průměrný a mediánový plat/mzda lékařských a nelékařských pracovníků ve zdravotnictví

Celkem

Podle specializace, rok 2018

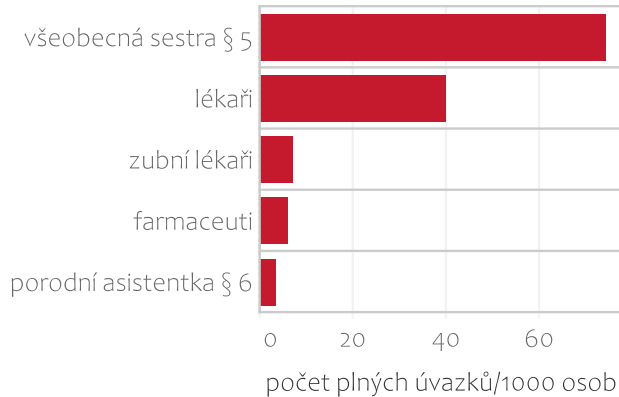
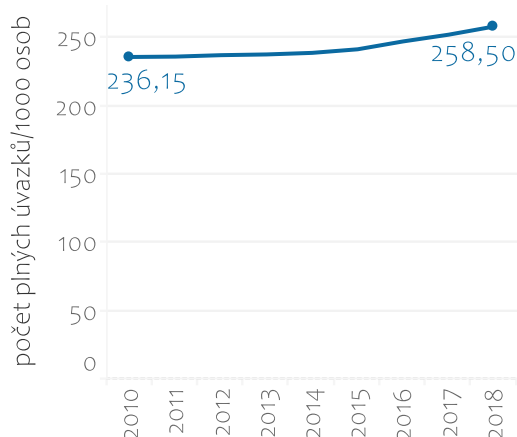
Zdroj dat: ÚZIS ČR

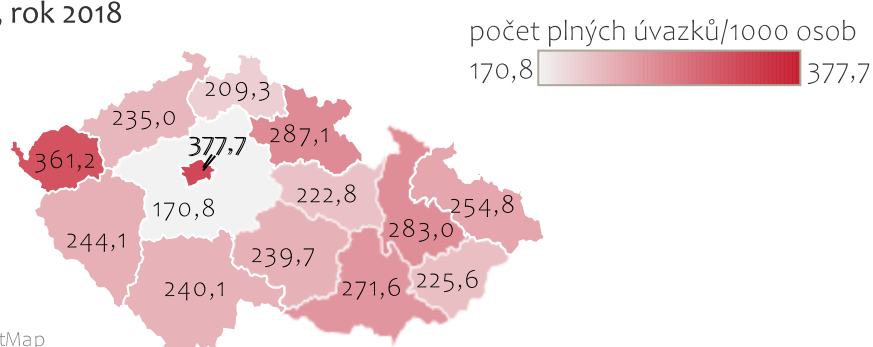
5.3.3 Počet lékařů a nelékařů na 1 000 obyvatel

Zdravotnickí pracovníci celkem v ČR

Podle specializace, rok 2018

V jednotlivých krajích, rok 2018

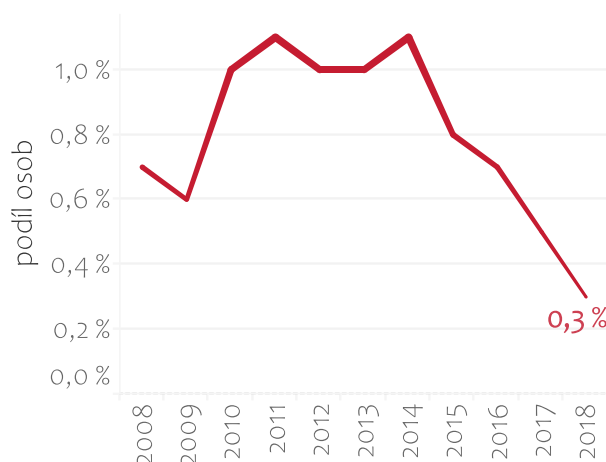
© 2020 Mapbox © OpenStreetMap

Zdroj dat: ÚZIS ČR

5.3.4 Neuspokojená potřeba lékařské péče v posledních 12 měsících podle důvodu

Podíl osob ve věku 16 a více let, které uvedly, že potřebovaly v posledních 12 měsících navštívit lékaře, a přesto k němu nešly z důvodu čekacích dob a dlouhých objednacích lhůt, z finančních důvodů, z důvodu dopravní nedostupnosti

Celkem

Důvod neuspokojené péče

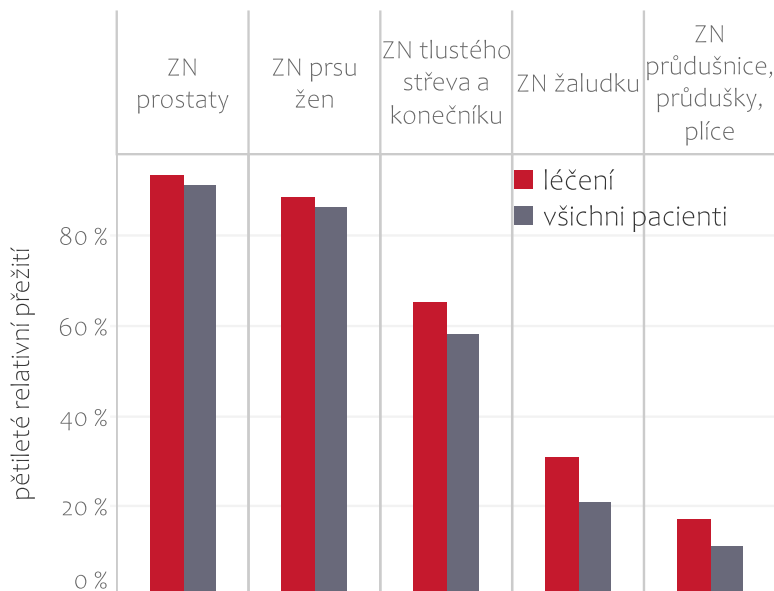
rok	čekací doba	doprava	finance
2008	0,2 %	0,2 %	0,3 %
2009	0,1 %	0,2 %	0,3 %
2010	0,3 %	0,3 %	0,3 %
2011	0,3 %	0,3 %	0,5 %
2012	0,3 %	0,3 %	0,4 %
2013	0,3 %	0,3 %	0,4 %
2014	0,3 %	0,3 %	0,5 %
2015	0,4 %	0,3 %	0,1 %
2016	0,3 %	0,2 %	0,2 %
2017	0,2 %	0,1 %	0,1 %
2018	0,1 %	0,1 %	0,0 %

Zdroj dat: ÚZIS ČR

5.3.5 Přežití pacientů s nádorovými onemocněními

Analýza pětileté časové řady 2013 - 2017

Přežití pacientů dle onkologické diagnózy

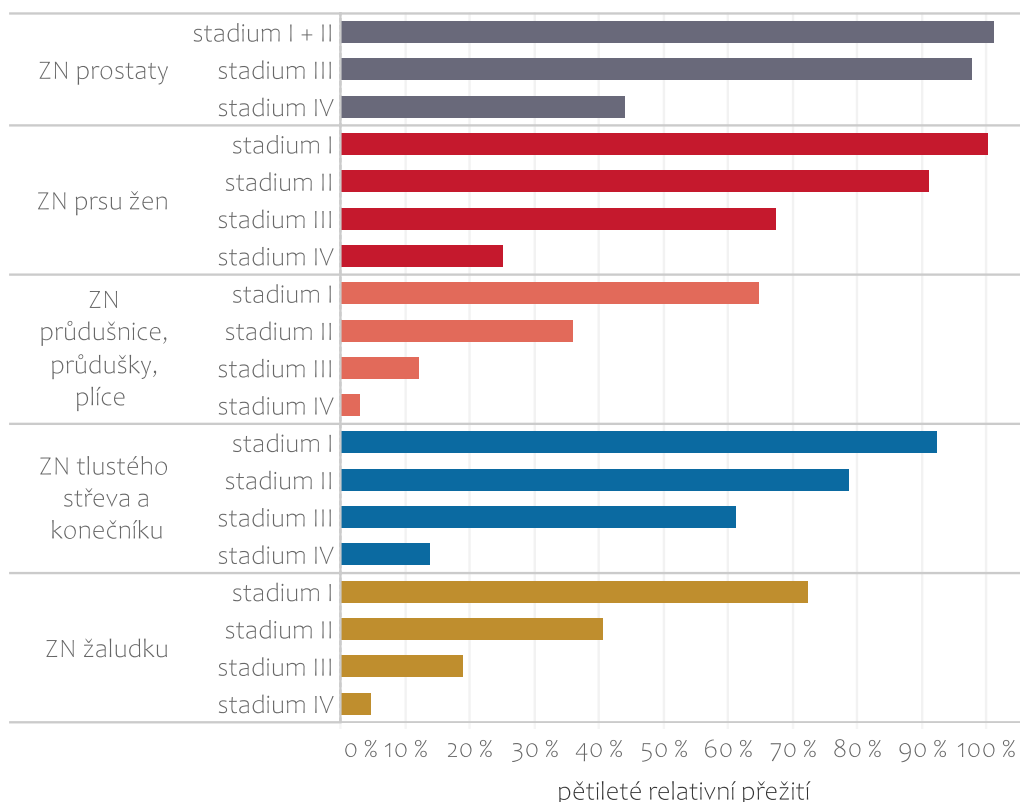

K hodnocení přežívání onkologických pacientů se využívá tzv. relativní přežití, které je definováno jako poměr celkového přežití a tzv. očekávaného přežití.

Očekávané přežití vyjadřuje mortalitu v obecné populaci, která odpovídá sledované skupině pacientů věkem, pohlavím a rokem diagnózy.

Cílem výpočtu relativního přežití je odfiltrování vlivu mortality spojené s jinými onemocněními, než jsou sledované malignity.

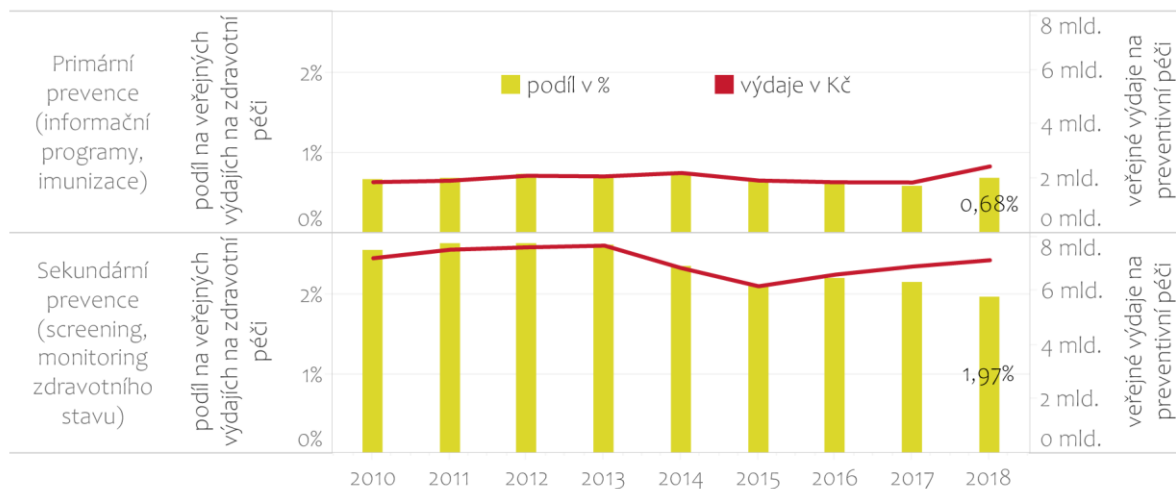
Přežití léčených pacientů dle stadia

Zdroj dat: ÚZIS ČR

5.4.1 Veřejné výdaje na prevenci nemocí (primární i sekundární) a podporu zdraví v absolutním vyjádření a jako podíl na veřejných výdajích na zdravotnictví celkem

Veřejné výdaje na preventivní zdravotní péči v Kč a jejich podíl na celkových veřejných výdajích na zdravotní péči

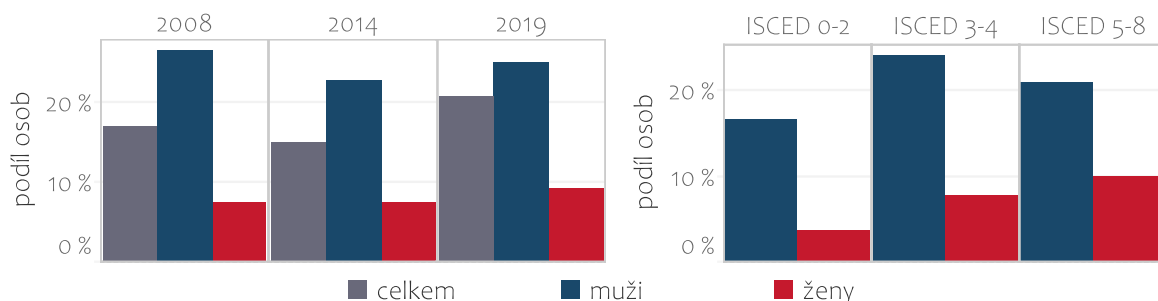
Zdroj dat: ČSÚ

5.5.1 Podíl osob s rizikovou konzumací alkoholu

Podíl osob starších 15 let, které uvedly nárazové pití vysokého množství alkoholu (požití alespoň 60 g čistého alkoholu při jedné příležitosti) alespoň jednou měsíčně v posledním roce

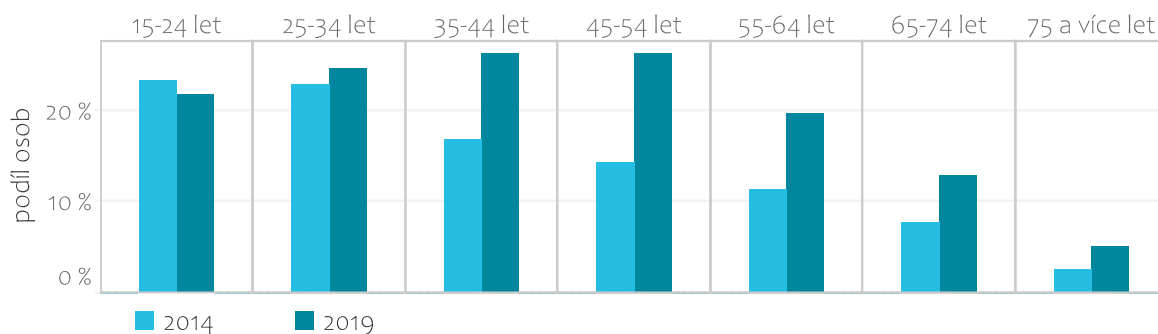
Celkem

Podle vzdělání, 2014

Pozn.: ISCED 0-2: základní vzdělání; ISCED 3-4: střední vzdělání; ISCED 5-8: vysokoškolské vzdělání.

Podle věku

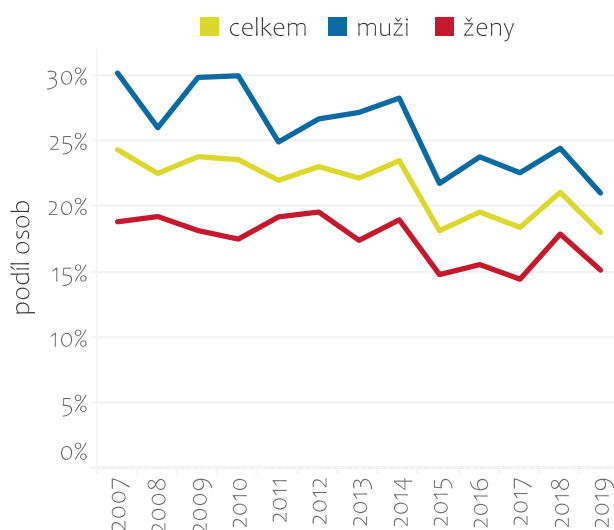

Zdroj dat: ÚZIS ČR

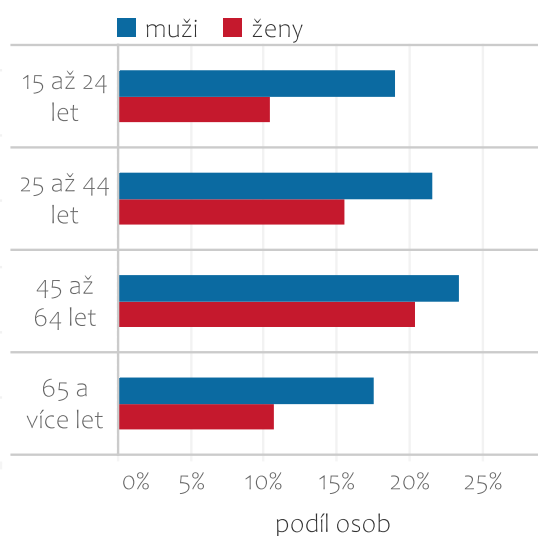
5.5.2 Podíl denních kuřáků

Podíl osob, kteří kouří denně

Vývoj v čase

Podle věku a pohlaví, rok 2019

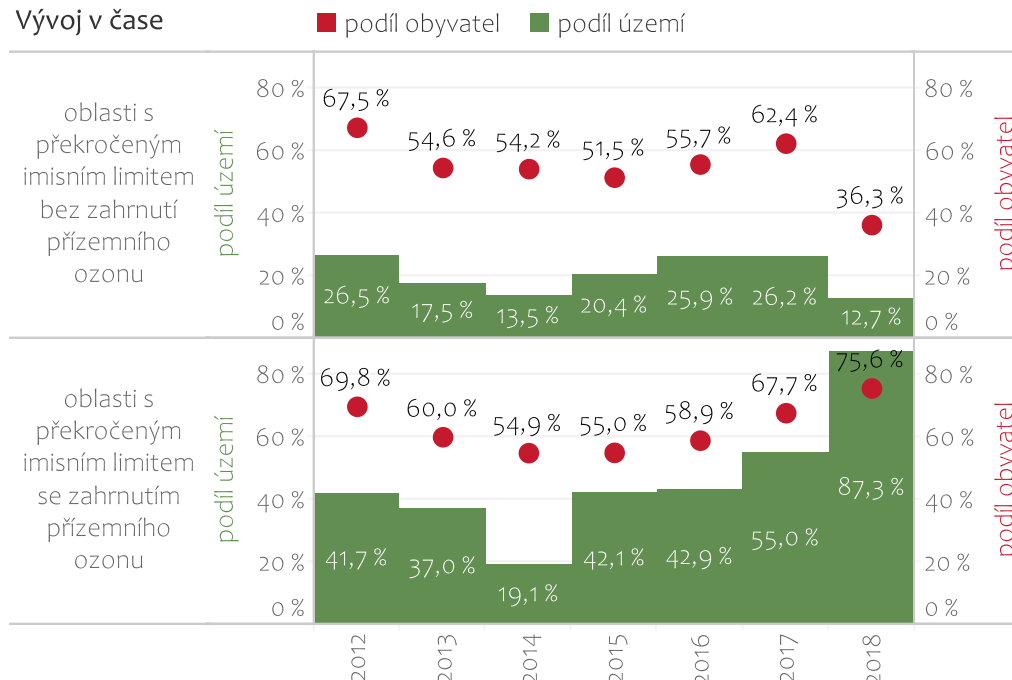

Zdroj dat: SZÚ

5.5.3 Rozloha oblastí ČR s překročeným imisním limitem

Překračování imisních limitů stanovených platnou legislativou a vymezení podílu území a obyvatel žijících v těchto oblastech

Vývoj v čase

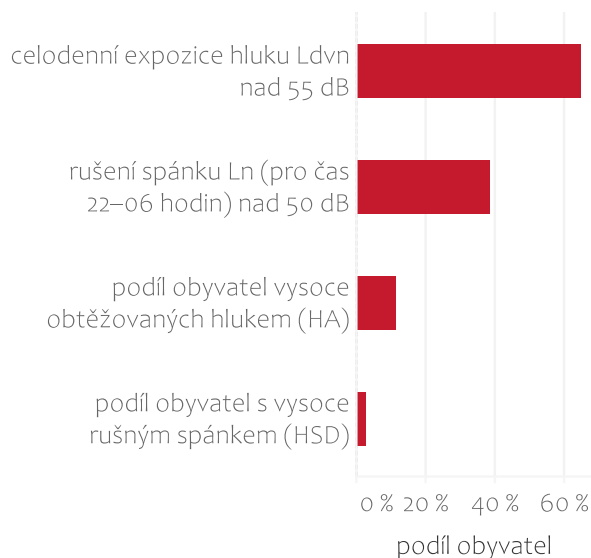

Zdroj dat: MŽP ČR (ČHMÚ)

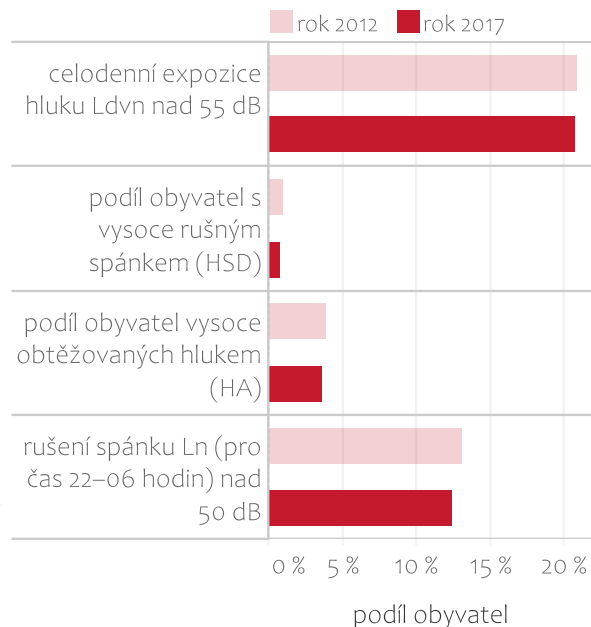
5.5.4 Podíl obyvatel ČR žijících na území, kde jsou překračovány mezní hodnoty hlukových indikátorů L_{dvn} a L_n pro silniční dopravu

Podíl obyvatel vystavený hluku silniční dopravou (hlavní pozemní komunikace s intenzitou dopravy nad 3 mil. vozidel ročně) k celkovému počtu obyvatel, kteří v dané územní jednotce do hlukového mapování vstupují

V aglomeracích celkem, rok 2017

Mimo aglomerace

Ve vybraných aglomeracích, rok 2017

	Brno	Liberec	Olomouc	Ostrava	Plzeň	Praha	Ústí n. L.
celodenní expozice hluku L _{dvn} nad 55 dB	63,2 %	66,2 %	58,0 %	59,1 %	50,8 %	70,4 %	61,1 %
rušení spánku L _n (pro čas 22–06 hodin) nad 50 dB	38,1 %	38,4 %	34,8 %	37,6 %	29,3 %	41,0 %	36,8 %
podíl obyvatel vysoce obtěžovaných hlukem (HA)	11,0 %	11,7 %	10,1 %	10,6 %	8,9 %	12,8 %	10,4 %
podíl obyvatel s vysoce rušným spánkem (HSD)	2,5 %	2,7 %	2,4 %	2,5 %	2,0 %	2,9 %	2,4 %

Zdravotní rizika pro 2012 a 2017 jsou vypočítána podle novely přílohy III směrnice END z roku 2020

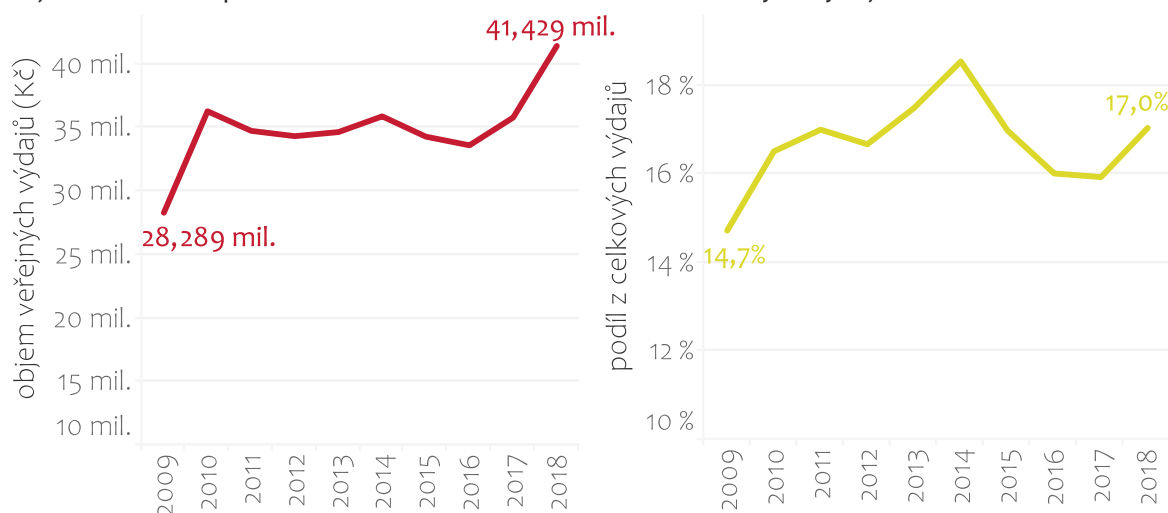
Zdroj dat: Ministerstvo zdravotnictví ČR (NRL pro komunální hluk) / MŽP ČR (CENIA)

6.1.1 Veřejné výdaje do oblasti kultury

Objem finančních prostředků vynaložených veřejnou správou na podporu kultury

Objem finančních prostředků

Podíl z celkových výdajů v oblasti

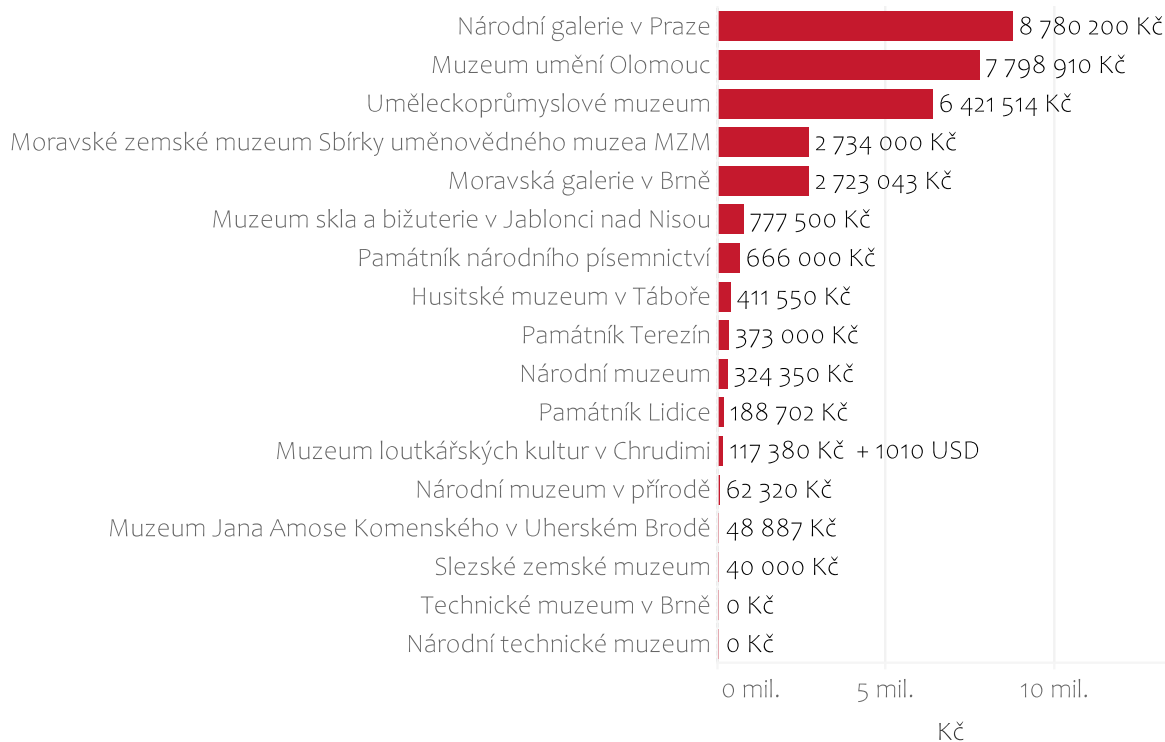

Zdroj dat: NIPOS

6.2.1 Investice do růstu sbírek současného umění

Objem prostředků vynaložených na rozšíření sbírek současného umění ve vybraných příspěvkových institucích Ministerstva kultury

Za období 2009 - 2019

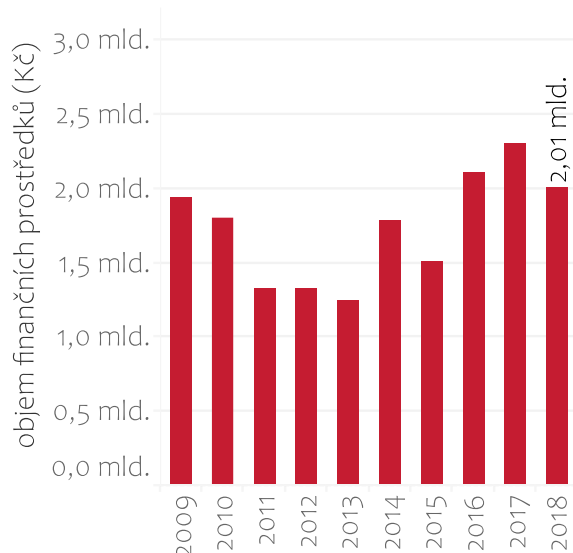
Zdroj dat: MK ČR

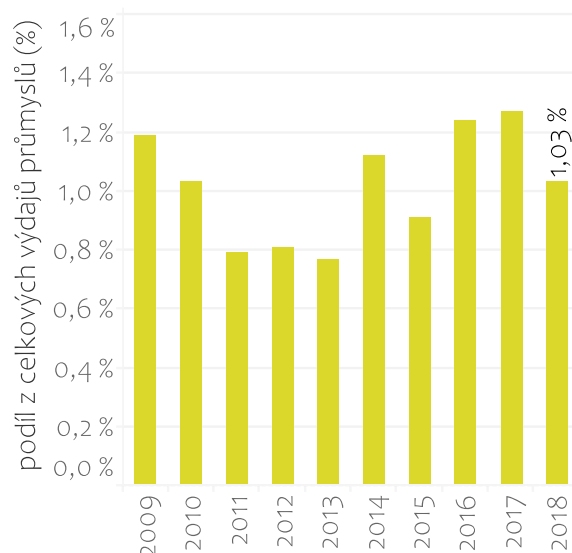
6.3.1 Veřejná podpora kulturních a kreativních průmyslů

Objem finančních prostředků vynaložených veřejnou správou na podporu kulturních a kreativních průmyslů

Veřejné výdaje

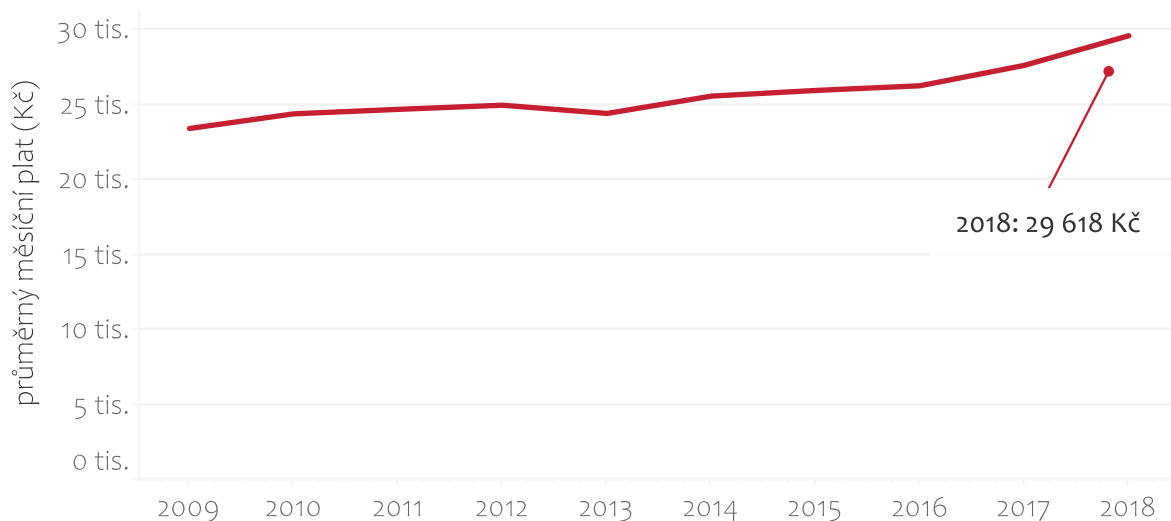
Podíl z celkových výdajů průmyslů

Do kreativních průmyslů je zařazen design (CZ NACE 74.10), architektura (71.11) a reklama (73.11).

Zdroj dat: NIPOS

6.4.1 Platy a mzdy v kulturním sektoru

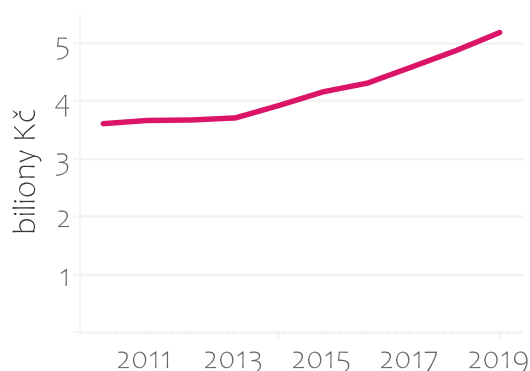

Zdroj dat: NIPOS

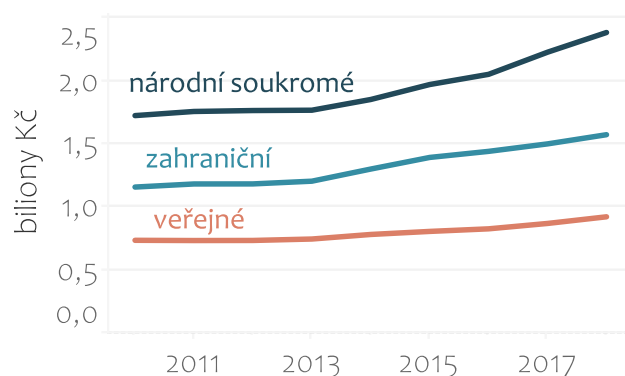
2. Hospodářský model

7.1.1 Hrubá přidaná hodnota podniků

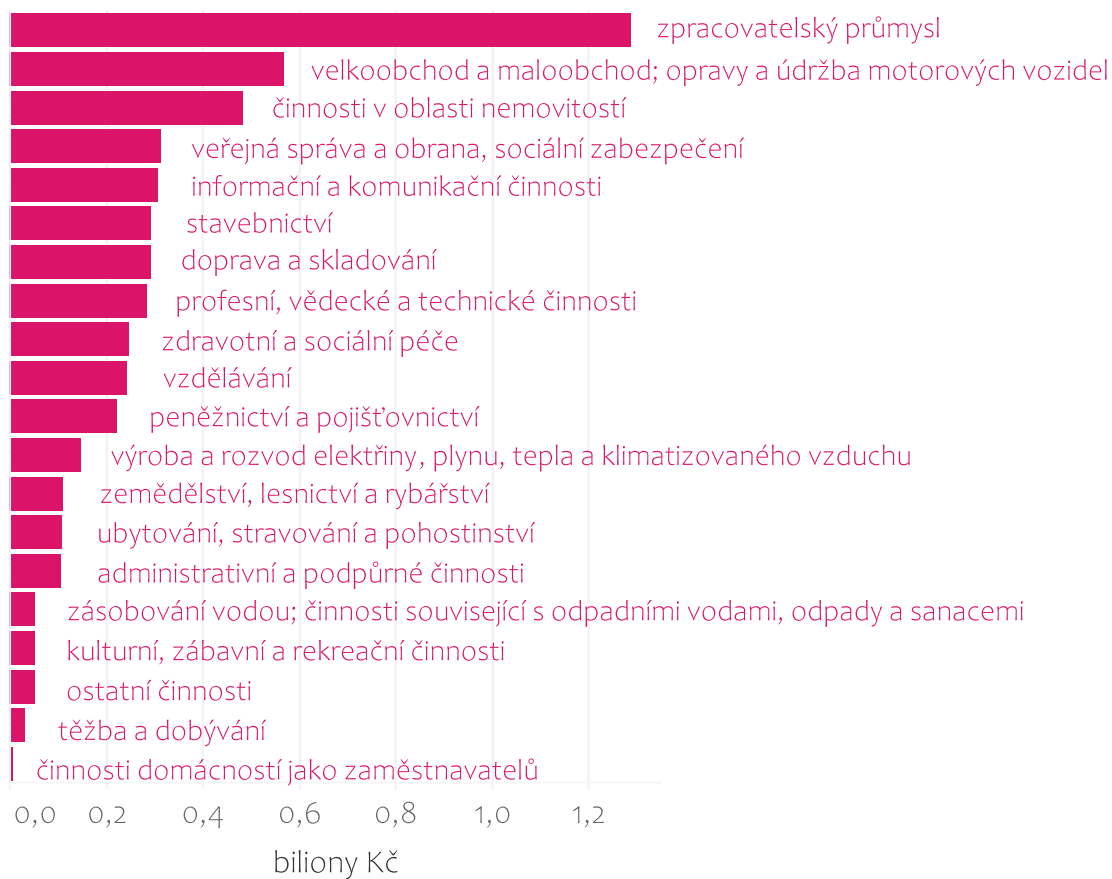
Celkem

Podle vlastnictví

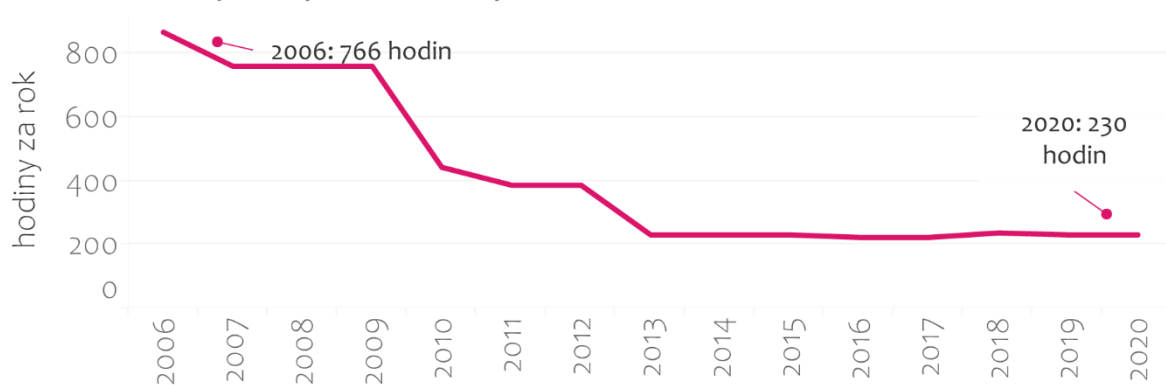

Podle odvětví, 2019

Zdroj dat: ČSÚ

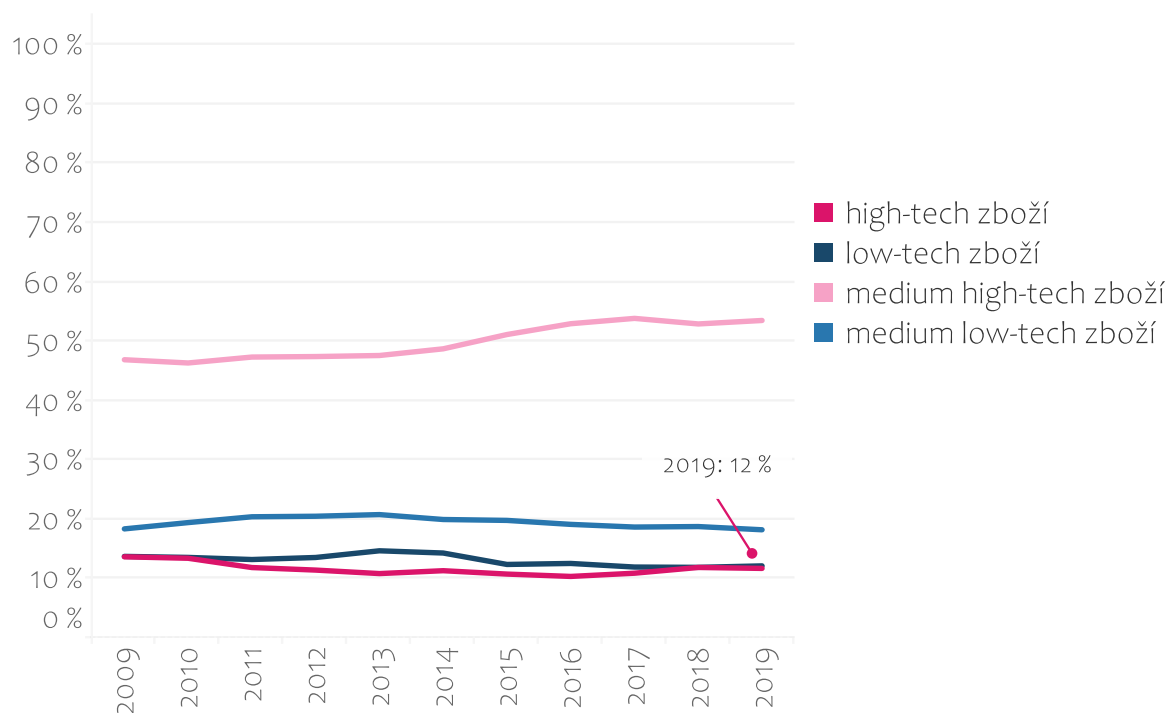
7.2.2 Čas nutný ke zpracování a platbě daní

Zdroj dat: Světová banka

7.3.1. Vývoz výrobků zpracovatelského průmyslu dle technologické náročnosti

Podíl na celkovém vývozu zboží z ČR
(zahraniční obchod dle změny vlastnictví)

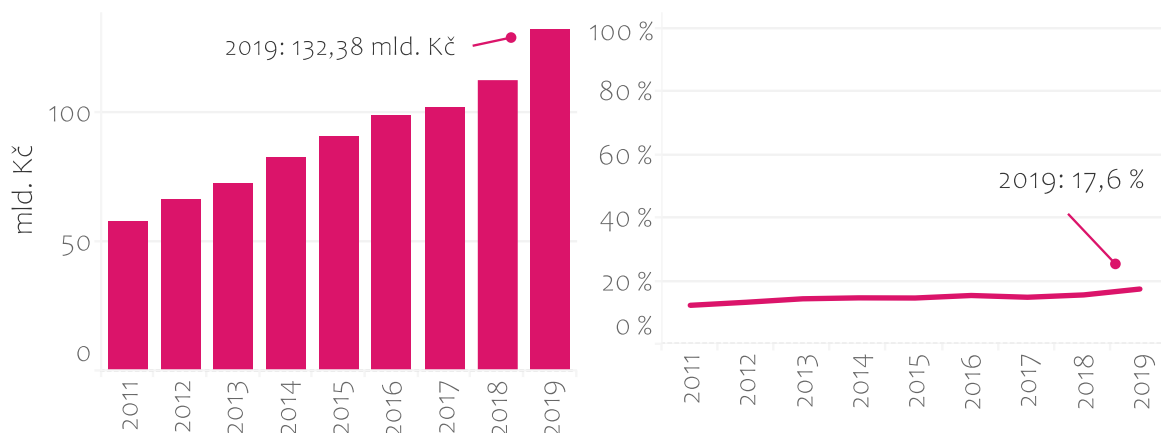

Zdroj dat: ČSÚ

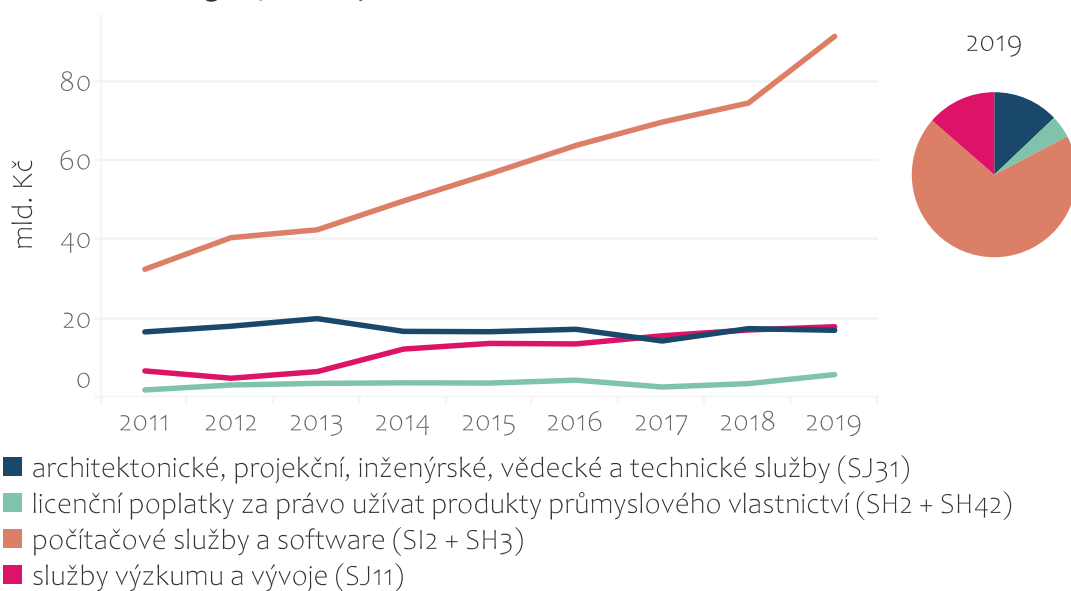
7.3.2 Příjmy z prodeje technologických služeb do zahraničí

Příjmy z prodeje technologických služeb do zahraničí

Podíl na příjmech z celkového vývozu služeb

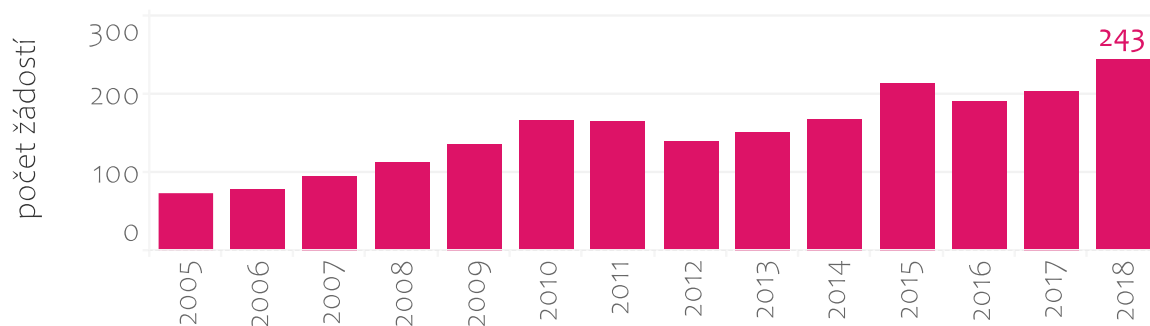

Podle technologických skupin

Zdroj dat: ČSÚ

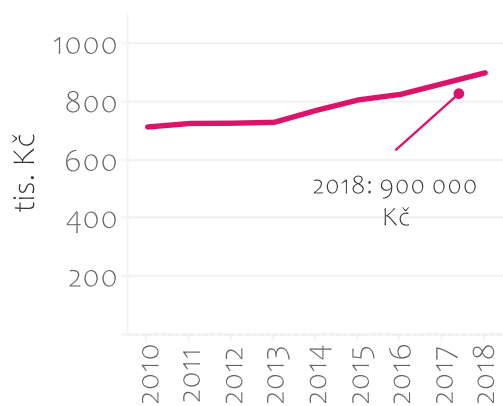
7.3.3 Patentované žádosti podané u Evropského patentového úřadu

Zdroj dat: ČSÚ

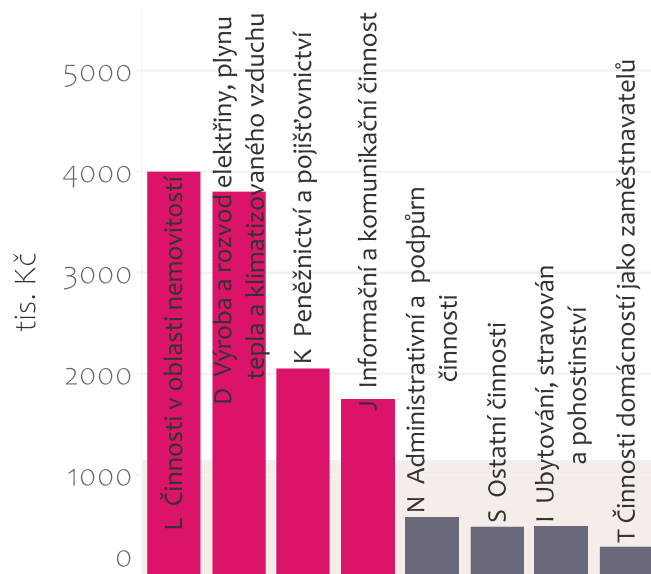
7.4.1 Produktivita práce

Produktivita práce celkem

Indikátor je definován jako HPH na počet pracovníků přepočtených na plnou pracovní dobu (FTE).

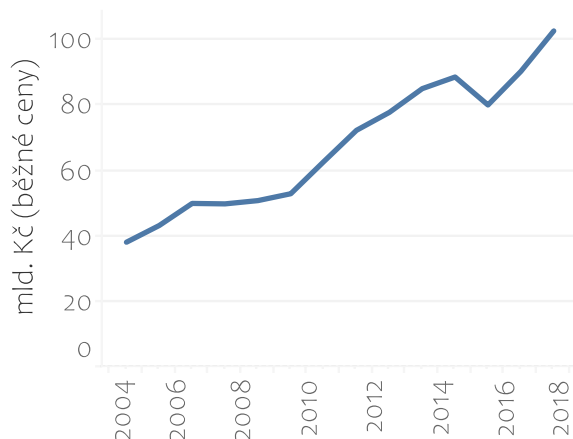
Ekonomické sektory s nejvyšší a nejnižší produktivitou (2018)

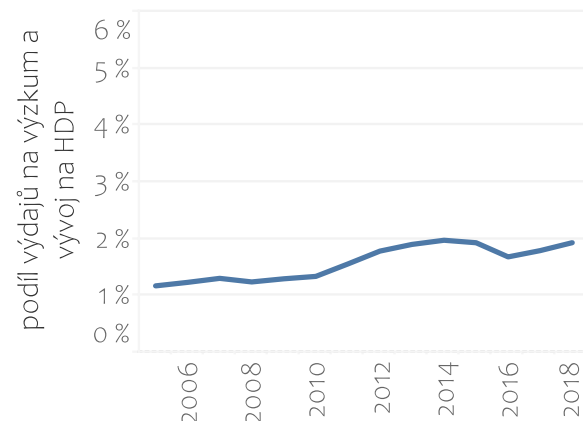
Zdroj dat: ČSÚ

8.1.1 Celkové výdaje na výzkum a vývoj (GERD)

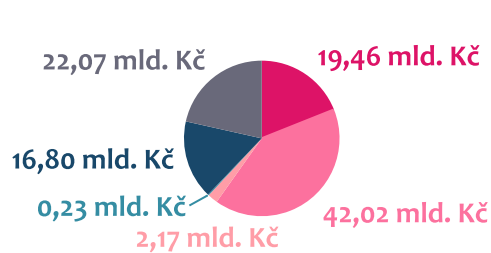
Celkové výdaje na výzkum a vývoj (v mld. Kč)

Intenzita výzkumu a vývoje (% HDP)

Výdaje na výzkum a vývoj podle sektoru (2018)

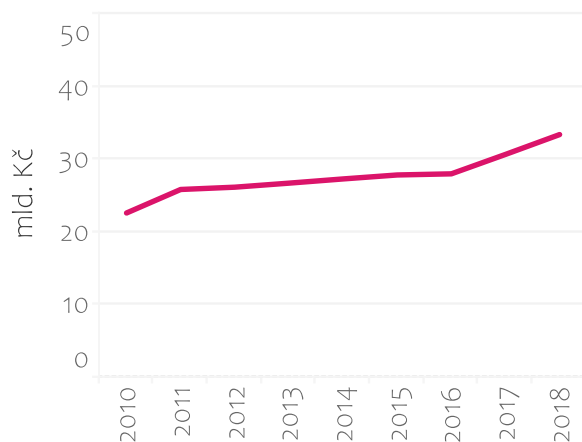
podnikatelský celkem - ukazatel BERD

- soukromé podniky domácí
- soukromé podniky pod zahraniční kontrolou
- veřejné podniky
- soukromý neziskový
- vládní celkem - ukazatel GOVERD
- vysokoškolský celkem - ukazatel HERD

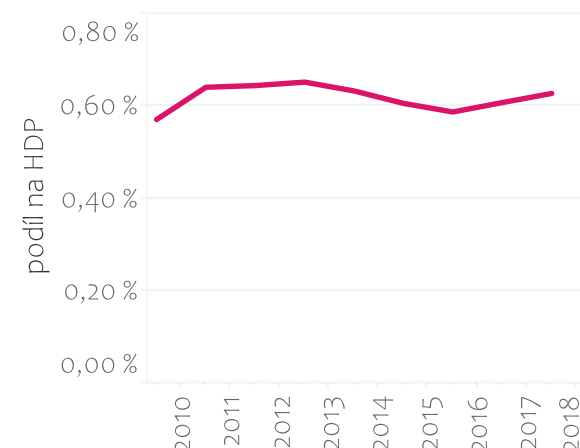
Zdroj dat: ČSÚ

8.1.2 Veřejné (státní) rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj (GBARD)

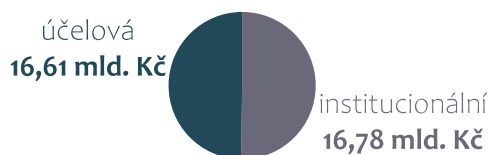
Státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj celkem (mld. Kč, běžné ceny)

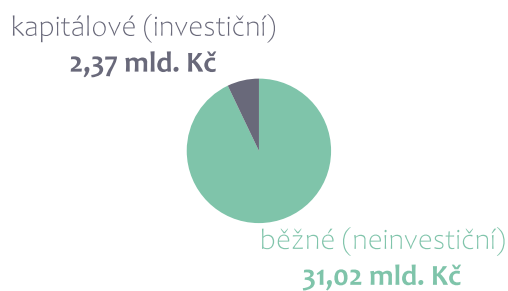
Podíl státních výdajů na výzkum a vývoj na HDP

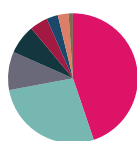
Institucionální vs. účelová podpora, 2018

Běžné vs. kapitálové výdaje, 2018

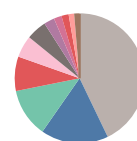

Příjemci podpory (2018)

- veřejné a státní vysoké školy
- pracoviště AV ČR
- soukromé podniky
- ostatní veřejná výzkumná a zkušební praco..
- veřejná zdravotnická zařízení
- zahraniční příjemci
- ostatní či nerozlišeno
- knihovny, archívy, muzea

Poskytovatelé podpory (2018)

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Akademie věd ČR
- Grantová agentura ČR
- Technologická agentura ČR
- Ministerstvo zdravotnictví
- Ministerstvo průmyslu a obchodu
- Ministerstvo zemědělství
- Ministerstvo vnitra
- Ministerstvo kultury
- Ministerstvo obrany
- ostatní poskytovatelé

Zdroj dat: ČSÚ

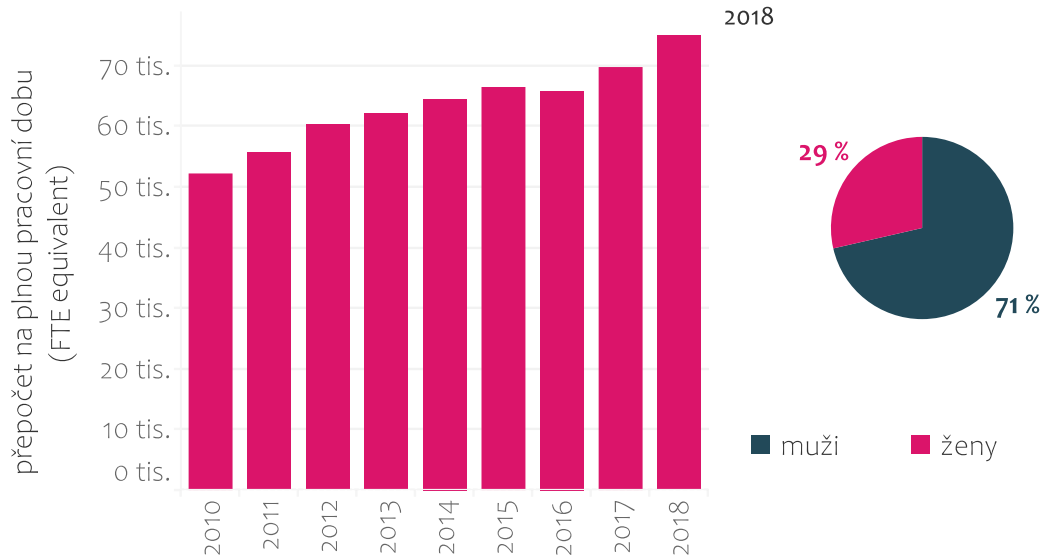

8.1.3 Celkový počet osob pracujících ve výzkumu a vývoji

Počet osob pracujících ve výzkumu a vývoji

Podíl mužů a žen (FTE)

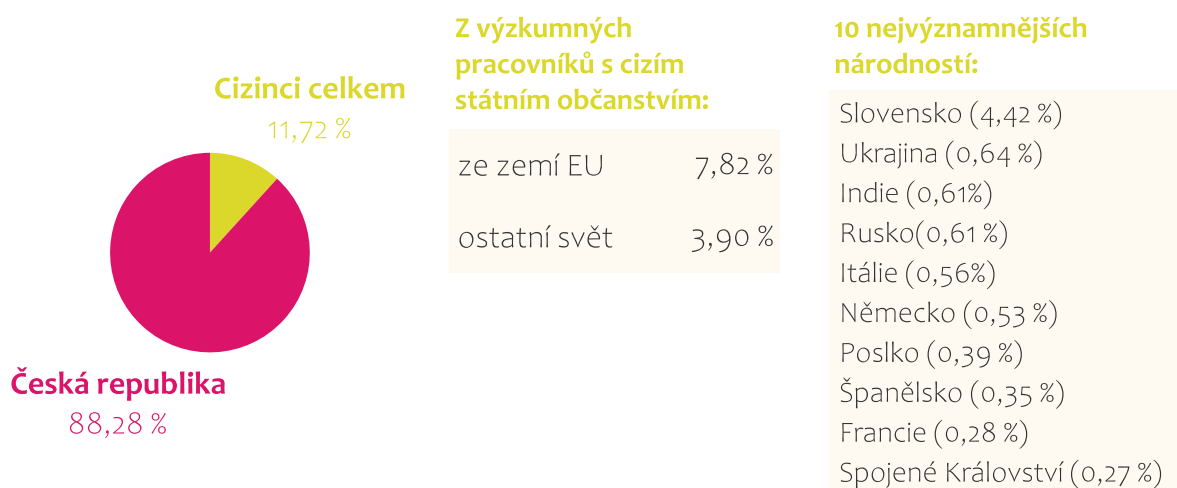
2018

Zdroj dat: ČSÚ

8.1.4 Výzkumní pracovníci s cizím státním občanstvím

Vysokoškolský a vládní sektor celkem

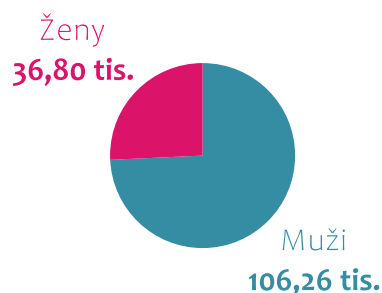
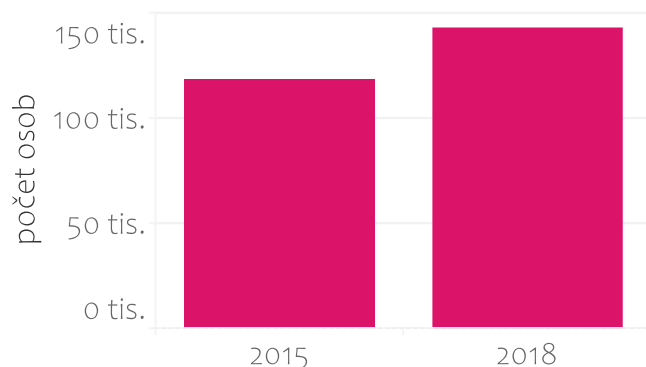

Zdroj dat: ČSÚ

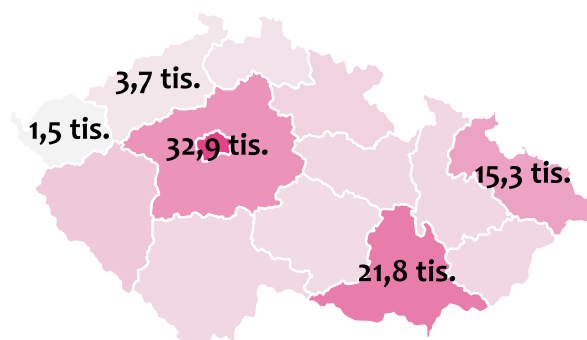
8.1.5. Specialisté v oblasti vědy a techniky (CZ-ISCO třída 21) - počty

Vývoj počtu specialistů v oblasti vědy a techniky
(tříleté klouzavé průměry)

Podle pohlaví (2018)

Podle krajů (2018)

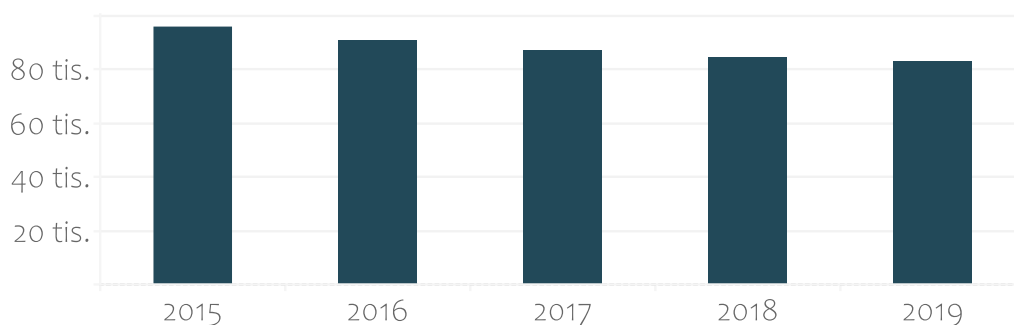
© 2020 Mapbox © OpenStreetMap

Zdroj dat: ČSÚ

8.1.6 Studenti a absolventi přírodovědných a technických oborů vzdělání na vysokých školách

Celkový počet

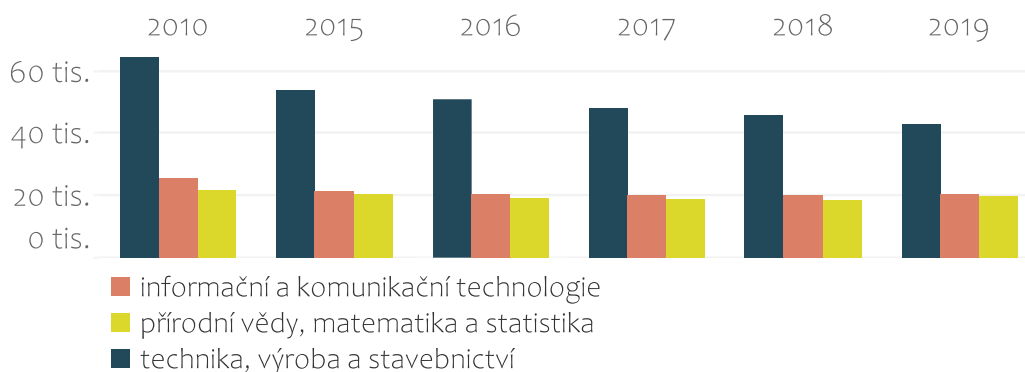
Evidenční počet k 31.12. příslušného roku

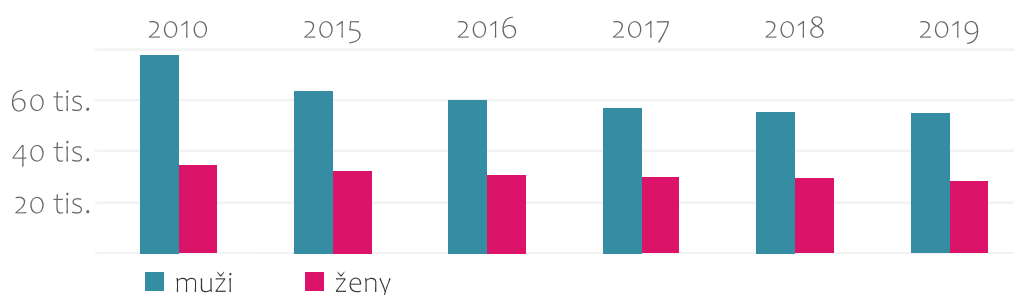
Zdroj dat: ČSÚ (podle údajů MŠMT ČR)

8.1.6 Studenti a absolventi přírodovědných a technických oborů vzdělání na vysokých školách

Podle oborů vzdělávání

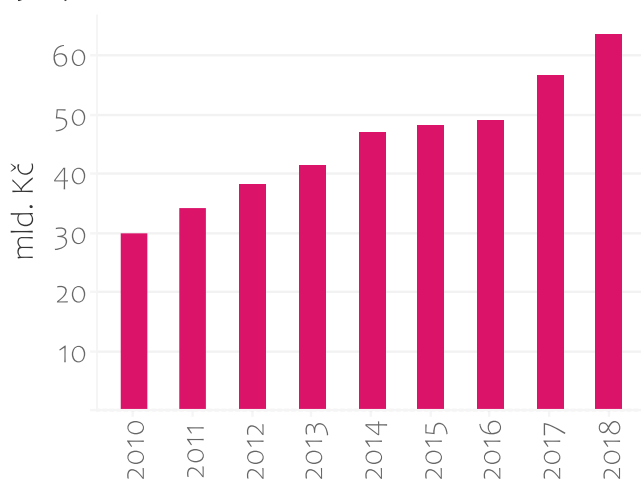
Podle pohlaví

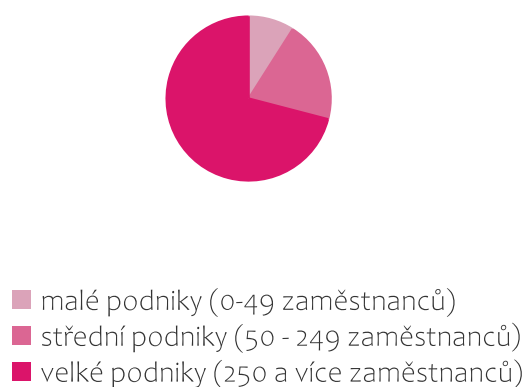
Zdroj dat: ČSÚ (podle údajů MŠMT ČR)

8.2.1 Výdaje na výzkum a vývoj v podnikatelském sektoru (BERD)

Vývoj ukazatele BERD

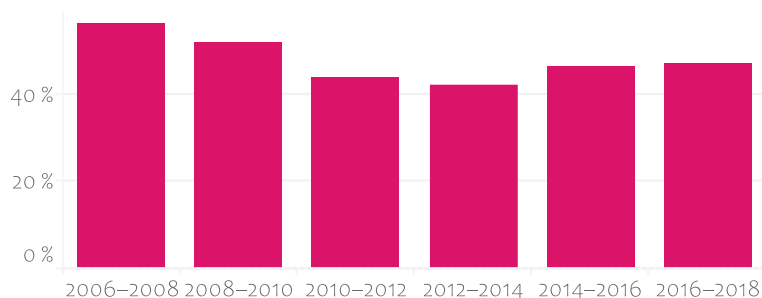
Podle velikosti podniků (2018)

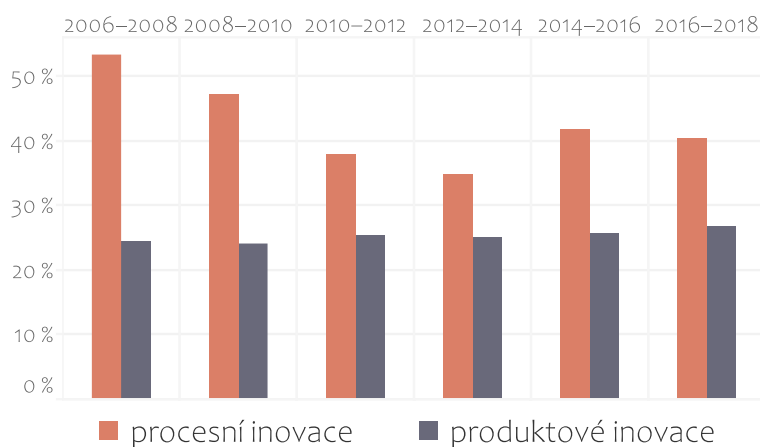
Zdroj dat: ČSÚ

8.2.2 Podniky s technickými (produktovými nebo procesními) inovacemi

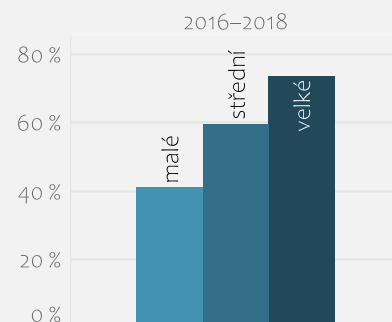
Podíl podniků s produktovými nebo procesními inovacemi na celkovém počtu podniků

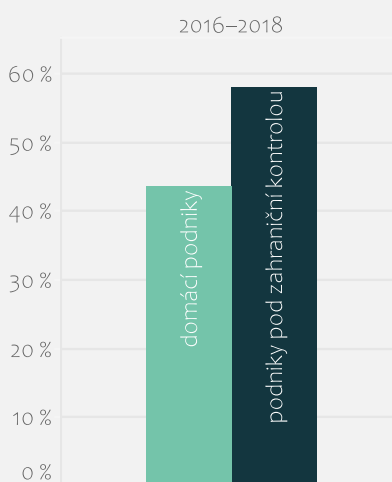
Podíl podniků s produktovými nebo procesními inovacemi

Podle velikosti

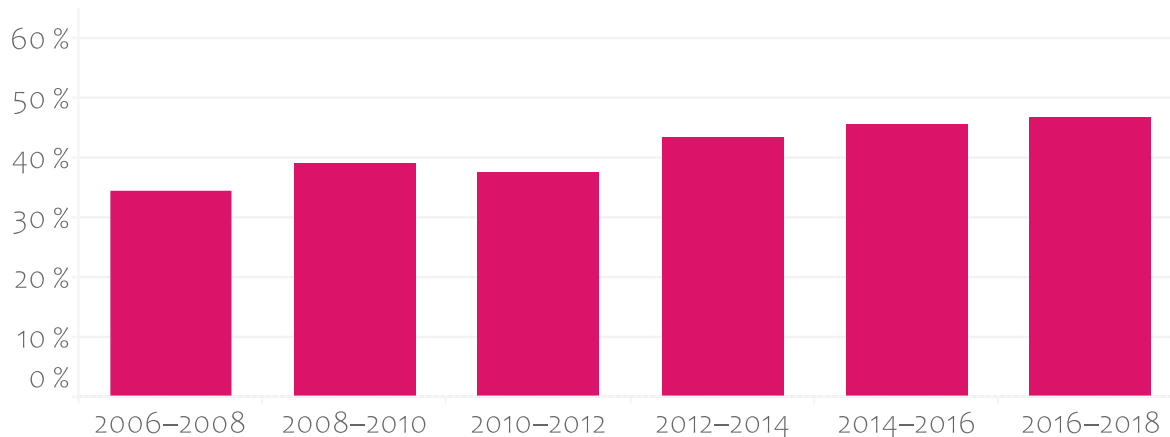
Podle vlastnictví podniku

Zdroj dat: ČSÚ

8.2.3 Podniky provádějící výzkumnou a vývojovou činnost v rámci svých inovačních aktivit

% z inovačních podniků

Zdroj dat: ČSÚ

8.2.4 Celkové náklady na technické inovace

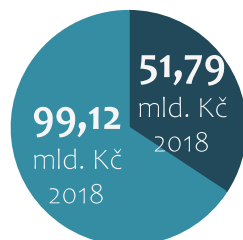
Náklady podniků s 10 a více zaměstnanými osobami v Česku

2018

Celkem

Podle vlastnictví podniků

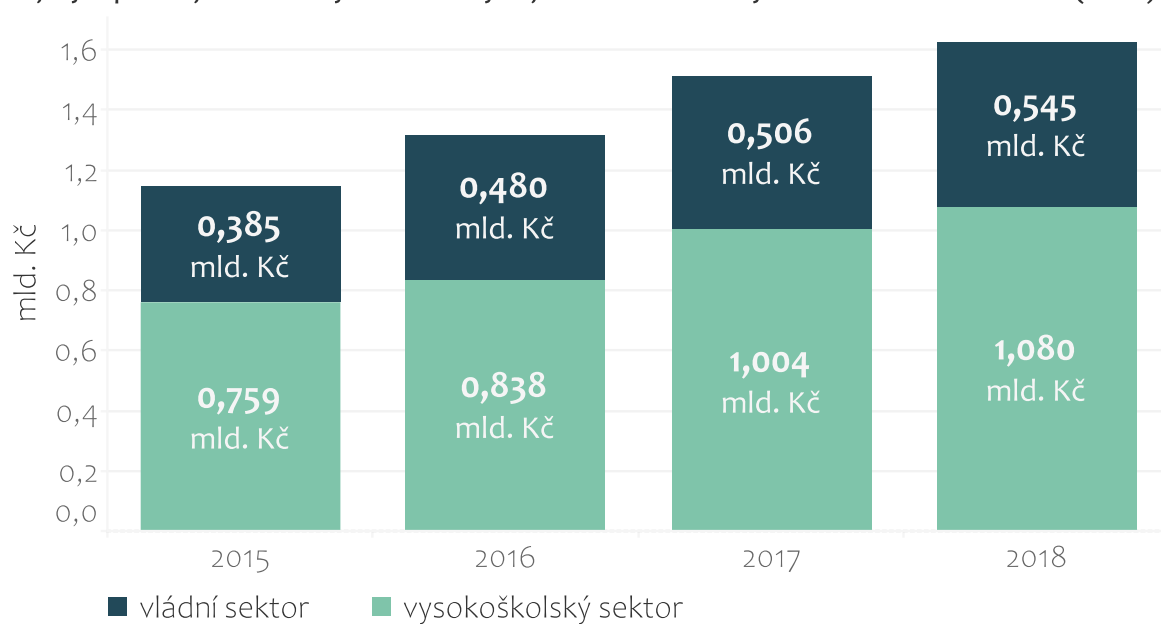
■ domácí podniky

■ podniky pod zahraniční kontrolou

Zdroj dat: ČSÚ

8.2.5 Příjmy z prodeje služeb výzkumu a vývoje

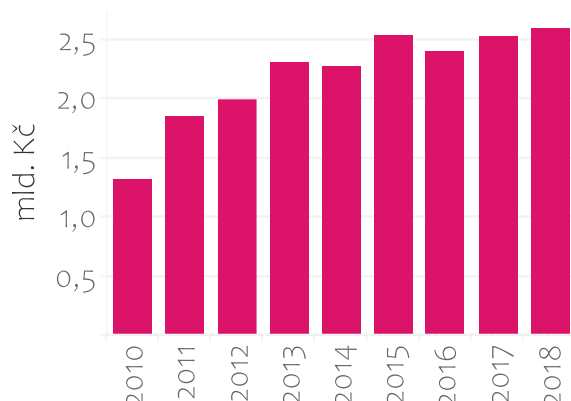
Příjmy z prodeje služeb výzkumu a vývoje ve vládním a vysokoškolském sektoru (2018)

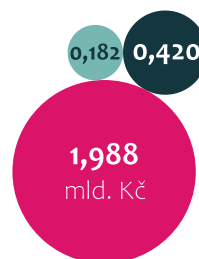
Zdroj dat: ČSÚ

8.2.6 Nepřímá veřejná (daňová) podpora výzkumu a vývoje v podnikatelském sektoru (GTARD)

Celkem

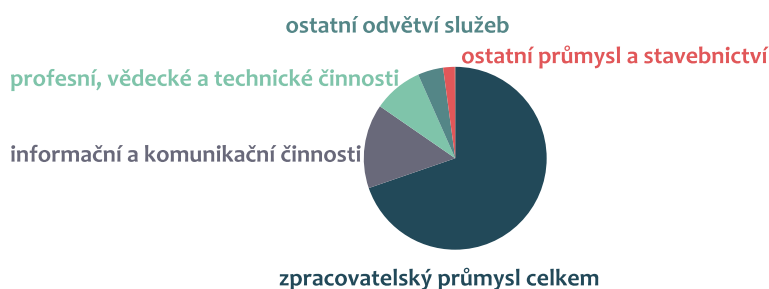

Podle velikosti podniků (2018)

- malé podniky (0-49 zaměstnanců)
- střední podniky (50 - 249 zaměstnanců)
- velké podniky (250 a více zaměstnanců)

Podíl jednotlivých секcí NACE

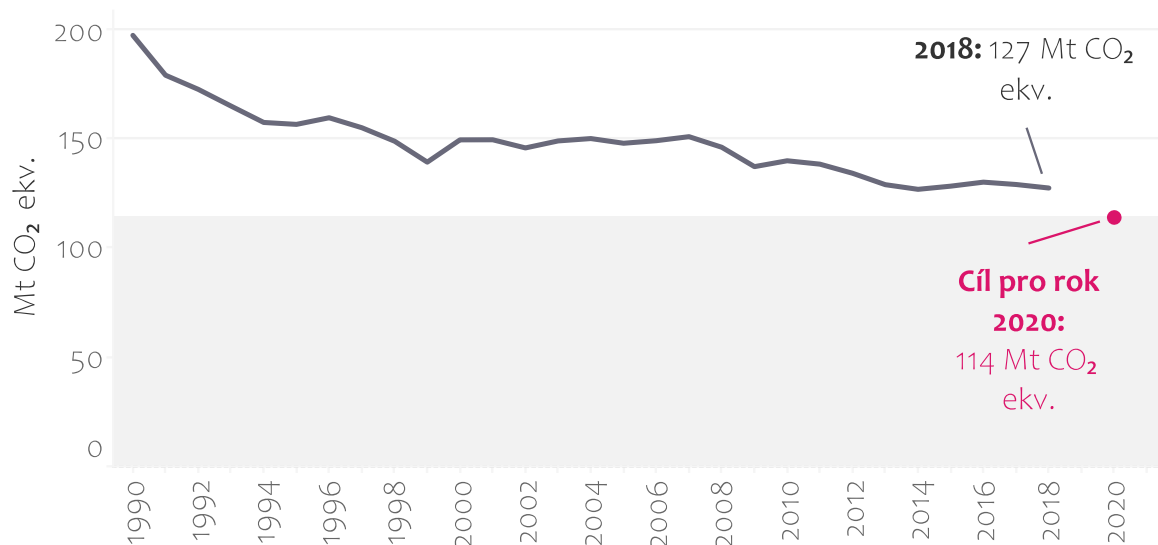
Skupiny NACE s nejvyšší podporou (2018)

- automobilový průmysl
- elektrotechnický průmysl
- výroba ost. dopravních prostředků a zařízení
- strojírenský průmysl
- výzkum a vývoj

Zdroj dat: ČSÚ

9.1.1 Emise skleníkových plynů

Celkové emise skleníkových plynů
(bez LULUCF)

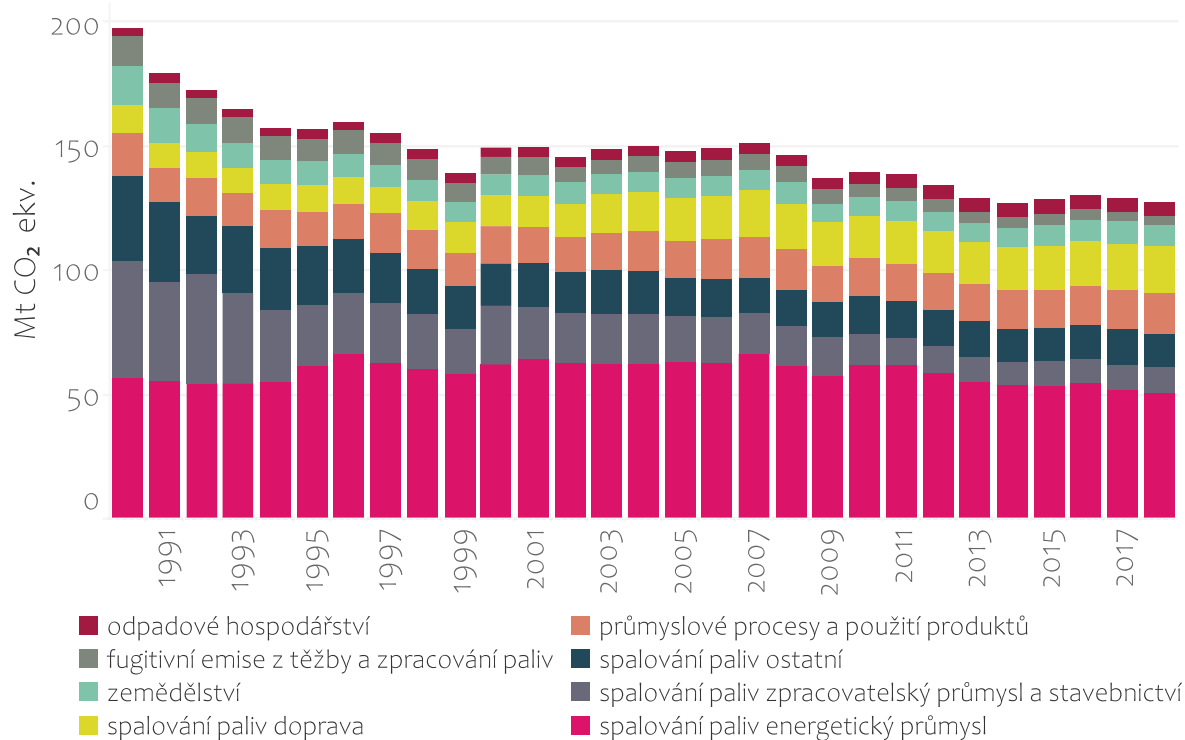

Zdroj dat: MŽP ČR

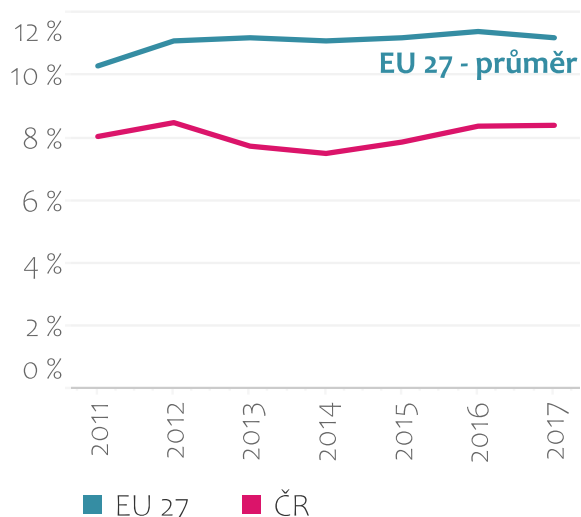
9.1.1 Emise skleníkových plynů

Podle sektorů
(bez LULUCF)

Zdroj dat: MŽP ČR

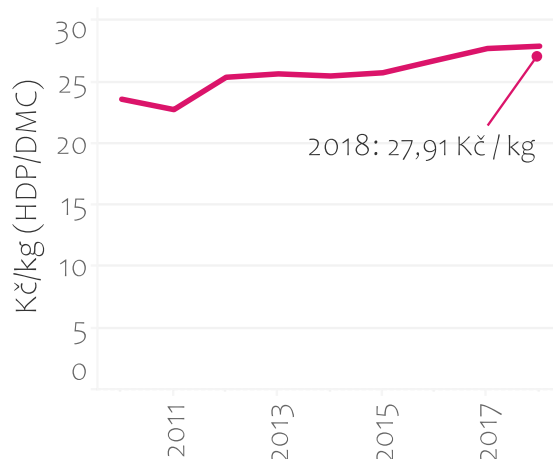
9.2.1 Podíl objemu produkce druhotných surovin na přímém materiálovém vstupu

Zdroj dat: ČSÚ, EUROSTAT

9.3.1 Efektivita využívání zdrojů

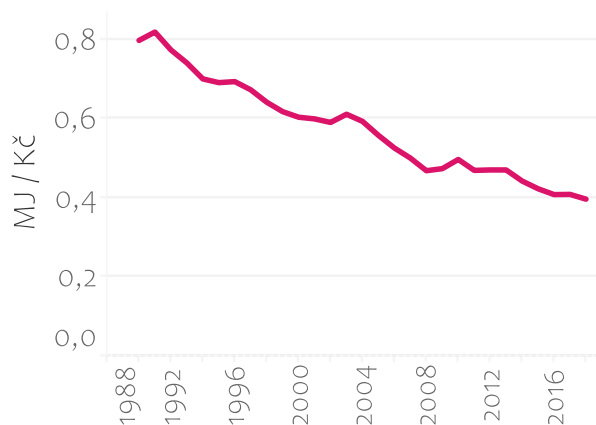
Materiálová produktivita
Poměr HDP a domácí materiálové spotřeby (DMC)

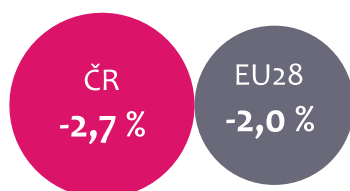
Zdroj dat: ČSÚ

9.3.2 Energetická náročnost HDP

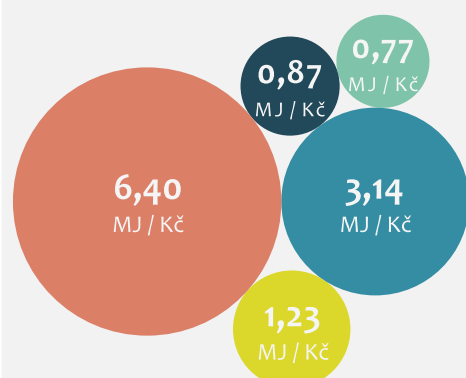
Energetická náročnost HDP pro ČR

Průměrná roční změna mezi lety 2005 a 2017

Obory s nejvyšší energetickou náročností (2018)

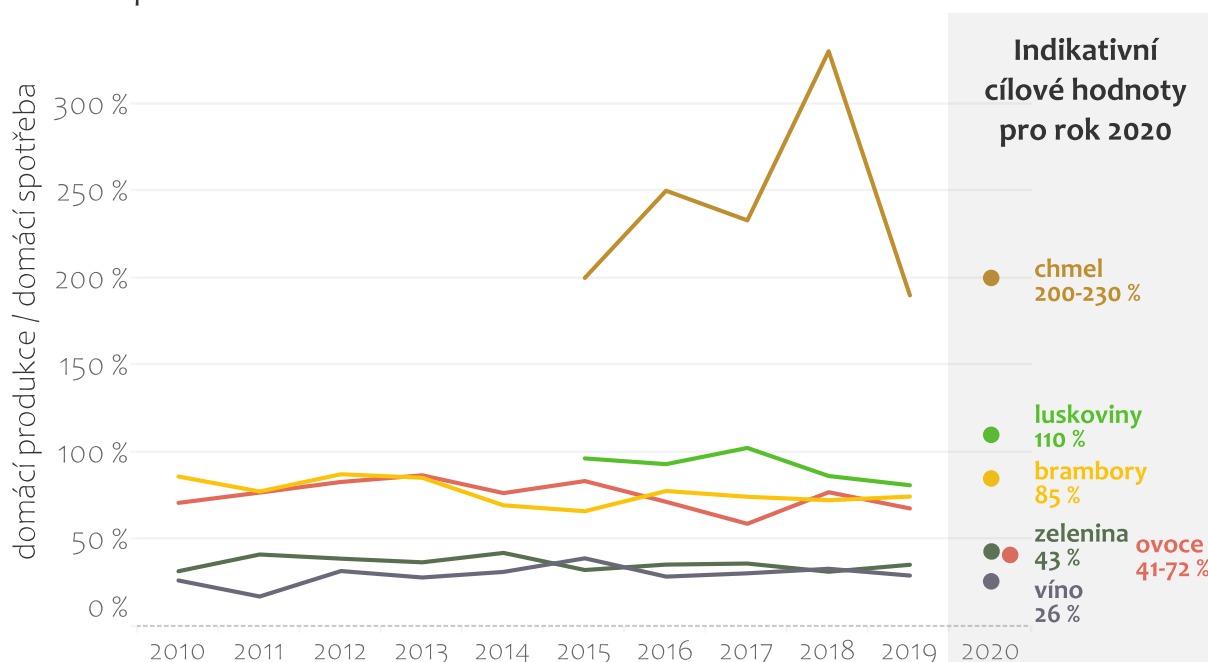

- elektřina, plyn, pára, klimatizace a voda
- výroba základních kovů
- výroba papíru a výrobků z papíru
- výroba ost. nekovových minerálních výrobků
- papír a tisk

Zdroj dat: ČSÚ

9.4.1 Míra soběstačnosti ČR v produkci základních potravin, krmiv a technických plodin

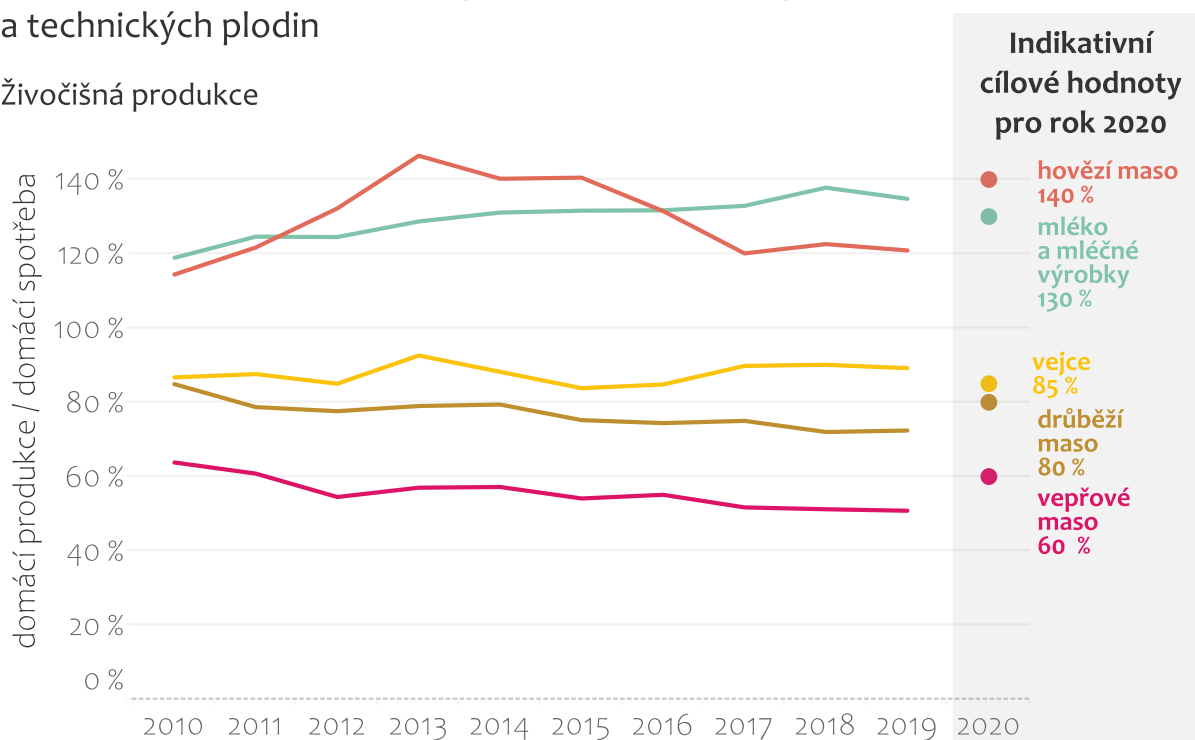
Rostlinná produkce

Zdroj dat: MZe ČR

9.4.1 Míra soběstačnosti ČR v produkci základních potravin, krmiv a technických plodin

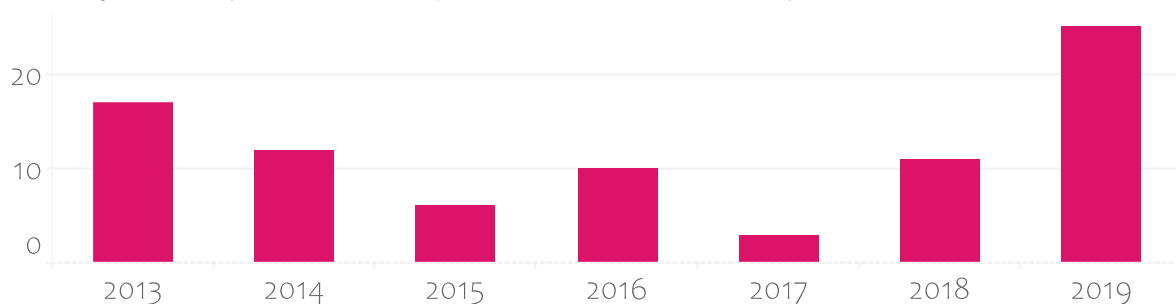
Živočišná produkce

Zdroj dat: MZe ČR

10.1.1 Trvalá státní kontrola nad systémem kritické infrastruktury a rozvíjení systému ochrany kritické infrastruktury

Počet provedených kontrol subjektů kritické infrastruktury

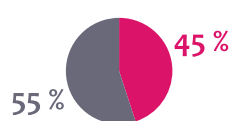
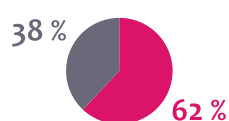

Zdroj dat: MV ČR

10.2.1 Postup v budování transevropské dopravní sítě

Silniční infrastruktura (2020)

Železniční tratě (2020)

■ podíl modernizovaných tratí
■ podíl nemodernizovaných tratí

Zdroj dat: MD ČR

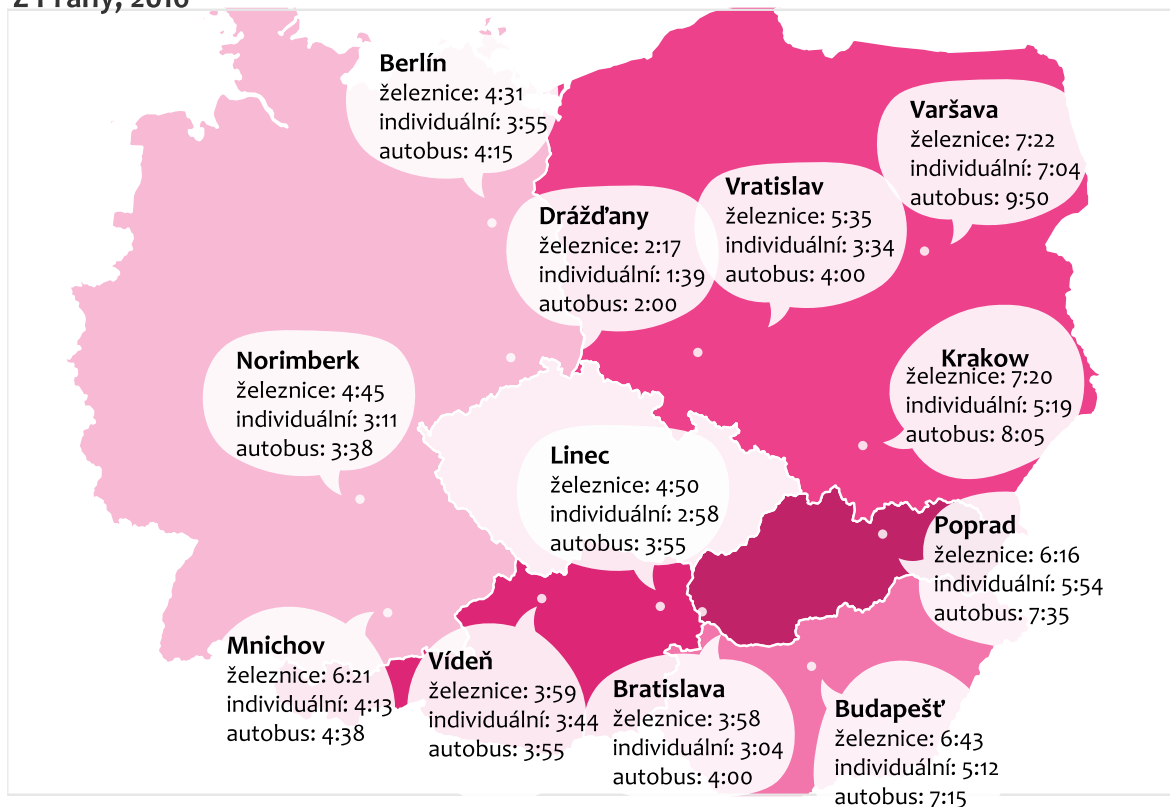
10.2.2 Jízdní doba do vybraných zahraničních měst

Porovnání systémové jízdní doby na železnici s cestovní dobou po silnici za optimálních podmínek pro individuální a linkovou autobusovou dopravu.

Z Brna, 2016

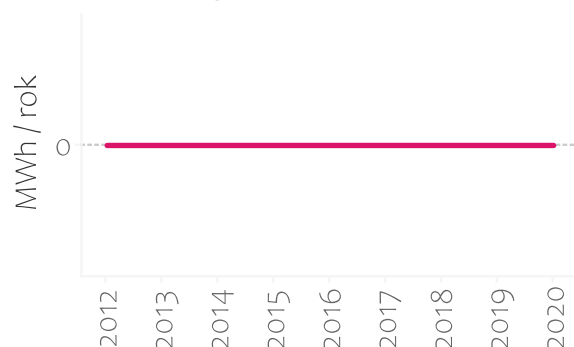
Z Prahy, 2016

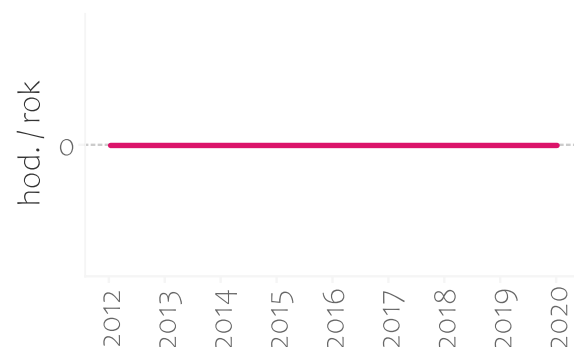
Zdroj dat: MD ČR

10.3.1 Výkonová přiměřenost přenosové soustavy

Nedodaná energie

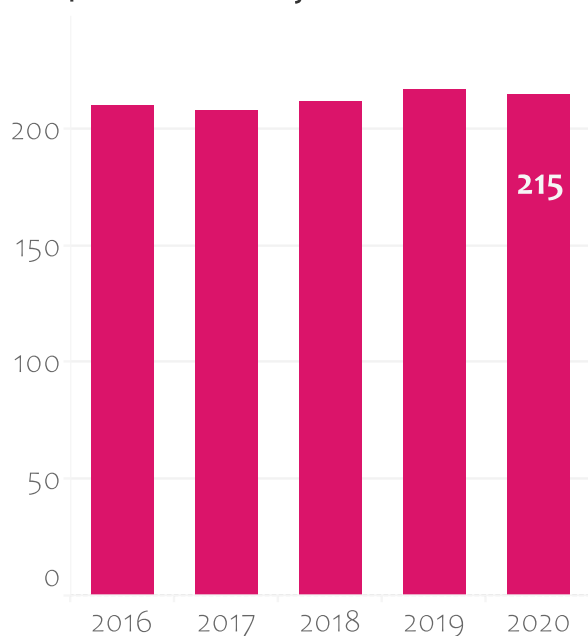

Počet hodin, kdy není pokryté zařízení

Zdroj dat: ČEPS

10.4.1 Počet účinných soustav zásobování tepelnou energií

Počet soustav zásobování tepelnou energií, které v uplynulém roce splnily podmínky definice účinné soustavy zásobování tepelnou energií podle § 2 písm. v) zákona č. 165/2012 Sb. a **významně tak přispívají k využití místně dostupných obnovitelných a druhotných zdrojů energie a tepla z kombinované výroby elektřiny a tepla.**

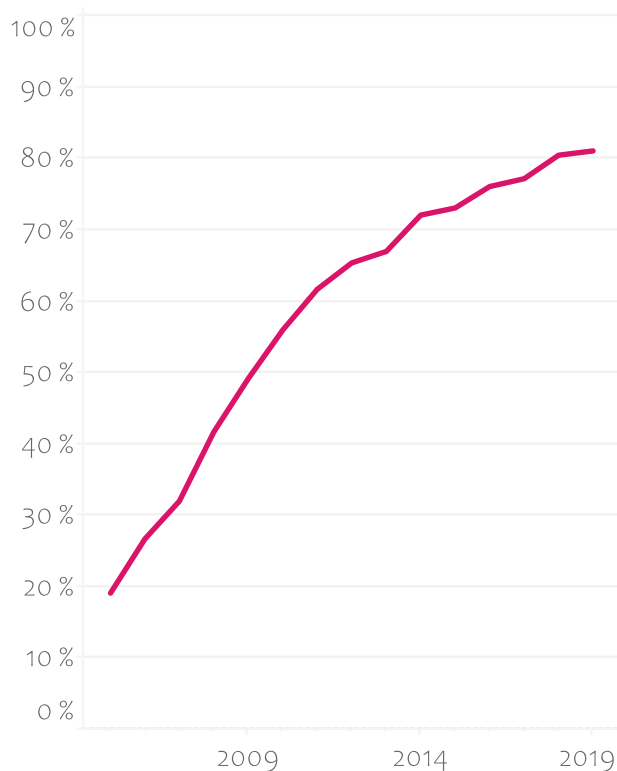
Definice účinné soustavy:

- 50 % tepla z obnovitelných zdrojů
- 50 % tepla z druhotných zdrojů
- 75 % tepla z kombinované výroby tepla a elektřiny
- nebo 50 % tepla z kombinace uvedených možností

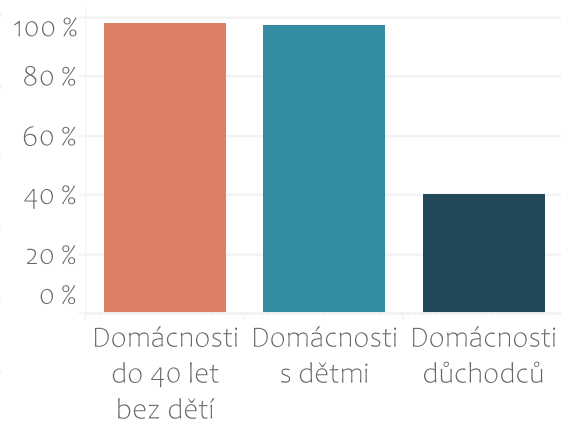
Zdroj dat: ERÚ

10.5.1 Přístup obyvatel ČR k internetu

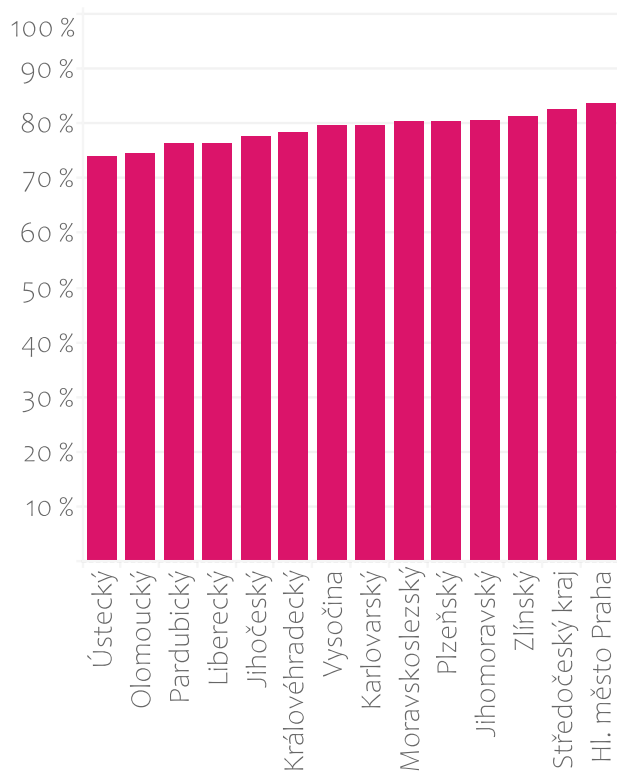
Domácnosti celkem

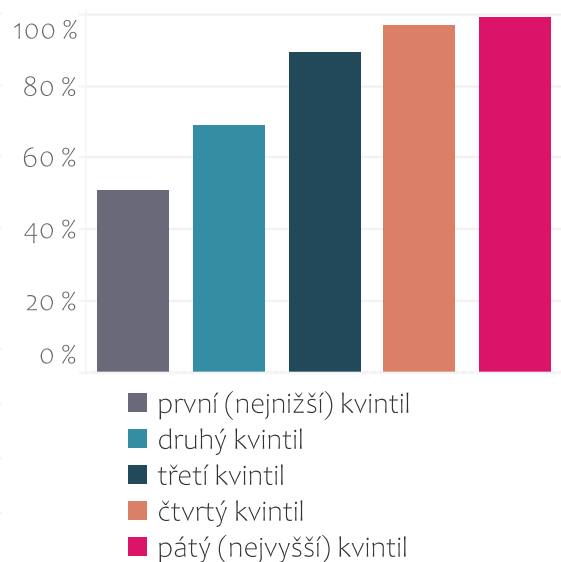
Vybrané domácnosti (2019)

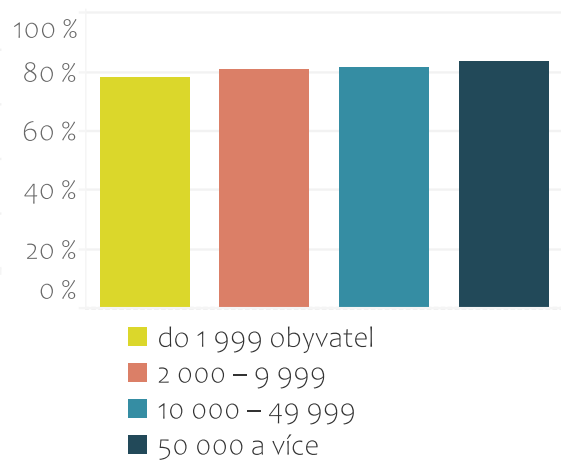
Podle krajů (2018)

Podle příjmů domácností (2019)

Podle velikosti obce (2019)

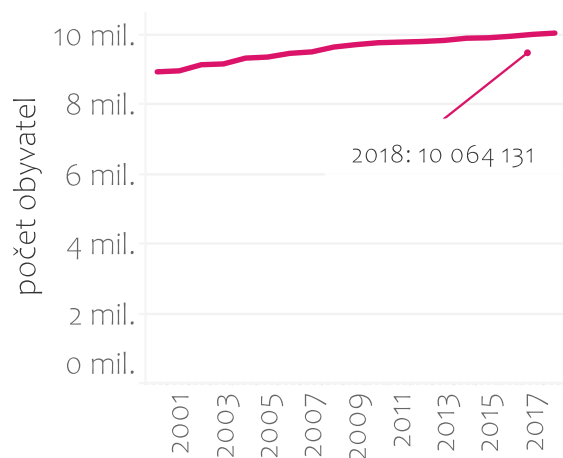

Zdroj dat: ČSÚ

10.6.1 Obyvatelé zásobovaní vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu

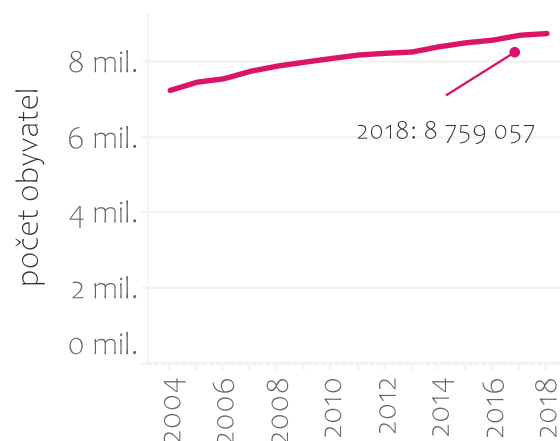
Celá ČR

Zdroj dat: ČSÚ

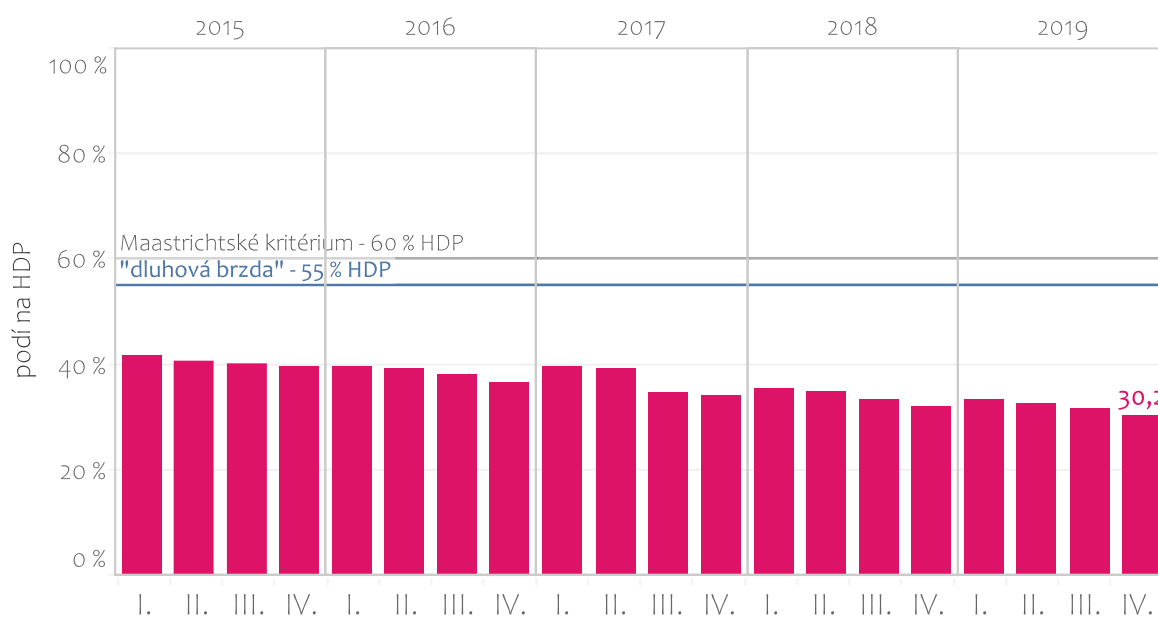
10.6.2 Obyvatelé trvale bydlící v domech napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu s koncovou ČOV

Celá ČR

Zdroj dat: ČSÚ

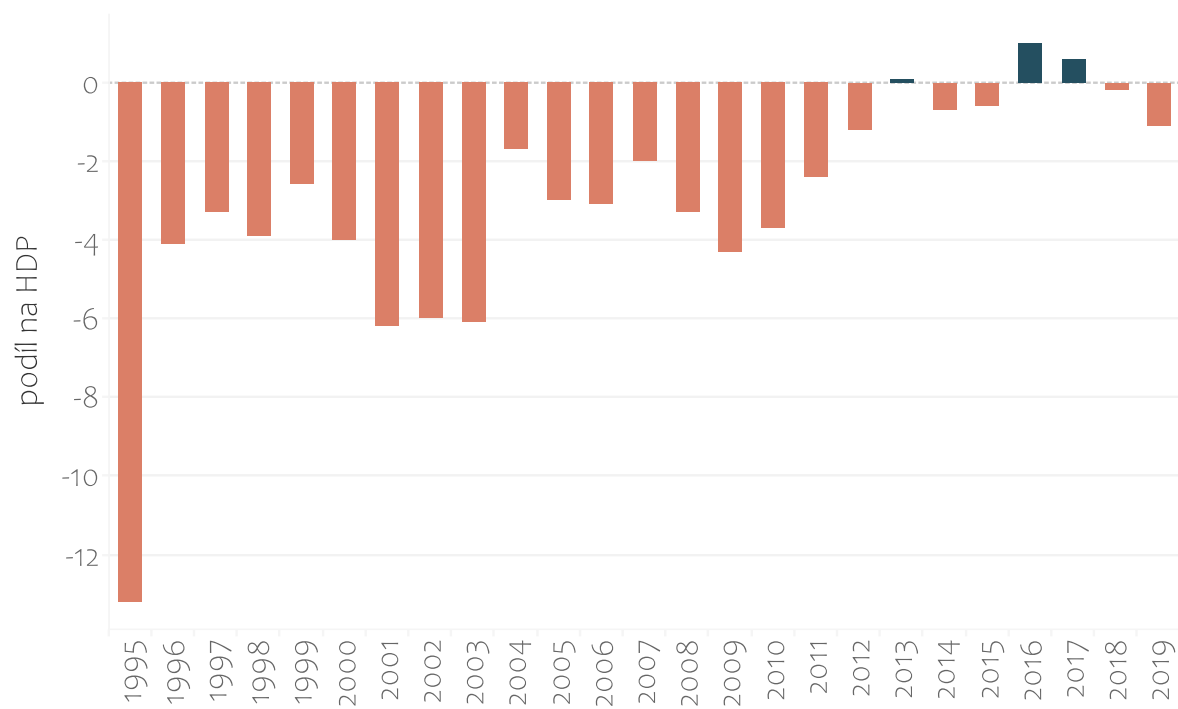
11.1.1 Dluh sektoru vládních institucí

Zdroj dat: ČSÚ

11.1.2 Strukturální saldo sektoru vládních institucí

Deficit veřejných financí očištěný o hospodářský cyklus a jednorázové či přechodné operace

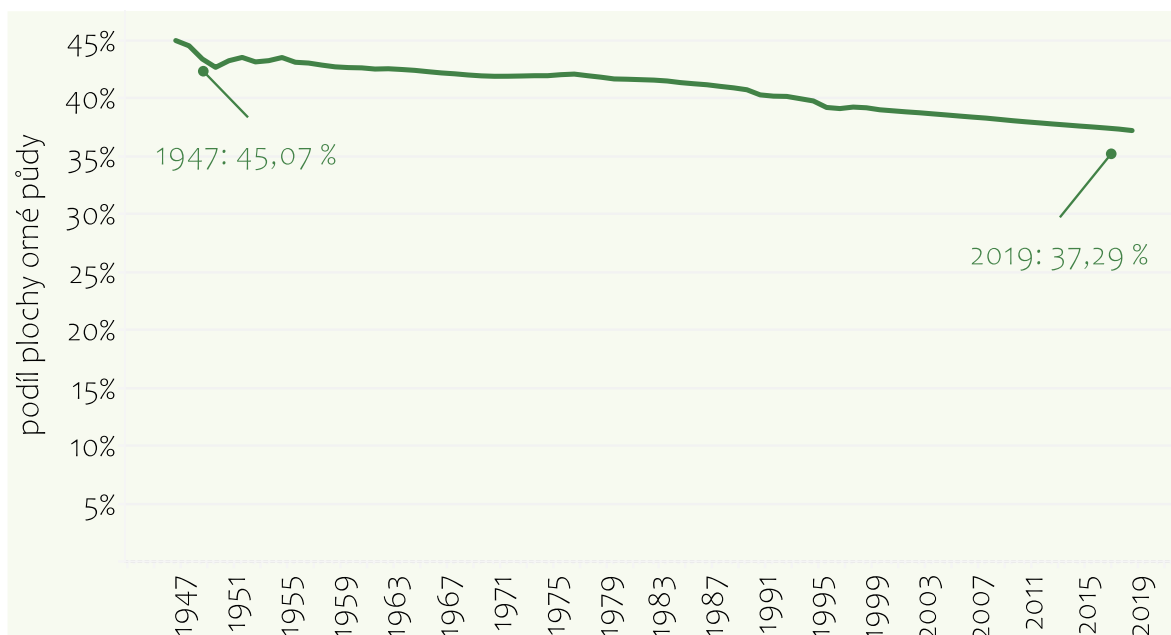

Zdroj dat: MF ČR

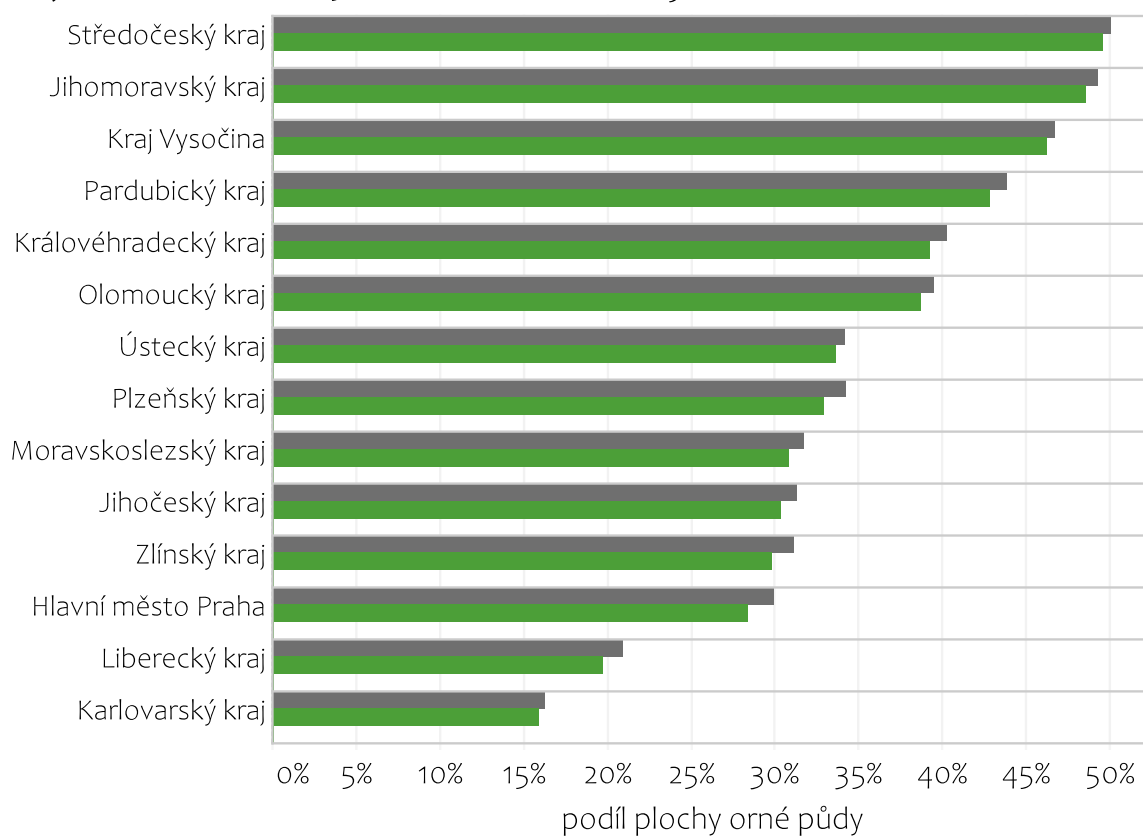
3. Odolné ekosystémy

12.2.1 Podíl orné půdy

Celkem v ČR

V krajích v roce 2010 a 2019

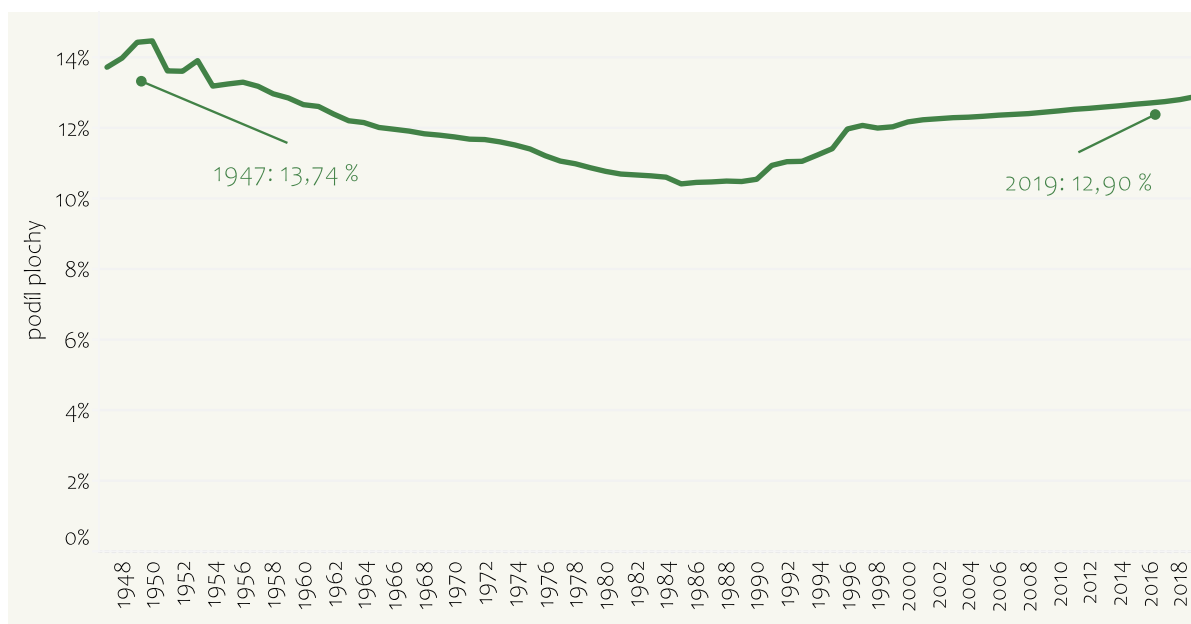

Zdroj dat: ČSÚ

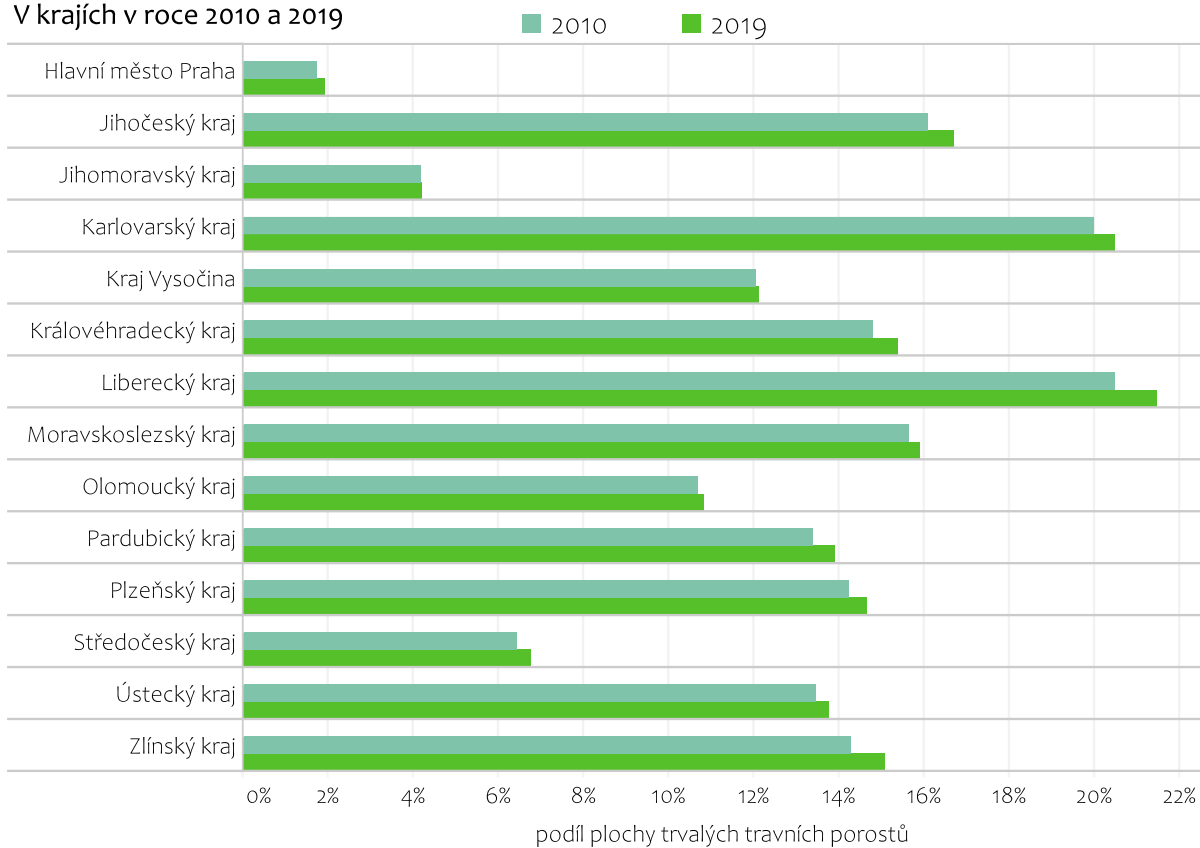
12.2.2 Podíl trvalých travních porostů

Podíl trvalých travních porostů na celkové ploše půdního fondu ČR

Celkem v ČR

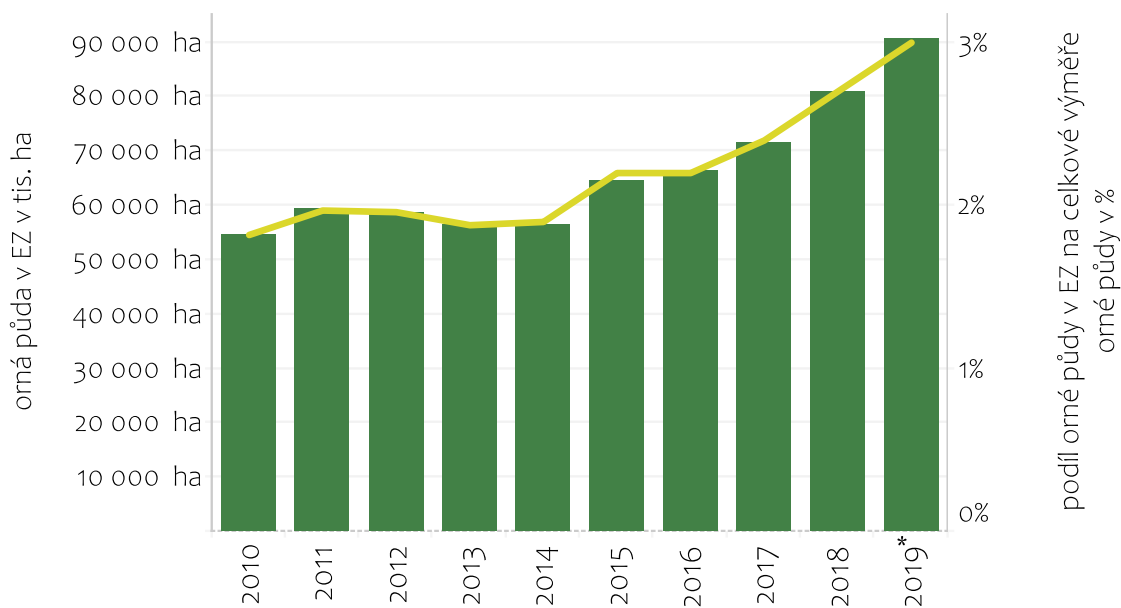
V krajích v roce 2010 a 2019

Zdroj dat: ČSÚ

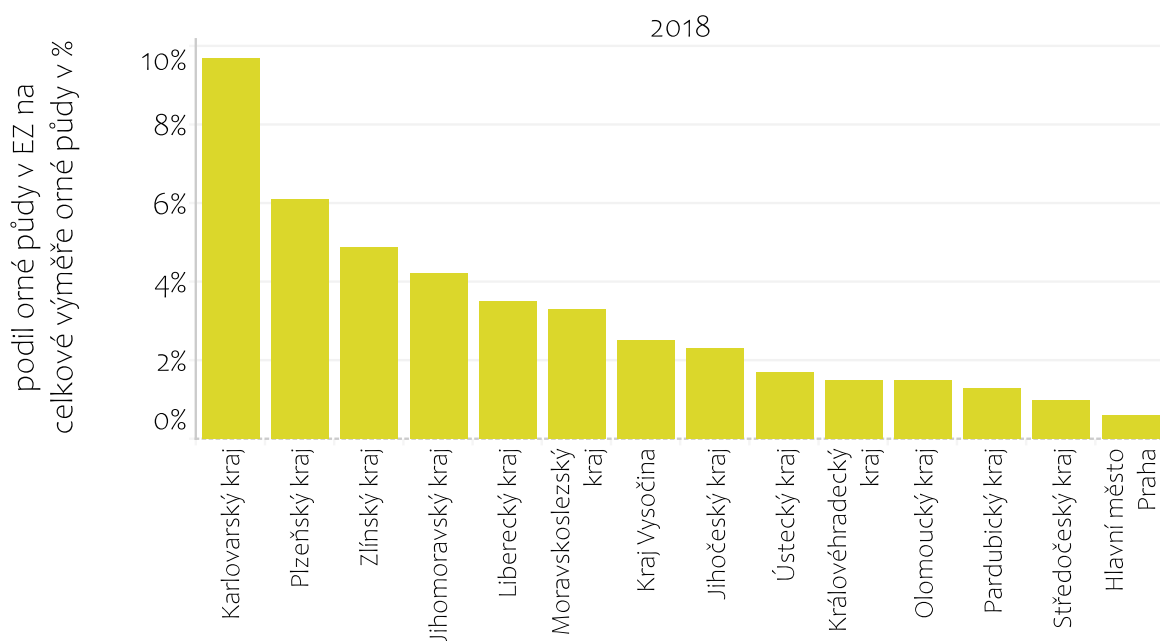
12.3.1 Podíl orné půdy obhospodařované v režimu ekologického zemědělství (EZ)

Celkem v ČR

* Tato čísla nejsou konečná a mohou se lehce lišit od čísel která budou uvedena v ročence EZ pro rok 2019.

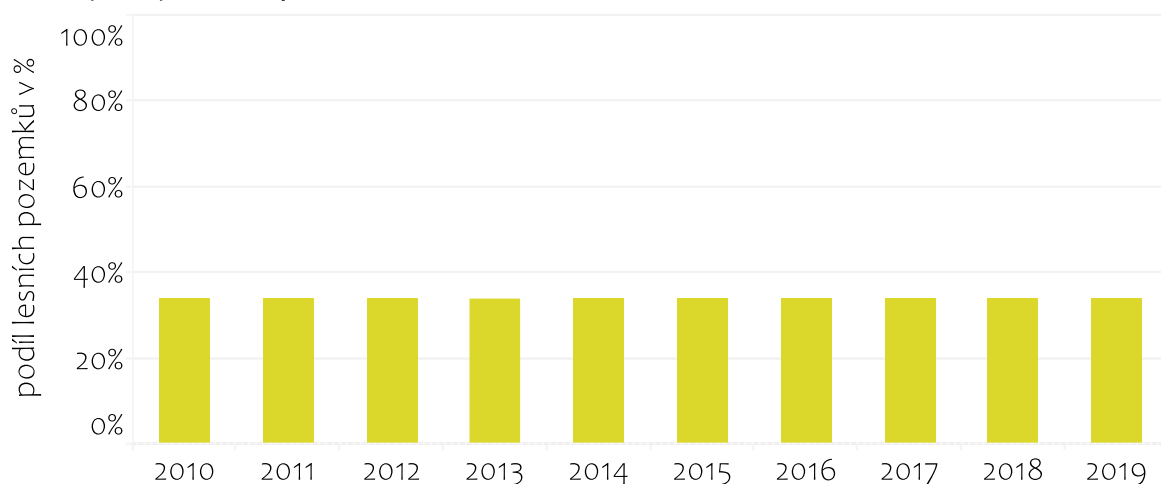
V krajích

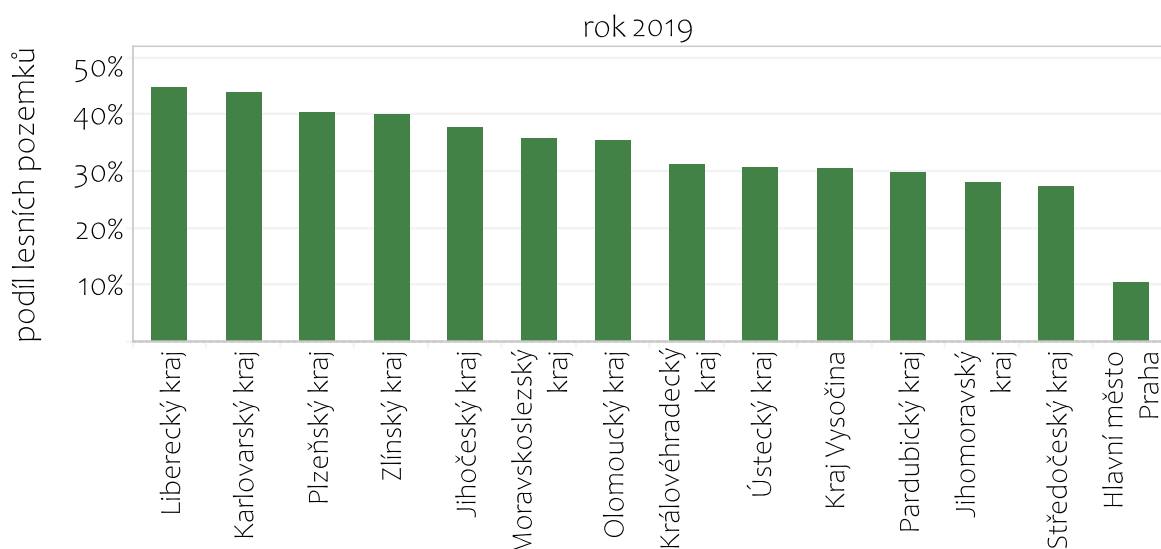
Zdroj dat: MZe ČR

12.4.1 Podíl lesní půdy na celkové rozloze ČR

Podíl výměry lesních pozemků na celkové rozloze ČR

Podíl výměry lesních pozemků na celkové rozloze ČR v krajích

Zdroj dat: ČSÚ

12.5.1 Počet kritických míst na dálkových migračních koridorech

Indikátor se stanoví jako počet vyřešených kritických míst na dálkových migračních koridorech, vymezených jako jeden z výstupů projektu VaV SP/2d4/36/o8 Vyhodnocení migrační propustnosti krajiny pro velké savce a návrh ochranných a optimalizačních opatření

	2010	2015
Počet kritických míst na dálkových migračních koridorech	29	29

Většinou se jedná o křížení koridorů s dálnicemi, v ostatních případech je koridor veden dlouhým úsekem bezlesí či silně zastavěným územím

Zdroj dat: MŽP ČR

13.1.1 Stav evropsky významných typů přírodních stanovišť

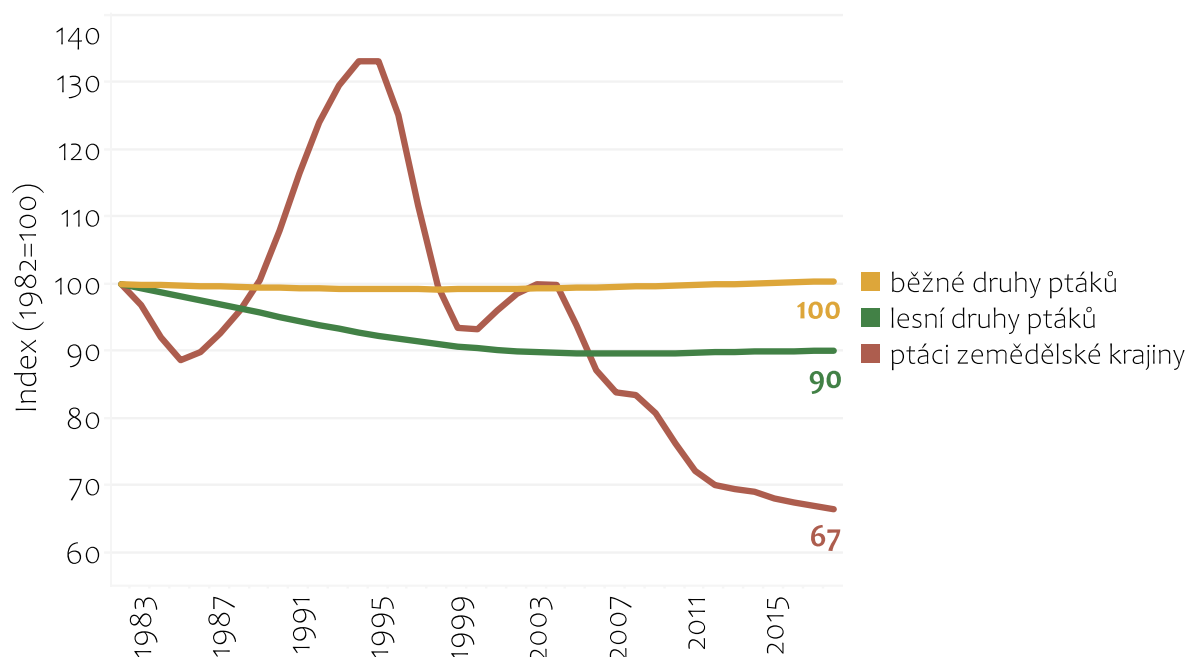
Indikátor je výsledkem hodnocení stavu evropsky významných typů přírodních stanovišť na škále příznivý stav – nedostatečný stav – nepříznivý stav – neznámý stav. Vyjadřuje podíl typů přírodních stanovišť nacházejících se v každém ze čtyř výše uvedených stavů.

Zdroj: MŽP ČR

13.1.2 Indikátor druhů ptáků

Indikátorem je index změn početnosti jedinců běžných druhů ptáků, ptáků zemědělské krajiny a lesních druhů ptáků.

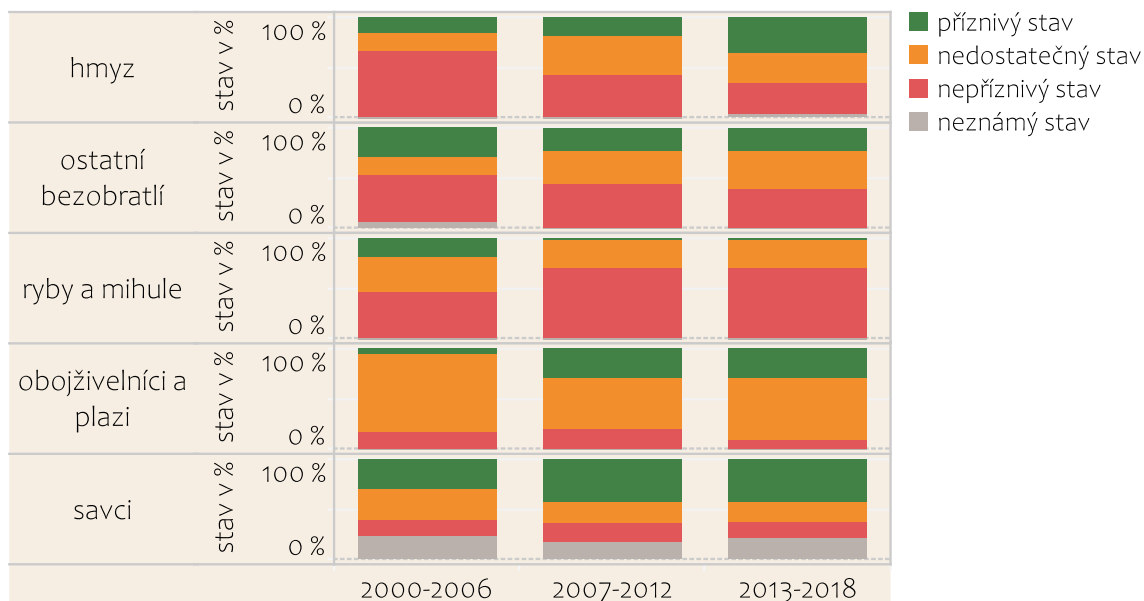
Zdroj dat: MZe ČR, MŽP ČR

13.1.3 Stav evropsky významných druhů živočichů a rostlin

Indikátor je výsledkem hodnocení stavu evropsky významných druhů živočichů a rostlin na škále příznivý stav – nedostatečný stav – nepříznivý stav – neznámý stav.

Vyjadřuje podíl druhů nacházejících se v každém ze čtyř výše uvedených stavů.

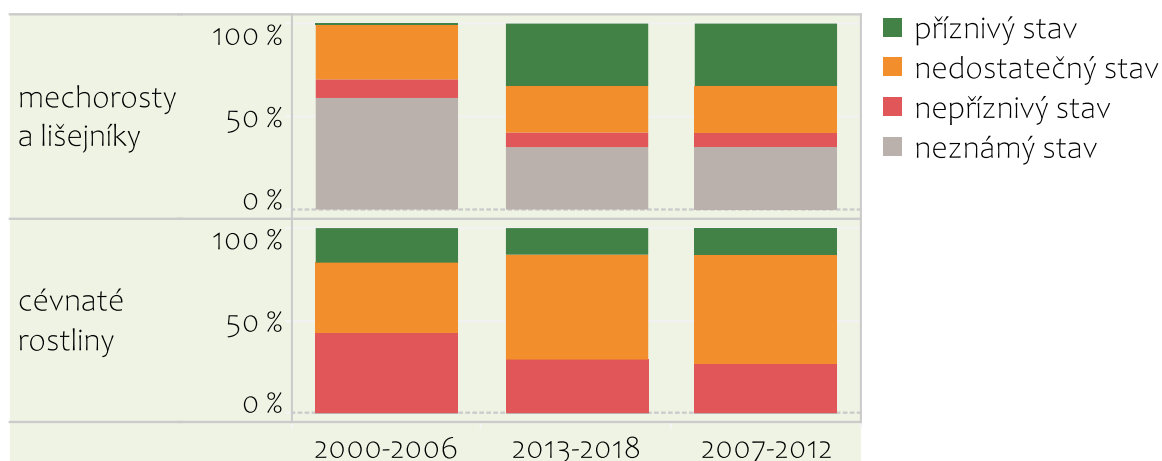
Živočichové

Zdroj dat: MŽP ČR

13.1.3 Stav evropsky významných druhů živočichů a rostlin

Rostliny

Zdroj dat: MŽP ČR

13.1.4 Index červených seznamů

Index červených seznamů je vyjádřením trendů ve stavu ohrožení druhů, na základě velikosti jejich populace a areálu. Stav je hodnocen pomocí kategorií používaných v červených seznamech IUCN (v rozsahu LC málo dotčený až EX vyhynulý nebo vyhubený a EW vyhynulý nebo vyhubený ve volné přírodě, popř. RE vyhynulý nebo vyhubený v určité části světa). První české červené seznamy založené na striktním uplatňování metodiky IUCN byly publikovány až v roce 2017, a to pro cévnaté rostliny, bezobratlé a obratlovce.

Červené seznamy	rok: 2017						Index
	EX+EW+RE (5)	CR (4)	EN (3)	VU (2)	NT (1)	LC (0)	
Cévnatých rostlin	6	284	412	212	365	784	0,69
Bezobratlých	463	1420	1706	2253	1034	25408	0,88
Mihulí a ryb	10	15	2	8	8	16	0,53
Obojživelníků	0	5	5	5	7	0	0,53
Plazů	0	1	3	3	3	0	0,56
Ptáků	11	35	28	36	15	87	0,65
Savců	3	10	1	4	4	59	0,83

Index pro hodnocené období se vypočte násobením počtu druhů v každé kategorii červených seznamů váhou dané kategorie. Ukazatelem je pak rozdíl mezi těmito hodnotami pro jednotlivé skupiny mezi hodnocenými roky. Stav má být hodnocen v pravidelném intervalu.

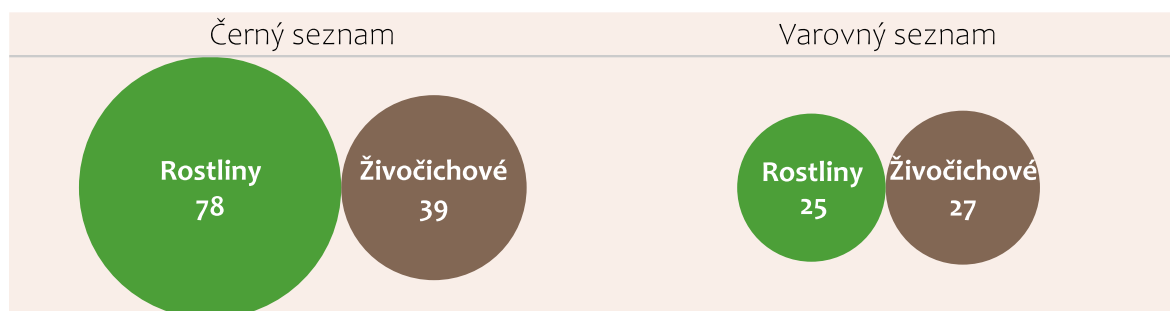
Index dosahuje hodnoty od 0 do 1, kdy 0 znamená, že všechny druhy zkoumané skupiny jsou vyhynulé, 1 znamená, že žádné nejsou ohroženy vyhynutím. Ukazatelem je rozdíl mezi těmito hodnotami pro jednotlivé skupiny mezi hodnocenými roky, tj. zlepšení či zhoršení stavu dané skupiny.

Zdroj dat: MŽP ČR

13.1.5 Invazní druhy

Celkový počet invazních druhů, které jsou vybrány z tzv. Černého seznamu nepůvodních druhů České republiky, vč. druhů zařazených na tzv. Watch list

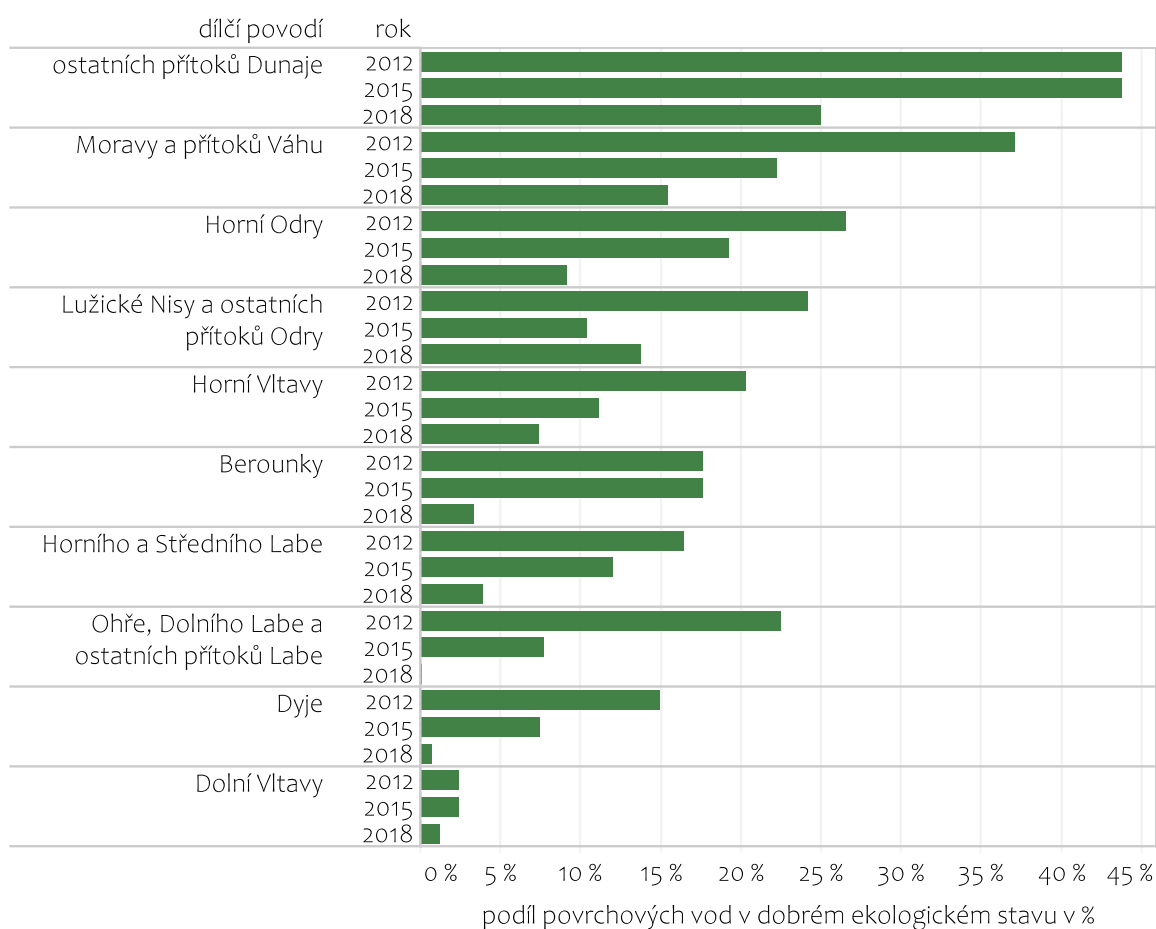
rok 2017

Zdroj dat: MŽP ČR / AOPK

14.2.1 Ekologický stav vodních útvarů

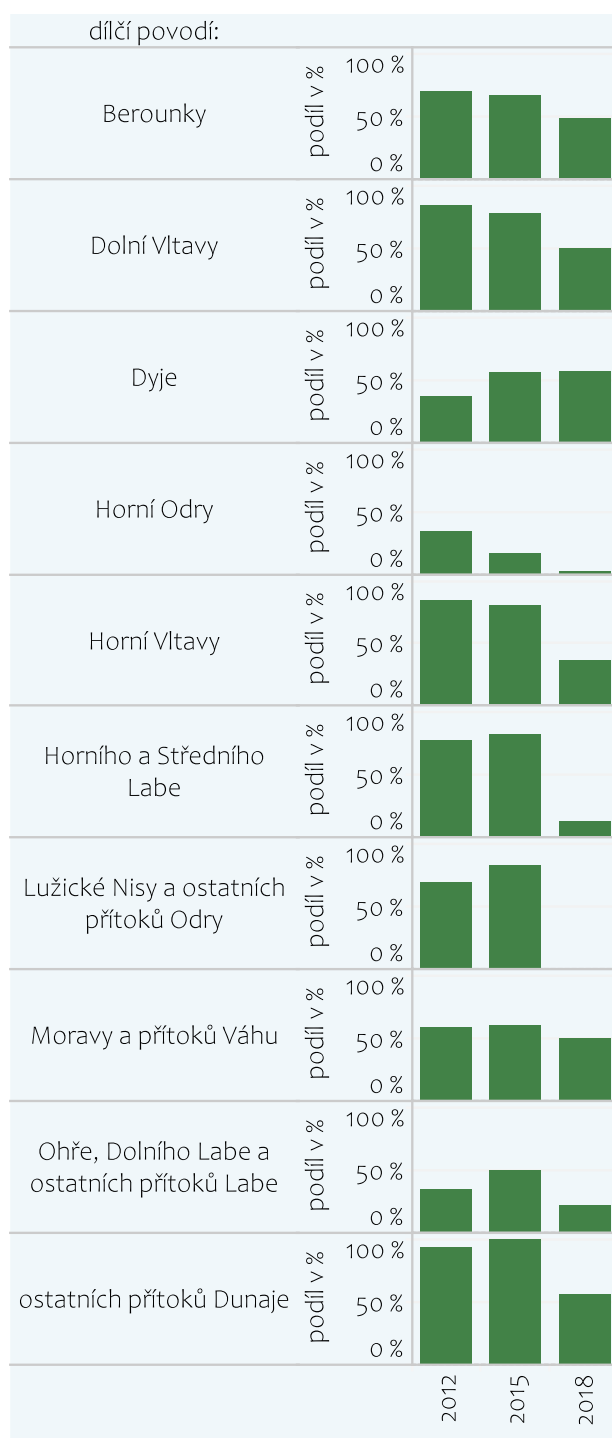
Indikátor se vypočítá jako podíl počtu útvarů povrchových vod dosahujících dobrého nebo velmi dobrého ekologického stavu, resp. (pro silně ovlivněné a umělé útvary povrchové vody) dobrého a lepšího ekologického potenciálu, na celkovém počtu útvarů povrchových vod, vymezených podle Rámcové směrnice o vodách.

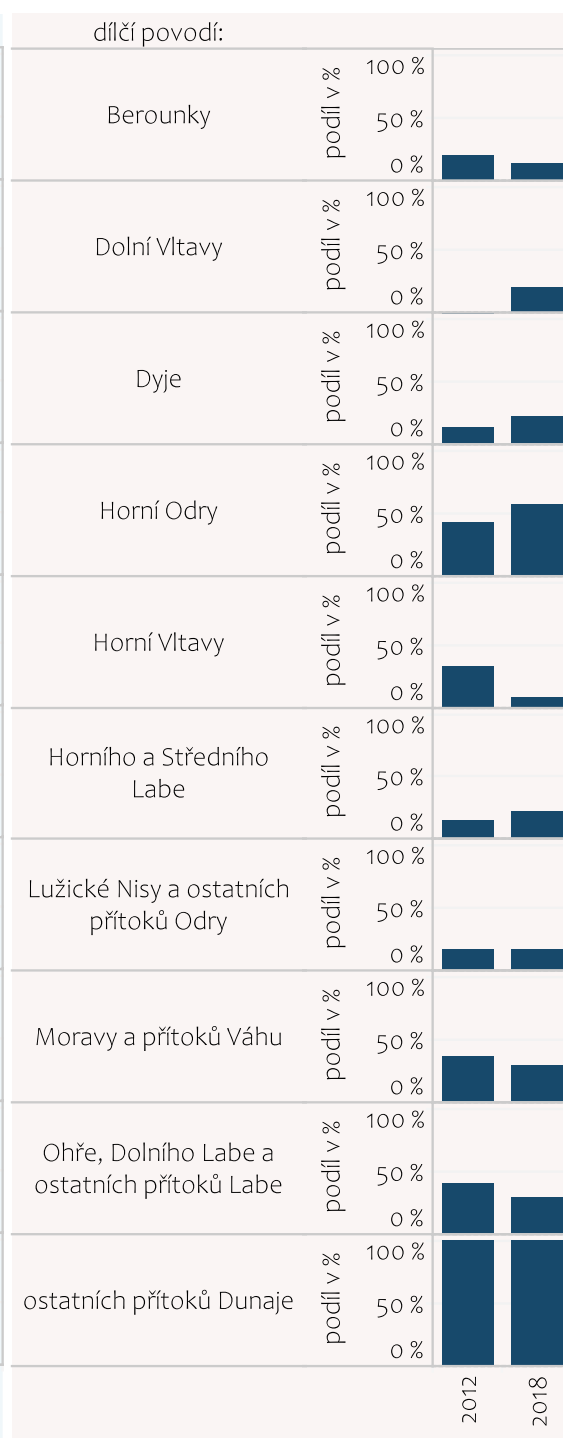
Zdroj dat: MZe ČR

14.2.2 Chemický stav útvarů povrchových a podzemních vod

Podíl útvarů povrchových vod v dobrém chemickém stavu

Podíl útvarů podzemních vod v dobrém chemickém stavu

Zdroj dat: MŽP ČR, MZe ČR

14.2.3 Kvantitativní stav útvarů podzemních vod

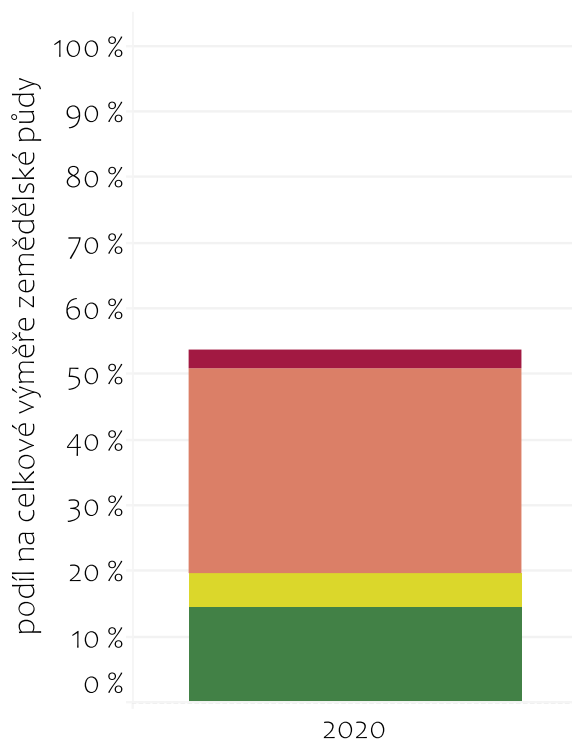
Indikátor se vypočítá jako podíl útvarů podzemních vod, dosahujících dobrého kvantitativního stavu, na celkovém počtu útvarů podzemních vod, vymezených podle Rámcové směrnice o vodách.

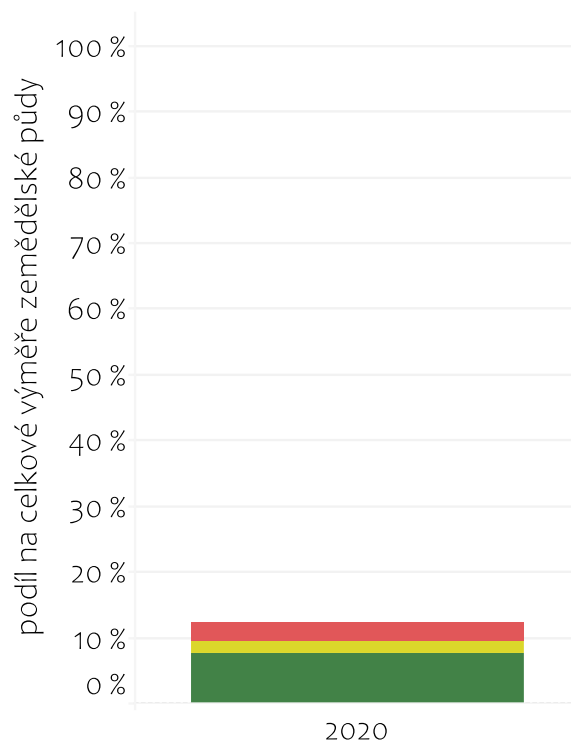
Zdroj dat: MŽP ČR, MZe ČR

15.2.1 Podíl půd významně ohrožených erozí

Půdy ohrožené vodní erozí

Půdy ohrožené větrnou erozí

■ extrémně ohrožené ■ velmi silně ohrožené ■ silně ohrožené ■ středně ohrožené

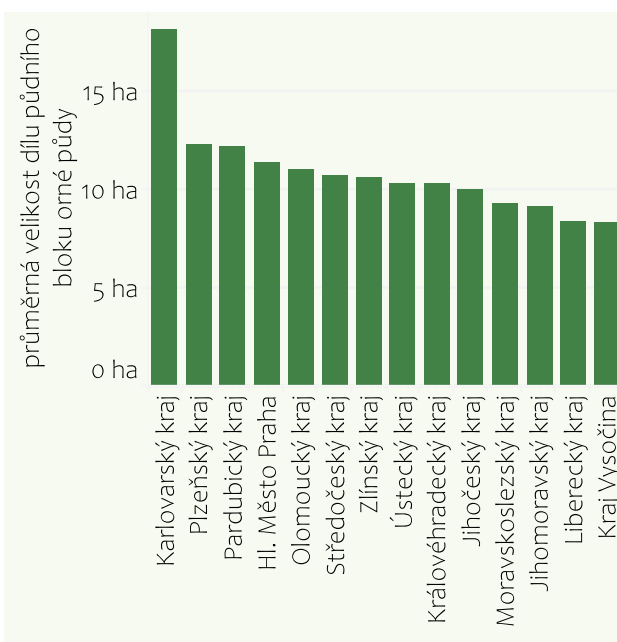
Zdroj dat: MZe ČR / VÚMOP, v.v.i

15.2.2 Průměrná velikost dílu půdního bloku orné půdy

Celkem v ČR

V krajích - 2020

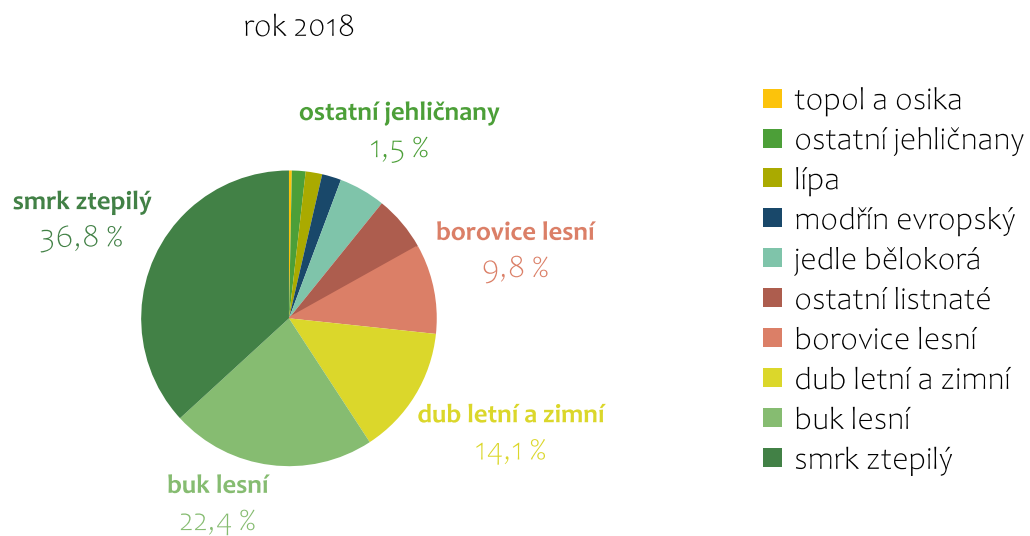

Zdroj dat: MZe ČR

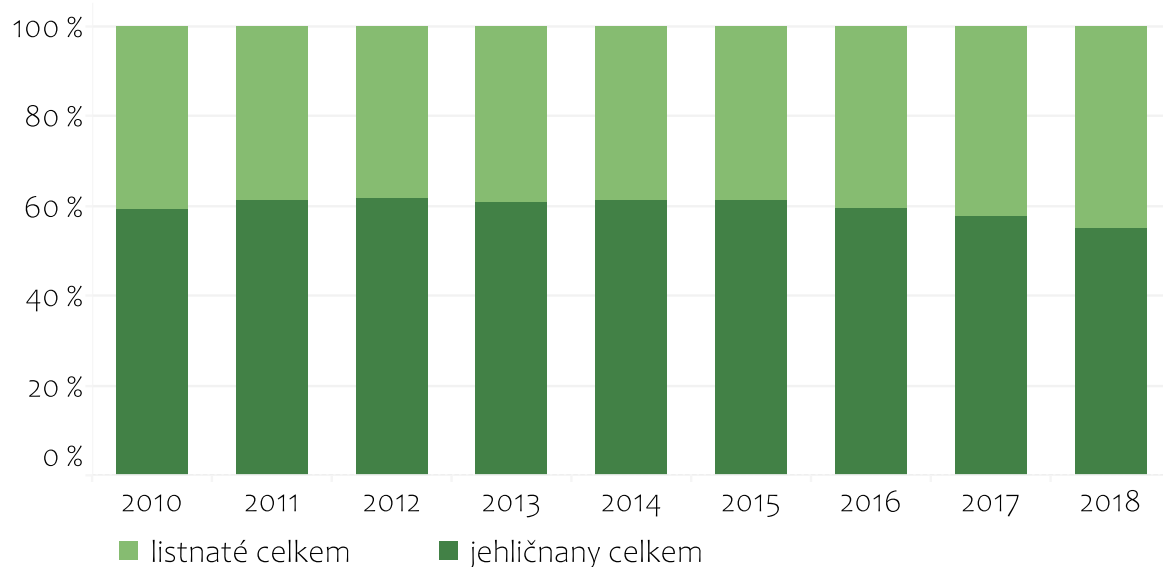

15.3.1 Podíl jednotlivých druhů dřevin na obnově lesa

Podíl obnovené plochy jednotlivých druhů dřevin na celkové ploše umělé obnovy

Podíl jehličnatých a listnatých dřevin

Zdroj dat: MZe ČR